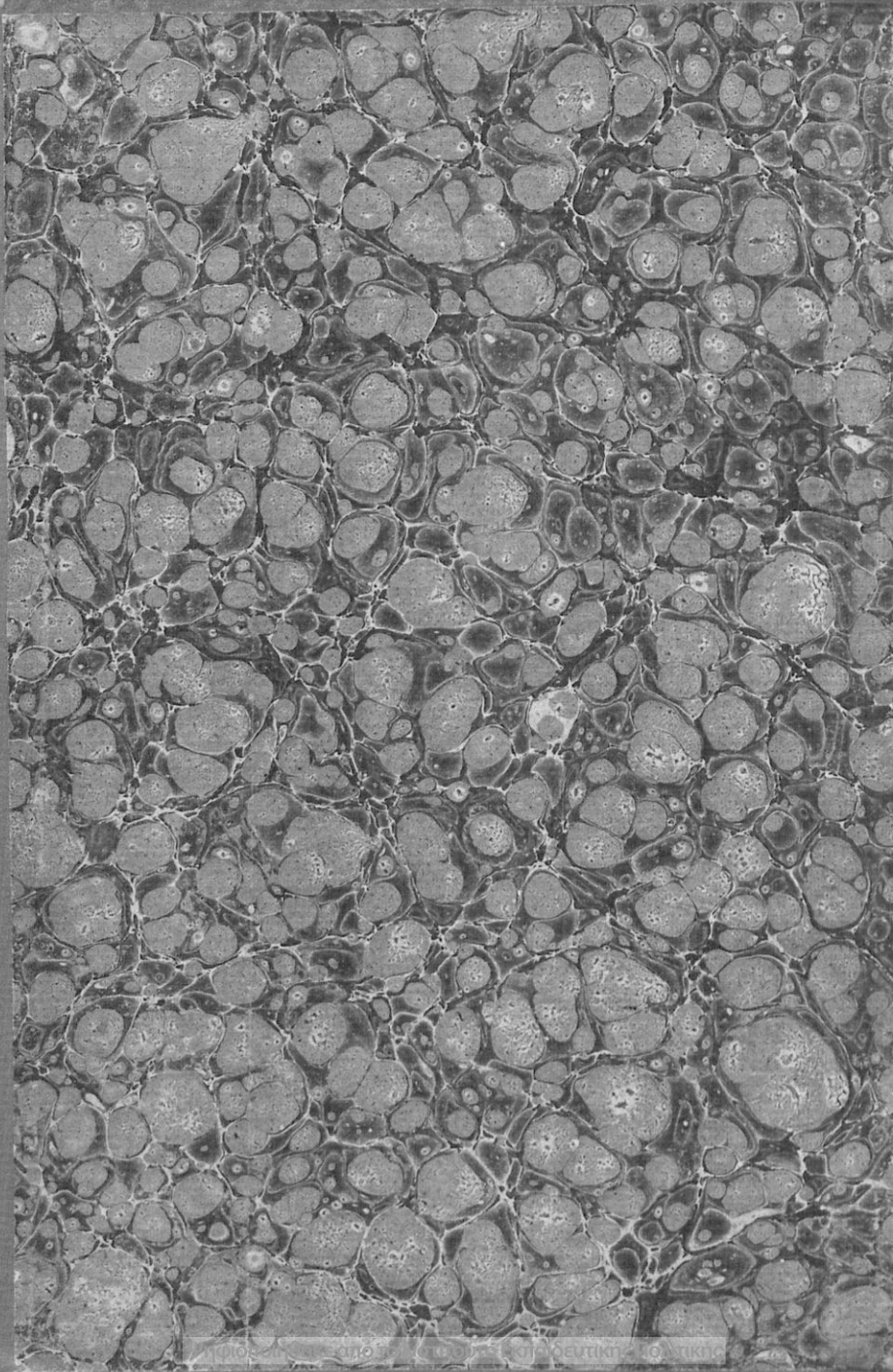
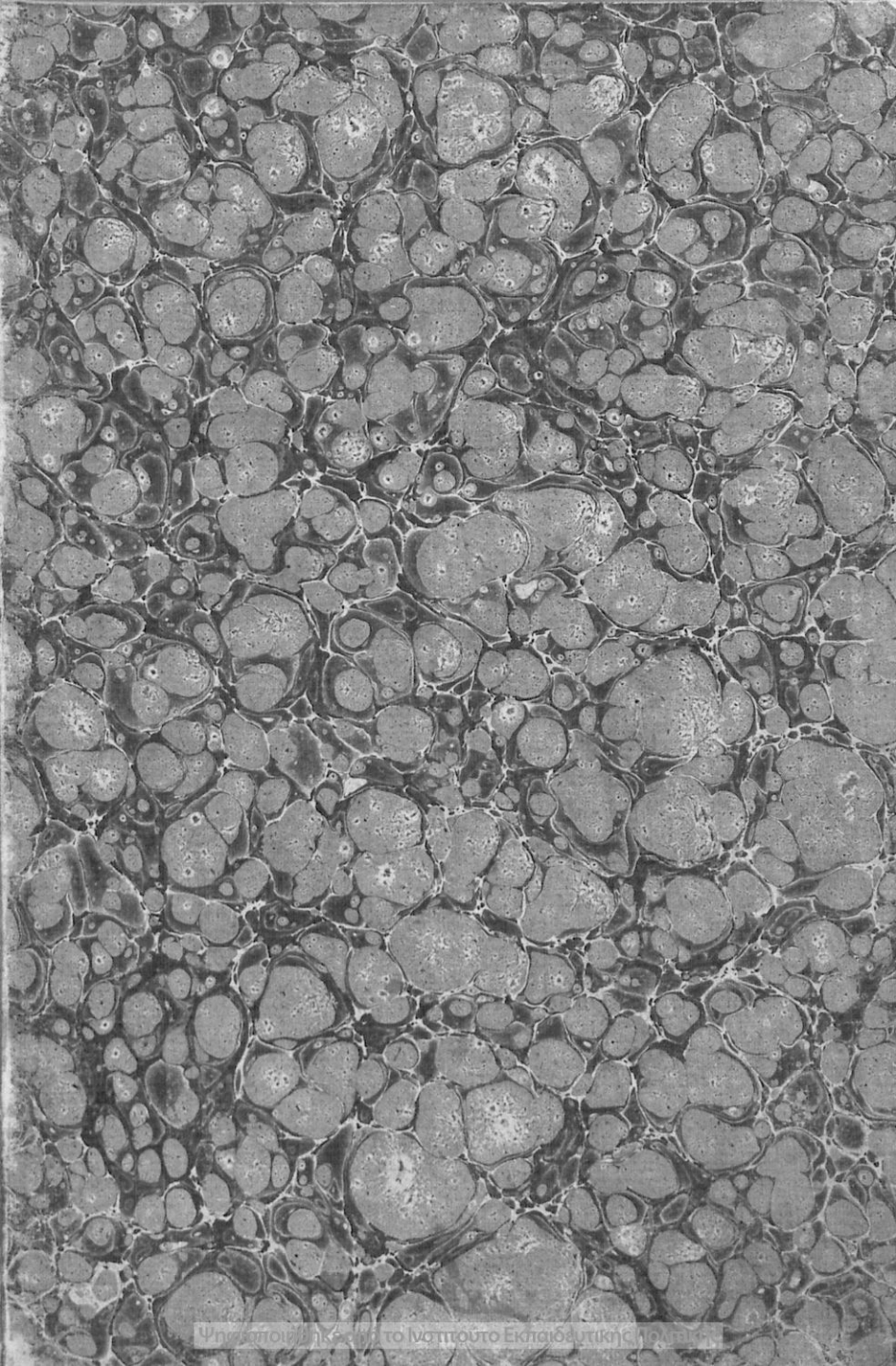

جغرافيا

Εργον Ν. Παπαδοπούλου

ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

2226

1882. 704

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ,
ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΩΝ
ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ

ΥΠΟ

ΜΑΡΓΑΡΙΤΟΥ Γ. ΔΗΜΙΤΣΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΕΛΛΗΝ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΡΙΟΥ ΚΑΙ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ
ΤΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΕΝ ΤΩ ΑΡΣΑΚΕΙΩ

ΚΑΙ ΕΓΚΡΙΘΕΙΣΑ

ΥΠΟ ΤΟΥ

Ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως
Ἑπουργείου.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΑΘΗΝΗΣΙ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ «Ο ΠΑΛΑΜΗΔΗΣ»

Ὁδὸς Ἀγ. Μάρκου, ἀρ. 28.

1882.

Ἀριθ. Πρωτ. 9598.

Διεχ. 5406.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

Πρὸς τὸν Κύριον Μαργαρίτην Δήμιτσαν.

Λαβόντες ὑπ' ὄψιν τὴν περὶ τοῦ πρώτου μέρους τῆς «Πολιτικῆς Γεωγραφίας» ὑμῶν κρίσιν τῆς περὶ τούτου κληρωθείσης ἐπιτροπείας κατὰ τὸν περὶ διδακτικῶν ΣΜΘ' νόμον τῆς 24 Νοεμβρίου 1867 καὶ ἐπόμενοι τῷ ἄρθρῳ 7 τοῦ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ εἰρημένου νόμου Β. Διατάγματος τῆς 2 Δεκεμβρίου 1867, ἐγκρίνομεν τὸ ἐπιδοκιμασθὲν πρῶτον μέρος τῆς εἰρημένης Γεωγραφίας καὶ ὀρίζομεν τιμὴν ἐκάστου ἀντιτύπου αὐτοῦ συμφώνως καὶ πρὸς τὴν γνώμην τῆς αὐτῆς ἐπιτροπείας δραχ. τρεῖς.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 16 Νοεμβρίου 1878.

**Ὁ Ὑπουργὸς
Α. Δ. ΑΓΓΕΡΙΝΟΣ.**

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΤΗΣ Α'. ΕΚΔΟΣΕΩΣ.

Ὅτι μὲν ἐν γένει ἡ πολιτικὴ Γεωγραφία, ἥτις τοσαύτην ἐπίδοσιν ἔλαβεν ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, ὅσον οὐδὲν ἄλλο τῶν ἐκπαιδευτικῶν μαθημάτων, ἐντελῶς παρημελημένη καὶ παρηγκωνισμένη παρ' ἡμῖν ἐστὶ καὶ ὅτι ἡ διδασκαλία αὐτῆς ἐλαχίστην ἀποφέρει ὠφέλειαν τοῖς διδασκομένοις ἐν τε τοῖς σχολείοις καὶ Γυμνασίοις, τοῦτο παρὰ πάντων ἤδη ὁμολογεῖται, μὴδὲ τῶν διδασκόντων ἐξαιρουμένων.

Ἀληθὲς δ' αἰτία τῆς ἀσυγγνώστου ταύτης παραμελήσεως καὶ ψυχρότητος πρὸς τὸ χρησιμώτατον καὶ τερπνότατον τῆς γεωγραφίας μάθημά ἐστιν ἡ παντελής ἑλλειψις διδακτικῆς ἑδρας ἐν τῷ ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ, τῆς ὁποίας ἄμεσον ἀποτέλεσμα ἐστὶν ἡ περὶ τὴν γεωγραφίαν ἀπειρία τῶν ἐξ αὐτοῦ ἐξερχομένων καθηγητῶν καὶ διδασκάλων, οἵτινες μὴ διδαχθέντες τὸ μάθημα ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, μὴδὲ ἰδίᾳ ἀσχοληθέντες ἀκολούθως, κατὰ φυσικὸν λόγον ἀποστρέφονται αὐτό, προκειμένου νὰ διδάξωσιν εἴτε ἐν τοῖς γυμνασίοις εἴτε ἐν τοῖς σχολείοις. Ἐντεῦθεν εὐκόλως ἐξηγεῖται καὶ ἡ ἑλλειψις εὐμεθόδων διδακτικῶν βιβλίων, ἥτις ἐτι μᾶλλον ἐπαυξάνει καὶ ἐπιτείνει τὰς ὑφισταμένας δυσχερείας ἀντὶ τῆς ἐν μέρει μόνον θεραπείας αὐτῶν.

Ἐπειδὴ δὲ τοῦ κακοῦ ἡ ἑδρα κεῖται ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ οὐχὶ ἐν τοῖς μέλεσι τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ σώματος, ἐν τοιαύτῃ δυσαρέστῳ περιπτώσει ὀφείλουσι τό τε Ὑπουργεῖον καὶ τὸ ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον σπουδαίως νὰ μεριμνήσωσι περὶ τῆς ταχείας ἄρσεως τῆς αἰτίας αὐτοῦ καὶ περὶ τῆς ἐγκαίρου θεραπείας τοῦ νοσήματος, ἐκ τοῦ ὁποίου πολλαὶ μὲν ἐκπαιδευτηρίων χιλιάδες πάσχουσι, πολλὰ δὲ χιλιάδων ἑκατοντάδες μαθητῶν ἀδικοῦνται καὶ αἱ κοινῶναι ἀγεωγραφῆτων ἀνθρώπων πληροῦνται.

Ὅτι δὲ ἰδίως ἡ σπουδὴ καὶ ἀκριβὴς γνῶσις πασῶν τῶν χωρῶν τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, ἥς, φύσει ἐν ὅλον συμπαγὲς ἀποτελούσης, μικρὸν μόνον μέρος ἐστὶν ἡ μικρὰ αὕτη γωνία, ἣν οἱ πατέρες ἐλευθέραν παρέδωκαν ἡμῖν, ἀπαραιτήτως ἀναγκαία ἐστὶν εἰς τὴν καθόλου ἐκπαίδευσιν ἡμῶν καὶ ὡς μάθημα οὐσιωδέστατον πρέπει νὰ θεωρῇται παρὰ πάντων, καὶ τοῦτο ἱκανῶς ἤδη ἐκ τῶν πραγμάτων συναισθανόμεθα καὶ οὐδεμιᾶς ἀποδείξεως ἀνάγκην ἔχουμεν. Διότι μέχρι τοῦδε μικρὰν ἐπιστήσαντες προσοχὴν μόνον ἐπὶ τῆς γεωγραφίας τῆς μικρᾶς ἐλευθέρας Ἑλλάδος, ἐντελῶς παρημελήσαμεν νὰ γνωρίσωμεν κατ' ἀξίαν καὶ τὰς λοιπὰς τῆς χερσονήσου χώρας, μετὰ τῶν ὁποίων γεωγραφικὰ καὶ ἱστορικὰ τοῦ ἐνδόξου παρελθόντος δικαιώματα, ὁμοεθνία, ὁμογλωσσία καὶ φυλετικὴ συγγένεια, θρησκευτικοὶ καὶ δογματικοὶ δεσμοὶ καὶ τελευταῖον ἀδιάκοπος πνευματικὴ συγκοινωνία καὶ ἀναπόσπαστος ἐμπορικὴ ἐπιμιξία καὶ συναλλαγὴ σφικτότατα συνδέουσιν ἡμᾶς. Τῆς δὲ ἀσυγγνώστου ταύτης ὀλιγωρίας ἀποχρῶσαν μαρτυρίαν καὶ τρανοτάτην ἀπόδειξιν ἔχουμεν τὴν ἐν πᾶσι σχεδὸν τοῖς διδασκαλοῖς βιβλίοις τῆς γεωγραφίας ἐλλιπεστάτην καὶ ἀτελεστάτην περιγραφὴν τῶν χωρῶν ἐκείνων, ἐφ' ὧν τοσαύτας ἔχουμεν ἀξιώσεις, καὶ τῶν ὁποίων ἐκάστη μόνις ἐν μιᾷ μικρᾷ σελίδι περιγράφεται ὡς π. χ. ἡ Μακεδονία, ἡ Θράκη καὶ ἡ Θεσσαλία, ταῖς δὲ λοιπαῖς οὐδὲ τοσοῦτος παρεχωρήθη χώρος, ἀλλ' ἀνὰ τρεῖς συνοψίζονται καὶ στενογραφοῦνται οὕτως εἰπεῖν ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ σελίδι ! Καὶ οὕτως ἐν ᾧ τὸ μὲν μικρὸν βασίλειον τῆς Ἑλλάδος ἐν 20 περίπου σελίσιν περιγράφεται, αἱ μεγάλαι ὅμως χώραι καὶ ἐπαρχίαι τῆς Τουρκίας γεωγραφοῦνται ἐν ὅκτῳ μόνον σελίσιν ἤτοι συνοπτικώτερον τῶν ἀπώτατα κειμένων καὶ ἀσχέτων ἡμῖν βαρβάρων χωρῶν τῆς Ἀφρικῆς, Βαρβαρίας, Σαχάρας, Σενεγαμβίας, Γουϊνέας, Κιμβερवासίας, Ὅττεντοτίας καὶ Εὐέλπιδος Ἀκρας !!!

Ταύτην τοίνυν τὴν ἔλλειψιν, ἀτέλειαν καὶ δυσαναλογίαν, ἣν οὐδεὶς λόγος δύναται νὰ δικαιολογήσῃ, ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν ἐν τῇ πολυχρονίῳ διδασκαλίᾳ καὶ τὴν ἐντεῦθεν προσγενομένην τοῖς διδασκομένοις βλάβην καὶ ἀδικίαν δεόντως κατανοήσας, ἐπεχείρησα νὰ συντάξω εἰδικὴν τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου γεωγραφίαν

κατ' ἰδίαν μέθοδον, ἐκ πολυετοῦς ἐνασχολήσεως εἰς τὰ γεωγραφικά καὶ πολυετοῦς πείρας διδασκαλίας ἐν ταῖς διαφόροις τοῦ Ἀρσακείου τάξεσιν ἀποδειχθεῖσάν μοι καταλληλοτάτην καὶ συντελεστικωτάτην πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ, ὃν εἰλικρινῶς ὁμολογῶ ὅτι μεθ' ὅλας τὰς προσπάθειάς καὶ τὴν ἐπιμονήν μου ἐν μέρει μόνον καὶ οὐχὶ καθ' ὁλοκληρίαν κατώρθωσα νὰ ἐπιτύχω, προφορικῶς συμπληρῶν τὰς ἐλλείψεις τοῦ διδακτικοῦ βιβλίου.

Ἐν τῷ ἐγχειριδίῳ τούτῳ, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον μέρος τῆς ὅλης πολιτικῆς γεωγραφίας, ἥς τὸ ὑπόλοιπον μέλλει νὰ συμπαραλάβῃ τὸ δεύτερον μέρος, προτάσσονται αἱ ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖαι γνώσεις τῆς μαθηματικῆς, φυσικῆς καὶ πολιτικῆς γεωγραφίας, ἐπισυνάπτεται γενικὴ τῆς Εὐρώπης ἐπιθεώρησις ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις ἐν εἴδει εἰσαγωγῆς καὶ μετὰ ταύτην ἐκτίθεται ἡ εἰδικὴ περιγραφή τῶν χωρῶν τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου κατὰ φυσικὴν τάξιν ἀπὸ ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν, συντομώτερον μὲν τῶν πρὸς βορρᾶν τοῦ Αἴμου Σλαυορωμουνικῶν, ἐκτενέστερον δὲ τῶν πρὸς νότον αὐτοῦ Ἑλληνικῶν μετὰ τῆς Ἀλβανίας καὶ ἐκτενέστατα τῶν τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, οἷονεὶ τὸν ἐγκέφαλον τῆς ὅλης χερσονήσου περιεχούσης. Ταῦτα κατ' ἀνάγκην προτάξας, ὀλίγας ἔτι λέξεις ὀφείλω νὰ προσθέσω περὶ τοῦ τρόπου τῆς διδασκαλίας τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ περιεχομένων μερῶν καὶ περὶ τῆς μεθόδου, καθ' ἣν πρέπει ταῦτα νὰ διδασκῶσιν.

Τρόπος τῆς διδασκαλίας.

Ἐπειδὴ ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις διδάσκονται οἱ μαθηταὶ βραχείας στοιχειώδεις γνώσεις τῆς μαθηματικῆς καὶ φυσικῆς γεωγραφίας, ὀφείλουσι μεταβαίνοντες εἰς τὴν πρώτην τοῦ ἑλληνικοῦ νὰ ἐπαναλάβωσι καὶ ἐπαυξήσωσιν αὐτάς πρὸς σαφεστέραν κατάληψιν τῆς πολιτικῆς γεωγραφίας, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον προϋτάχθησαν ἐν τῷ βιβλίῳ αἱ ἀπὸ τῆς 1—22 σελίδες κριθεῖσαι ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖαι φυσικομαθηματικαὶ γνώσεις.

Μετὰ δὲ τὴν διδασκαλίαν τούτων καταλείποντες οἱ διδάσκον-

τες ἐν τῇ πρώτῃ τάξει τὴν γενικὴν τῆς Εὐρώπης ἐπιθεώρησιν ἀπὸ τῆς 22—50 σελίδος, μεταβαίνουνσιν εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς φυσικῆς καταστάσεως τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου ἀπὸ τῆς 51—85 σελίδος, καὶ τούτου γενομένου προσαρτῶσι τὴν πολιτικὴν γεωγραφίαν τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος (1).

Ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ τοῦ ἑλληνικοῦ σχολείου τάξει μετὰ βραχεῖαν ἐπανάληψιν τῆς φυσικῆς καταστάσεως τῆς ἑλλήν. χερσονήσου καὶ τῆς διδαχθείσης ἤδη πολιτικῆς γεωγραφίας τῆς Ἑλλάδος πρῶτον συμπληροῦται ἡ διδασκαλία τῆς Θεσσαλίας, Ἡπείρου, Μακεδονίας, Ἀλβανίας καὶ τῶν πρὸς βορρᾶν τοῦ Αἰῶνος Σλαβωρομουνικῶν χωρῶν, ἥτοι τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τῆς Βοσνίας μετὰ τῆς Ἑρζεγοβίνης, τῆς Σερβίας, Βουλγαρίας καὶ Ῥωμουνίας ἀπὸ τῆς σελίδος 84—160 καὶ τῶν νήσων· δευτέρον ἐπισυνάπτεται ἡ διδασκαλία τῆς γενικῆς ἐπιθεωρήσεως τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τῆς σελ. 22—50 καὶ τρίτον προσαρτᾶται ἡ τῶν λοιπῶν βασιλείων τῆς Εὐρώπης διδασκαλία κατὰ τὸ β'. μέρος τοῦ βιβλίου, περιοριζομένου τοῦ διδάσκοντος εἰς τὰ κυριώτερα καὶ σπουδαιότερα τῶν περιγραφομένων καὶ παραλείποντος τὰ δευτερεύοντα καὶ ἥττονος λόγου ἄξια.

Ἐν δὲ τῇ τρίτῃ τοῦ ἑλλήν. σχολείου τάξει μετὰ μίαν γενικὴν ἐπανάληψιν τῆς γενικῆς ἐπιθεωρήσεως τῆς Εὐρώπης (ἀπὸ σελ. 22—60) ἔπεται ἡ διδασκαλία τῶν λοιπῶν ἡπείρων Ἀσίας, Ἀφρικῆς, Ἀμερικῆς καὶ Ὠκεανίας καὶ ἐν τῇ πρώτῃ ἢ δευτέρᾳ τοῦ Γυμνασίου τάξει πρέπει νὰ διδαχθῇ ἢ, ἐὰν ἤδη ἐδιδάχθη, νὰ ἐπαναληφθῇ ὁλόκληρος ἡ εἰδικὴ τῆς ἑλλήν. χερσονήσου γεωγραφία ἐντὸς τῆς πρώτης τετραμηνίας τοῦ σχολικοῦ ἔτους καὶ εἴτα νὰ διδαχθῇ ἢ ἐπαναληφθῇ τὸ ὑπόλοιπον τῆς πολιτικῆς γεωγραφίας περιληπτικῶς· ὥστε κατὰ ταῦτα διδακτέα.

Ἐν μὲν τῇ α'. τοῦ ἑλλήν. σχολείου ἀπὸ σελ. 1—22, 51—85 καὶ 160—236· ἐν ὅλῳ σελ. 92.

(1) Οἱ ἐκτὸς τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος διδάσκαλοι δύνανται οἱ μὲν τῆς Θράκης νὰ ἀρχίζωσιν ἀπὸ τῆς Θράκης, οἱ δὲ τῆς Μακεδονίας ἀπὸ τῆς Μακεδονίας καὶ εἴτα νὰ προβαίνωσιν εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς γεωγραφίας τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.

Ἐν δὲ τῇ β'. τοῦ ἑλλήν. σχολείου ἀπὸ σελ. 22—50, 85—160 καὶ τὸ ὑπόλοιπον τῆς Εὐρώπης ἐκ τοῦ β'. μέρους ὡς προεῖρηται. Καὶ ἐν τῇ σχολαρχείῳ ἡ γεωγραφία τῆς Ἀσίας, Ἀφρικῆς, Ἀμερικῆς καὶ Ὠκεανίας κατὰ τὸ γ'. μέρος τοῦ βιβλίου ἐν περιλήψει τῶν σπουδαιωτέρων.

Μέθοδος τῆς διδασκαλίας.

Δύο μέθοδοι πρὸς διδασκαλίαν τῆς γεωγραφίας ὑπάρχουσιν, ἡ ἀναλυτικὴ καὶ ἡ συνθετικὴ, τῶν ὁποίων τὴν μὲν πρώτην δύναται νὰ μεταχειρισθῶσιν οἱ διδάσκοντες ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς φυσικῆς καταστάσεως τῆς ἑλλήν. χερσονήσου (ἀπὸ σελ. 51—35), ἐν τῇ πρώτῃ τάξει τοῦ σχολείου, τὴν δὲ συνθετικὴν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως (ἀπὸ σελ. 160—232) ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦ πρώτου νομοῦ τοῦ βασιλείου καὶ εἰς τοῦτον, ὡς περὶ κέντρον, προσαρτῶντες τοὺς λοιποὺς νομούς. Ἐν δὲ τῇ β'. τάξει ὡσαύτως ἀναλυτικῶς μὲν πρέπει νὰ διδάξωσι τὴν γενικὴν τῆς Εὐρώπης ἐπιθεώρησιν (ἀπὸ σελ. 22—50), συνθετικῶς δὲ τὴν γεωγραφίαν τῶν λοιπῶν τῶν πρὸς βορρᾶν καὶ νότον τοῦ Αἴμου χωρῶν καὶ τῶν λοιπῶν τῆς Εὐρώπης βασιλείων ἀρχόμενοι ἀπὸ τῶν νοτίων καὶ εἰς ταῦτα προσαρτῶντες τὰ κεντρικὰ καὶ τὰ βόρεια κράτη. Καὶ ἐν τῇ γ'. τοῦ ἑλλήν. σχολείου τάξει πρέπει ἀναλυτικῶς μὲν νὰ διδασχθῇ ἡ φυσικὴ κατάστασις ἐκάστης ἡπείρου, συνθετικῶς δὲ ἡ πολιτικὴ εἴτε ἐκ τῶν βορείων χωρῶν ἀρχῆς γινομένης εἴτε ἐκ τῶν νοτίων.

Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ ἐνεστάσει τῆς προόδου ἐποχῇ πάντα τὰ μαθήματα διδάσκονται αἰσθητοποιούμενα διὰ γραφῆς καὶ ἀπεικονίσεως καὶ οὕτω γίνονται ἀσφαλέςτατον κτῆμα τῶν διδασκομένων, πλεῖστον πάντων ἡ φύσις τῆς γεωγραφίας ἀπαιτεῖ νὰ γίνηται διὰ τῆς ἀπεικονίσεως τοῦ διδασκομένου μαθήματος κατὰ τὴν ἀπόφασιν τοῦ ἐν Παρισίοις συγκροτηθέντος ἐκ 1,500 μελῶν συνεδρίου τῶν γεωγραφικῶν ἐπιστημῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἕκτοτε ἡ τῆς γεωγραφίας διδασκαλία κατέστη τοπογραφικὴ. Ὅθεν οἱ διδάσκαλοι οἷονδ' ἂν μέρος τῆς γεωγραφίας ἐπιχειροῦντες νὰ δι-

δάξωσιν εἴτε χώραν εἴτε βασιλείον εἴτε νομόν ὀφείλουσι νὰ ἀπεικονίσωσιν αὐτὸ ἐν τῷ μαυροπίνακι, π. χ. τὴν Στερεάν Ἑλλάδα ἢ τὸν νομόν τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας πρέπει κατὰ πρῶτον διὰ γραμμῆς νὰ ὀρίσωσι τὸ σχῆμα αὐτοῦ, νὰ ἐγγράψωσι τὰ ὄρη, τὰ ἀκρωτήρια, τοὺς ποταμούς, τὰς λίμνας καὶ εἴ τι ἄλλο ἐπίσημον φυσικῶς, καὶ εἶτα νὰ τοποθετήσωσι τὰς πόλεις, τὰς κωμοπόλεις καὶ τὰ ἐπισημότερα τῶν χωρίων. Τὸ δὲ οὕτω διδαχθὲν μάθημα νὰ ἀπαιτήσωσι παρὰ τῶν μαθητῶν ἀπεικονισμένον ἐν φύλλῳ χαρτοῦ καὶ τινὰς αὐτῶν νὰ ἐξετάσωσιν ἐπὶ τοῦ μαυροπίνακος, ἵνα δοκιμάσωσιν ἂν οἱ μαθηταὶ ἐμελέτησαν τὸ διδαχθὲν ἢ ἀπλῶς ἀντέγραψαν ὁ εἷς παρὰ τοῦ ἄλλου ἀνωφελῶς· οἶκοθεν δ' ἐννοεῖται ὅτι ἀπαρচিতῶς ἀναγκαῖα μέσα πρὸς διδασκαλίαν τῆς γεωγραφίας εἰσὶ σφαῖραι καὶ γεωγραφικοὶ πίνακες. Τοιοῦτος δέ, σύμφωνος πρὸς τὸ βιβλίον, ἐκδοθήσεται προσεχῶς μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν νέων ὀρίων τῆς Ἑλλάδος.

Τελευταῖον δὲ ἐπιπροσθέτω, ὅτι ἐὰν οἱ διδάσκαλοι φιλοτιμηθῶσι νὰ διδάξωσιν, ὥς ὑπεδείχθη, τοπογραφικῶς τὴν γεωγραφίαν, ἐν πληρεστάτῃ πεποιθήσει διαβεβαιῶ αὐτοὺς ὅτι ἀπὸ ψυχροῦ καὶ νεκροῦ θὰ καταστήσωσι τὸ μάθημα ζωνρόν, ἐπαγωγόν, ὠφελιμώτατον καὶ τερπνότατον τοῖς διδασκομένοις, καὶ ὅτι οὕτω ποιοῦσιν ὁ μισθὸς αὐτῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἔσται, εἰ μὴ αὐτάρκης λογίζεται ὁ ἐπὶ τῆς γῆς, συνοδευόμενος μετὰ τῆς ἐνδομύχου χαρᾶς καὶ ἀγαλλιάσεως, ὅτι εὐσυνειδήτως ἐπιτελοῦντες τὰ καθήκοντα τῆς διδασκαλίας, συντελοῦσιν εἰς τὴν πνευματικὴν προαγωγὴν καὶ πρόοδον τῆς νεότητος.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ Γ. ΔΗΜΙΤΣΑΣ.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΤΗΣ Β'. ΕΚΔΟΣΕΩΣ.

Ἐξαντληθέντων πάντων τῶν ἀντιτύπων τῆς πρώτης ἐκδόσεως τοῦ Α'. μέρους τῆς Γεωγραφίας μου, περὶ τῆς εὐνοϊκῆς ὑποδοχῆς τῆς ὁποίας κρίνω περιττὸν νὰ περιαιτολογῶ, κατ'ἀνάγκην ἐκδίδεται καὶ δεύτερον αὐτό.

Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ προλόγῳ τῆς Α'. ἐκδόσεως, ἀνατυπωθέντι καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἐκδόσει δι' ὃν συνετάχθη σκοπὸν, ἐκτενῶς ἐξετέθησαν πάντα τὰ ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖα εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς Γεωγραφίας πρὸς γνῶσιν τῶν διδασκόντων, ἀπέχω νὰ ταυτολογῶ ἐνταῦθα καὶ περιορίζομαι νὰ εἶπω ὀλίγας μόνον λέξεις περὶ τῆς διαφορᾶς ταύτης τῆς ἐκδόσεως ἀπ' ἐκείνης. Γνωστοῦ ὄντος ὅτι ἐν τῷ τριετῇ παρελθόντι σπουδαῖαι καὶ οὐσιώδεις πολιτικαὶ μεταβολαὶ ἐγένοντο ἐν τῇ Ἑλληνικῇ χερσονήσῳ καὶ μάλιστα ἐν τῇ Ὄθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ, ἀφ' ἧς προηγουμένως ἀποσπαθεῖσαι τρεῖς ἡγεμονίαι, ἡ τοῦ Μαυροβουνίου, ἡ τῆς Σερβίας καὶ ἡ τῆς Ῥωμανίας, ἀρτίως αἱ δύο τελευταῖαι ἀνεκηρύχθησαν βασιλεία ἀνεξάρτητα, οἶκοθεν ἐννοεῖται ὅτι καὶ αὗται καὶ αἱ λοιπαὶ γενόμεναι μεταβολαὶ ἐλήφθησαν ὑπ' ὅψιν ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ καὶ κατετάχθησαν προσηκόντως. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ αὐτῷ χρονικῷ διαστήματι παρεδόθησαν καὶ τῇ Ἑλλάδι τὰ ἐν τῇ συνδιασκέψει τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀποφασισθέντα μέρη, ἥτοι τὸ πλεῖστον τῆς Θεσσαλίας καὶ μικρὸν μέρος τῆς νοτίου Ἠπείρου, καὶ ταῦτα συμπεριελήφθησαν κατὰ τὴν ἐσχάτως γενομένην προσωρινὴν πολιτικὴν διαίρεσιν ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος καὶ κατετάχθησαν εἰς τὴν προσήκουσαν θέσιν. Ἐπιπροσθέτων δὲ ὅτι ἐν τῇ στατιστικῇ τῶν νομῶν, ἐπαρχιῶν, πόλεων καὶ κωμοπόλεων ἐγένετο χρῆσις τῶν διδόμενων τῆς τελευταίας ἀπογραφῆς τῶν κατοίκων τοῦ βασιλείου καὶ ὅτι παραδρομαὶ τινες καὶ ἀμαρτήματα διωρθώθησαν κατὰ τὸ δυνατόν, ἀγγέλλω

ὅτι κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος θὰ ἀνασχοληθῶ εἰς τὴν σύνταξιν γεωγραφικοῦ πίνακος, καὶ περ ἐκ πολυχρονίου πείρας γινώσκων ὅτι τὸ ἔργον δυσχερέστατόν ἐστι δι' ἑλλειψιν ἐπισήμων γεωγραφικοῦ πίνακος τοῦ κράτους, τοῦ ὁποίου δυστυχῶς μόνον ἡμεῖς οἱ Ἕλλη- νες ἔτι καὶ νῦν στερούμεθα καὶ τὰ πάντα παρὰ τῶν ξένων κεχ- νότες ἀναμένομεν καὶ οὐδόλως φροντίζομεν νὰ ἐρευνήσωμεν καὶ κατ' ἀκριβείαν νὰ ἀπεικονίσωμεν τὸν τόπον, τὸν ὁποῖον οἰκοῦ- μεν. Οὗτός ἐστιν ὁ σπουδαιότατος λόγος, δι' ὃν οὔτε γεωγρα- φίαν ἀκριβεστάτην δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν οὔτε γεωγραφικὸν πί- νακα ἀκριβῆ, ὡς ἔχουσι πάντα τὰ πεπολιτισμένα κράτη τῆς Εὐ- ρώπης. Πότε δὲ θὰ φροντίσῃ ἡ ἡμετέρα Κυβέρνησις περὶ τῆς θε- ραπείας τῆς σπουδαιότητος ταύτης ἑλλείψεως; Ὁ μὲν ἀναγνώ- στης δύναται νὰ ἐννοήσῃ. Ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι, ἐάν δὲν συστηθῇ ἔδρα τῆς γεωγραφίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ πρὸς διάδοσιν ἐπι- στημονικῶν γνώσεων τῆς γεωγραφίας τοῦ τόπου, ἐάν δὲν ἰδρυθῇ γεωγραφικὴ ἐταιρία καὶ παρ' ἡμῖν, ὡς παρὰ πᾶσι τοῖς λοιποῖς ἔ- θνεσι καὶ ἐάν δὲν διαταχθῇ τὸ Ἐπιτελεῖον νὰ ἀσχοληθῇ εἰς τὴν σπουδὴν καὶ ἀπεικόνισιν πάντων τῶν μερῶν τοῦ μικροσκοπικοῦ ἡμῶν κράτους, τῶν ἀδυνάτων ἀδύνατον ἀποβαίνει νὰ ἀποκτήσω- μεν καὶ γεωγραφίαν καὶ χάρτην ἀκριβῆ καὶ ἂς μὴ ἀπατώμεθα πλανῶντες καὶ πλανώμενοι. Αὕτη καὶ μόνη ἐστὶν ἡ ἀλήθεια, ἣν καθήκον ἐθεώρησα νὰ διατυπώσω καὶ ἐνταῦθα, ὡς ἀλλαχοῦ.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ Γ. ΔΗΜΙΤΣΑΣ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ.

Πρόλογος τῆς α' ἐκδόσεως	γ'—ή
Πρόλογος τῆς β' ἐκδόσεως	θ'—ιά
Περιεχόμενα	ιβ'—ιγ'
Εἰσαγωγή	1— 22
ΤΜΗΜΑ Α' Ὅρισμός καὶ διαίρεσις τῆς Γεωγρ.	1— 2
Κεφ. Α' Στοιχ. γνώσεις ἐκ τῆς Μαθ. »	2— 6
» Β' » » » Φυσικ. »	6— 16
» Β' » » » Πολιτ. »	16— 22
ΤΜΗΜΑ Β' Γενικὴ ἐποψὶς τῆς Εὐρώπ...	22— 40
Κεφ. Α' Περιγραφὴ τῶν θαλάσσι. ὑδάτων	22— 25
» Β' » τῆς ξηρᾶς	25— 27
» Γ' Ὑδρογραφία	27— 29
» Δ' Φυσ. καὶ πολ. κατάστασ. αὐτῆς.	29— 40

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ.

ΤΜΗΜΑ Γ' Φυσικὴ κατάστασις αὐτῆς	40—70
ΤΜΗΜΑ Δ' Πολιτικὴ κατάστασις τῆς Τουρκίας	71—134
Κεφ. Α' Βοσνία καὶ Ἑρζεγοβίνη . . .	73— 75
» Β' Μαυροβούνιον	75— 76
» Γ' Βασίλειον τῆς Σερβίας	77— 79
» Δ' Βασίλειον τῆς Ῥωμανίας ..	79— 83
» Ε' Ἡγεμονία τῆς Βουλγαρίας ..	84— 89
» ΣΤ' Θράκη	89— 92
» Α' Ἀνατολικὴ Ῥωμυλία	93— 94
» Β' Θράκη (Ῥωμυλία)	94— 99
» Ζ' Μακεδονία	99—116
» Η' Ἀλβανία	116—121
» Θ' Ἡπειρος	122—128

»	Ι' Νῆσοι τῆς Τουρκίας	128—134
ΤΜΗΜΑ Β'	Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος	135—211
»	Α' Φυσικ. κατάστ. αὐτῆς	135—147
»	Β' Πολιτ. » »	147—212
Κεφ.	Α' Νομὸς Ἀττικ. καὶ Βοιωτίας	141—155
»	Β' Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος	155—159
»	Γ' » Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρναν.	160—165
»	Δ' » Λαρίσσης	165—167
»	Ε' » Τρικκάλων	167—168
»	ΣΤ' » Ἄρτης	169
»	Ζ' » Κορινθίας καὶ Ἀργολίδος	169—175
»	Η' » Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος . .	176—179
»	Θ' » Μεσσηνίας	179—182
»	Ι' » Ἀρκαδίας	183—186
»	ΙΑ' » Λακωνίας	186—190
»	ΙΒ' » Εὐβοίας	190—194
»	ΙΓ' » Κυκλάδων	194—203
»	ΙΔ' » Κερκύρας	202—206
»	ΙΕ' » Κεφαλληνίας	206—207
»	ΙΣ' » Ζακύνθου	207—208
	Ἱστορικὴ ἔποψις	208—211
	Παροράματα καὶ προσθήκαι . .	212.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΤΜΗΜΑ Α'.

Ὅρισμός καὶ διαίρεσις τῆς Γεωγραφίας.

Γεωγραφία ὀνομάζεται ἡ ἐπιστήμη ἐκείνη, ἡ ὁποία περιγράφει τὴν γῆν κατὰ διαφόρους τρόπους καὶ διὰ τοῦτο διαίρεται εἰς τρία κύρια μέρη, τὴν μαθηματικὴν, τὴν φυσικὴν καὶ τὴν πολιτικὴν γεωγραφίαν.

1) Ἡ μὲν μαθηματικὴ γεωγραφία, ἥτις καὶ ἀστρονομικὴ γεωγραφία καλεῖται, θεωροῦσα τὴν γῆν ὡς σῶμα οὐράνιον ἐξετάζει τὸ μέγεθος, τὸ σχῆμα, τὸ μῆκος, τὸ πλάτος, τὴν θέσιν, τὰς κινήσεις καὶ τὴν σχέσιν αὐτῆς πρὸς τὰ λοιπὰ οὐράνια σώματα.

2) Ἡ δὲ φυσικὴ γεωγραφία ἐξετάζει τὴν φυσικὴν διάπλασιν, τὴν ἐπιφάνειαν, τὴν ἀτμόσφαιραν, τὴν θάλασσαν, τοὺς ποταμούς, τὰς λίμνας, τὰ ὄρη καὶ τὰς πεδιάδας αὐτῆς.

3) Καὶ ἡ πολιτικὴ γεωγραφία θεωρεῖ τὴν γῆν ὡς κατοικητήριον καὶ ἐκπαιδευτήριον τοῦ ἀνθρώπου, πραγματεύεται περὶ τῆς διαιρέσεως αὐτῆς εἰς ἡπείρους, χώρας, βασιλεία καὶ ἄλλα μικρότερα μέρη, ἐξετάζει τὸν πληθυσμὸν, τὴν ὀρησκίαν, τὰ ἔθνη τῶν κατοίκων, τὰ πολιτεύματα, τὰ προϊόντα, τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν καὶ τοὺς διαφόρους βαθμοὺς τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῶν καὶ διαίρεται ἐξ ἑνὸς μὲν εἰς ἀρχαίαν, μέσην, νέαν καὶ νεωτάτην πολιτικὴν γεωγραφίαν, ἐξ ἑτέρου δὲ εἰς γενικὴν καὶ μερικὴν ἢ εἰδικὴν γεωγραφίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΕΙΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΕΚ ΤΗΣ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗΣ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ.

§. 1. Σχήμα τῆς γῆς, σφαῖρα καὶ γεωγραφικοὶ πίνακες.

Ἡ γῆ ἔχει σχῆμα στρογγύλον ὡς σφαῖρα καὶ ἀπεικονίζεται ἐπὶ τεχνικῆς σφαίρας, ἡ ὁποία περὶ μὲν τοὺς πόλους εἶναι ὀλίγον πεπιεσμένη, περὶ δὲ τὸν Ἰσημερινὸν ἐξωγκωμένη.

Σφαῖρα δὲ λέγεται σῶμα στερεόν, τὸ ὁποῖον πανταχόθεν περατοῦται ὑπὸ καμπύλης ἐπιφανείας, τῆς ὁποίας ὅλα τὰ μέρη ἀπέχουσιν ἐξίσου ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ μέσῳ κειμένου σημείου, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται κέντρον. Ἰδίως δὲ ἡ σφαῖρα, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀπεικονίζεται ἡ γῆ μετὰ τῶν ὀρέων, ποταμῶν, θαλασσῶν, λιμνῶν καὶ πάντων τῶν λοιπῶν, ὀνομάζεται ὑδρόγειος σφαῖρα καὶ διαιρεῖται εἰς δύο ἡμισφαίρια, τὰ ὁποῖα, ὅταν ἀπεικονίζωνται ἐπὶ ἐπιπέδου, καλοῦνται γῆνα ἐπιπεδοσφαῖρια.

Διάμετρος τῆς γῆς ὀνομάζεται ἡ γραμμὴ, ἥτις διέρχεται διὰ τοῦ κέντρου τῆς σφαίρας· ἄξων δὲ λέγεται ἡ διάμετρος, περὶ τὴν ὁποίαν κινεῖται ἡ γῆ ἐκ δυτικῶν πρὸς ἀνατολὰς καὶ πόλοι τῆς γῆς καλοῦνται τὰ δύο ἄκρα αὐτῆς, τῶν ὁποίων ὁ μὲν πρὸς ἄρκτον βόρειος πόλος ὀνομάζεται, ὁ δὲ πρὸς μεσημβρίαν νότιος.

Εἰς τὴν σπουδὴν καὶ ἐκμάθησιν τῆς γεωγραφίας χρησιμώτατοι καὶ ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖαι εἶναι αἱ τεχνικαὶ σφαῖραι καὶ οἱ γεωγραφικοὶ πίνακες ἢ χάρται, οἵτινες παριστῶσι τὴν γῆν ἐπίπεδον καὶ ὅχι στρογγύλην καὶ διαιροῦνται εἰς γενικοὺς καὶ μερικοὺς· καὶ γενικοὶ μὲν εἶναι οἱ ἀπεικονίζοντες ὅλην τὴν γῆν, μερικοὶ δὲ, οἱ παριστῶντες μέρος μόνον αὐτῆς· μικρὸν ἢ μέγα, τῶν ὁποίων οἱ μὲν ὀνομάζονται χωρογραφικοὶ, οἱ δὲ τοπογραφικοὶ πίνακες ἢ χάρται. Τὸ δὲ σύνολον τοιούτων πινάκων, ἀπεικονιζόντων πάντα τὰ μέρη τῆς γῆς, καλεῖται ἄτλας.

§ 2. Κύκλοι τῆς γῆς.

Κύκλος ὀνομάζεται ἡ ὑπὸ καμπύλης γραμμῆς περατουμένη ἐπίπεδος ἐπιφάνεια, τῆς ὁποίας ὅλαι αἱ ἀπὸ τοῦ κέντρου ἀγόμεναι εὐθεῖαι εἶναι ἴσαι πρὸς ἀλλήλας.

Ἐπὶ τῆς γῆς ἐννοοῦνται πολλοὶ καὶ διάφοροι κύκλοι, μικροὶ καὶ μεγάλοι πρὸς ἐξήγησιν καὶ καταμέτρησιν τῶν διαφόρων μερῶν αὐτῆς, οἵτινες καὶ ἐπὶ τῆς τεχνητῆς σφαίρας καὶ ἐπὶ τῶν γεωγραφικῶν πινάκων ἀπεικονίζονται.

Ὅριζων, σημεῖα αὐτοῦ καὶ ἄνεμοι.

Ὅριζων φυσικὸς μὲν ἢ ὁρατὸς ὀνομάζεται ὁ κύκλος ἐκεῖνος, ὅστις σχηματίζεται ἐπὶ τῆς κυκλικῆς περιφερείας, ἐπὶ τῆς ὁποίας φαίνεται εἰς τὸν ὁρατὴν ἐκ πάσης ὑψηλῆς θέσεως ὅτι ἡ γῆ ψαύει τὸν οὐρανόν, τοῦ ὁποίου τὸ μὲν ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς κείμενον σημεῖον ὀνομάζεται, κατακόρυφον ἢ Zenith, τὸ δὲ ἀντίθετον αὐτοῦ ὑπὸ τοὺς πόδας ἡμῶν ἐννοούμενον ἀντικόρυφον ἢ Nadir. Νοητὸς δὲ ὁρίζων ὀνομάζεται ὁ κύκλος, ὅστις σχηματίζει ἐπίπεδον παράλληλον μὲ τὸν φυσικόν ἢ αἰσθητὸν ὀρίζοντα καὶ διέρχεται διὰ τοῦ κέντρου.

Ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντός διακρίνομεν τέσσαρα σημεῖα, ἀπέχοντα ἀπ' ἀλλήλων 90 μοίρας καὶ ὀνομαζόμενα ἀρχικὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος ἢ μέρη τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ ἐκεῖνο μὲν τὸ μέρος ὅπου φαίνεται ὅτι ἀνατέλλει ὁ ἥλιος καλεῖται Ἀνατολή, τὸ δὲ μέρος ὅπου φαίνεται ὅτι δύει ὁ ἥλιος ὀνομάζεται Δύσις, καὶ τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον ἔχομεν πρὸς τὰ δεξιὰ λέγεται Μεσημβρία ἢ Νότος καὶ τὸ ἀντίθετον τούτου Βορρᾶς ἢ Ἀρκτος.

Ἐκ τῶν τεσσάρων τούτων μερῶν πνέουσι καὶ οἱ τέσσαρες κυριώτεροι ἄνεμοι, ὁ Βορρᾶς καὶ ὁ Νότος ἐκ τῶν δύο ὁμωνύμων μερῶν, ὁ Ἀπηλιώτης ἐκ τῆς Ἀνατολῆς, ὅστις καὶ Ἀνατολικὸς ὀνομάζεται, καὶ ὁ Ζέφυρος, ἢ Δυτικὸς ἐκ τῆς Δύσεως. Μεταξὺ δὲ τῶν τεσσάρων τούτων ἀρχικῶν σημείων ἐννοοῦνται καὶ τέσσαρα ἄλλα δευτερεύοντα οἷον τὸ Βορειανοτολικόν (ΒΑ) μεταξὺ τοῦ βορείου καὶ τοῦ ἀνατολικοῦ, τὸ Βορειοδυτικόν (ΒΔ) μεταξὺ τοῦ βο-

ρείου καὶ τοῦ δυτικοῦ, τὸ Νοτιανατολικὸν (ΝΑ) μεταξὺ τοῦ νοτίου καὶ τοῦ ἀνατολικοῦ καὶ τὸ Νοτιοδυτικὸν (ΝΔ) μεταξὺ τοῦ νοτίου καὶ τοῦ δυτικοῦ.

Κύκλοι μεγάλοι καὶ μικροί.

Μεγάλοι μὲν κύκλοι καὶ μέγιστοι ὀνομάζονται ὅσοι ἔχουσι τὸ αὐτὸ κέντρον μὲ τὴν σφαῖραν καὶ διαιροῦσιν αὐτὴν εἰς δύο ἴσα μέρη, τὰ ὁποῖα λέγονται ἡμισφαίρια. Τοιοῦτοι δὲ κύκλοι χρησιμεύοντες εἰς τὸν διορισμὸν τῆς θέσεως τόπου τινός ἐπὶ τῆς σφαίρας καὶ ἐπὶ τῶν γεωγραφικῶν πινάκων εἶναι ὁ Ἰσημερινὸς καὶ ὁ πρῶτος Μεσημβρινός. Καὶ ὁ μὲν Ἰσημερινὸς διαιρεῖ τὴν σφαῖραν εἰς βόρειον καὶ νότιον ἡμισφαίριον· ὠνομάσθη δὲ οὕτω, διότι ἐπ' αὐτοῦ αἱ ἡμέραι εἶναι ἴσαι μὲ τὰς νύκτας. Ὁ δὲ μεσημβρινὸς διαιρεῖ τὴν γῆν εἰς ἀνατολικὸν καὶ εἰς δυτικὸν ἡμισφαίριον· ὠνομάσθη δὲ οὕτω, διότι, ὅταν ὁ ἥλιος διέρχεται δι' αὐτοῦ, γίνεται μεσημέριον εἰς ὅλους τοὺς ὑπ' αὐτῶν κειμένους τόπους· πρῶτος δὲ Μεσημβρινὸς λέγεται, διότι ἀπ' αὐτοῦ μετροῦμεν τὴν ἀπόστασιν τῶν τόπων καὶ ὁ διερχόμενος διὰ τῆς μικροτάτης τῶν Καναρίων νήσων τῆς Ἀφρικῆς Φέρρου διαιρεῖ τὴν γῆν εἰς δύο ἴσα ἡμισφαίρια, τῶν ὁποίων τὸ μὲν ὀνομάζεται Ἀνατολικὸν ἡμισφαίριον ἢ παλαιὸς κόσμος, τὸ δὲ Δυτικὸν ἢ νέος κόσμος (').

Τῶν δὲ ἀπείρων μικρῶν κύκλων ἐπισημότεροι εἶναι οἱ δύο τροπικοί, παράλληλοι τοῦ Ἰσημερινοῦ, ἕκαστος τῶν ὁποίων ἀπέχει 23 $\frac{1}{2}$ μοίρας ἀπ' αὐτοῦ· καὶ ὁ μὲν κείμενος μεταξὺ τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ τοῦ ἀρκτικοῦ πόλου λέγεται τροπικὸς τοῦ Καρκίνου, διότι ὅταν ὁ ἥλιος φθάσῃ εἰς καθένα ἀπ' αὐτῶν φαίνεται ὅτι σταματᾷ καὶ ἐπιστρέφει πάλιν εἰς τὸν Ἰσημερινόν. Ὁ δὲ μεταξὺ τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ τοῦ Ἀνταρκτικοῦ πόλου κείμενος καλεῖται τροπικὸς τοῦ Αἰγύκρω διὰ τὸν αὐτὸν λόγον. Καὶ οἱ δύο πολικοὶ κύκλοι ἀπέχουσιν, ὡς οἱ τροπικοί, 23 $\frac{1}{2}$ μοίρας ἀπὸ τῶν πό-

(1) Νῦν δὲ οἱ μὲν Γάλλοι μετροῦσιν ἀπὸ τοῦ Μεσημβρινοῦ τῶν Παρισίων ἀπέχοντος 20° ἀνατολικοῦ μήκους ἀπὸ τῆς Φέρρου, οἱ δὲ Ἀγγλοὶ ἀπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ τοῦ Γρηνουχίου ἀπέχοντος 17° 39' ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ.

λων, τῶν ὁποίων ὁ μὲν ἔχων ἐν τῷ μέσῳ τὸν ἀρκτικὸν πόλον ὀνομάζεται Ἀρκτικὸς πολικὸς κύκλος, ὁ δὲ ἄλλος Ἀνταρκτικὸς πολικὸς κύκλος.

§. 3. Διαίρεσις τῶν κύκλων.

Ἐκαστος κύκλος μικρὸς ἢ μέγας διαιρεῖται εἰς 360 μέρη, τὰ ὅποια ὀνομάζονται μοῖραι· ἐκάστη δὲ μοῖρα ὑποδιαιρεῖται εἰς 60 πρῶτα λεπτά καὶ τούτων πάλιν ἕκαστον εἰς 60 δεύτερα λεπτά, σημειοῦνται δὲ αὗται πρὸς εὐκολίαν οὕτω $10^{\circ} 15' 35''$ ἥτοι μοῖραι 10, πρῶτα λεπτά 15 καὶ 35 δεύτερα λεπτά.

Κατὰ δὲ τὸ δεκαδικὸν σύστημα πᾶς κύκλος διαιρεῖται εἰς 400 βαθμοὺς, τῶν ὁποίων ἕκαστος ὑποδιαιρεῖται εἰς 100 πρῶτα λεπτά καὶ πᾶν πρῶτον λεπτὸν εἰς ἑκατὸν δεύτερα λεπτά· γράφονται δὲ ὡς ἐξῆς $15^{\circ} 80' 40''$ ἥτοι 15 βαθμοί, 80 πρῶτα λεπτά καὶ 40 δεύτερα λεπτά.

Γεωγραφικὸν πλάτος καὶ μῆκος.

Πάντες οἱ μικροὶ καὶ μεγάλοι κύκλοι χρησιμεύουσιν εἰς προσδιορισμὸν τοῦ πλάτους καὶ τοῦ μήκους τόπου τινὸς ἐπὶ τῆς σφαίρας καὶ ἐπὶ τῶν ἀπεικονιζόντων αὐτὴν γεωγραφικῶν πινάκων.

Πλάτος μὲν ὀνομάζεται ἡ ἀπόστασις τόπου τινὸς ἀπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ, καὶ ἂν μὲν ὁ τόπος κῆται πρὸς ἄρκτον, τὸ πλάτος λέγεται βόρειον, ἂν δὲ πρὸς μεσημβρίαν τοῦ Ἰσημερινοῦ νότιον. Μῆκος δὲ λέγεται ἡ ἀπόστασις τόπου τινὸς ἀπὸ τοῦ πρώτου μεσημβρινοῦ, καὶ ἂν μὲν ὁ τόπος κῆται πρὸς ἀνατολὰς, τὸ μῆκος λέγεται ἀνατολικόν, ἂν δὲ πρὸς δυσμὰς τοῦ μεσημβρινοῦ, δυτικόν.

Γνωρίζοντες τὰ πλάτος καὶ τὸ μῆκος τόπου τινὸς εὐρίσκομεν τὸν τόπον ἐπὶ τοῦ σημείου τῆς συμπτώσεως καὶ διασταυρώσεως τῶν δύο κύκλων τοῦ πλάτους καὶ τοῦ μήκους.

§. 4. Ζῶναι τῆς γῆς.

Κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς θερμοκρασίας ἡ γῆ διαιρεῖται εἰς πέντε μεγάλα μέρη, τὰ ὅποια ὀνομάζονται ζῶναι. Τούτων δὲ ἡ μὲν κειμένη μεταξὺ τῶν δύο τροπικῶν καὶ ἔχουσα ἐν τῷ μέσῳ τὸν Ἰ-

σημερινὸν λέγεται Διακεκαυμένη, διότι ἡ θερμότης εἶναι μεγίστη ἐν αὐτῇ. Δύο δὲ ἄλλαι λέγονται Εὐκρατοι, τῶν ὁποίων ἡ μὲν κειμένη εἰς τὸ βόρειον ἡμισφαίριον μεταξὺ τοῦ τροπικοῦ τοῦ Καρκίνου καὶ τοῦ βορείου πολικοῦ κύκλου ὀνομάζεται βόρειος Εὐκρατος Ζώνη, ἡ δὲ εἰς τὸ νότιον ἡμισφαίριον μεταξὺ τοῦ Τροπικοῦ τοῦ Αἰγίουπεως καὶ τοῦ νοτίου πολικοῦ κύκλου λέγεται Νότιος Εὐκρατος Ζώνη· ἐν ἀμφοτέραις ἡ θερμότης εἶναι μετρία. Καὶ αἱ λοιπαὶ δύο καλοῦνται Κατεψυγμέναι, τῶν ὁποίων ἡ μὲν κεῖται μεταξὺ τοῦ βορείου πολικοῦ κύκλου καὶ τοῦ ἀρκτικοῦ πόλου καὶ λέγεται βόρειος Κατεψυγμένη, ἡ δὲ μεταξὺ τοῦ νοτίου πολικοῦ καὶ τοῦ Ἀνταρκτικοῦ πόλου, νότιος Κατεψυγμένη. Ἐν ταύταις τὸ ψῦχος εἶναι μέγιστον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΕΙΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΕΚ ΤΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ.

§. Β. Συστατικὰ τῆς γῆς.

Ἡ γῆ συνίσταται ἐκ τριῶν διαφορῶν μερῶν ἢ ὕλων, ἧτοι ἐκ τῆς ξηρᾶς, ἐκ τοῦ ὕδατος καὶ ἐκ τοῦ ἀέρος.

Ἡ μὲν ξηρὰ εἶναι τὸ στερεώτατον καὶ σκληρότατον τῶν τριῶν μερῶν καὶ ὡς τοιαύτη ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς γῆνης σφαίρας, τῆς ὁποίας τὸ $\frac{1}{4}$ κατέχει ἡ ξηρὰ καὶ τὰ $\frac{3}{4}$ τὰ ὕδατα αὐτῆς.

Τὸ δὲ ὕδωρ εἶναι σῶμα ῥευστὸν καὶ ἀδιαλείπτως ἀλλάσσει τὴν θέσιν καὶ τὴν μορφήν αὐτοῦ.

Καὶ ὁ ἀὴρ εἶναι ὕλη ἀέριος καὶ πληροὶ πάντα τὰ μέρη, τὰ ὅποια δὲν κατέχονται οὔτε ὑπὸ τῆς ξηρᾶς οὔτε ὑπὸ τοῦ ὕδατος.

§. Γ. Διαίρεσις τῆς ξηρᾶς

Ξηρὰ ὀνομάζεται ὁ στερεὸς φλοιὸς τῆς γῆς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἀνυψούμενος ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Ὁλὴ ἡ ξηρὰ τῆς γῆς διαιρεῖται εἰς πέντε μεγάλα μέρη, τὰ ὅποια ὀνομάζονται Ἡπειροί, καὶ εἰς πολλὰ μικρά, τὰ ὅποια λέγονται νῆσοι. Τῶν πέντε Ἡπειρῶν τέσσαρες μὲν κεῖνται ἐν τῷ Ἀνατο-

λικῶ ἡμισφαίριῳ ἢ παλαιῷ κόσμῳ, ἥτοι ἡ Εὐρώπη, ἡ Ἀσία, ἡ Ἀφρικὴ καὶ ἡ Ὠκεανία, μία δὲ ἐν τῷ δυτικῷ ἡμισφαίριῳ ἢ νέῳ κόσμῳ ἀνακαλυφθεῖσα ὑπὸ τοῦ Χριστοφόρου Κολόμβου τῷ 1492 μ.Χ.

Καὶ ἡ μὲν Εὐρώπη μετὰ τῆς Ἀσίας ὡς ἐν ὅλον θεωρουμένη ἀποτελεῖ τὴν μεγίστην νῆσον τοῦ κόσμου, ἡ δὲ Ἀφρικὴ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀποσπασθεῖσα ἀπὸ τῆς Ἀσίας διὰ τῆς διορύξεως τοῦ πρότερον συνδένοντος αὐτὴν μετὰ τῆς Ἀσίας Σουεζίου ἰσθμοῦ μετεβλήθη εἰς νῆσον ἀπὸ χερσονήσου, ἡ Ὠκεανία συνίσταται ἐκ πολλῶν συμπλεγμάτων νήσων, τῶν ὁποίων μεγίστη εἶναι ἡ Αὐστραλία ἢ νέα Ὀλλανδία ἴση σχεδὸν μὲ τὴν Εὐρώπην κατὰ τὴν ἔκτασιν, καὶ ἡ Ἀμερικὴ ἀποτελεῖ μίαν μεγάλην ἐπιμήκη νῆσον, φύσει διακρινομένη εἰς δύο μεγάλα καὶ ἄνισα μέρη, συνεχόμενα διὰ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Πανάμας, μετὰ τὴν διόρυξιν τοῦ ὁποίου θὰ ἀποτελέσῃ δύο ἀνίσους νήσους.

Κατὰ δὲ τὴν ἔκτασιν μεγίστη πασῶν εἶναι ἡ Ἀσία, δευτέρα μετ' αὐτὴν εἶναι ἡ Ἀμερικὴ, τρίτη ἡ Ἀφρικὴ, τετάρτη ἡ Εὐρώπη καὶ τελευταία ἡ Αὐστραλία· τὴν δὲ ἀναλογίαν τοῦ μεγέθους παριστῶσιν οἱ ἀκόλουθοι ἀριθμοὶ 5: 4: 3 $\frac{1}{3}$: 1 $\frac{1}{20}$ καὶ 1.

§. 7. Πεδιάδες, λόφοι, βουνὰ καὶ ὄρη.

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς διακρίνεται εἰς ὀμαλὴν καὶ ἀνώμαλον. Καὶ ἡ μὲν ὀμαλὴ ἢ ἐπίπεδος περιλαμβάνει τὰς πεδιάδας, μικρὰς καὶ μεγάλας, βαθεῖας καὶ ὑψηλὰς καὶ τὰς διαφόρους ἐπιπέδους ἐρήμους. Ἐν δὲ τῇ ἀνωμάλῳ ἐπιφανείᾳ διακρίνονται τρεῖς βαθμοὶ ἀνωμαλίας, τῶν ὁποίων ὁ μὲν πρῶτος καὶ κατώτατος βαθμὸς περιλαμβάνει πάντα τὰ μικρὰ ὑψώματα, τὰ ὅποια ὀνομάζονται λόφοι, ὁ δὲ δεύτερος τὰ μεγαλῆτερα καὶ ἐκτενέστερα ὑψώματα, τὰ ὅποια καλοῦνται βουνά, καὶ ὁ τρίτος τὰ μέγιστα καὶ ἐκτενέστατα, τὰ ὅποια ὀνομάζονται ὄρη.

Καὶ ὄρη μὲν λέγονται ὅσα ἔχουσιν ὕψος ἀνώτερον τῶν 5000' ποδῶν, βουνὰ δέ, ὅσα ἔχουσιν ὕψος ἀπὸ 2000'—5000' π. καὶ λόφοι ἢ χαμηλότατα βουνὰ ὀνομάζονται ὅσα ἔχουσιν ὕψος κατώτερον τῶν 2000' π. ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, ἥτις λαμβάνεται ὡς βᾶσις τῆς καταμετρήσεως τοῦ ὕψους. Τὰ δὲ ἄκρα τῶν

δρέων και βουνῶν, τὰ ὁποῖα καταβαίνουσιν εἰς τὴν θάλασσαν, ὀνομάζονται ἀκρωτήρια.

Ἐπὶ παντὸς ὄρους διακρίνομεν τὴν κορυφήν, τὰς κλιτύας καὶ τοὺς πρόποδας. Κορυφή μὲν λέγεται τὸ ἀνώτατον μέρος τοῦ ὄρους, τὸ ὁποῖον ἐπίπεδον ὦν καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐκτεταμένον καλεῖται ὀροπέδιον, κλιτύες δὲ ὀνομάζονται αἱ κατωφερεῖς πλευραὶ τοῦ ὄρους καὶ πρόποδες ἢ ὑπώρειαι τὰ κατώτατα μέρη αὐτοῦ· πρηνὼν λέγεται ὄρος μεμονωμένον καὶ ἀπόκρημνον κωνοειδῶς ἀνυψούμενον.

Τὰ ὄρη εἶναι ἢ μεμονωμένα ἢ συνηνωμένα πρὸς ἄλληλα, ὅτε ὀνομάζονται σειραὶ καὶ συμπλέγματα ὄρων, καὶ τὸ σημεῖον τῆς ἐνώσεως λέγεται δεσμός, κόμπος καὶ ζυγός, ἐκ τοῦ ὁποῖου ἐξέρχονται πολλοὶ καὶ διάφοροι κλάδοι λαμβάνοντες διαφόρους διευθύνσεις. Σειραὶ δὲ ὄρων ὑψηλῶν καὶ προσεγγιζόντων ὀνομάζονται συστήματα ὄρων.

Ἡφαίστεια δὲ ἢ πυρίπνοα ὄρη λέγονται ὅσα κατὰ καιροὺς ἐκπέμπουσι πυρώδη ἀναελυμένην ὕλην ἥτοι τέφραν, λίθους, λάβαν καὶ ἀναθυμιάσεις· κρατὴρ δὲ λέγεται ἡ ὀπὴ καὶ τὸ ἀνοιγμα τῆς κορυφῆς, ὅθεν ἐξέρχεται ἡ πυρώδης ὕλη. Τὰ ἡφαίστεια διαιροῦνται εἰς δύο τάξεις εἰς ἐνεργά, τὰ ὁποῖα περιοδικῶς ἐνεργοῦσι, καὶ εἰς ἐσβεσμένα, τὰ ὁποῖα ἔπαυσαν πλέον νὰ ἐνεργῶσι. Τὰ πλεῖστα τῶν ἡφαιστείων κεῖνται ἢ ἐπὶ τῶν νήσων ἢ πλησίον τῆς θαλάσσης.

Πύλαι ἢ στενὰ λέγονται αἱ δίοδοι, αἱ ὁποῖαι κεῖνται μεταξὺ δύο ὄρων· κοιλάς δὲ ὀνομάζεται μικρὰ καὶ στενὴ πεδιάς κειμένη μεταξὺ δύο ὄρων.

§. 8. Ἡ μεγάλη θάλασσα καὶ τὰ μέρη αὐτῆς.

Ὡς ἡ ξηρὰ τῆς ὑδρογείου σφαίρας διαιρεῖται εἰς πέντε μέρη Ἡπείρους ὀνομαζόμενα, οὕτω καὶ τὸ σύνολον τῶν περικυκλούντων τὴν ξηρὰν ἀλμυρῶν ὑδάτων, τὸ ὁποῖον καλεῖται Ὤκεανός καὶ μεγάλη θάλασσα καὶ παγκόσμιος, διαιρεῖται εἰς πέντε μεγάλα μέρη, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται Ὤκεανοὶ καὶ τοιοῦτοι εἶναι οἱ ἀκόλουθοι πέντε.

1) Ὁ βόρειος παγωμένος ὠκεανός, ὅστις περιβάλλει τὸν ἀρ-

κτικὸν πόλον καὶ τὰ βόρεια παράλια τῶν τριῶν Ἠπειρῶν Εὐρώπης, Ἀσίας καὶ Ἀμερικῆς καὶ ἐνοῦται ΝΑ μὲν μετὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, ΒΔ μετὰ τοῦ Εἰρηνικοῦ διὰ τοῦ Βεριγγείου πορθμοῦ, ἔχοντος πλάτος 9 γεωγραφικῶν μιλίων καὶ οὕτως ὀνομασθέντος ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸ 1728 ἀνακαλύψαντος αὐτὸν Βερίγγου.

2) Ὁ Ἀτλαντικὸς Ὠκεανὸς κείμενος μεταξὺ τῆς Εὐρώπης, Ἀφρικῆς καὶ Ἀμερικῆς συνέχεται πρὸς ἄρκτον μὲν μετὰ τοῦ Βορείου παγωμένου Ὠκεανοῦ καὶ ΝΑ μετὰ τοῦ Ἰνδικοῦ Ὠκεανοῦ καὶ εἶναι ὁ ἐπισημότερος καὶ γνωστότερος τῶν ἄλλων λαβὼν τὸ ὄνομα ἐκ τῆς κατὰ τὴν μυθολογίαν καταποντισθείσης νήσου Ἀτλαντίδος.

3) Ὁ Ἰνδικὸς Ὠκεανὸς κεῖται μεταξὺ τῆς Ἀφρικῆς, Ἀσίας καὶ Ὠκεανίας καὶ συνέχεται πρὸς δυσμὰς μὲν μετὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, πρὸς νότον δὲ μετὰ τοῦ νοτίου παγωμένου Ὠκεανοῦ καὶ πρὸς ἀνατολὰς μετὰ τοῦ μεγάλου Ὠκεανοῦ.

4) Ὁ μέγας Ὠκεανός, ὅστις καὶ εἰρηνικὸς ὀνομάζεται, διότι ὁ πρῶτος περιπλεύσας τὴν γῆν Μαγελαῖνος εἰρηνικῶς καὶ ἡσύχως διήλθεν αὐτόν, κείμενος μεταξὺ Ἀσίας καὶ Ἀμερικῆς συνέχεται πρὸς βορρᾶν μὲν μετὰ τοῦ βορείου παγωμένου Ὠκεανοῦ διὰ τοῦ Βεριγγείου πορθμοῦ, πρὸς δυσμὰς δὲ μετὰ τοῦ Ἰνδικοῦ καὶ πρὸς νότον μετὰ τοῦ νοτίου παγωμένου Ὠκεανοῦ καὶ εἶναι ὁ μέγιστος καὶ λίαν πολύνησος Ὠκεανός.

5) Καὶ τελευταῖον ὁ νότιος παγωμένος Ὠκεανὸς περιβάλλων τὸν νότιον πολικὸν κύκλον, συνέχεται μετὰ τοῦ Ἀτλαντικοῦ, Ἰνδικοῦ καὶ μεγάλου Ὠκεανοῦ καὶ εἶναι ὀλιγώτερον γνωστός τοῦ βορείου Ὠκεανοῦ.

§. 9. Μέρη τῶν Ὠκεανῶν.

Μέρη μεγάλα τῶν Ὠκεανῶν εἰσδύοντα εἰς τὴν ξηρὰν ἢ μεταξὺ δύο ξηρῶν ὀνομάζονται θάλασσαι, αἱ ὁποῖαι διαιροῦνται εἰς ἀνοικτὰς καὶ περικεκλεισμένας ἢ μεσογείους, ἐπισημότερα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ μεσόγειος θάλασσα σχηματιζομένη ἐκ τοῦ Ἀτλαντικοῦ Ὠκεανοῦ.

Πελάγη δὲ καλοῦνται μέρη θαλάσσης, εἰσδύοντα μεταξὺ δύο μικροτέρων ξηρῶν οἷον τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος, τὸ Ἀδριατικόν, τὸ Ἰόνιον καὶ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος.

Κόλποι λέγονται μέρη πελάγους τινὸς εἰσδύοντα εἰς τὴν ξηράν. Λιμένες καὶ ὄρμοι ὀνομάζονται αἱ εἰσοχαὶ τῶν κόλπων πρὸς τῇ ξηρᾷ ὅπου προσορμίζονται καὶ ἀγκυροβολοῦσι τὰ πλοῖα.

Τὰ δὲ ὄρια τῆς ξηρᾶς καὶ θαλάσσης ὀνομάζονται αἰγιαλός, ἁκτὴ καὶ παραλία καὶ τὰ στενώτατα τῆς θαλάσσης μέρη, τὰ ὀποῖα περιορίζονται ὑπὸ ξηρᾶς ἀπὸ δύο ἀντίθετα μέρη καλοῦνται στενὰ θαλάσσης, πόροι καὶ πορθμοί.

Διῶρυξ λέγεται στενὸν θαλάσσης ἢ ὕδατος τῆς ξηρᾶς τεχνητόν, διὰ τοῦ ὁποίου ἐνοῦνται δύο θάλασσαι ἢ δύο ποταμοί.

Νῆσος ὀνομάζεται πετρώδες μέρος τῆς ξηρᾶς μικρὸν ἢ μέγα πανταχόθεν ὑπὸ θαλάσσης περικλυζόμενον. Ἀθροισμα δὲ πολλῶν νήσων πλησίον ἀλλήλων κειμένων λέγεται ἀρχιπέλαγος.

Χερσόνησος δὲ ὀνομάζεται μέρος ξηρᾶς κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τῆς θαλάσσης περικυκλούμενον καὶ δι' ἐνὸς μόνοι μέρους συνεχόμενον μετὰ τῆς ξηρᾶς· τὸ δὲ στενὸν μέρος τῆς γῆς, τὸ ὁποῖον ἐνώνει δύο ξηρὰς καὶ χωρίζει δύο θαλάσσας λέγεται ἰσθμός.

Σκόπελος καλεῖται ὁ βράχος, ὅστις ἐξέχει ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Ὑφαλος δὲ λέγεται ὁ βράχος, ὅστις φθάνει μέχρι τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης καὶ εἶναι ἐπικινδυνὸς εἰς τοὺς ναυτιλλομένους. Δίνη ἢ θαλασσοστρόβιλος λέγεται ἡ συστροφή τῶν θαλασσίων ὑδάτων γινομένη ἐκ τῆς συγκρούσεως δύο ἐναντίων ἀνέμων. Παλίρροια ὀνομάζεται ἡ περιοδικὴ ἀνάβασις καὶ κατὰβασις τῶν θαλασσίων ὑδάτων γινομένη δις τῆς ἡμέρας εἰς τὰς ἀνοικτὰς θαλάσσας καὶ τοὺς ὠκεανούς· καὶ ἡ μὲν ἀνάβασις αὐτῶν ὀνομάζεται πλημμυρίς, ἡ δὲ κατὰβασις ἀμπωτις.

Τὸ θαλασσίων ὕδωρ διαφέρει ἀπὸ τοῦ τῆς ξηρᾶς 1) ὅτι εἶναι ἀλμυρόν, 2) ὅτι εἶναι βαρύτερον, 3) ὅτι προφυλάσσεται ἀπὸ τῆς σήψεως, 4) ὅτι δυσκολώτερον πήγνυται καὶ 5) ὅτι κατὰ τὸ φαινόμενον ἔχει χρῶμα κυανοῦν καὶ πράσινον.

§. 10. Ὑδατα τῆς ξηρᾶς-

Ἡ περιγραφή τῶν ὑδάτων τῆς ξηρᾶς ὀνομάζεται Ὑδρογραφία. Τὰ ὕδατα τῆς ξηρᾶς διακρίνονται εἰς ῥέοντα καὶ ἰστάμενα· ῥέοντα μὲν εἶναι τὰ τῶν ποταμῶν, ἰστάμενα δὲ τὰ τῶν λιμνῶν.

Πάντα τὰ ὕδατα σχηματίζονται ἐκ τοῦ καταπίπτοντος ὕδατος τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ ἐπεὶ δὲ τοῦτο σχηματίζεται ἐκ τῆς ἀκαταπαύστου ἐξατμίσεως τοῦ θαλασσίου ὕδατος, διὰ τοῦτο πηγὴ πασῶν τῶν πηγῶν καὶ μήτηρ πάντων τῶν ὑδάτων τῆς ξηρᾶς θεωρεῖται ἡ θάλασσα.

Καὶ ἐπεὶ δὲ πάντα τὰ ὕδατα πάλιν ἐπιστρέφουσιν εἰς τὴν θάλασσαν, αὕτη εἶναι ἡ μεγίστη δεξαμενὴ καὶ ὑδροθήκη πάντων τῶν ὑδάτων τῆς ξηρᾶς. Ἐν ᾧ δὲ τὰ ὄρη καὶ αἱ ὑψηλαὶ χῶραι χρησιμεύουσιν εἰς χωρισμὸν, περιορισμὸν καὶ ὄρισμὸν τῶν μερῶν, ἐξ ἐναντίας τὰ ῥέοντα ὕδατα τῆς ξηρᾶς, ὡς φλέβες αὐτῆς, ἀποτελοῦσι τὰ στοιχεῖα τοῦ συνδέσμου καὶ τῆς ζωοποιήσεως τῶν μερῶν τῆς ξηρᾶς καὶ τῶν κατοίκων αὐτῆς, εἶναι ὁ ζῶν σύνδεσμος μεταξὺ τοῦ στερεοῦ καὶ τοῦ ῥέοντος φλοιοῦ τῆς γῆς.

Καὶ τὴν μὲν ξηρὰν διατρέχουσιν ὡς ξένοι, εἰς δὲ τὴν θάλασσαν ὡς εἰς τὴν πατρίδα καὶ τὸν πατρικὸν οἶκον καταφεύγουσιν, ἐκ τοῦ ὁποῦ ὑπὸ ἄλλην μορφήν καὶ ὑπὸ ἄλλο σχῆμα ἐξέρχονται καὶ ὡς ὁδοιπόροι περιπλανῶνται εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν καὶ εἰς τὴν ξηρὰν καὶ οὕτω πάντα τὰ ῥέοντα ὕδατα τῆς ξηρᾶς διατελοῦσιν εἰς ἀδιάκοπον κυκλοφορίαν ἀπαράλλάκτως ὡς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ σώματι ἀδιακόπως κινεῖται καὶ κυκλοφορεῖ.

§. III. Πηγαί.

Πηγὴ ὀνομάζεται τὸ ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς γῆς ἐξερχόμενον ὕδωρ, τὸ ὁποῖον σχηματίζεται ἐκ τοῦ καταπίπτοντος ὕδατος τῆς ἀτμοσφαίρας· πηγὴ λέγεται προσέτι καὶ ὁ τόπος, ἐντὸς τοῦ ὁποῦ εἰσδύον τὸ ὕδωρ καὶ εὐρίσκον ἀντίστασιν ἐξέρχεται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ ῥεεῖ ἐπ' αὐτῆς.

Αἱ πηγαὶ εἶναι δύο εἰδῶν, φυσικαὶ καὶ τεχνηταί. Καὶ αἱ μὲν φυσικαὶ εἶναι πολυειδεῖς καὶ διάφοροι, οἷον ἀένναοι καὶ περιοδικαί, θερμαὶ καὶ ψυχραί, μεταλλικαὶ καὶ ἱαματικαί, γλυκεῖαι καὶ ἀλατούχοι. Τεχνηταὶ δὲ εἶναι μόνον ἐκεῖναι, τὰς ὁποίας οἱ ἄνθρωποι διατρυπῶντες τὸ ἔδαφος τῆς γῆς κατεσκεύασαν, οἷον τὰ Ἀρτησιανὰ φρέατα, λαβύοντα τὸ ὄνομα αὐτῶν ἐκ τῆς Γαλλικῆς ἐπαρχίας Ἀρτησίας, ἐν ᾗ κατὰ πρῶτον κατεσκευάσθησαν. Τοιαῦ-

τα ρέεατα νῦν κατὰσχευάζονται εἰς πολλὰ μέρη, ὅπου ὑπάρχει ἑλλειψίς ὑδάτων.

§. 12. Ποταμοί.

Ῥύαξ λέγεται ἡ συνένωσις καὶ συρρόη πολλῶν πηγῶν· ποτάμιον δὲ ὀνομάζεται ἡ ἔνωσις πολλῶν ρυάκων καὶ ποταμὸς ἡ συνένωσις καὶ συρρόη πολλῶν ποταμίων.

Κοίτη τοῦ ποταμοῦ καλεῖται τὸ κοῖλον ἕδαφος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ρέει ὁ ποταμός. Ὅχθαι δὲ λέγονται τὰ ἄκρα τῆς ξηρᾶς τῶν δύο πλευρῶν τοῦ ποταμοῦ καὶ δεξιὰ μὲν ὄχθη ὀνομάζεται ἐκείνη, ἣν ἔχει τις εἰς τὰ δεξιὰ καταβαίνων πρὸς τὴν ἐκβολήν, ἀριστερὰ δὲ ἡ ἄλλη· δρόμος τοῦ ποταμοῦ λέγεται ὁ ῥοῦς αὐτοῦ ἀπὸ τῶν πηγῶν μέχρι τῶν ἐκβολῶν. Ἐκβολὴ δὲ καὶ στόμιον τοῦ ποταμοῦ ὀνομάζεται τὸ μέρος εἰς τὸ ὁποῖον χύνεται ὁ ποταμός εἰς τὴν θάλασσαν.

Πολλοὶ δὲ ποταμοὶ ἔχουσι στόμια περισσότερα τοῦ ἑνὸς ὡς ὁ Δούναβις καὶ ὅταν ποταμός τις πολὺ πρὸ τῆς ἐκβολῆς διασχίζεται εἰς πολλοὺς βραχίονας ἰδιαιτέρως ἐκβάλλοντας εἰς τὴν θάλασσαν, τότε σχηματοῖται τριγωνικὸν σχῆμα τοῦ Δέλτα ὡς τὸ περιώνυμον ἐν ταῖς ἐκβολαῖς τοῦ Νείλου ποταμοῦ σχηματιζόμενον.

Ποταμῶν ἐξ διαφορᾶ εἶδη διακρίνομεν, 1) τοὺς κυρίους καὶ πρωτεύοντας ποταμούς, 2) τοὺς παραποτάμους, 3) τὰ παραποτάμια, 4) τοὺς παραλιοποτάμους, 5) τοὺς ἐρημοποτάμους καὶ 6) τοὺς χειμάρρους ἢ ξηροποτάμους.

1) Κύριοι ποταμοὶ ὀνομάζονται οἱ μεγάλοι, αἵτινες διανύσαντες μακρὸν δρόμον καὶ πολλοὺς ποταμοὺς δεχόμενοι ἐν τῇ πορείᾳ ἐκβάλλουσιν εἰς τὴν θάλασσαν.

2) Παραπόταμοι λέγονται ὅσοι ἐκβάλλουσιν εἰς κύριόν τινα ποταμόν.

3) Παραποτάμια ὀνομάζονται ὅσοι χύνονται εἰς παραποτάμους.

4) Παραλιοπόταμοι καλοῦνται οἱ μὴ δεχόμενοι ἄλλους ποταμούς καὶ μετὰ μικρὰν πορείαν εἰς τὴν θάλασσαν χυνόμενοι.

5) Ἐρημοπόταμοι λέγονται ὅσοι πρὶν ἢ φθάσωσιν εἰς τὴν θάλασσαν ἐξαφανίζονται ἢ εἰς στάσιμα ὕδατα χύνονται.

Καὶ 6) Χείμαρροι ἢ ξηροπόταμοι ὀνομάζονται ὅσοι σχηματίζονται ἐκ τῶν βροχῶν καὶ τῆς χιόνος καὶ τὸ θέρος ξηραίνονται.

Πλωτοὶ δὲ ἢ ναυσίποροι λέγονται οἱ μεγάλοι ποταμοί, οἵτινες πλέονται καὶ ἀποβαίνουσι χρησιμώτατοι εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν συγκοινωνίαν ὥς ὁ Δούναβις, ὁ Ρῆνος κτλ. Καὶ ἄπλευστοι ὅσοι δι' ἔλλειψιν τῶν ἀπαιτουμένων ὑδάτων δὲν πλέονται.

Συμβολὴ ποταμῶν λέγεται τὸ μέρος ὅπου ἐνοῦνται δύο ἢ περισσότεροι ποταμοί. Διῶρυξ λέγεται ὁ τεχνητὸς ποταμός, διὰ τοῦ ὁποίου ἐνοῦνται τὰ ὕδατα δύο ποταμῶν μεγάλων ὥς ἡ περιφημὸς αὐτοκρατορικὴ διῶρυξ τοῦ Σινικοῦ κράτους.

Καταρράκτις ὀνομάζεται ἡ ἀπότομος κατὰ πτωσις τῶν ὑδάτων ποταμοῦ τινος ἀπὸ μεγάλου ὕψους ὥς οἱ περιώνυμοι τοῦ Νιαγάρρα ποταμοῦ τῆς Ἀμερικῆς καταρράκται.

Καταβόθραι λέγονται τὰ μεγάλα χάσματα τῆς γῆς, εἰς τὰ ὁποῖα καταβιβάζονται τὰ ὕδατα ποταμοῦ τινος καὶ χάνονται.

Τέλματα, ἔλη καὶ βάλτοι ὀνομάζονται χαμηλὰ καὶ κάθυγρα μέρη τῆς ξηρᾶς, περιέχοντι στάσιμα ὕδατα, τὰ ὁποῖα οὐδεμίαν διέξοδον ἔχουσι.

§. 13. Λίμναι.

Λίμνη καλεῖται μεγάλη ἢ μικρὰ ἑκτασις ὕδατος εἰς ὄρεινά, λοφώδη καὶ χαμηλὰ μέρη καὶ κοιλάματα, τὸ ὁποῖον ἐνιαχοῦ μὲν ἔχει διέξοδον, ἐνιαχοῦ δὲ δὲν ἔχει. Τέσσαρα εἶδη λιμνῶν διακρίνονται.

- 1) αἱ ποταμολίμναι ἔχουσαι καὶ εἰσροὴν καὶ ἐκροὴν ὑδάτων.
- 2) αἱ πηγαῖαι λίμναι ἔχουσαι μόνον τὴν ἐκροὴν αὐτῶν ὁρατὴν.
- 3) αἱ ἐκβολικαὶ λίμναι ἔχουσαι μόνον εἰσροὴν καὶ κενοῦσαι τὸ περισσεῦον ὕδωρ εἰς ἄλλας λίμνας ἢ εἰς ποταμούς καὶ
- 4) αἱ κοῦφαι μικραὶ λίμναι, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔχουσιν οὔτε εἰσροὴν οὔτε ἐκροὴν ὑδάτων.

Πλὴν τῆς διακρίσεως ταύτης αἱ λίμναι διαιροῦνται εἰς τέσσαρας τάξεις.

- 1) εἰς περιδικάς, τῶν ὁποίων τὸ ὕδωρ αὐξάνει καὶ ἐλαττοῦται κατὰ τὰς διαφόρους ὥρας τοῦ ἔτους.

2) εἰς γλυκείας, αἱ ὁποῖαι ἔχουσι γλυκὺ ὕδωρ καὶ τοιαῦται εἶναι αἱ πλεῖσται·

3) εἰς πικράς καὶ ἄλμυράς, ὅσαι ἔχουσι πικρὸν καὶ ἄλμυρὸν ὕδωρ καὶ τοιαῦται εἶναι ἡ μεγίστη λίμνη τῆς Ἀσίας Κασπία, ἥτις διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἄλᾳς ὀνομάζεται Κασπία θάλασσα ἔχουσα 8400 □ μιλίων ἑκτασιν, ἡ Ἀράλη, ἡ Ἀσφαλτίτις ἡ νεκρὰ θάλασσα καὶ αἱ πικραὶ λίμναι τῆς Αἰγύπτου πρὸς νότον τοῦ Σουεζείου πορθμοῦ

4) καὶ εἰς παραλίας λίμνας, αἱ ὁποῖαι μολονότι κοινωνοῦσι μετὰ τῆς θαλάσσης, ἔχουσιν ὅμως ὕδωρ γλυκὺ.

§. 14. Ἀήρ, ἄνεμος καὶ κλῆμα.

Ὁ ἀήρ εἶναι σῶμα ρευστὸν καὶ ἐλαστικόν, τὸ ὅποιον πληροῖ ὅλον τὸ ὑπεράνω τῆς ὑδρογείου σφαίρας κενὸν διάστημα, περιβάλλει αὐτὴν πανταχόθεν καὶ ἀποτελεῖ τὸ ἐξωτερικὸν κάλυμμα τῆς γῆνης σφαίρας.

Ἀτμόσφαιρα δὲ ὀνομάζεται τὸ κατώτατον στρώμα τοῦ ἀέρος, ὅστις συνίσταται ἐκ διαφόρων ἀερίων, ἀζώτου ὀξυγόνου καὶ ὀλίγου ἀνθρακικοῦ ὀξέος, περιβάλλει ὅλην τὴν γῆν καὶ χρησιμεύει εἰς ἀναπνοὴν καὶ ζωὴν τῶν ἀνθρώπων, ζώων καὶ φυτῶν.

Ἄνεμος δὲ λέγεται ἡ ἰσχυρὰ κίνησις τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ἀέρος προερχομένη ἐκ τῆς θερμότητος, τοῦ ψύχους, τῆς ἑλξεως τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης καὶ τῆς περὶ τὸν ἄξονα περιστροφῆς τῆς γῆς. Οἱ ἄνεμοι εἶναι πολυειδεῖς καὶ διάφοροι οἷον ἀπόγαιοι καὶ θαλάσσιοι, κανονικοὶ καὶ ἀκανόνιστοι.

Κλῆμα καλεῖται ἡ ἰδιάζουσα κατάστασις τῆς ἀτμοσφαίρας ἐνὸς τόπου κατὰ τὴν θερμότητα, τὴν ὑγρασίαν, τὸ ψῦχος, τοὺς ἀνέμους καὶ τὴν κίνησιν. Τὸ κλῆμα εἶναι φυσικόν ἢ μαθηματικόν καὶ διακρίνεται εἰς θερμὸν, εὐκρατον καὶ ψυχρόν. Ἐκαστον δὲ τούτων εἶναι ἢ ξηρὸν ἢ ὑγρὸν, ἢ ἡπειρωτικὸν ἢ ὠκεάνειον, ἢ ὑγιεινὸν ἢ νοσῶδες. Καὶ θερμοκρασία ὀνομάζεται ὁ ἰδιάζων βαθμὸς τῆς θερμότητος καὶ τοῦ ψύχους τόπου τινός.

§. 15. Τὰ τρία βασίλεια τῆς φύσεως

Τὰ σώματα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσι τὰ συστατικὰ μέρη τῆς γῆς εἶναι δύο εἰδῶν 1) ἄψυχα ἢ ἀνόργανα, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται ὀρυκτὰ καὶ ἀποτελοῦσι τὸ βασίλειον τῶν ὀρυκτῶν.

2) ζῶντα καὶ ἐνόργανα, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσι τὸ βασίλειον τῶν φυτῶν καὶ τὸ τῶν ζώων.

Τὰ μὲν φυτὰ ἀποτελοῦσι τρόπον τινὰ τὸ ἔνδυμα τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς καὶ εἶναι γνωστὰ μέχρι τοῦδε 6,400 διάφορα γένη αὐτῶν καὶ 250,000 εἶδη. Τὰ δὲ ζῶα εἶναι πλάσματα τελειότερα τῶν φυτῶν, διότι ἔχουσι κίνησιν αὐτόματον καὶ αἴσθησιν.

Ζώων γένη μὲν διάφορα γνωστὰ εἶναι 1700, εἶδη δὲ 218,000 καὶ ἐντόμων εἶδη 140,000. Τὸ δὲ ὕδωρ κατέχεται μᾶλλον ὑπὸ τῶν ζώων ἢ ὑπὸ τῶν φυτῶν. Ὁπόση ἀφθονία καὶ ὁποῖα ποικιλία τοῦ φυτικού καὶ ζωϊκοῦ βασιλείου ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐν τῇ ὕδατι!

Κύριος δὲ πάντων τούτων καὶ βασιλεὺς τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης, τῶν πτηνῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ πάντων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς ζώωντων εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Ἐνταῦθα δύναται τις εὐλόγως νὰ ἀνακράξῃ τὸ τῆς Ἀγίας Γραφῆς· ὥς Μ έ γ α ρ ε εἰ Κ ύ ρ ι ε καὶ θ α υ μ α σ τὰ τὰ ἔ ρ γ α σου».

§. 16. Προϊόντα.

Προϊόντα ὀνομάζονται ὅσα τρέφει ἢ παράγει ἡ γῆ ἀφ' ἑαυτῆς ἢ καὶ διὰ τῆς βοηθείας τοῦ ἀνθρώπου καὶ εἶναι δύο εἰδῶν 1) φυσικὰ καὶ 2) τεχνητά. Φυσικὰ μὲν εἶναι τὰ φυτὰ, τὰ ζῶα καὶ τὰ ὀρυκτά. Καὶ φυτὰ μὲν λέγονται ὅσα φύονται ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐν τῶν ὑδάτων· ζῶα δὲ λέγονται πάντα τὰ ὄντα, τὰ ὁποῖα ζῶσι καὶ μεταβαίνουσιν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον εἴτε ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε ἐν τοῖς ὕδασι καὶ ὀρυκτά ὅσα ἐξορύσσονται ἐκ τῆς γῆς ἢ εὐρίσκονται ἐπ' αὐτῆς. Τεχνητὰ δὲ προϊόντα λέγονται ὅσα ἐκ τῶν φυσικῶν οἱ ἄνθρωποι διὰ τῆς ἐργασίας μεταβάλλουσι καὶ διὰ τῆς τέχνης ἐξευγενίζουσι καὶ ταῦτα ἀποτελοῦσι τὴν βιομηχανίαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΕΙΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΕΚ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

§. 17. Ὁ ἄνθρωπος.

Ἡ πολιτικὴ γεωγραφία θεωρεῖ τὴν γῆν ὄχι μόνον ὡς ἀπλοῦν κατοικητήριον τοῦ ἀνθρώπου, ὡς ἐν τῷ ὀρισμῷ αὐτῆς ἀπ' ἀρχῆς εἵπομεν, ἀλλὰ καὶ ὡς μέγα θέατρον καὶ ἀπέραντον στάδιον τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ. Ὁ ἄνθρωπος μολονότι ἀνήκει εἰς τὸ βασίλειον τῶν ζώων κατὰ τὴν σωματικὴν διάπλασιν, εἶναι ὅμως τὸ τελειότατον τῶν ἐπὶ τῆς γῆς δημιουργημάτων τοῦ θεοῦ καὶ διαφέρει ἀπὸ τὰ λοιπὰ ζῶα κατὰ τὸ λογικόν, κατὰ τὴν γλῶσσαν καὶ πᾶσαν ἐν γένει τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν. Διὰ ταύτης δὲ τῆς πνευματικῆς ὑπεροχῆς δύναται νὰ ζήσῃ εἰς ὅλα τὰ κλίματα καὶ εἰς ὅλας τὰς ζώνας, ἐγένετο κυρίαρχος τῆς φύσεως καὶ πάντων τῶν ζώων καὶ οὕτω βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον κατάρθρωσε νὰ γείνῃ βασιλεὺς πάντων τῶν ἐπὶ τῆς γῆς δημιουργημάτων.

§. 18. Κάτοικοι τῆς γῆς καὶ φυλαὶ αὐτῶν.

Ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς γῆς κατὰ τοὺς νεωτάτους ὑπολογισμοὺς ἀριθμοῦνται εἰς 1460 περίπου ἑκατομμύρια καὶ διαφέρουσι πρὸς ἀλλήλους κατὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ κρανίου, κατὰ τὸ χρῶμα, κατὰ τὴν γλῶσσαν, κατὰ τὴν θρησκείαν καὶ κατὰ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς καὶ διανοητικῆς ἀναπτύξεως ἥτοι κατὰ τὸν πολιτισμὸν διαίρουνται δὲ κατὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ κρανίου καὶ κατὰ τὸ χρῶμα εἰς τὰς ἀκολούθους πέντε φυλάς.

1) Εἰς τὴν Καυκασίαν ἢ λευκὴν φυλὴν (700 ἐκ.), ἥτις κατοικεῖ εἰς τὴν Εὐρώπην, μεσηθρινοδυτικὴν Ἀσίαν καὶ βόρειον Ἀφρικὴν καὶ ἔχει τὸ κρανίον ὠσείδες, τὸ χρῶμα λευκόν· εἶναι δὲ αὐτὴ ἡ ὠραιότερα καὶ ἡ ἐπισημοτέρα ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἱστορίᾳ.

2) Εἰς τὴν Μογγολικὴν (600 ἐκ.), ἥτις κατοικεῖ ἐν τῇ κεντρικῇ καὶ ἀνατολικῇ Ἀσίᾳ καὶ εἰς τὰς περὶ τοὺς πόλους χώρας καὶ ἔχει τὸ πρόσωπον πλατὺ καὶ τετράγωνον, τὰς σιαγόνas ἐξεχούσας καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς στενοὺς.

3) Εἰς τὴν Αἰθιοπικὴν ἢ Νιγηρικὴν (100 ἐκ.), ἣτις κατοικεῖ ἐν τῇ κεντρικῇ καὶ μεσημβρινῇ Ἀφρικῇ καὶ ἔχει τρίχας μικρὰς καὶ οὐλὰς, τὸ ὅπισθεν τῆς κεφαλῆς ἐπίπεδον καὶ τὰ χεῖλη παχέα.

4) Εἰς τὴν Ἀμερικανικὴν ἢ χαλκόχρουν (10 ἐκ.), κατοικοῦσαν ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἔχουσιν πρόσωπον στενὸν καὶ κρανίον πεπιεσμένον· καὶ

5) εἰς τὴν Μαλαϊκὴν ἢ καστανόχρουν (50 ἐκ.), ἡ ὁποία κατοικεῖ ἐν τῇ χερσονήσῳ Μαλάκκα καὶ ἐν ταῖς πρὸς μεσημβρίαν τῆς Ἀσίας καὶ Αὐστραλίας νήσοις καὶ ἔχει ῥίνα πλατεῖαν, στόμα μέγα καὶ κεφαλὴν θολωτὴν.

§. 19. Γλῶσσαι καὶ διάλεκτοι τῶν ἀνθρώπων.

Γλῶσσα λέγεται ἡ διὰ τῆς συναρθρώσεως τῆς φωνῆς γενομένη ἐκδήλωσις τῶν διανοημάτων τοῦ ἀνθρώπου. Πάντες οἱ ἄνθρωποι τῆς γῆς λαλοῦσι πολλὰς καὶ διαφόρους γλώσσας, ἐκάστη τῶν ὁποίων περιλαμβάνει πολλὰς διαλέκτους ἥτοι διαφόρους τρόπους, καθ' οὓς μία καὶ ἡ αὐτὴ γλῶσσα ὁμιλεῖται ἐν διαφόροις τόποις. Καὶ αἱ μὲν γλῶσσαι ἀριθμοῦνται εἰς 860, τῶν ὁποίων ἐν μὲν τῇ Εὐρώπῃ ὁμιλοῦνται 53, ἐν δὲ τῇ Ἀσίᾳ 153, ἐν Ἀφρικῇ 115, ἐν Ὀκεανίᾳ 117 καὶ ἐν Ἀμερικῇ 422. Αἱ δὲ διάλεκτοι ἀναβαίνουν εἰς 5,000.

Πᾶσαι αἱ γλῶσσαι διαίρουνται εἰς τρεῖς μεγάλους κλάδους Α') τὸν Ἰνδογερμανικόν, Β') τὸν Σημιτικόν καὶ Γ') τὸν Χαμίτικόν. Ὁ μὲν Ἰνδογερμανικὸς ὑποδιαίρεται εἰς 7 μικροτέρους κλάδους τοὺς ἐξῆς 1) τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, 2) τὴν Λατινικὴν, 3) τὴν Γερμανικὴν, 4) τὴν Σλαυικὴν, 5) τὴν Κελτικὴν, 6) τὴν Ἰνδικὴν καὶ 7) τὴν Ἑβραϊκὴν, τῶν ὁποίων αἱ μὲν πρῶται πέντε Εὐρωπαϊκαὶ εἶναι, αἱ δὲ τελευταῖαι δύο Ἀσιατικαί. Καὶ αὗται εἶναι αἱ πρωτότυποι καὶ μητέρες γλῶσσαι, ἐκ τῶν ὁποίων ἐγεννήθησαν αἱ παράγωγοι καὶ θυγατέρες ἥτοι ἡ Νεοελληνικὴ, ἡ Ἰταλικὴ, ἡ Γαλλικὴ, ἡ Γερμανικὴ, ἡ Ἀγγλικὴ, ἡ Ἰσπανικὴ, ἡ Πορτογαλικὴ, ἡ Ῥωμουνικὴ καὶ ἡ Σλαυικὴ.

Ὁ δὲ Σημιτικὸς κλάδος περιλαμβάνει 1) τὴν Ἑβραϊκὴν, 2) τὴν Ἀραμαϊκὴν, 3) τὴν Σαμαριτανικὴν, 4) τὴν Φοινικικὴν, 5)

τὴν Αἰθιοπικὴν, 6) τὴν Περσικὴν καὶ 7) τὴν Ἀραβικὴν. Ἐκ δὲ τῶν δύο τούτων τελευταίων ἐ σχηματίσθη ἡ Τουρκικὴ.

Καὶ ἐν τῷ Χαμιτικῷ κλάδῳ ἀνήκουσι πολλαὶ γλῶσσαι λαλούμεναι ὑπὸ βαρβάρων λαῶν, κατοικούντων εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς Ἀφρικῆς.

§. 20. Θρησκείαι, δόγματα καὶ αἵρέσεις.

Καθὼς αἱ γλῶσσαι, οὕτω καὶ αἱ θρησκείαι τῶν ἀνθρώπων εἶναι πολλαὶ καὶ διάφοροι. Θρησκεία δὲ ὀνομάζεται ὁ τρόπος, καθ' ὃν οἱ ἄνθρωποι ἐκφράζουσι τὴν πρὸς τὸ ὑπέρτατον "Ον, ἥτοι τὸν Θεόν, σχέσιν αὐτῶν. Πᾶσαι δὲ τῶν ἀνθρώπων αἱ θρησκείαι διαιροῦνται εἰς δύο μεγάλας τάξεις Α') εἰς τὸν Πολυθεϊσμόν καὶ Β') τὸν Μονοθεϊσμόν. Εἰς μὲν τὸν Πολυθεϊσμόν ἀνήκουσι πάντες οἱ λατρεύοντες πολλοὺς θεοὺς καὶ τοιοῦτοί εἰσιν οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων τῆς Ἀσίας, Ἀφρικῆς καὶ μέρους τῆς Ἀμερικῆς· εἰς δὲ τὸν Μονοθεϊσμόν οἱ λατρεύοντες ἓνα καὶ μόνον Θεόν, οἷον οἱ Χριστιανοί, Ἰουδαῖοι καὶ Μωαμεθανοί. Ὁ μὲν πολυθεϊσμός διαιρεῖται εἰς πολλὰς θρησκευτικὰς αἵρέσεις, ἐπισημότεραι τῶν ὁποίων εἶναι ὁ Βραμισμός καὶ ὁ Βουδισμός λαβοῦσαι τὰ ὀνόματα ἐκ τῶν ἀρχηγῶν Βράμα, Βούδα. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μὲν πολυθεϊστῶν ἀναβαίνει εἰς 900 περίπου ἑκατομύρια. Τῶν δὲ μονοθεϊστῶν εἰς 560 ἑκατ.

Καὶ ὁ μὲν Ἰουδαϊσμός ἀριθμῶν 8 περίπου ἑκατομ. διαιρεῖται εἰς δύο αἵρέσεις 1) εἰς τὴν τῶν Κοραϊτῶν, οἵτινες πεστεύουσι μόνον εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην καὶ 2) εἰς τὴν τῶν Ῥαββινιστῶν, οἵτινες πρὸς τῇ Παλαιᾷ Διαθήκῃ παραδέχονται καὶ ἄλλο βιβλίον, Ταλμούθ ὀνομαζόμενον. Οἱ Ἰουδαῖοι ζῶσι διεσκορπισμένοι εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ μέρη τοῦ κόσμου, οἱ πλεῖστοι ὅμως αὐτῶν κατοικοῦσιν εἰς τὴν Εὐρώπην.

Ὁ δὲ Χριστιανισμός συστηθεὶς ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διαιρεῖται εἰς τρία μεγάλα μέρη, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται δόγματα τοῦ Χριστιανισμοῦ διὰ τὰς μικρὰς διαφοράς, αἱ ὁποῖαι ὑπάρχουσι μεταξὺ αὐτῶν.

1) Τὸ τῶν Ὀρθοδόξων ἢ Ἀνατολικῶν, 2) τὸ τῶν Καθολικῶν ἢ Δυτικῶν καὶ 3) τὸ τῶν Διαμαρτυρομένων ἢ Προτεστάντων.

Καὶ οἱ μὲν Ὀρθόδοξοι συμποσούμενοι εἰς 90 περίπου ἑκατομ. κατοικοῦσιν εἰς τὰ τρία ἀνατολικά κράτη τῆς Εὐρώπης ἤτοι εἰς τὴν Ἑλλάδα, Τουρκίαν καὶ Ῥωσίαν, ὀλίγοι εἰς τὴν Αὐστρίαν καὶ εἰς τινὰ μέρη τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς.

Οἱ δὲ Καθολικοὶ ἢ Λυτικοὶ ἀποσπασθέντες ἐκ τῶν ὀρθοδόξων κατὰ τὸν 10 αἰῶνα καὶ ἀριθμούμενοι εἰς 200 περίπου ἑκατομ. κατοικοῦσιν εἰς τὰ νότια τῆς Εὐρώπης κράτη καὶ εἰς τινὰ κεντρικά καὶ βόρεια, εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ ἰδίως τὴν νότιον καὶ ὀλίγοι εἰς τὰ λοιπὰ τοῦ κόσμου μέρη.

Καὶ οἱ Διαμαρτυρόμενοι τελευταῖοι ἀποχωρισθέντες ἀπὸ τῶν Καθολικῶν κατὰ τὸν 16 αἰῶνα, ἀριθμοῦνται εἰς 90 περίπου ἑκατομ. ὡς οἱ Ὀρθόδοξοι, καὶ κατοικοῦσιν εἰς τὰ βόρεια καὶ εἰς τινὰ κεντρικά τῆς Εὐρώπης κράτη καὶ εἰς τὴν βόρειον Ἀμερικὴν.

Οὗτοι δὲ εἶναι προωδευμένοι εἰς τὸν πολιτισμὸν περισσότερον τῶν Καθολικῶν καὶ τῶν Ὀρθοδόξων.

Καὶ τελευταῖον ὁ Μωαμεθανισμὸς καὶ Ἰσλαμισμὸς συστηθεὶς ὑπὸ τοῦ Μωάμεθ (632 μ. Χ.) ἐκ διατάξεων τῆς Εἰδωλολατρίας, τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ περιλαμβάνων ὑπὲρ τὰ 200 ἑκατομ. πιστῶν, κατοικούντων εἰς τὴν Ἀσίαν, Ἀφρικὴν καὶ Εὐρώπην διαιρεῖται εἰς δύο αἱρέσεις τὰς ἐξῆς·

1) Εἰς τοὺς Σουννίτας, οἵτινες πιστεύουσιν εἰς τὴν ἱεράν τοῦ Μωάμεθ βίβλον, τὸ Κοράνιον, καὶ εἰς ἄλλας προφορικὰς παραδόσεις, ὀνομαζομένας Σουννά καὶ

2) εἰς τοὺς Σχιήτας, οἵτινες πιστεύουσι μόνον εἰς τὸ Κοράνιον. Ἐκάστη δὲ τῶν αἱρέσεων τούτων ὑποδιαιρεῖται εἰς πολλὰς ἄλλας μικροτέρας, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἀναβαίνει εἰς 70.

§. 21. Βαθμοὶ Πολιτισμοῦ.

Οἱ κάτοικοι τῆς γῆς διαφέρουσι πρὸς ἀλλήλους καὶ κατὰ τὸν τρόπον τοῦ ζῆν καὶ κατὰ τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν καὶ κατὰ τὸν πολιτισμὸν. Διαιροῦνται δὲ κατὰ ταῦτα εἰς τέσσαρας τάξεις 1) εἰς ἀγρίους, 2) εἰς βαρβάρους, 3) εἰς ἡμιπολιτισμένους καὶ 4) εἰς πεπολιτισμένους ἢ φωτισμένους.

Ἄγριοι μὲν λέγονται ὅσοι ζῶσιν ἐκ τῆς θήρας, ἀλυσίας καὶ ληστείας, οἵτινες εἶναι ἀνθρωποφύται καὶ ἀνθρωποφάγοι.

Βάρβαροι δὲ ὀνομάζονται ὅσοι ζῶσιν ἀπὸ τῆς γεωργίας, κτηνοτροφίας καὶ τῶν βαναύσων τεχνῶν μὴ ἔχοντες γλῶσσαν γραπτὴν.

Ἡμιπολιτισμένοι, ὅσοι γινώσκουσι καλῶς τὴν γεωργίαν, μετέρχονται πολλὰς τέχνας, ἔχουσι γλῶσσαν γραπτὴν καὶ μίαν ὀρησκεῖαν καὶ ὑπόκεινται εἰς νόμους.

Πεπολιτισμένοι ἢ φωτισμένοι λέγονται ὅσοι ἐτελειοποίησαν πάσας τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας καὶ τοιοῦτοι εἶναι οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης, πλὴν τῶν τριῶν ἀνατολικῶν κρατῶν, καὶ τῆς Ἀμερικῆς.

§. 22. Κράτη καὶ πολιτεύματα.

Κράτος, ἐπικράτεια καὶ βασιλείον ὀνομάζεται μέρος τῆς γῆς, ἐν ᾧ κατοικεῖ ἢ ἐν ὁλόκληρον ἔθνος ὡς ἡ Γαλλία καὶ Ἱταλία, ἢ μέρος ἔθνους τινὸς ὡς ἡ Ἑλλάς, ἢ καὶ μέρη δύο ἢ περισσοτέρων ἔθνων ὡς ἡ Τουρκία, ἡ Αὐστρία καὶ ἡ Ῥωσσία, καὶ ἔχει τοὺς αὐτοὺς νόμους καὶ τὴν αὐτὴν κυβέρνησιν.

Ἐκαστον κράτος πρὸς εὐκολίαν τῆς διοικήσεως διαιρεῖται εἰς νομοὺς ἢ διοικήσεις, ἕκαστος νομὸς εἰς ἐπαρχίας καὶ ἐκάστη ἐπαρχία εἰς δήμους. Οἱ κάτοικοι παντὸς κράτους κατοικοῦσι κεχωρισμένοι ἢ εἰς μεγάλας κοινωνίας, αἱ ὁποῖαι λέγονται πόλεις, ἢ εἰς μικρὰς κοινωνίας, αἱ ὁποῖαι ὀνομάζονται κωμοπόλεις καὶ χωρία. Ἐκεῖνη δὲ τῶν πόλεων, ἐν ᾗ ἐδρεύει ὁ ἡγεμὼν καὶ ἡ Κυβέρνησις ὀνομάζεται πρωτεύουσα τοῦ κράτους, καθὼς καὶ πρωτεύουσα τῆς νομαρχίας, τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ δήμου ἐκεῖνη λέγεται, ἐν ᾗ ἐδρεύουσιν ὁ νομάρχης, ὁ ἐπαρχος καὶ ὁ δήμαρχος.

Ἔθνος δὲ ὀνομάζεται τὸ σύνολον τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἔχουσι τὴν αὐτὴν καταγωγὴν, τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, τὴν αὐτὴν ὀρησκεῖαν συνήθως καὶ τὰ αὐτὰ ἔθνη καὶ ἔθιμα καὶ κατοικοῦσιν ἢ εἰς ἓν κράτος ἢ εἰς δύο ἢ καὶ εἰς περισσότερα.

Πολίτευμα λέγεται ὁ τρόπος, καθ' ὃν κυβερνᾶται ἓν κράτος ἢ ἓν ἔθνος, καὶ διὰ τοῦ ὁποίου ὀρίζεται ἡ σχέσις τῶν κυβερνώντων καὶ κυβερνωμένων. Τρία δὲ εἶναι τὰ κυριώτερα πολιτεύματα· 1) μοναρχικόν, 2) δημοκρατικόν καὶ 3) ἀριστοκρατικόν.

Ἡ μὲν μοναρχία διαιρεῖται εἰς ἀπόλυτον ἢ δεσποτικὴν καὶ εἰς περιορισμένην ἢ συνταγματικὴν. Ἀπόλυτος μὲν λέγεται ὅταν ὁ ἡγεμὼν κυβερνᾷ κατὰ τὴν θέλησίν του, περιορισμένη δὲ ἡ συνταγματικὴ, ὅταν ὁ ἡγεμὼν ἄρχῃ κατὰ νόμους, τοὺς ὁποίους θετοῦσιν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ ἔθνους, οἱ βουλευταί.

Ἡ μοναρχία, εἴτε ἀπόλυτος εἴτε συνταγματικὴ, λέγεται κληρονομικὴ μὲν, ὅταν ὁ υἱὸς διαδέχεται τὸν πατέρα ἐν τῷ βασιλικῷ θρόνῳ, κατ' ἐκλογὴν δέ, ὅταν ὁ βασιλεὺς ἐκλέγεται ὑπὸ τοῦ ἔθνους.

Δημοκρατικὸν ὀνομάζεται τὸ πολίτευμα ὅταν ὁ λαὸς ἐκλέγῃ τοὺς ἄρχοντας εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους καὶ παύῃ αὐτοὺς κακῶς διοικοῦντας. Συνήθως ἐκλέγεται εἰς πρόεδρος τῆς δημοκρατίας διὰ 3 ἢ 4 ἔτη.

Ἀριστοκρατικὸν ἢ ὀλιγαρχικὸν λέγεται τὸ πολίτευμα, ὅταν οἱ ἄριστοι ἄρχωσιν, ἐκλεγόμενοι ὑπὸ τοῦ ἔθνους, ἰσοθίως ἢ προσκαίρως. Ὁμόσπονδα καὶ συμμαχικὰ κράτη ἢ πολιτεῖαι ἡνωμέναι λέγονται, ὅσα ἔχουσι συμμαχίαν καὶ συμφωνίαν πρὸς ἄλληλα καὶ ἐλευθέρως ἐκλέγουσι τοὺς πολιτικοὺς ἢ στρατιωτικοὺς ἄρχοντας ὡς ἡ Γερμανικὴ αὐτοκρατορία, ἡ Ἑλβετία καὶ αἱ Ἡνωμέναι πολιτεῖαι τῆς βορείου Ἀμερικῆς.

Τὸ μὲν συνταγματικὸν πολίτευμα ἐπικρατεῖ ἐν Εὐρώπῃ, πλὴν τῆς Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας, αἱ ὁποῖαι ἔχουσι δεσποτικόν, τῆς Γαλλίας δημοκρατικὸν καὶ τῆς Ἑλβετίας μικτὸν δημοσπονδιακόν, ἐν Αἰγύπτῳ τῆς Ἀφρικῆς, ἐν Ἰαπωνίᾳ τῆς Ἀσίας μᾶλλον κατὰ τύπον ἢ κατ' οὐσίαν καὶ ἐν Βρασιλίᾳ τῆς Ἀμερικῆς.

Τὸ δὲ δημοκρατικὸν ἐν Ἀμερικῇ, ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἑλβετίᾳ τῆς Εὐρώπης καὶ τὸ δεσποτικὸν εἰς ὅλα τὰ κράτη τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς καὶ εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ Ῥωσίαν τῆς Εὐρώπης.

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΟΨΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

ΤΜΗΜΑ Β'.

Όνομα, θέσεις, σχήμα, ὄρια καὶ μέγεθος αὐτῆς.

Ἡ ἡπειρος αὕτη ἔλαβε τὸ ὄνομα κατὰ μὲν τὴν μυθολογίαν ἀπὸ τῆς Εὐρώπης, ἀδελφῆς τοῦ Κάδμου, κατὰ δὲ τὴν ἱστορίαν ὠνομάσθη οὕτω διὰ τὴν μεγάλην ἔκτασιν τῆς παραλίας καὶ διὰ τὴν εὐρείαν ὄψιν (ἀπὸ τοῦ εὐρὸς καὶ ὤψ-ὠπός), ἣν παρεῖχεν εἰς τοὺς Ἑλληνας τῆς μικρᾶς Ἀσίας.

Ἡ Εὐρώπη συνεχομένη μετὰ τῆς Ἀσίας πρὸς Α. καὶ ἀποτελοῦσα ἓν ὅλον μετ' αὐτῆς, κατέχει ἐν τῷ ἀνατολικῷ ἡμισφαίριῳ ἢ παλαιῷ κόσμῳ τὸ βορειοδυτικὸν μέρος αὐτοῦ καὶ ἔχει σχῆμα ὀρθογωνίου τριγώνου, τοῦ ὁποίου τὴν μὲν βᾶσιν ἀποτελεῖ ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ αὐτῆς, τὴν δὲ κορυφὴν ἡ δυτικὴ γωνία τῆς Πορτογαλλίας.

Ὅριζεται δὲ πρὸς Β μὲν ὑπὸ τοῦ βορ. παγωμένου ὠκεανοῦ, πρὸς Δ δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὠκεανοῦ, πρὸ Ν ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ τοῦ Εὐξείνου Πόντου καὶ πρὸς Α ὑπὸ τῆς Κασπίας θαλάσσης καὶ τῶν Οὐραλίων ὄρεων, τὰ ὅποια διαχωρίζουσι τὴν Εὐρώπην ἀπὸ τῆς Ἀσίας καὶ χρησιμεύουσιν ὡς πολιτικὰ ὅρια τοῦ Ῥωστικοῦ κράτους.

Ἡ ἡπειρος αὕτη, ἥτις φυσικῶς δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς μία μεγάλη χερσόνησος τῆς Ἀσίας, περιέχουσα πολλὰς μικρὰς χερσονήσους, ἔχει ἔκτασιν 180,000 τετραγωνικῶν μιλίων. Ἀλλ' ἐνῶ κατὰ τὴν ἔκτασιν εἶναι μόλις τὸ δέκατον πέμπτον τῆς κατοικουμένης γῆς καὶ τὸ ἐν πέμπτον τῆς Ἀσίας, κατὰ τὸν πληθυσμὸν παρίσταται ὡς πυκνότερα κατοικουμένη καὶ πρώτη ἡπειρος τοῦ κόσμου. Διότι τῶν 1460 ἑκατομ. κατοίκων τῆς γῆς αὕτη περιέχει 320 ἑκατομ. ἥτοι πλείονον τοῦ ἐνὸς πέμπτου αὐτῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΥΔΑΤΩΝ.

§ 1. Ὠκεανοί, Θάλασσα καὶ πελάγη.

Τῶν πέντε Ὠκεανῶν τῆς ὕδρογείου σφαίρας δύο κυρίως περιβάλλουσι τὴν Εὐρώπην ὁ βόρειος παγωμένος ἐκ τῆς βορείου πλευρᾶς αὐτῆς καὶ ὁ Ἀτλαντικός ἐκ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς.

Θάλασσα δὲ σχηματίζονται ἐκ τῶν Ὠκεανῶν τούτων ἐν τῇ Εὐρώπῃ εἶναι αἱ ἀκόλουθοι

Ἐν μὲν τῇ βορείῳ πλευρᾷ ἡ Λευκὴ Θάλασσα, ἡ Καρική, ἡ Βαλτική, ἡ Γερμανικὴ καὶ ἡ τῆς Μάγχης· ἐν δὲ τῇ νοτίῳ πλευρᾷ ἡ μεγίστη καὶ ἐπισημοτάτη πασῶν Μεσόγειος θάλασσα, ἡ Προποντίς, ἡ Μάυρη, ἡ Κασπία καὶ ἡ Μαιῶτις ἢ Ἀζορικὴ θάλασσα. Τὰ δὲ κυριώτερα πελάγη εἶναι τὸ Τυρρηνικόν, τὸ Σικελικόν, τὸ Ἀδριατικόν, τὸ Ἴόνιον, τὸ Αἰγαῖον, τὸ Θρακικόν καὶ τὸ Κρητικόν.

§ 2. Κόλποι τῆς Εὐρώπης.

Οὐδέμια ἄλλη Ἡπειρος τοῦ κόσμου ἔχει τοσαῦτα πλεονεκτήματα ἐν ταῖς παραλίας ὅσα ἡ Εὐρώπη, ὑπερέχουσα τῶν λοιπῶν Ἡπειρῶν κατὰ τὴν ποικιλίαν τῆς διαρθρώσεως καὶ κατὰ τὴν θαυμασίαν μὲν πλάσσει πάσης τῆς παραλίας, εἰς τὴν ὁποίαν εἰσχωροῦσαι αἱ θάλασσα καὶ τὰ πελάγη σχηματίζουσι πολυαριθμούς καὶ ἀσφαλεστάτους κόλπους, χρησιμεύοντας ὡς καταφύγια τοῖς ναυτιλλομένοις καὶ διευκολύνοντας τὴν συγκοινωνίαν τῆς ξηρᾶς. Ἐπισημότεροι δὲ αὐτῶν εἶναι οἱ ἑξῆς

α) Ἐν τῇ Βαλτικῇ θαλάσσῃ.

Ὁ Βοθνικὸς μεταξὺ τῆς Σουηδίας καὶ Φινλανδίας, ὁ Φοιννικὸς ἐν τῇ Λ. πλευρᾷ τῆς Βαλτικῆς, ἔξ οὗ ὁ κόλπος τῆς Κρονστάδης, ὁ τῆς Ῥίγας, τοῦ Δαντσίκου, τῆς Ῥιγένης καὶ τῆς Λυβέκης.

β) Ἐν τῇ Γερμανικῇ θαλάσσῃ.

Ὁ Σκανδιναυικὸς, ὁ τοῦ Ἀμβούργου, ὁ τῆς Βρέμης, ὁ Ζουΐδερ-

ζέης. Καὶ ἐν τῇ θαλάσῃ τῆς Μάγχης ὁ Νορμανδικός, ὁ Βριστολικός, ὁ Σολδαῦς καὶ Κλύδης, ὁ Δονεγάλης καὶ Γαλβᾶς. Καὶ πρὸς Δ. τῆς Γαλλίας ὁ Οὐασκωνικός καὶ ΝΑ τῆς Ἰσπανίας ὁ τῶν Γαδεΐρων.

γ') Ἐν τῇ Μεσογείῳ θαλάσῃ.

Ὁ τῆς Βαλεγκίας πρὸς Δ. τῆς Ἰσπανίας, ὁ τῆς Λυὼν πρὸς Ν. τῆς Γαλλίας, ὁ τῆς Γενούης ΒΔ. τῆς Ἱταλίας, ὁ τῆς Γαέτας καὶ ὁ τῆς Νεαπόλεως ΝΔ τῆς Ἱταλίας, ὁ τῆς Τεργέστης, ὁ τῆς Βενετίας καὶ ὁ τοῦ Τάραντος.

δ') Ἐν τῷ Ἰονίῳ πελάγει.

Ὁ Ἀμβρακικός (τῆς Ἀρτης), ὁ τῶν Πατρῶν καὶ Κορινθιακός κόλπος, ὁ Κυπαρισσιτικός, ὁ Μεσσηνιακός, καὶ ὁ Λακωνικός.

ε') Ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει.

Ὁ Ἀργολικός, ὁ Ἑρμιονικός, ὁ Σαρωνικός, ὁ Μαλιακός, ὁ Εὐβοϊκός, ὁ Παγασητικός (Βώλου), ὁ Θερμαϊκός (Θεσσαλονίκης). Ἐν τῇ Χαλκιδικῇ, ὁ Τορωναῖος (Κασσάνδρας) καὶ ὁ Σιγγιτικὸς (ἁγίου Ὁρους) καὶ ἀνατολικῶς ὁ Στρυμονικός (Ὁρφανον), ὁ τῆς Καβάλας καὶ ὁ Μέλας ἐν τῇ Θρακικῇ χερσονήσῳ

στ') Ἐν τῇ Ἀσιατικῇ παραλίᾳ.

Ὁ Ἀδραμυττηνὸς παρὰ τῇ Λέσβῳ, ὁ Ἑρμαϊκός (Σμύρνης), ὁ τῆς Ἐφέσου, ὁ Ἰασσικός (Μενδελίας), ὁ Κεραμεικός παρὰ τῇ Κφ.

§ 3. Πορθμοὶ τῆς Εὐρώπης.

Ἡ Εὐρώπη τοσοῦτους κόλπους ἔχουσα, ἐντὸς τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι πολυάριθμοι λιμένες, περιέχει καὶ πορθμοὺς πολλούς, καθ' οὓς ὑπερβαίνει πάσας τὰς λοιπὰς Ἠπείρους. Ἐπισημότεροι δὲ αὐτῶν εἶναι οἱ ἀκόλουθοι·

α') Ἐν τῇ Βαλτικῇ καὶ Γερμανικῇ θαλάσῃ.

Ὁ Σκαγεράκης μεταξὺ Νορβηγίας καὶ Δανίας, ὁ Κατεγάτης

μεταξὺ Δανίας καὶ Σουηδίας, ὁ τοῦ Σούνδου πρὸς νότον τοῦ προ-
ηγουμένου, ὁ μικρὸς καὶ μέγας Βέλτης μεταξὺ Δανίας καὶ Ση-
λανδίας, ὁ τοῦ Καλαί ἔχων 5 $\frac{1}{2}$ μίλια πλάτος, ὁ βόρειος μεταξὺ
Σκωτίας καὶ Ἰρλανδίας καὶ ὁ τοῦ ἁγίου Γεωργίου μεταξὺ Ἀγ-
γλίας καὶ Ἰρλανδίας.

β') Ἐν τῇ Μεσογείῳ θαλάσσῃ.

Ὁ τοῦ Γιβραλτάρ (Ἡράκλειος), ὁ τοῦ ἁγ. Βονιφατίου μεταξὺ
Κορσικῆς καὶ Σαρδινίας, ὁ τῆς Μεσσήνης (Σικελικός), ὁ τοῦ Ὁ-
τράνδου μεταξὺ Ἰταλίας καὶ Ἀλβανίας, ὁ τοῦ Ῥίου, ὁ τοῦ Εὐ-
ρίπου, ὁ μέγιστος καὶ ἐπισημότερος πάντων Ἑλλήσποντος (Δαρ-
δανεῖων), ὁ Ὄρκεϊκός Βόσπορος μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας
καὶ ὁ Κιμερικός (πορθμὸς Γενίκαλε).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΣΗΡΑΣ.

§ 4. Νῆσοι τῆς Εὐρώπης.

α') Ἐν τῇ Ἀτλαντικῇ, ἐν τῇ Γερμανικῇ καὶ Βαλτικῇ
θαλάσσῃ.

Ἡ Ἰσλανδία, αἱ Βρεττανικαὶ νῆσοι (Ἀγγλία μετὰ τῆς Σκωτίας
καὶ Ἰρλανδίας), αἱ ἐπισημότεραι, αἱ ΒΑ τῆς Σκωτίας Κασσιτερί-
δες, Ἑβρίδες, Ὀρκάδες καὶ Σχετλαντικαί, αἱ πρὸς Β τῆς Νορβε-
γίας λοφώδες (Σελάνδη) καὶ αἱ πρὸς Ν καὶ Δ ταύτης Ῥυγένη
καὶ Γοτθλάνδη.

β') Ἐν τῇ Μεσογείῳ θαλάσσῃ.

Αἱ πρὸς Α τῆς Ἰσπανίας Πιτυοῦσαι καὶ Βαlearίδες, ἡ Κορσι-
κή, ἡ Σαρδινία, ἡ Ἑλβα, ἡ Μελίτη, αἱ Καπρέαι, αἱ Λιπάραι, αἱ
Αἰγάδες, ἡ Σικελία ἀπέχουσα 15 μίλια ἀπὸ τῆς Ἀφρικῆς, αἱ
Δαλματικαὶ (Βράζα, Λέσινα καὶ Αἴσσα), αἱ 7 Ἰονικαί, ἡ Κρήτη,
αἱ Κυκλάδες καὶ αἱ Σποράδες.

§ 5. Χερσονήσοι καὶ Ἰσθμοί.

Ἡ Εὐρώπη πλεονεκτοῦσα τῶν ἄλλων Ἠπειρῶν κατὰ τὴν φυσικὴν διάπλασιν τῶν παραλίων, ὑπερέχει αὐτῶν καὶ κατὰ τὴν πληθὺν τῶν πολλαχοῦ σχηματιζομένων χερσονήσων μικρῶν τε καὶ μεγάλων, κυριώτεραι τῶν ὁποίων εἶναι αἱ ἀκόλουθοι·

Ἡ Κόλα ἐν τῇ Λευκῇ θαλάσῃ, ἡ Σκανδιναυικὴ, ἡ Δανικὴ, ἡ Νορμανδικὴ, ἡ Βρεττανικὴ, ἡ Ἰσπανοπορτογαλλικὴ (Πυρρηναικὴ), ἡ Ἰταλικὴ (τῶν Ἀπεννίνων), ἡ Ἑλληνοτουρκικὴ καὶ ἡ Κριμαϊκὴ.

Ὅσον πλουσία εἶναι ἡ Εὐρώπη εἰς τὸν σχηματισμὸν κόλπων, πορθμῶν καὶ χερσονήσων, τοσοῦτον πτωχὴ εἶναι εἰς τὸν σχηματισμὸν ἰσθμῶν· διότι δύο καὶ μόνους ἀριθμεῖ ἰσθμούς, τὸν τῆς Κορίνθου, ὅστις διορύσσεται ἤδη καὶ τὸν τῆς Περσεφόρης μεταξὺ Μαύρης καὶ τῆς Ἀζοφικῆς.

§ 6. Ὅρη, ἀκρωτήρια καὶ πεδιάδες.

Τὰ ὄρη τῆς Εὐρώπης διαίρουνται εἰς βόρεια, κεντρικά, νότια καὶ ἀνατολικά. Καὶ βόρεια μὲν εἶναι αἱ Σκανδιναυικαὶ Ἀλπεις (8000 ποδ.), τὰ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας (5,000 ποδ.). Κεντρικά δὲ αἱ Ἑλβετικαὶ Ἀλπεις (16,000 ποδ.), τὰ Σουδήτσια (6,000 ποδ.), ὁ Μέλας Δρυμὸς (5,000 ποδ.), ὁ Γερμανικὸς Ἰόρας, (5,000 ποδ.), τὰ Βόσγεια (5,000 ποδ.), αἱ Κηβένναι (5,500 ποδ.), τὸ Χρυσοῦν Ὅρος (6.500) καὶ τὰ Καρπάθια. Νότια δὲ, τὰ Πυρρηναιῖα (11,000 ποδ.) τὰ Ἰβηρικὰ, τὰ τῆς Ἀστουρίας, τὰ τῆς Γρενάδας (10,000 ποδ.) τὰ Ἀπέννινα (9,000 ποδ.), ὁ Βεσούβιος καὶ ἡ Αἴτνη ἡφαίστεια, ὁ Αἶμος, τὸ Σκόμιον, ὁ Ὀρεθλος, ὁ Σκάρδος, ἡ Ῥοδόπη, τὸ Παγγαῖον, ὁ Ἄθως, ὁ Ὀλυμπος, ἡ Πίνδος, τὰ Καμβούνια, ἡ Ὅσσα, τὸ Πήλιον, ἡ Ὀθρυς, ἡ Οἶτη, ὁ Παρνασσός, τὰ Αἰτωλικά καὶ Ἀκαρνανικά ὄρη καὶ τὰ τῆς Πελοποννήσου, περὶ ὧν κατωτέρω. Καὶ ἀνατολικά εἶναι τὰ Οὐράλια (6,000) καὶ τὰ Καυκάσια (18,000 ποδ.).

Τὰ δὲ ἐπισημότερα ἀκρωτήρια εἶναι τὰ ἐξῆς· Τὸ Βόρειον πρὸς Β τῆς Νορβηγίας, τὸ Σκάγενον πρὸς Β τῆς Δανίας, τὸ Κλέαρον

πρὸς Ν τῆς Ἰρλανδίας, τὸ Χάγον πρὸς Β τῆς Γαλλίας, τὸ Φινιστέρον ΒΑ τῆς Ἰσπανίας, τὸ τῆς Ῥόκας ΝΑ τῆς αὐτῆς, τὸ Τραφαλγάρον πρὸς Ν αὐτῆς, τὸ Πάσσαρον ΝΑ τῆς Σικελίας, τὸ Σπαρτιβέντιον πρὸς Ν τῆς Ἰταλίας, ὁ Μαλέας, τὸ Ταίναρον καὶ τὰ λοιπὰ, περὶ ὧν κατωτέρω. Τῶν δὲ πεδιάδων ἐπισημότεραι εἶναι ἡ Βελγικὴ, ἡ περὶ τὸν Ῥῆνον Γερμανικὴ, ἡ Γαλλικὴ, ἡ περὶ τὸν Πάδον καὶ Ἄρνον Ἰταλικὴ, ἡ μικρὰ Αὐστριακὴ καὶ ἡ περὶ τὸν Δούναβιν Ῥουμανικὴ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΥΔΡΟΓΡΑΦΙΑ.

§ 7. Ποταμοί.

Εἰς τὰ βόρεια κράτη. Ὁ Πετοσχόρας, ὁ Δούνας, ὁ Νεύας, ὁ Αύνας, ὁ Δὸν ἢ Τάναϊς, ὁ Δνεϊστερος, ὁ Δνείπερος, ὁ Βόλγας καὶ Οὐράλης ἐν Ῥωσσίᾳ, ὁ Τορνέας, ὁ Γλόμενος ἐν τῇ Σκανδιναυικῇ χερσονήσῳ, ὁ Σχάνων, Σαθέρνης, Οὐμβερος καὶ Τάμεσις ἐν τῇ Μεγάλῃ Βρετανίᾳ.

Εἰς τὰ κεντρικὰ κράτη. Ὁ Μεύσης καὶ Σκάλδης ἐν Βελγίῳ καὶ Ὁλλανδίᾳ ὁ Οὐῆστούλας, ὁ Ἀλβίς, ὁ Ὀδερος, ὁ Οὐῆσουργίς, ὁ Ῥῆνος ἐν Γερμανίᾳ, ὁ Δούναβις ἐκβάλλων εἰς τὴν Μαύρην θάλασσαν, ὁ Σηκουάνας, ὁ Ῥοδανός, ὁ Γαρούνας, καὶ ὁ Δεῖγνρος ἐν Γαλλίᾳ.

Εἰς τὰ νότια κράτη. Ὁ Δούριος, Τάγος, Γουῆδιάνος, καὶ Ἰβηρ ἐν Ἰσπανίᾳ, ὁ Τίβερις, Πάδος, Ἄρνος καὶ Ἀδίγης ἐν Ἰταλίᾳ, ὁ Δρεῖλων ἐν Ἰλλυρίᾳ, ὁ Ἀῶς καὶ Θύαμις ἐν Ἑπείρῳ, ὁ Ἀλιάκμων, Ἀξιός, Ἐριγών, Στρυμών καὶ Νέστος ἐν Μακεδονίᾳ, ὁ Ἐβρος ἐν Θράκῃ, ὁ Πηνειὸς ἐν Θεσσαλίᾳ, ὁ Ἀχελῷος, Εὐννοῦς, Σπερχεῖος καὶ Κηφισσὸς ἐν Στερεῇ Ἑλλάδι· ὁ Ἀλφειὸς, Πάμισος, Εὐρώτας καὶ Κράθις ἐν Πελοποννήσῳ.

§ 8. Μεγάλοι ποταμοὶ διερχόμενοι πρωτευούσας.

Ὁ Τάμεσις τὸ Λονδίνον, ὁ Νεύας τὴν Πετρούπολιν, ὁ Σπραῖος

τὸ Βερολίνον, ὁ Ἀλβίς τὴν Δρέσδην, ὁ Δούναβις τὴν Βιέννην καὶ Βούδα-Πέστην, ὁ Μολδαῦος τὴν Πράγαν, ὁ Ἰσαρος τὸ Μόναχον, ὁ Σηκουάνας τοὺς Παρισίους, ὁ Μανζανάρος τὴν Μανδρίτην, ὁ Τάγος τὴν Λισαβώνα, ὁ Τίβερις τὴν Ῥώμην, ὁ Ἄρνος τὴν Φλωρεντίαν, ὁ Πηνειὸς τὴν Ἀάρισσαν καὶ ὁ Ἑβρος τὴν Φιλιππούπολιν καὶ Ἀνδριανούπολιν.

§ 9. Διώρυχες.

Πάντες σχεδὸν οἱ ποταμοὶ τῆς Εὐρώπης, πλὴν τῶν τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, μεγάλοι ὄντες καὶ πλωτοὶ πρὸς περισσοτέραν εὐκολίαν τῆς συγκοινωνίας καὶ τοῦ ἐμπορίου συνδέονται πρὸς ἀλλήλους καὶ διὰ πολλῶν καὶ μεγάλων διωρύχων, τῶν ὁποίων πολυαριθμῶν οὐσῶν, ἐπισημότεραι εἶναι αἱ ἀκόλουθοι.

Ἐν Ῥωσσίᾳ. Ἡ Ἀλεξάνδρειος, ἡ τοῦ Ἰεπιφάνου, ἡ Μαριανή, ἡ τοῦ Βορεσίνα καὶ ἡ μεταξὺ τοῦ Βόλγα καὶ Νεύα.

Ἐν τῇ Σανδρανική. Ἡ Τρολλαίτη καὶ ἡ τῆς Γόθης.

Ἐν τῇ Μεγάλῃ Βρεττανίᾳ. Ἡ Μεγάλη διώρυξ, ἡ τῆς Λιθερπούλης, ἡ τῆς Ὁξωνίας καὶ ἡ τῆς Ὁξφόρδης, ἡ τοῦ Ταμέσεως, ἡ τῆς Μαγγεστέρης καὶ ἡ μεταξὺ Σαθέρνου καὶ Ταμέσεως.

Ἐν Γερμανίᾳ. Ἡ Λουδοβίκειος, ἡ τοῦ Βερολίνου, ἡ Φινόβιος, ἡ Ἐπιδωρική, ἡ Βραμβέργειος καὶ ἡ Ὁβερλανδική.

Ἐν Γαλλίᾳ. Αἱ Φλανδρικαὶ διώρυχες, αἱ Λοθαριγγικαί, αἱ τῆς Βρεττανίας, ἡ μεσημβρινή καὶ ἡ Οὐρκία.

Ἐν Ἰσπανίᾳ. Ἡ Ἀραγονική.

Ἐν Ἰταλίᾳ. Ἡ τοῦ Τικινέλλου, ἡ τοῦ Μιλάνου, ἡ τῆς Παβίας, καὶ ἡ τῆς Βονωνίας.

§ 10. Λέμνας.

Εἰς τὰ βόρεια κράτη. Ἡ Λαδόγα, Ὀνέγα, Πέϊπος καὶ Ἰλμενος ἐν Ῥωσσίᾳ, ἡ Βένερ καὶ ἡ Μαλάρη ἐν Σουηδίᾳ καὶ ἡ Νείγη ἐν Ἰρλανδίᾳ.

Εἰς τὰ κεντρικὰ κράτη. Ἡ Λυκέρνη, ἡ Νευσιατέλη, ἡ Ζυρίχη καὶ ἡ Λεράνη ἐν Ἑλβετίᾳ, ἡ Βαλατῶν ἐν Οὐγγαρίᾳ.

Εἰς τὰ νότια κράτη. Ἡ Μελζών, ἡ Κῶμος, ἡ Γάρδη, ἡ Τρασιμένη, ἡ Ῥηγγίλλη καὶ ἡ Ἀχερουσία ἐν Ἰταλίᾳ. Ἡ Ῥαζέλη

ἐν Ῥωμονίᾳ, ἡ Λαβεῖτις ἐν Ἀλβανίᾳ, ἡ Λυχνίτις, ἡ Ὀρεστιάς, ἡ Βόλβη καὶ ἡ Κερκινίτις ἐν Μακεδονίᾳ, ἡ Παμβώτις ἐν Ἠπείρῳ, ἡ Ὀζεροῦ, Βοιβῆς καὶ Νεσσονίς ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ ἡ Κωπαῖς ἐν Βοιωτίᾳ, ἥτις πρόκειται νὰ ἀποξηρανθῇ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

ΦΥΣΙΚΗ, ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ.

§ 11. Ἔδαφος καὶ ποιότης αὐτοῦ.

Ἡ Εὐρώπη διαιρεῖται φυσικῶς εἰς δύο μεγάλα μέρη, ἥτοι εἰς πεδινὸν τὸ ΒΑ καὶ εἰς ὄρεινόν τὸ ΝΔ. Ἡ δὲ ἐπιφάνεια αὐτῆς δὲν περιέχει οὔτε λίαν ἐκτεταμένους πεδιάδας, οὔτε λίαν ὑψηλοὺς καὶ ὀγκώδεις τόπους, ὥς ἡ Ἀσία. Ἰδιάζων δὲ χαρακτηρ αὐτῆς εἶναι ἡ διαίρεσις τοῦ ἀπεράντου καὶ κατατομῇ τοῦ ὀγκώδους καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἐξωτερικὴ μορφή αὐτῆς εἶναι καὶ ποικιλωτέρα καὶ ἀνωμαλωτέρα τῆς τῶν ἄλλων ἡπείρων, τῶν ὁποίων πλεονεκτεῖ καὶ κατὰ τὴν ποικιλίαν τῆς διαμορφώσεως τῆς παραλίας.

Ἀλλ' ἐν ᾧ κατὰ ταῦτα πλεονεκτεῖ ἡ Εὐρώπη, τὸ ἔδαφος ὅμως αὐτῆς δὲν εἶναι τοσοῦτον καρποφόρον ἐκ φύσεως, ὅσον τὰ τῶν ἄλλων ἡπείρων. Διότι ἐν ᾧ ἡ Ἀσία φύσει παράγει ἀπὸ 25—30, ἡ δὲ Ἀμερικὴ ἀπὸ 50—60 καὶ ἡ Αἴγυπτος τρις τοῦ ἔτους σπειρομένη παράγει πολλαπλοῦς καρπούς, ἡ Εὐρώπη μόλις παράγει ἀπὸ τοῦ ἐνὸς 10—15 ἀναπληροῦσα ἐν μέρει μόνον τὴν φυσικὴν ἑλλειψιν διὰ τῆς μεγάλης καὶ τεχνικῆς ἐπιμελείας τῶν κατοίκων ἐν τῇ καλλιέργειᾳ τοῦ ἔδαφους.

Ἐκτὸς δὲ τούτου ἡ Εὐρώπη εἶναι κατωτέρα τῶν ἄλλων ἡπείρων καὶ κατὰ τὴν ἀφθονίαν τῶν πολυτίμων μετάλλων, περιέχουσα μόνον κοινὰ μέταλλα καὶ μάλιστα σίδηρον ἀφθονώτατον καὶ χρησιμώτατον εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀνθρώπου.

§. 12. Κλίμα καὶ βλαστήσεως ζῶναι.

Ἡ Εὐρώπη πλὴν τῆς Β. πλευρᾶς κειμένη ἐν τῇ Β. εὐκράτῳ ζῶνῃ καὶ ἀπέχουσα τῆς διακεκαυμένης ζώνης, ἔχει κλίμα συγκερα-

σμένον ἐν γένει, τὸ ὅποῖον διὰ πολλὰ καὶ ποικίλα φυσικὰ αἰτία καθίσταται καὶ ποικίλον οἶον πρὸς Β. μὲν ψυχρὸν διὰ τὴν γειτνίασιν τῆς κατεψυγμένης ζώνης καὶ πρὸς Α. διὰ τὴν συνάφειαν μετὰ τῶν βορείων τῆς Ἀσίας χωρῶν, πρὸς Ν. δὲ διὰ τὴν προσέγγισιν εἰς τὴν Ἀφρικὴν θερμὸν καὶ εἰς τὸ κέντρον συγκερασμένον.

Ἔνεκα δὲ τῆς διαφόρου θερμοκρασίας τῶν βορείων, κεντρικῶν καὶ μεσημβρινῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης κατὰ τὴν βλάστησιν διακρίνονται τέσσαρες ζῶναι αἱ ἑξῆς·

- 1) Ἡ βόρειος καὶ ἄξενος περιλαμβάνουσα τὴν Β. Σκανδιναυίαν, τὴν Ἰσλανδίαν καὶ τὴν Β. πλευρὰν τῆς Ῥωσσίας, περιέχει ῥίζας μόνον βρύα καὶ θάμνους.
- 2) Ἡ ζώνη τῶν δημητριακῶν καρπῶν καὶ ἀγρίων δένδρων, περιλαμβάνουσα τὴν Ν. Σκανδιναυικὴν χερσόνησον τὰς Βρετανικὰς νήσους καὶ τὴν Φοινίαν περιέχει ἀειθαλῆ δένδρα, δημητριακοὺς καρποὺς καὶ ὀπωρικά τινα.
- 3) Ἡ ζώνη τῆς ἀμπέλου περιλαμβάνουσα τὰς πεδιάδας καὶ κοιλάδας τῶν κεντρικῶν χωρῶν τῆς Εὐρώπης, παράγει ἀφθόνους δημητριακοὺς καρποὺς καὶ τινὰς μεσημβρινοὺς καὶ
- 4) Ἡ νοτιά ἢ ἀειθαλὴς ζώνη περιλαμβάνουσα τὰ νότια κράτη τῆς Εὐρώπης, παράγει δημητριακοὺς καρποὺς, σταφυλὰς καὶ εὐγενῆ ὀπωρικά οἶον σῦκα, ἀμύγδαλα, πορτοκάλια κλπ. ἐνιαχοῦ δὲ βάμβακα, σακχαροκάλαμον καὶ φοίνικας.

§ 13. Φυτὰ καὶ ζῶα.

Ἡ βλάστησις τῆς Εὐρώπης ἐν γένει παραβαλλομένη πρὸς τὴν τῶν ἄλλων Ἠπειρῶν εἶναι μὲν πολὺ κατωτέρα ὥς πρὸς τὸ γίγαντῶδες, τὴν ζωηρότητα τῶν χρωμάτων καὶ τὴν εὐωδίαν τῶν ἀνθέων, ἔχει ὅμως πολὺ περισσοτέραν ποικιλίαν, διότι ὁμοειδῆ φυτὰ, δένδρα, καὶ ἄνθη τῶν ἄλλων Ἠπειρῶν εἶναι καὶ μεγαλύτερα καὶ εὐωδέστερα τῶν τῆς Εὐρώπης διὰ τὴν μεγάλην διαφορὰν τῆς θερμοκρασίας, ἥτις ἔχει ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς βλαστήσεως καὶ ἀναπτύξεως αὐτῶν, δὲν εἶναι ὅμως τόσον ποικίλα ὥς τὰ τῆς Εὐρώπης.

Καθὼς δὲ τὰ φυτὰ τῆς Εὐρώπης διαφέρουσιν ἀπὸ τὰ τῶν ἄλλων Ἠπειρῶν, οὕτω καὶ τὰ ζῶα. Διότι πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης

πλὴν τῶν πολικῶν χωρῶν, ὑπάρχουσι τὰ αὐτὰ εἶδη ζώων ἐξη-
πλωμένα καὶ τὰ πλεῖστα αὐτῶν εἶναι κατοικίδια ἢ οἰκόσιτα ἐ-
ξευγενιζόμενα διὰ τοῦ κλίματος, τῆς φυτικῆς βλαστήσεως καὶ
τῆς ἐπιμελοῦς περιποιήσεως καὶ περιθάλψεως τῶν πολιτισμένων
κατοίκων αὐτῆς, ὡς τοῦτο παρατηρεῖται εἰς τὰ πρόβατα, τὰς αἰ-
γας, τὰς βοῦς κτλ. Τῶν δὲ ἄλλων Ἑπείρων τὰ ζῶα εἶναι παμμέ-
γιστα, γιγαντιαία, μεγαλοπρεπῆ καὶ δηλητηριώδη, πολλὰ τῶν
ὀπίων οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης κατῴρωσαν νὰ δαμάσωσι καὶ
τιθασεύσωσιν ἐν μέρει.

Ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ πτηνὰ τῆς Εὐρώπης εἶναι μὲν μικρότερα
καὶ ὀλιγωτέραν ποικιλίαν χρωματισμοῦ ἔχουσιν ἢ τὰ τῶν ἄλλων
Ἑπείρων, διακρίνονται ὅμως διὰ τῆς γλυκείας φωνῆς καὶ τοῦ με-
λωδικοῦ κελαδήματος.

§ 14. Κάτοικοι τῆς Εὐρώπης.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων τῆς Εὐρώπης ἀναβαίνει κατὰ τοὺς
νεωτέρους ὑπολογισμοὺς εἰς 320 ἑκατομ., ἥτοι ἄνωτερος τοῦ ἑ-
νὸς πέμπτου τῶν κατοίκων τῆς γῆς. Τούτων δὲ ὀλιγώτεροι κα-
τοικοῦσι πρὸς ἄρκτον καὶ ἀνατολὰς καὶ περισσότεροι πρὸς δυ-
σμάς, εἰς τὸ κέντρον καὶ πρὸς μεσημβρίαν. Δυνάμεθα δὲ νὰ ἐξε-
τάσωμεν αὐτοὺς ὑπὸ τρεῖς ἐπόψεις, ἥτοι ἐθνογραφικῶς, ὀρησκευ-
τικῶς καὶ πολιτικῶς.

α) Ἑθνογραφικῶς.

Πάντων τῶν κατοίκων τῆς Εὐρώπης τὸ μὲν $\frac{1}{10}$ ἀνήκει εἰς τὴν
Μογγολικὴν φυλὴν ἥτοι 30 περίπου ἑκατομ., τὰ δὲ λοιπὰ $\frac{9}{10}$ ἥ-
τοι 295 ἑκατομ. περίπου εἰς τὴν Καυκασίαν φυλὴν.

Καὶ αὕτη μὲν περιλαμβάνει τρεῖς μεγάλας ὁμοειθείας, αἱ ὁ-
ποῖαι ἀποτελοῦσι τὸν κυριώτερον πληθυσμὸν τῆς Εὐρώπης. Αὗται
δὲ εἶναι αἱ ἀκόλουθοι·

1) Ἡ Ἑλληνο-ῥωμαϊκὴ φυλὴ κατοικοῦσα εἰς τὰς τρεῖς μεσημ-
βρινὰς χερσονήσους καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκου-
σιν οἱ Ἕλληνες, οἱ Ῥωμοῦνοι, οἱ Ἀλβανοί, οἱ Ἰταλοί, οἱ Ἰσπα-

νοί, οί Πορτογάλλοι καὶ οί Γάλλοι καὶ ἀριθμοῦσι περὶ τὰ 100 ἑκατομμύρια.

2) Ἡ Γερμανική, κατοικοῦσα ἐν Γερμανίᾳ, ἐν ταῖς Β. χερσονήσοις καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουσι πάντες οἱ Γερμανοί, οἱ Ὀλλανδοί, οἱ Δανοί, οἱ Σκανδιναυοί καὶ Βρεττανοί καὶ ἀριθμοῦσι περὶ τὰ 100 ἑκατ. ὡς οἱ τῆς Ἑλληνο-ῤωμαϊκῆς φυλῆς.

3) Ἡ Σλαυική, κατοικοῦσα ἐν Ῥωσσίᾳ, ἐν Αὐστρίᾳ καὶ ἐν ταῖς βορείοις χώραις τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουσιν οἱ Σλαῦοι τῆς Ῥωσσίας, οἱ Βοεμοί, καὶ οἱ Σλοβάκοι, οἱ Μοραβοί καὶ Πολωνοί τῆς Αὐστρίας καὶ Πρωσσίας, οἱ Κροάται καὶ Σλαβοῦνοι τῆς Δαλματίας, οἱ Μαυροβούνιοι, οἱ Βόσνιοι καὶ Ἑρζεγοβίνιοι, οἱ Σέρβοι καὶ οἱ Βούλγαροι καὶ ἀριθμοῦσι περὶ τὰ 80 ἑκατομ.

Εἰς τὰς τρεῖς ταύτας ὁμοεθνίας προστίθενται καὶ τινὰ λείψανα ἀρχαίων ἔθνων κατοικούντων εἰς διάφορα μέρη τῆς Εὐρώπης οἷον οἱ Κέλται, οἱ Λιθουανοί, οἱ Λέττοι, οἱ Βάσκοι (Οὐάσκωνες) οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ Ἀθίγγανοι (Γύφτοι) καὶ ἀριθμοῦσι περὶ τὰ 30 ἑκατ. Οἱ δὲ ἀνήκοντες εἰς τὴν Μογγολικὴν φυλὴν εἶναι οἱ Οὐγγροί, Φίννοι, Λάπωνες, Ἑσθονοί, Σαμογέται, Καλμουκοὶ καὶ πάντες οἱ Τατάρικοι καὶ Τουρκικοὶ λαοὶ ἀριθμοῦντες περὶ τὰ 15 ἑκατ.

β') Θρησκευτικῶς.

Ὑπὸ Θρησκευτικὴν ἔποψιν ἡ Εὐρώπη ἀποτελεῖ ἐν γένει μίαν μεγάλην χριστιανικὴν ἀδελφότητα καὶ ἐνότητα καὶ ἐπειδὴ οἱ πλείστοι τῶν κατοίκων αὐτῆς εἶναι χριστιανοί, διὰ τοῦτο ἡ ἡπειρος αὕτη ὠνομάσθη κατ' ἐξοχὴν «χριστιανικὴ Ἡπειρος». Διότι τὰ ὀλίγα ἑκατομμύρια (6—7) τῶν Ἰουδαίων, τῶν Μωαμεθανῶν (8—10) καὶ τῶν ὀλίγων λειψάνων τῆς εἰδωλολατρείας ἐκμηδενίζονται ἀπέναντι τῶν χριστιανῶν.

Ὡς δὲ ἐθνογραφικῶς καὶ γλωσσολογικῶς οἱ πλείστοι τῶν κατοίκων τῆς Εὐρώπης διαίρουνται εἰς τρεῖς μεγάλας ὁμοεθνίας καὶ ὁμογλωσσίας, οὕτω καὶ θρησκευτικῶς ὑπάρχει τριμερὲς ἐκκλησιαστικὴ διαίρεσις ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν ἐθνογραφικὴν. Κατὰ

ταύτην δὲ ὁ χριστιανισμός, ὡς προείπομεν, διαιρεῖται εἰς τρία δόγματα.

1) Τὸ τῆς Ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, εἰς τὸ ὅποιον ἀνήκουσιν οἱ Ἕλληνες, οἱ πλείστοι τῶν Σλαύων καὶ οἱ Ῥωμοῦνοι, ἀριθμοῦντες περὶ τὰ 75 ἑκατομ.

2) Τὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἢ δυτικῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, περιλαμβανούσης πάντα τὰ Λατινικὰ ἢ Ἰταλικὰ φύλα, μέρος τῶν Γερμανῶν, τῶν Σλαύων, τῶν Λιθουανῶν, τὸ πλεῖστον τῶν Οὐγγρων καὶ τοὺς Κέλτας καὶ ἐξαπλωθείσης εἰς ὅλας τὰς Ἠπείρους τοῦ κόσμου· ἀριθμεῖ δὲ ἐν Εὐρώπῃ μόνον περὶ τὰ 150 ἑκατομ.

3) Καὶ τὸ τῶν διαμαρτυρομένων ἢ Προτεσταντῶν, τὸ ὅποιον περιλαμβάνει τὸ ἡμισυ τῶν Γερμανῶν, τοὺς Βρεττανούς, τοὺς Φίννους, μέρος τῶν Κελτῶν τῆς Σκωτίας, τῶν Λιθουανῶν καὶ τινα μέρη τῶν ἄλλων φυλῶν, ἀριθμεῖ δὲ περὶ τὰ 80 ἑκατομμ. ἐν Εὐρώπῃ μόνον.

γ') Πολιτικῶς.

Τῆς πολιτικῆς καταστάσεως συνεχῶς μεταβαλλομένης, ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ Εὐρώπη διαιρεῖται εἰς 49 μεγάλα καὶ μικρὰ κράτη, ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων, τῶν ἐποίων 26 περιέχει μόνον ἡ Γερμανικὴ αὐτοκρατορία καὶ 23 ἡ λοιπὴ Εὐρώπη. Τούτων δὲ 4 μὲν εἶναι αὐτοκρατορίαι, ἡ Ῥωσικὴ, ἡ Γερμανικὴ, ἡ Αὐστροουγγρικὴ καὶ ἡ Τουρκικὴ, 16 δὲ βασιλείαι, τὸ τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ Ἰρλανδίας, τὸ τῆς Σουηδίας καὶ τὸ τῆς Νορβηγίας ἔχοντα ἓνα βασιλέα, τὸ τοῦ Βελγίου, τὸ τῆς Ὀλλανδίας, τὸ τῆς Δανίας, τὸ τῆς Πρωσσίας, τὸ τῆς Βαυαρίας, τὸ τῆς Σαξονίας, τὸ τῆς Βυρτεμβέργης ἀνήκοντα εἰς τὴν Γερμαν. αὐτοκρατορίαν, τὸ τῆς Πορτογαλλίας, τὸ τῆς Ἰσπανίας, τὸ τῆς Ἰταλίας, τὸ τῆς Ἑλλάδος τὸ τῆς Ῥουμανίας καὶ τὸ τῆς Σερβίας καὶ Δημικρατίας ἡ τῆς Γαλλίας, τῆς Ἑλβετίας, ἡ τοῦ ἁγίου Μαρίνου, καὶ ἡ τῆς Ἀνδόρρας 7 μεγάλα Δουκάτα, 5 Δουκάτα, 13 Ἡγεμονίαι, 3 ἐλεύθεραι πόλεις καὶ μία αὐτοκρατορικὴ χώρα.

§ 15. Διαίρεσις τῶν κρατῶν.

Πάντα τὰ εἰρημένα κράτη ὑπὸ διαφόρους ἐπὶ φέεις ἐξετάζόμενα

δύνανται νά διαιρεθῶσι 1) κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἔκτασιν, 2) κατὰ τὸν πληθυσμὸν τῶν κατοίκων, 3) κατὰ τὴν γεωγραφικὴν θέσιν καὶ τὸ κλίμα, 4) κατὰ τὰ δόγματα τῆς θρησκείας, 5) κατὰ τὸν βαθμὸν τοῦ πολιτισμοῦ, 6) κατὰ τὴν ἐθνικότητα καὶ 7) κατὰ τὴν πολιτικὴν δύναμιν καὶ βαρύτητα.

α) Κατὰ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἔκτασιν.

Κατὰ ταύτην ἰτὴν ἔποψιν ἐξεταζόμενα διαίρουνται εἰς 10 μεγάλα ἥτοι

1) τὴν Εὐρώπ. Ῥωσσίαν ἔχουσιν ἔκτασιν	98,252	□	μῖλια
2) τὴν Αὐστρο-ουγγαρίαν ⁽¹⁾ »	11,333	»	»
3) τὴν Γαλλίαν »	9,600	»	»
4) τὴν Ἰσπανίαν..... »	9,260	»	»
5) τὴν Σουηδίαν »	8,100	»	»
6) τὴν Πρωσσίαν »	6,400	»	»
7) τὴν Τουρκίαν ⁽²⁾ »	5,800	»	»
8) τὴν Ἰταλίαν »	5,382	»	»
9) τὴν μεγάλην Βρεττανίαν »	5,726	»	»
10) τὴν Νορβεγίαν »	5,750	»	»

Εἰς 11 μεσαῖα

1) τὴν Ῥωμουνίαν »	2,360	»	»
2) τὴν Πορτογαλίαν »	1,690	»	»
3) τὴν Βαυαρίαν »	1,350	»	»
4) τὴν Ἑλλάδα..... »	1,215	»	»
5) τὴν Σερβίαν »	890	»	»
6) τὴν Ἑλβετίαν »	750	»	»
7) τὴν Δάνιαν »	700	»	»
8) τὴν Ὀλλανδίαν..... »	650	»	»
9) τὸ Βέλγιον »	550	»	»

(1) Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου παρεχωρήθη τῇ Αὐστρο-ουγγαρίᾳ ἡ κατοχὴ καὶ διοικήσεις δύο τουρκ. ἐπαρχιῶν τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης μετὰ τοῦ Νοβίπαζαρ ἐχούσας ἔκτασιν 950 □ μῖλια.

(2) Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου ἡ μὲν Βουλγαρία ἐκηρύχθη αὐτοδιοικητὸς ἡγεμονία τελοῦσιν φόρον, μέρος δὲ τῆς Θράκης ἐσχημάτισε τὴν αὐτοδιοικητὸν ἐπαρχίαν τῆς Ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας.

10) τὴν Βυρτεμβέργην ἔχουσιν ἑκτασιν	360	□	μιλ.
11) τὴν Σαξονίαν » »	300	»	»
Καὶ εἰς 28 μικρά			
Ἦτοι 6 μεγ. Δουκάτα τῆς Γερμ. Αὐτοκρατ.	904	»	»
5 Δουκάτα » »	215	»	»
1 Δουκάτον τῆς Ὀλλανδίας	50	»	»
7 Ἡγεμονίας τῆς Γερμ. Αὐτοκρατ.	100	»	»
3 ἐλευθέρας πόλεις » »	18	»	»
1 Αὐτοκρατ. χώραν » »	270	»	»
24) τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Μαυροβουνίου	172	»	»
25) τὴν » Λιχτένσταϊν ἐν Αὐστρ.	4	»	»
26) τὴν Ἡγεμονίαν τοῦ Μονάκου ἐν Γαλλίᾳ	$\frac{1}{2}$	»	»
27) τὴν Δημοκρατ. τοῦ Ἀγ. Μαρίνου ἐν Ἰταλίᾳ	1	»	»
28) τὴν Δημοκρατίαν Ἀνδρόρραν ἐν Ἰσπαν.,	7	»	»

6') Κατὰ τὸν πληθυσμὸν τῶν κατοίκων.

Κατὰ ταύτην τὴν ἔποψιν διαιροῦνται πάντα τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης εἰς 6 μεγάλα τὰ ἑξῆς·

1) τὴν Εὐρωπαϊκὴν Ῥωσσίαν ἔχουσιν πληθ.	74	ἑκατ.
2) τὴν Γαλλίαν » »	38	»
3) τὴν Αὐστρο-ουγγαρίαν.» »	38	»
4) τὴν Μεγαλ. Βρεττανίαν» »	35	»
5) τὴν Πρωσσίαν.» »	28	»
6) τὴν Ἰταλίαν » »	28	»

Ἦτοι τὰ $\frac{3}{4}$ τοῦ ὅλου πληθυσμ. τῆς Εὐρώπης 241 »

Εἰς 7 δευτερεύοντα

1) τὴν Ἰσπανίαν ἔχουσιν πληθ.	17	σχεδὸν ἑκατ.
2) τὴν Τουρκίαν » »	8	» »
3) τὴν Ῥωμουνίαν.» »	$5\frac{1}{2}$	» »
4) τὸ Βέλγιον » »	$5\frac{1}{2}$	» »
5) τὴν Βαυαρίαν » »	5	» »
6) τὴν Πορτογαλίαν.» »	5	» »
7) τὴν Σουηδίαν » »	5	» »
	51	» »

Εἰς 8 τριτεύοντα.

1) τὴν Ὀλλανδίαν	ἔχουσιν πληθ.	4	σχεδὸν ἑκατ.
2) τὴν Ἑλβετίαν	»	3	»
3) τὴν Σαξονίαν	»	3	»
4) τὴν Δανίαν	»	2	»
5) τὴν Ἑλλάδα	»	2	»
6) τὴν Βυρτεμβέργην	»	2	»
7) τὴν Νορβεγίαν	»	2	»
8) τὴν Σερβίαν	»	2	»
		20	»

Καὶ εἰς 28 μικρότατα ἔχοντα ἀπὸ 1 $\frac{1}{2}$ ἑκατ. μέχρι 4 χιλ.
 Τούτων δὲ 22 περιέχει ἡ Γερμ. Αὐτοκρατορία (45 ἑκατ) ἥτοι
 6 μεγάλα Δουκάτα, 5 Δουκάτα, 7 Ἡγεμονίας, 3 ἐλευθέρας πό-
 λεις καὶ 1 αὐτοκρατορικὴν χώραν, ἔχοντα 7 $\frac{1}{2}$ ἑκατομ.

Τὰ δὲ λοιπὰ εἰς εἶναι τὰ ἀκόλουθα·

23) τὸ Μαυροβούνιον	ἔχον πληθ.	300	χιλ.
24) τὸ Λουξεμβούργον	συνδεδεμένον μετὰ τῆς Ὀλλανδίας	8	»
25) Ἡ ἐλευτέρα δημοκρατία Ἀνδόρρα	..	12	»
26) Τὸ Λιχτένσταϊν	συνδεδεμένον μετὰ τῆς Αὐστρίας	8	»
27) Ἡ ἐλευτέρα δημοκρ. τοῦ ἁγ. Μαρίνου		8	»
28) Τὸ Μόναχον	ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Γαλλίας	4	»

γ') Κατὰ τὴν γεωγραφικὴν θέσιν καὶ τὸ κλίμα

Κατὰ ταύτην τὴν ἔποψιν διαίρουσιν τὰ 49 μεγάλα καὶ μι-
 κρὰ κράτη τῆς Εὐρώπης, εἰς 3 τάξεις ἥτοι εἰς βόρεια, κεντρικὰ
 καὶ νότια

1) Νότια εἶναι 10 ἥτοι ἡ Ἑλλάς, ἡ Τουρκία, ἡ Ῥωμανία,
 ἡ Σερβία, τὸ Μαυροβούνιον, ἡ Ἰταλία, ἡ δημοκρ. τοῦ ἁγ. Μαρίνου
 ἡ Ἰσπανία, ἡ Πορτογαλλία καὶ Ἀνδόρρα, τὰ ὅποια ἀποτελοῦσι
 τρεῖς μεγάλας χερσονήσους, τὴν Ἑλληνοτουρκικὴν, τὴν Ἰταλικὴν
 καὶ τὴν Ἰσπανοπορτογαλικὴν.

2) Κεντρικά δὲ 34 ἦτοι ἡ Γαλλία, τὸ Μόνακον, ἡ Ἑλβετία, ἡ Αὐстро-ουγγαρία, τὰ Λιχτένσταϊν, ἡ Πρωσσία, ἡ Βαυαρία, ἡ Σαξονία, ἡ Βυρτεμβέργη, 6 μεγάλα Δουκάτα, 5 Δουκάτα, 7 Ἡγεμονίαι, 3 ἐλεύθεραι πόλεις, καὶ μία αὐτοκρατορικὴ χώρα, ἀνήκοντα εἰς τὴν Γερμανικὴν Αὐτοκρατορίαν, τὸ Βέλγιον, ἡ Ὀλλανδία καὶ τὸ Λουξεμβούργον.

Τούτων δὲ μεγάλα μὲν 9 εἶναι, τὰ δὲ λοιπὰ 25 μικρὰ ἦτοι Δουκάτα, Ἡγεμονίαι, ἐλεύθεραι πόλεις καὶ Δημοκρατίαι.

3) Καὶ βόρεια 5, ἦτοι ἡ Δανία, ἡ Σουηδία, ἡ Νορβηγία, ἡ Μεγάλη Βρεττανία καὶ ἡ μεγίστη πασῶν Ῥωσσία.

Τὸ δὲ κλίμα γενικῶς ἐν μὲν τοῖς νοτίοις εἶναι θερμὸν, πλὴν τῶν ὄρειων μερῶν, ἐν δὲ τοῖς κεντρικοῖς συγκερασμένον, πλὴν τῶν ὄρειων, καὶ ἐν τοῖς βορείοις ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν εἰς τὰ παράλια.

δ') Κατὰ τὰ δόγματα τῆς θρησκείας.

Ἐπειδὴ τῶν 320 ἑκατομμ. τῆς Εὐρώπης 300 ἑκατομμ. εἶναι Χριστιανοί, διὰ τοῦτο οἱ κάτοικοι αὐτῆς διαιροῦνται εἰς 3 τάξεις κατὰ τὰ τρία δόγματα τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἦτοι

1) Εἰς ὀρθοδόξους, οἵτινες κατοικοῦσιν εἰς τὰ τρία ἀνατολικά κράτη τῆς Εὐρώπης, ἦτοι εἰς τὴν Ἑλλάδα, Τουρκίαν, Ῥωσίαν καὶ εἰς τὴν Αὐстро-ουγγαρίαν ἐν μέρει.

2) Εἰς δυτικούς ἢ Καθολικούς, οἵτινες κατοικοῦσιν εἰς τὰ νότια κράτη, εἰς τινὰ κεντρικά καὶ ὀλίγοι εἰς τὰ βορειοδυτικά ἦτοι εἰς τὴν Ἰταλίαν, Ἰσπανίαν, Πορτογαλίαν, Γαλλίαν, Αὐστρίαν, Βαυαρίαν, Βέλγιον καὶ Ἰρλανδίαν τῆς Μ. Βρεττανίας.

3) Εἰς Διαμαρτυρομένους ἢ Προτεστάντας, οἵτινες ἀποσπασθέντες ἐκ τῶν Καθολικῶν κατοικοῦσιν εἰς τὰ βορειοδυτικά καὶ εἰς τινὰ κεντρικά κράτη τῆς Εὐρώπης ἦτοι εἰς τὴν Ἑλβετίαν, Σαξονίαν, Βυρτεμβέργην, Πρωσίαν, Ὀλλανδίαν, Ἀγγλίαν καὶ Σκωτίαν, Δανίαν, Σουηδίαν, καὶ Νορβηγίαν.

Σημειωτέον δὲ ὅτι εἰς τὰ Καθολικά κράτη ὑπάρχουσι καὶ ὀλίγοι διαμαρτυρόμενοι καὶ εἰς τινὰ Προτεσταντικά κράτη ὑπάρχουσι καὶ Καθολικοὶ ἀνάμικτοι.

Τῶν δὲ λοιπῶν 20 ἑκατομμ. 6 — 7 ἑκατομμ. εἶναι Ἑβραῖοι διεσπαρμένοι πανταχοῦ, 8 — 10 ἑκατομμ. Μωαμεθανοὶ κατοικοῦντες ἐν Ῥωσσίᾳ καὶ Τουρκίᾳ καὶ ὀλίγα λείψανα εἰδωλολατρῶν διαμενόντων εἰς τὸ βορειότατον μέρος τῆς Εὐρώπης.

ε) Κατὰ τὸν βαθμὸν τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἐπειδὴ ὅλοι οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης δὲν εἶναι ἐξίσου πολιτισμένοι, ἀλλ' οἱ μὲν περισσότερον, οἱ δὲ ὀλιγώτερον, διὰ τοῦτο δύνανται νὰ διαιρεθῶσι καὶ κατὰ τὸν πολιτισμὸν εἰς 3 τάξεις τὰ κράτη αὐτῆς ἥτοι

1) Εἰς κράτη ἀνήκοντα εἰς τὴν κατωτάτην βαθμίδα τοῦ πολιτισμοῦ ἢ ὀλίγον πολιτισμένα. Τοιαῦτα δὲ εἶναι τὰ ἀνατολικά λεγόμενα κράτη ἥτοι ἡ Ῥωσσία, ἡ Ῥωμουνία, ἡ Τουρκία, ἡ Σερβία, τὸ Μαυροβούνιον καὶ ἡ Ἑλλάς.

2) Εἰς κράτη ἀνήκοντα εἰς τὴν δευτέραν βαθμίδα καὶ πλειότερον τῶν προηγουμένων πολιτισμένα. Τοιαῦτα δὲ εἶναι τὰ νότια ἥτοι ἡ Ἰταλία, ἡ Ἰσπανία καὶ ἡ Πορτογαλλία.

3) Εἰς κράτη ἀνήκοντα εἰς τὴν ἀνωτάτην βαθμίδα καὶ πλείστον τῶν λοιπῶν πολιτισμένα. Τοιαῦτα δὲ εἶναι τὰ κεντρικά καὶ δυτικά τῆς Εὐρώπης κράτη ἥτοι ἡ Γαλλία, Ἑλβετία, Αὐстро-ουγγαρία, Γερμανικὴ Αὐτοκρατορία, Βέλγιον καὶ Ὁλλανδία, Δανία, Μεγάλη Βρεττανία καὶ Σουηδία μετὰ τῆς Νορβηγίας, ἂν καὶ μικρὰ διαφορὰ ὑπάρχει μετὰ αὐτῶν.

ς') Κατὰ τὴν ὁμοφυλίαν καὶ ἐθνικότητα.

Κατὰ ταύτην τὴν ἐποψιν δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης, πλὴν ὀλίγων ἐξαιρέσεων, εἰς 3 μεγάλας ὁμοφυλίας ἢ ἐθνικότητας.

1) Τὴν τῆς Ἑλληνο-λατινικῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουσιν οἱ Ἕλληνες, οἱ Ῥωμῶνοι, οἱ Ἰταλοί, οἱ Ἰσπανοί, οἱ Πορτογάλλοι, οἱ Γάλλοι καὶ ὀλίγοι Ἑλβετοί.

2) Τὴν τῆς Γερμανο-αγγλο-σαξονικῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουσιν οἱ Γερμανοὶ τῆς Αὐстро-ουγγαρίας καὶ Ἑλβετίας, τῆς Γερμα-

νικῆς Αὐτοκρατορίας, οἱ Δανοί, οἱ Βέλγαι, οἱ Ὀλλανδοί, οἱ Βρετ-
τανοί, οἱ Ἰρλανδοί καὶ οἱ Σκανδιναυοί.

3) Τὴν τῆς Σλαυικῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουσιν οἱ Σλαῦοι τῆς
Ῥωσσίας, τῆς Αὐστρίας, Γερμανίας, Σερβίας, Μαυροβουνίου, Βοσ-
νίας καὶ Ἑρζεγοβίνης καὶ οἱ ἐκσλαβισθέντες Βούλγαροι τῆς
Τουρκίας.

ζ') Κατὰ τὴν πολιτικὴν δύναμιν καὶ βαρύντητα.

Κατὰ ταύτην τὴν ἔποψιν διαιροῦνται τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης
εἰς τρεῖς τάξεις.

1) Εἰς κράτη πρώτης τάξεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουσιν ἕξ
κράτη ἤτοι ἡ Ῥωσσία, ἡ Μεγάλη Βρεττανία, ἡ Γαλλία, ἡ Αὐστρο-
ουγγαρία, ἡ Πρωσσία καὶ ἡ Ἰταλία, αἱ ὁποῖαι καλοῦνται καὶ
μεγάλαι δυνάμεις τῆς Εὐρώπης.

2) Εἰς κράτη δευτέρας τάξεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουσιν, ἡ
Ἰσπανία, ἡ Τουρκία, ἡ Βαυαρία, τὸ Βέλγιον, ἡ Σουηδία καὶ ἡ
Πορτογαλλία.

3) Εἰς κράτη τρίτης τάξεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουσι πάντα
τὰ λοιπὰ 27 μικρὰ κράτη.

§ 16. Τελικὸν συμπέρασμα.

Τοιαύτη εἶναι ἡ φυσικὴ καὶ παροῦσα πολιτικὴ κατάστασις τῆς
ἐλαχίστης τῶν Ἠπείρων τοῦ κόσμου. Καὶ ἐν ᾧ ἡ φυσικὴ κατά-
στασις μένει σχεδὸν ἀμετάβλητος, ἡ πολιτικὴ κατάστασις πάν-
τοτε ὑπόκειται εἰς πολλὰς καὶ ποικίλας μεταβολὰς καὶ ἡ πνευ-
ματικὴ πρόοδος αὐτῆς γιγαντιαίοις βήμασι βαίνουσα ἐπὶ τὰ πρό-
σω, τοσοῦτον προήχθη ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, ὥστε ἡ Εὐρώπη
ἐγένετο ὁ ἐγκέφαλος τοῦ κόσμου. Ἐὰν δὲ παραβάλωμεν τὴν Ἀ-
σίαν πρὸς τὴν Εὐρώπην, εὐρίσκομεν ὅτι ἡ μὲν Ἀσία κατὰ τοὺς
ἀρχαίους χρόνους ὑπῆρξεν ἡ πρώτη κοιτίς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους,
ἡ γηραιὰ μήτηρ τῶν θρησκευμάτων καὶ ἡ ἀρχικὴ ἐστία τοῦ πρῶ-
του πολιτισμοῦ· ἡ δὲ Εὐρώπη θεωρουμένη ὡς πρωτότοκος θυγά-
τηρ τῆς Ἀσίας παρέλαβεν ὡς κληρονομίαν τὴν θρησκείαν καὶ τὰ
πρῶτα σπέρματα τοῦ πολιτισμοῦ, τὰ ὁποῖα θαυμασίως ἐκαλλιέρ-

ἦγε, ἀνέπτυξε καὶ τοσοῦτον ἐτελειοποίησεν ὥστε ἐσχημάτισεν ἴδιον πολιτισμὸν Εὐρωπαϊκόν, τὸν ὁποῖον ἐφεξῆς ἤρξατο νὰ μεταδίδῃ καὶ εἰς τὰς τρεῖς ἄλλας Ἠπείρους. Διὰ δὲ τοῦ τρόπου τούτου ἀπέκτησε τὴν πνευματικὴν κοσμοκρατίαν, ὑπερέβαλε τὰς λοιπὰς Ἠπείρους κατὰ τὴν ἱστορικὴν ἀξίαν καὶ ἐγένετο ἡ παιδαγωγὸς καὶ διδάσκαλος αὐτῶν.

ΤΜΗΜΑ Γ'.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΑΥΤΗΣ.

§ I. Γενικὴ ἐποψις.

Ἐν τῇ μεσημβρινῇ πλευρᾷ τῆς Εὐρώπης σχηματίζονται τρεῖς μεγάλαι χερσόνησοι, ἡ Ἰσπανο-πορτογαλλικὴ, ἡ Ἰταλικὴ καὶ ἡ Ἑλληνοτουρκικὴ, τῶν ὁποίων ἡ μὲν πρώτη κατέχει τὴν νοτιοδυτικὴν γωνίαν τῆς Εὐρώπης, ἡ δὲ Ἰταλικὴ ἐκτείνεται ἐν τῷ μέσῳ τῆς Ν. πλευρᾶς καὶ ἡ Ἑλληνοτουρκικὴ ἀποτελεῖ τὴν νοτιανατολικὴν γωνίαν τῆς Εὐρώπης καὶ χρησιμεύει ὡς γέφυρα μεταβάσεως ἀπὸ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ τὰνάπαλιν.

Μεγίστην δὲ ὁμοιότητα πρὸς τὴν πλευράν ταύτην τῆς Εὐρώπης ἔχει καὶ ἡ νότιος πλευρὰ τῆς Ἀσίας· διότι καὶ ἐκεῖ σχηματίζονται ἐν τῷ Ἰνδικῷ ὠκεανῷ τρεῖς μεγάλαι χερσόνησοι, ἡ Ἀραβικὴ, ἀντιστοιχοῦσα πρὸς τὴν Ἰσπανοπορτογαλλικὴν, ἡ τοῦ Ἰνδοστάν πρὸς τὴν Ἰταλικὴν καὶ ἡ τῆς Ἰνδοκίνας πρὸς τὴν Ἑλληνοτουρκικὴν. Διαφέρουσι δὲ τῶν Εὐρωπαϊκῶν αἱ Ἀσιατικαὶ χερσόνησοι κατὰ τὸ μέγεθος, τὴν ἔκτασιν, τὴν πρὸς ἀλλήλας διάστασιν καὶ τὸν πληθυσμὸν, πλὴν τῆς Ἀραβικῆς, ἐχούσης ὀλιγώτερον πληθυσμὸν τῆς ἀντιστοίχου Ἰσπανοπορτογαλλικῆς.

§ 2. Ὀνόματα καὶ σχῆμα τῆς χερσονήσου.

Ἡ νοτιανατολική χερσόνησος τῆς Εὐρώπης ἔχει τέσσαρα διάφορα ὀνόματα. 1) Λέγεται Ἑλληνική ἐκ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν ἐν αὐτῇ Ἑλλήνων κατοίκων. 2) Χερσόνησος τοῦ Αἴμου ὀνομάζεται ἐκ τοῦ ὑψηλοτέρου παρὰ τοῖς ἀρχαίοις θεωρουμένου ὄρους Αἴμου. 3) Ἰλλυρικὴ ἐκ τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας τῆς Τουρκίας Ἰλλυρίας, ἥτις νῦν καλεῖται Ἀλβανία, καὶ 4) Ἑλληνοτουρκικὴ ἐκ τῶν 2 κρατῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἀρτίως ἀποσπασθεῖσαι ἐκηρύχθησαν ἐλεύθεραι καὶ ἐντελῶς ἀνεξάρτητοι αἱ πρόην ἡγεμονίαι, Σερβία καὶ Μαυροβούνιον. Ἡ δὲ Ῥωμανία καὶ ἡ Σερβία ἀνεκηρύχθησαν βασιλείαι.

Ἡ χερσόνησος αὕτη ἔχει σχῆμα τριγώνου, τοῦ ὁποίου βάσις μὲν εἶναι ἡ βόρειος πλευρὰ αὐτῆς, ἐκτεινομένη ἀπὸ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους μέχρι τοῦ Εὐξείνου πόντου κατ' εὐθείαν σχεδὸν γραμμὴν, κορυφὴ δὲ ἡ νοτιωτάτη ἄκρη, ἥτις ἀπολήγει εἰς τὸ Ταϊναρον ἀκρωτήριον.

§ 3. Ὅρια, ἔκτασις, μέγεθος καὶ φυσικὴ διαίρεσις αὐτῆς.

Ἡ Ἑλληνικὴ χερσόνησος ἔχει ὅρια πρὸς Β. μὲν τὴν Αὐστροουγγαρίαν, μετὰ τῆς ὁποίας καὶ συνέχεται, πρὸς Δ. δὲ τὸ Ἀδριατικὸν καὶ τὸ Ἰόνιον πέλαγος, πρὸς Ν. δὲ καὶ Α. τὸ Αἰγαῖον πέλαγος, τὸν Ἑλλήσποντον, τὴν Προποντίδα, τὸν Βόσπορον καὶ τὸν Εὐξείνιον πόντον.

Ἐκτείνεται δὲ ἐν τῇ βορείῳ πλευρᾷ ἀπὸ τοῦ Τεργεσταίου κόλπου μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δουνάβεως ποταμοῦ καὶ κατὰ μῆκος ἀπὸ τῆς πλευρᾶς ταύτης μέχρι τοῦ Ταϊναροῦ πρὸς νότον.

Κατὰ δὲ τὸ μέγεθος ἐν μὲν τῇ βορείῳ πλευρᾷ ἔχει πλάτος 250 γ. μιλίων, νοτιώτερον δὲ μεταξὺ τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῶν Ἀκροκεραυνίων ὁρέων 40 γ. μιλ. καὶ πρὸς νότον τοῦτου μεταξὺ τοῦ Ἀμβρακικοῦ καὶ τοῦ Παγασσητικοῦ κόλπου 20 γ. μιλ. καὶ τὸ μῆκος τῆς χερσονήσου ἀναβαίνει εἰς 120 γ. μ. Πᾶσα δὲ ἡ παραλία αὐτῆς ἔχει ἔκτασιν 840 γ. μ. καὶ ἡ ἐπιφάνεια τῆς χερσονήσου εἶναι 6,900 □ μίλια.

Ἐν τῇ Ἑλληνικῇ χερσονήσῳ διακρίνονται τρία μεγάλα τμήματα.

1) Τὸ ἡπειρωτικὸν μέρος αὐτῆς, τὸ ὁποῖον ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς βορείου γραμμῆς μέχρι τῆς ἀπὸ Θεσσαλονίκης εἰς τὰ Ἀκροκεραύνια ὄρη ἐκτεινομένης γραμμῆς.

2) Τὸ μεταξὺ ταύτης τῆς γραμμῆς πρὸς νότον ἐκτεινόμενον μέχρι τοῦ πορθμοῦ τῆς Κορίνθου καὶ

3) Τὸ νοτιώτατον καὶ τελευταῖον μέρος τῆς χερσονήσου τὸ περιλαμβάνον τὴν Πελοπόννησον, ἥτις θὰ μεταβληθῇ εἰς νῆσον.

Καὶ ΝΑ μὲν τοῦ πρώτου σχηματίζονται 4 μικραὶ χερσόνησοι ἐν τῇ Χαλκιδικῇ, ἡ τῆς Κασσάνδρας (Παλλήνης), ἡ τοῦ Λόγγου (Σιθώνης), ἡ τοῦ ἁγίου Ὄρους (Ἀκτῆς) καὶ ἡ Θρακικὴ. Ἐν δὲ τῇ νοτίῳ πλευρᾷ τῆς Πελοποννήσου ἄλλαι πέντε, ἡ τῆς Μεσσηνίας ἀπολήγουσα εἰς τὸ ἀκρωτήριο Ἀκρίταν, ἡ τοῦ Ταυγέτου ἀπολήγουσα εἰς τὸ Ταίναρον, ἡ τῆς Λακωνίας εἰς τὸν Μαλέαν, ἡ τῆς Ἀργολίδος εἰς τὸ Σκύλαιον καὶ ἡ τῆς Ἀττικῆς εἰς τὸ Σούριον. Κεχωρισμέναι δὲ καὶ ἐντελῶς ἀπεσπασμέναι ἀπὸ τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου εἶναι αἱ κατὰ πᾶσαν τὴν παραλίαν περιφέρειαν αὐτῆς διεσπαρμέναι νῆσοι, περισσότεραι μὲν ἐν τῇ ΝΑ πλευρᾷ, ὀλιγώτεραι δὲ ἐν τῇ νοτίᾳ καὶ δυτικῇ, ἥτις αἱ Σποράδες καὶ αἱ Κυκλάδες ἐν τῇ Α πλευρᾷ, αἵτινες διευκολύνουσι τὰ μέγιστα τὴν συγκοινωνίαν καὶ ἐμπορίαν τῆς χερσονήσου μετὰ τῶν παραλίων τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας, καὶ ἡ μεγίστη πασῶν Κρήτη μετὰ τῶν Ἰονίων νήσων ἐν τῇ ΝΑ πλευρᾷ αὐτῆς.

§ 4. Θάλασσα καὶ πελάγη αὐτῆς.

Α') Ἡ μεγίστη λαμπροτάτη, ἐπισημοτάτη καὶ βασιλίсса τῶν θαλασσῶν τοῦ κόσμου ἐν τῇ πανκοσμίῳ ἱστορίᾳ εἶναι ἡ ἐν τῷ μέσῳ τῶν τριῶν ἡπείρων τοῦ ἀρχαίου κόσμου κειμένη θάλασσα, ἥτις δι' αὐτὸ τοῦτο καὶ ὠνομάσθη Μεσόγειος θάλασσα, ὡς ἐν τῷ μέσῳ τριῶν μεγάλων γαιῶν κειμένη τῆς Εὐρώπης πρὸς Ν., τῆς Ἀφρικῆς πρὸς Β. καὶ τῆς Ἀσίας πρὸς Δ. Ὑπὸ δὲ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἐκαλεῖτο ἡ ἕω θάλασσα, ἡ ἐντὸς θάλασσα, ἡ ἐντὸς τῶν Ἡρακλείων στηλῶν θάλασσα, ἡ καθ' ἡμᾶς θάλασσα, ἡ ἡμετέρα

Θάλασσα, ἡ δεῦρο θάλασσα καὶ ἡ μεγάλη θάλασσα· διότι εἰς τὰ παράλια ταύτης ἔπλεον καὶ πολλαχοῦ πόλεις ἔκτιζον καὶ ἀποικίας ἰδρουν· ὁ δὲ Ἑρακλῆς φθάσας μέχρι τῶν πυλῶν αὐτῆς ἐστησε στήλας τινάς, αἵτινες ἔλαβον τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ ὁ πορθμὸς Ἑράκλειος πορθμὸς. Ἡ θάλασσα αὕτη ἔχει μῆκος μὲν ἐκ Δ. πρὸς Α. 500 μιλίων, πλάτος δὲ ἐκ Β. πρὸς Ν. 240 μιλ. καὶ ὁ πορθμὸς αὐτῆς μόλις 2—3 μιλ. πλάτος ἔχει.

Ἐνεκα δὲ τῆς μεγάλης ταύτης ἐκτάσεως καὶ τοῦ μεγέθους λαμβάνει διάφορα ἐπιτόπια ὀνόματα εἰς διάφορα μέρη, τὰ ὅποια καλοῦνται πελάγη χρησιμεύοντα εἰς εὐκολώτερον προσδιορισμὸν τῶν παραλίων μερῶν καὶ τῶν νήσων, τῶν ὁποίων ἐπισημότερα εἶναι τὰ ἀκόλουθα περιβάλλοντα τὴν χερσόνησον τῶν τριῶν μερῶν.

1) Τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος, λαβὼν τὸ ὄνομα ἡ ἐξ Ἀδρίας πόλεως τινος τῆς Ἰταλίας ἡ ἐκ τῆς χώρας, ἐν ᾗ ἔκειτο ἡ πόλις ἡ καὶ ἐκ ποταμοῦ τινος Ἀδρία καλουμένου, ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς Τεργέστης μέχρι τοῦ πορθμοῦ Ὀτράνδου παρὰ τὴν νῆσον Κέρκυραν καὶ ἔχει μῆκος μὲν 6,000 σταδίων, πλάτος δὲ μέγιστον 1200 σταδίων καὶ ἐλάχιστον ἐν τῷ πορθμῷ.

2) Τὸ Ἰόνιον πέλαγος συνεχόμενον μετὰ τοῦ προηγουμένου ἐκτείνεται ἀπὸ τῆς Κερκύρας καθ' ὅλην τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Ἑλλάδος μέχρι τοῦ Ταινάρου ἀκρωτηρίου. Ἐλαβε δὲ τὸ ὄνομα κατὰ μὲν τὴν μυθολογίαν ἐκ τοῦ διάπλου καὶ τῶν περιπλανήσεων τῆς Ἰοῦς θυγατρὸς τοῦ Ἰνάχου, βασιλέως τοῦ Ἀργούς, κατὰ δὲ τὴν ἱστορίαν ἐκ τῶν Ἰώνων, οἵτινες ἀπέκησαν ἐν τοῖς νήσοις ταύταις. Ἐντεῦθεν δὲ ὠνομάσθησαν Ἰόνιοι νῆσοι καὶ αἱ κατὰ μῆκος αὐτοῦ κείμεναι ἑπτὰ νῆσοι ἡ Ἑπτάνησος. Ἐν δὲ τῇ μεγάλῃ ἐκτάσει αὐτοῦ περιελάμβανε τὸ πάλαι καὶ δύο μικρὰ πελάγη, τὸ Σικελικὸν καὶ τὸ Κρητικόν.

3) Τὸ Αἰγαῖον πέλαγος (Ἀσπρη θάλασσα). Καθὼς ἡ Μεσόγειος θάλασσα εἶναι μεγίστη καὶ ἐπισημοτάτη τῶν ἄλλων θαλασσῶν, οὕτω καὶ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος εἶναι τὸ μέγιστον καὶ ἐπισημότερον πάντων τῶν ἄλλων διὰ τὴν μεγάλην πληθὺν τῶν ἐν αὐτῷ κειμένων νήσων, διὰ τὴν ἀκμὴν αὐτῶν καὶ διὰ τὴν θέσιν μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἐν Ἀσίᾳ πολυαριθμῶν Ἑλληνικῶν ἀποι-

κιῶν. Διὰ πάντα δὲ ταῦτα τὰ πλεονεκτήματα ὀνομάζετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ Ἑλληνικὴ θάλασσα, ἡ καθ' ἡμᾶς θάλασσα καὶ μεγάλη θάλασσα.

Ἐκτείνεται δὲ κατὰ μῆκος μὲν 4,000 στάδια ἀπὸ τοῦ Σου- νίου ἀκρωτηρίου μέχρι τῆς Θεσσαλονίκης, κατὰ πλάτος δὲ 2,000 στάδια ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν παραλίων τῆς Ἑλλάδος μέχρι τῶν παραλίων τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας. Νῦν δὲ καλεῖται Ἀρχιπέλα- γος καὶ Ἀσπρὴ θάλασσα καὶ διακρεῖται κατὰ τοὺς ἀρχαίους εἰς τὰ ἀκόλουθα μικρότερα πελάγη.

α) Τὸ Μυρτῶον πέλαγος καὶ Εὐβοϊκὸν καλούμενον ὡς ἔκτει- νόμενον μέχρι τῆς Εὐβοίας.

β) Τὸ Θρακικὸν πέλαγος, ἔκτεινόμενον περὶ τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης καὶ

γ) Τὸ Ἰκάριον πέλαγος ἔκτεινόμενον περὶ τὰ ΝΑ παράλια τῆς Ἀσίας ἥτοι περὶ τὴν Δωρίδα καὶ Ἰωνίαν.

Β') Ἡ Προποντὶς (θάλασσα τοῦ Μαρμαρᾶ) ἔκτεινόμενη ἀπὸ τῆς Καλλιπόλεως ΒΑ μὲν μέχρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πρὸς ἀνα- τολάς δὲ μέχρι τοῦ Ἀστακηνοῦ (Ισμιδ) κόλπου, ἔχει μῆκος μὲν 32 γ. μιλίων, πλάτος δὲ 16 καὶ συνέχεται μετὰ τῆς Μεσογείου διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ μετὰ τῆς Μαύρης θαλάσσης διὰ τοῦ Βοσπόρου. Ἐκλήθη δὲ οὕτω, διότι κεῖται πρὸ τοῦ Εὐξείνου πόν- του, περιέχουσα ἐν αὐτῇ πολλὰς μικρὰς καὶ μεγάλας νήσους.

Γ) Ὁ Εὐξείνος πόντος (Μαύρη θάλασσα) ἔκτεινόμενος μεταξὺ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας συνέχεται μετὰ τῆς Μεσογείου διὰ τοῦ Βοσπόρου, τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ διὰ τοῦτο θεωρεῖται ὡς μέρος αὐτῆς. Ἐχει δὲ μῆκος μὲν ἐκ Α. πρὸς Δ 1378 μιλ., πλάτος δὲ ἐκ Μ πρὸς Β 72 γ. μ. καὶ ὀνομάζετο τὸ πάλαι Ἀξενος, Κακὸξενος καὶ Ἀπόξενος πόντος διὰ τὰς με- γάλας τρικυμίας καὶ διὰ τὴν ἀγριότητα τῶν Σκυθῶν κατοίκων, αἵτινες ἦσαν σαρκοφάγοι καὶ ἐθυσίαζον τοὺς ξένους. Ἀπὸ δὲ τοῦ 670 π. Χ. μετωνομάσθη Εὐξείνος διότι εἰς τὰ παράλια αὐτοῦ ἐγέναντο Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι καὶ πόλεις ἐκτίσθησαν. Μετὰ τού- του πρόκειται νὰ ἐνωθῇ διὰ διώρυγας καὶ ἡ Κασπία θάλασσα. Ἐν δὲ τῇ βορείᾳ πλευρᾷ τοῦ Εὐξείνου σχηματίζεται ἡ Ἀζοφικὴ

θάλασσα (Μαιώτις λίμνη), ένουμένη μετά τοῦ Κιμμερικοῦ πορθμοῦ.

§. II, Κόλποι, πορθμοὶ καὶ νῆσοι αὐτῆς.

Οὐδεμία ἄλλη χερσόνησος καὶ χώρα τοῦ κόσμου περιέχει τοσαύτην ποικιλίαν καὶ τοσαύτην πληθὺν κόλπων, πορθμῶν καὶ νήσων ἔχει περὶ αὐτήν, ὅσων ἡ Ἑλληνική. Τῶν μὲν κόλπων αὐτῆς τρεῖς μὲν σχηματίζονται ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Δαλματίας ἐκ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους 1) ὁ τῆς Τεργέστης, 2) ὁ τῆς Βενετίας καὶ 3) ὁ Φλανατικός, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος· ἐξ δὲ ἐν τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ τοῦ Ἰονίου πελάγους 4) ὁ τῆς Αὐλῶνος, 2) ὁ Ἀμβρακικός, 3) ὁ τῶν Πατρῶν καὶ Κορινθιακός, 4) ὁ Κυπαρισσιакός, 5) ὁ Μεσσηνιακός καὶ 6) ὁ Λακωνικός. Καὶ δώδεκα καθ' ὅλην τὴν παραλίαν τοῦ Αἰγαίου πελάγους 1) ὁ Ἀργολικός, 2) ὁ Ἑρμιονικός, 3) ὁ Σαρωνικός, 4) ὁ Εὐβοϊκός, 5) ὁ Μαλιακός, 6) ὁ Παγασητικός, 7) ὁ Θερμαϊκός, 8) ὁ τῆς Κασσάνδρας, 9) ὁ τοῦ Ἀχίου Ὅρους, 10) ὁ Στρυμονικός 11) ὁ τῆς Καβάλας καὶ 12) ὁ τῆς Σάρου (Μέλας) παρὰ τῇ Θρακικῇ χερσονήσῳ, οἵτινες προηγουμένως περιεγράφησαν ἤδη.

Πορθμοὶ δὲ ἀνήκοντες εἰς τὴν Ἑλληνικὴν χερσόνησον εἶναι οἱ ἀκόλουθοι ἐξ 1) ὁ τοῦ Ὀτράνδου πρὸς Β. τῆς Κερκύρας, 2) ὁ τοῦ Ἰλίου ἐντὸς τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου μετὰ τοῦ νῦν διορυσσομένου ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου 3) ὁ τοῦ Εὐρίπου, 4) ὁ Ἑλλήσποντος, 5) ὁ Θρακικός Βόσπορος καὶ 6) ὁ Κιμμερικός Βόσπορος. Τούτων δὲ ἐξέχουσιν ὁ Ἑλλήσποντος (Δαρδανέλλια), ὁ μέγιστος καὶ ἐπισημότατος πάντων τῶν πορθμῶν τῆς Εὐρώπης ἐκτεινόμενος ἀπὸ τῆς Τρωάδος μέχρι τῆς Καλλιπόλεως ἔχει μῆκος μὲν 6 μιλ., πλάτος δὲ ἄνισον καὶ τὸ στενώτατον μέρος αὐτοῦ εἶναι 2,500 ποδῶν μετὰξὺ τῶν ἀρχαίων πόλεων Ἀβύδου καὶ Μαδύτου. Ἐκλήθη δὲ οὕτω, ὡς προσέφηται, ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ πνιγείσης Ἑλλης, θυγατρὸς τοῦ Ἀθάμαντος, καὶ ἦν τὸ πάλαι ἐπίσημος διὰ τὰς πολυαρίθμους ἑλληνικὰς ἀποικίας, ἐν μιᾷ τῶν ὁποίων, ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς, ἐνίκηθη ὁ Ἀθηναϊκὸς σπόλος (404 π. Χ.), καὶ διὰ τὴν γέφυραν, ἣν ἐξέυξεν ὁ Ξέρξης ἐπ' αὐτοῦ· καὶ

8) Ὁ Θρακικὸς Βόσπορος (Μπογᾶς καὶ Μπογιούκ Δερὲ τουρκικῶς).

ετι) ἔχων μῆκος μὲν 4 γ. μιλ., πλάτος δὲ στενώτατον 500 βήματα εἶναι ἐπίσημος διότι τὸ πάλαι μὲν ἦν τὸ Βυζάντιον ἐν τῇ ἀριστερᾷ πλευρᾷ τῆς εἰσόδου, νῦν δὲ ἡ Κωνσταντινούπολις κεῖται· ἔλαβε δὲ τὸ ὄνομα ἐκ τῆς Ἰοῦς, ἥτις μετὰ μορφωθεῖσα εἰς βοῦν διήλθεν αὐτόν· ἐντὸς δὲ τῆς Μαύρης θαλάσσης σχηματίζεται ὁ Κιμμερικὸς Βόσπορος (Γενίκαλε) διὰ τοῦ ὁποίου ἐνοῦται ἡ Ἀζοφικὴ θάλασσα μετὰ τῆς Μαύρης.

Καὶ τῶν νήσων ἐπισημότεραι εἶναι ἐν μὲν τῷ Ἀνδριατικῷ πελάγει ἡ Βράζα, ἡ Λέσινα καὶ ἡ Αἴσσα Δαλματικά.

Αἱ δὲ λοιπαὶ κεῖμεναι ἐν τῷ Ἰονίῳ καὶ Αἰγαίῳ πελάγει διαίρουνται εἰς τρεῖς τάξεις 1) εἰς Ἰονίους 2) αἰτίνες κεῖνται ἐν τῷ ὁμωνύμῳ πελάγει καὶ καλοῦνται ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ Ἑπτάνησος· αὐταὶ δὲ εἶναι ἡ Κέρκυρα, οἱ Παξοί, ἡ Λευκάς διὰ στενοτάτου πορθμοῦ χωριζομένη ἀπὸ τῆς Ξηρᾶς, ἡ Ἰθάκη, ἡ Κεφαλληνία, ἡ Ζάκυνθος καὶ τὰ Κύθηρα πρὸς νότον τῆς Πελοποννήσου.

2) Εἰς Κυκλάδας κειμένας ἐν σχήματι κύκλου ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει· αὗται δὲ εἶναι πολυάριθμοι ἡ Κέως, ἡ Κύθνος, ἡ Σέριφος, ἡ Σίφνος, ἡ Κίμωλος, ἡ Μῆλος, ἡ Φολέγανδρος, ἡ Σίκινος, ἡ Θήρα, ἡ Γύαρος, ἡ Σύρος, ἡ Δῆλος, ἡ Ἰος, ἡ Ἀνάφη, ἡ Ἀστυπάλαια, ἡ Ἄνδρος, ἡ Τήνος, ἡ Μύκονος, ἡ Νάξος, ἡ Πάρος, ἡ Ὀλίαιρος καὶ ἡ Ἀμοργός, τῶν ὁποίων ἐπισημότεραι εἶναι ἡ μεγίστη πασῶν ἡ Νάξος, ἡ ἐμπορικωτάτη Σύρος, ἡ Τήνος, ἡ Πάρος καὶ ἡ Ἄνδρος. Εἰς ταύτας προστίθενται καὶ ἡ Ἰδρα, ὁ Πόρος, ἡ Αἴγινα καὶ ἡ Σαλαμίς ἐντὸς τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, καὶ ἡ μεγίστη πασῶν Κρήτη πρὸς νότον τῶν Κυκλάδων κειμένη.

3) Εἰς Σποράδας, αἰτίνες εἶναι διεσπαρμέναι ἐν τῷ Αἰγαίῳ πελάγει καὶ διαίρουνται α) εἰς δυτικάς, β) εἰς βορείους καὶ γ) εἰς ἀνατολικάς. Καὶ δυτικά μὲν εἶναι ἡ μεγίστη πασῶν Εὐβοία, ἡ Σκύρος, ἡ Σκίαθος, ἡ Σκόπελος, ἡ Εὐδαμία, ἡ Ἰκος, ἡ Πολύαιγος καὶ ἡ Γεροντία κεῖμεναι ἐν τῇ δυτικῇ παραλίᾳ τοῦ Αἰγαίου πελάγους.

Βόρειοι δὲ ἡ Ἀλόνησος, ἡ Αἴμος, ἡ Θάσος, ἡ Ἰμβρος καὶ ἡ Σαμοθράκη. Καὶ ἀνατολικαὶ πᾶσαι αἱ κεῖμεναι ἐν τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἥτοι ἡ Τένεδος, ἡ Λέσβος, ἡ Χίος,

ἡ Σάμος, ἡ Ἰκαρία, ἡ Πάτμος, τὰ Ψαρά, ἡ Λέρος, ἡ Κάλυμνος, ἡ Κῶς, ἡ Νίσυρος, ἡ Τέλως, ἡ Σύμη, ἡ Ῥόδος, ἡ Κάρπαθος, ἡ Κάσος καὶ ἡ Κύπρος.

§. 6. Χερσόνησοι καὶ ἰσθμοί.

Ἡ Ἑλληνικὴ χερσόνησος μεγαλητέρα μὲν οὖσα κατὰ τὴν ἔκτασιν τῆς ἀπέναντι κειμένης Ἰταλικῆς, μικροτέρα δὲ τῆς Ἰσπανοπορτογαλικῆς καὶ ἔχουσα πλειότερας εἰσοχὰς τῶν θαλασσίων ὑδάτων εἰς τὴν ξηράν, αἵτινες σχηματίζουνσι πολλοὺς ἀξιολόγους κόλπους, παριστᾷ σπάνιον καὶ μοναδικὸν ἐν τῷ κόσμῳ φαινόμενον κατὰ τὸν σχηματισμὸν πολυαρίθμων χερσονήσων ἐν τῇ μεσηβρινῇ καὶ ἀνατολικῇ παραλίᾳ αὐτῆς, μεταξὺ τῶν ὁποίων διαπρέπει ἡ μεγίστη πασῶν, ἡ Πελοπόννησος, ἥτις λίαν ὀρθῶς καλεῖται «ἡ χερσόνησος τῆς χερσονήσου», περιλαμβάνουσα καὶ ἄλλας μικροτέρας χερσονήσους καὶ κατὰ τοῦτο ὑπερέχουσα τὸ κεντρικὸν καὶ τὸ βόρειον τμήμα τῆς ὅλης χερσονήσου. Ἀλλ' αὕτη θὰ μεταβληθῇ εἰς νῆσον διὰ τῆς διορύξεως τοῦ ἰσθμοῦ.

Χερσόνησοι δὲ σχηματίζομεναι καθ' ὅλην τὴν παραλίαν εἶναι αἱ ἀκόλουθοι·

1) Ἡ μεγίστη πασῶν ἡ σχηματιζομένη πρὸς νότον τῆς γραμμῆς τῆς ἀγομένης ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης μέχρι τῶν Ἀκροκεραυνίων ὀρέων καὶ περιλαμβάνουσα τὸ ἥμισυ τῆς Μακεδονίας, τὴν Ἡπειρον, τὴν Θεσσαλίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα.

2) Αὕτῃ ἡ Πελοπόννησος ἀποτελοῦσα μέρος τῆς προηγούμενης.

3) Ἡ εἰς τὴν ΝΑ γωνίαν ταύτης σχηματιζομένη Μεσσηνιακὴ.

4) Ἡ τῆς Μάνης σχηματιζομένη μεταξὺ τοῦ Μεσσηνιακοῦ καὶ Λακωνικοῦ κόλπου.

5) Ἡ μεταξὺ τοῦ Λακωνικοῦ καὶ Ἀργολικοῦ κόλπου σχηματιζομένη.

6) Ἡ Ἀργολικὴ μεταξὺ τοῦ Ἀργολικοῦ καὶ Σαρωνικοῦ κόλπου.

7) Ἡ μεταξὺ τοῦ Σαρωνικοῦ, Εὐβοϊκοῦ καὶ Μαλιακοῦ κόλπου.

8) Ἡ τῆς Μαγνησίας πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Παγασσητικοῦ κόλπου.

9) Ἡ Χαλκιδικὴ σχηματιζομένη μεταξὺ τοῦ Θερμαϊκοῦ καὶ τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου καὶ ὑποδιαιρουμένη εἰς τρεῖς μικρὰς χερ-

σονήσους ἢ γλώσσας α) τὴν τῆς Κασσάνδρας (Παλλήνης), β') τὴν τοῦ Δόγγου (Σιθώνης), καὶ γ') τὴν τοῦ Ἀγίου Ὄρους (Ἀκτῆς).

10) Ἡ περιώνυμος Θρακικὴ χερσονήσος μεταξὺ τοῦ Μέλανος κόλπου καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου.

11) Ἡ τῆς Κωνσταντινουπόλεως πλησίον τοῦ Βοσπόρου καὶ

12) Ἡ Ταυρικὴ ἢ Κριμαϊκὴ χερσονήσος ἐν τῇ βορείῳ πλευρᾷ τοῦ Εὐξείνου. Ἐν τῇ δὲ τοσαύτας ἔχει χερσονήσους, ἰσθμὸν οὐδένα ἔχει, διότι ὁ τῆς Κορίνθου διορυσσόμενος ἤδη ὁ μεταβληθῇ εἰς πορθμὸν.

§. 3. Ὅρη τῆς Χερσονήσου.

Ἡ Ἑλληνικὴ χερσονήσος διακρινομένη τῶν λοιπῶν χερσονήσων καὶ χωρῶν τῆς Εὐρώπης κατὰ τὰ περικυκλοῦντα αὐτὴν πελάγη, κατὰ τὴν πληθὺν τῶν κόλπων, κατὰ τὴν ποικίλην μόρφωσιν τῶν χερσονήσων καὶ κατὰ τὴν ἀφθονίαν καὶ πληθὺν τῶν νήσων, ὑπερβαίνει αὐτάς καὶ κατὰ τὴν φυσικὴν διάπλασιν τῆς ἐπιφανείας τῆς ξηρᾶς· διότι καὶ ἐν ταύτῃ, ὡς ἐν τῇ παραλίᾳ, ἀφθονωτάτη εἶναι ἡ ποικιλία τῶν κατὰ πάσας σχεδὸν τὰς διευθύνσεις διευθυνόμενων ὀρέων, τῶν συμμετρῶν πεδιάδων καὶ τῶν πολλαχοῦ σχηματιζομένων εὐφορωτάτων λεκανοπεδίων καὶ κοιλάδων.

Καθὼς δὲ εἰς τὰ λοιπὰ μεσημβρινὰ καὶ εἰς τὰ κεντρικὰ κράτη τῆς Εὐρώπης αἱ Ἑλβετικαὶ Ἀλπεις, ἀποτελοῦσαι τὴν ῥίζαν καὶ τὸν μέγιστον ὀρεινὸν κορμὸν αὐτῆς, ἐκπέμπουσι καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις μεγάλους κλάδους, ὑποδιαιρουμένους εἰς πολλὰς διακλαδόσεις καὶ λαμβάνοντας πολλὰ καὶ διάφορα ἐπιτόπια ὀνόματα, οὕτω καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν χερσονήσον ὁ κυριώτερος κορμὸς τῶν ὀρέων σχηματίζεται ἐκ τῶν Αὐστριακῶν Ἀλπεων, ὅστις διακλαδιζόμενος ἐκ τῆς ΒΑ γωνίας ἀποτελεῖ τὰ ὄρη τῆς δυτικῆς καὶ βορείου πλευρᾶς καὶ τὰ κεντρικὰ τῆς χερσονήσου. Πάντα δὲ τὰ ὄρη αὐτῆς δυνάμεθα νὰ διαιρέσωμεν εἰς δυτικά, εἰς βόρεια, εἰς κεντρικά, εἰς ἀνατολικά καὶ εἰς νότια, τῶν ὁποίων ἐπισημότερα εἶναι τὰ ἀκόλουθα.

α) *Δυτικά.*

1) Αἱ Διναρικαὶ ἢ Δαλματικαὶ Ἀλπεις διευθυνόμεναι ἐκ τοῦ

ΒΑ μέρους εἰς τὸ ΝΑ τῆς χερσονήσου διατέμνουσι τὴν Δαλματίαν τὴν Βοσνίαν, Ἑρζεγοβίνην, Σερβίαν, Μαυροβούνιον, Ἀλβανίαν καὶ τὴν Ἡπειρον, καὶ ἡ ὑψηλότερα κορυφὴ αὐτῶν ἀνυψομένη εἰς τὴν ΒΑ γωνίαν τοῦ Μαυροβουνίου ὀνομάζεται Δορμίτωρ, ἔχων ὕψος 8,000 ποδῶν.

2) Ὁ Βερτίσκοκ (Μπαμπαδάγ) ἀνυψοῦται ΒΑ τῆς Σκόδρας καὶ ἔχει ὕψος 5—6,000 ποδῶν.

3) Ὁ Σκάρδος ἢ τὸ Σκάρδον (Σιάρδαγ) ἀνυψούμενος μεταξὺ τῆς Πρισδρένης καὶ τῶν Σκοπίων εἶναι τὸ ἐπιστημότερον καὶ ὑψηλότερον τῶν ὀρέων τῆς πλευρᾶς ταύτης καὶ ἐκτεινόμενος ἐκ Β. πρὸς Μ. μεταξὺ τῆς Ἰλλυρίας καὶ Μακεδονίας ἔχει ὕψος 8,500 ποδῶν καὶ ἐκπέμπει πολλοὺς κλάδους εἰς τὴν Ἰλλυρίαν, Μακεδονίαν καὶ Ἡπειρον.

4) Τὰ Πυρηναῖα (Πετρίνα) εἶναι κλάδος τοῦ Σκάρδου, ἐκτεινόμενος μεταξὺ τῆς Ἀχρίδος καὶ Ῥέσνης καὶ ἔχει ὕψος 4,000 ποδῶν ἐν τῇ ΜΑ. ὄχθῃ τῆς Λυχνίτιδος λίμνης, ὅπου ὀνομάζεται Γαλίτσιτσα.

5) Ἡ Κανδαβία δεύτερος κλάδος τοῦ Σκάρδου, ἐκτεινόμενος παραλλήλως τοῦ προηγουμένου ἐν τῇ Ἀλβανίᾳ, ἀνυψοῦται εἰς 5,000 ποδῶν ὕψος εἰς τὴν κώμην Βελίτσαν, κειμένην πρὸς τὸ ΒΑ. τῆς πολίχνης Στρούγας.

6) Ὁ Βαρνοῦς (Περιστέρι) τρίτος κλάδος τοῦ Σκάρδου, ἐκτεινόμενος παραλλήλως τῶν Πυρηναίων πρὸς ἀνατολὰς αὐτῶν, ἔχει ὕψος 7,000 ποδ. ΒΑ. τῶν Βιτωλίων, ἐνθα ὀνομάζεται Περιστέρι.

7) Τὸ Βόϊον ὄρος (Γράμος καὶ Σμόλικα) ἐκτείνεται ΝΑ. τοῦ προηγουμένου μεταξὺ τῆς Μακεδονίας καὶ Ἡπείρου καὶ ἔχει 4,500 ποδῶν ὕψος.

8) Ὁ Τόμαρος (Τομαρίτσα) τῆς Ἰλλυρίας, διάφορος ὢν τοῦ παρὰ τὴν Δωδώνην τῆς Ἡπείρου Τομάρου ἐκτείνεται ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἰλλυρίᾳ μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ἀφου (Εργέντου) καὶ τοῦ Βορδαϊκοῦ (Δεβόλ) καὶ ἔχει ὕψος 5—6,000 ποδῶν.

9) Τὰ Κεραῦνια ὄρη (βουνὰ τῆς Χειμάρρας) ἐκτεινόμενα κατὰ μῆκος ἐν τῇ ΒΑ πλευρᾷ καὶ παραλίᾳ τῆς Ἡπείρου ἀπέναντι τῆς Κερκύρας.

10) Ὁ Τόμαρος (Ὀλύτσια) τῆς Ἡπείρου ἀνυψούμενος πρὸς τῶν Ἰωαννίνων μεταξὺ τῆς Παμβώτιδος λίμνης καὶ τοῦ Ἀράχθου ποταμοῦ παρὰ τῇ Δωδώνῃ φθάνει εἰς ὕψος 4—5000 ποδῶν.

β'.) Βόρεια.

Εἰς τὴν τάξιν ταύτην ἀνήκουσι πάντα τὰ ὄρη, τὰ ὅποια κατὰ διαφοροὺς διευθύνσεις διατέμνουσι τὴν Σερβίαν καὶ Βουλγαρίαν, φέρουσι διάφορα βαρβαρικά ὀνόματα καὶ ἐνοῦνται πρὸς Α. μὲν μετὰ τῶν Τρανσυλθανικῶν Ἀλπεων, πρὸς Ν. δὲ φθάνουσι μέχρι τοῦ Σκάρδου καὶ τῆς σειρᾶς τοῦ Αἴμου ἀνυψούμενα ἀπὸ 3—6000 ποδ. ὕψος. Τοιαῦτα δὲ εἶναι

1) Αἱ Τρανσυλθανικαὶ Ἀλπεις, αἱ ὅποια διατέμνουσι τὴν βόρειον πλευρὰν τῆς Βλαχίας καὶ ὅσον προχωροῦσι πρὸς Α. εὐρύνονται καὶ χαμηλοῦνται.

2) Τὰ μικρὰ Καρπάθια συνεχόμενα μετὰ τῶν Τρανσυλθανικῶν Ἀλπεων, ἐξαπλοῦνται εἰς τὴν βόρειον πλευρὰν τῆς Μολδαύτας.

γ'.) Κεντρικὰ καὶ Ἀνατολικὰ.

Ἐπισημότερα τῶν δυτικῶν καὶ βορείων ὄρεων τῆς χερσονήσου εἶναι τὰ κεντρικὰ καὶ ἀνατολικὰ, τὰ ὅποια δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς συνέχεια τῶν Διναρικῶν Ἀλπεων καὶ Καρπαθίων ὄρων. Τὰ δὲ κυριώτερα αὐτῶν εἶναι:

1) Ὁ Ὀρβηλος (Σπάτς) ἐκτεινόμενος πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Σκάρδου μεταξὺ τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Σερβίας καὶ ἐκπέμπων πολλοὺς καὶ διαφοροὺς κλάδους πρὸς Β. καὶ Ν. ἔχει ὕψος 6,000 π.

2) Τὸ Σκόμιον (Κούρπετζκα καὶ Βίστοτζκα Πλάνινα Βουλγαριστί) ἀποτελοῦν τὸ τέταρτον μέρος τῆς ὀρεινῆς γραμμῆς τῆς ἐκτεινομένης ἀπὸ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους μέχρι τῆς Μαύρης θαλάσσης, κεῖται μετὰ τῆς Μακεδονίας, Θράκης καὶ Βουλγαρίας καὶ ἔχει ὕψος 10,000 π.

3) Ὁ Αἶμος (Βαλκάμια) διαιρούμενος εἰς μέγαν καὶ μικρὸν Αἶμον συνεχόμενον τῷ Σκομίῳ πρὸς Α. θεωρεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς τὸ ὑψηλότετον ὄρος τῆς χερσονήσου, ἐκ τοῦ ὁποῦ καὶ ὠνομάσθη ὅλη ἡ χερσόνησος. Τὸ ὄρος τοῦτο κεῖμενον μετὰ τῆς Θράκης καὶ Βουλγαρίας καὶ ἀπολῆγον εἰς τὴν Μαύρην θά-

λασαν, είναι υψηλότερον μὲν εἰς τὰ μεσόγεια (7000 π.), χαμηλότερον δὲ εἰς τὰ παράλια τῆς Μαύρης Θαλάσσης, καὶ ἔχει πολλὰς διόδους, ἐπισημότερα τῶν ὁποίων ἀνεδείχθη ἐν τῷ τελευταίῳ πολέμῳ ἡ Σίπκα καὶ ἀποτελεῖ τὰς πύλας τοῦ Ἑλληνισμοῦ πρὸς τὴν Βουλγαρίαν.

Ὡς τὰ δὲ ἡ ὄρεινὴ αὕτη γραμμὴ ἐκτεινομένη ἐκ τῶν Α. τῆς Σκόδρας ὁρέων καὶ ὀνομαζομένη Βερτίσκοι, Σκάρδος, Ὁρβήλος, Σκόμιον καὶ Αἶμος, ἐνιαχοῦ μὲν περισσότερον ὑψομένη, ἀλλὰ τοῦ δὲ ὀλιγώτερον, καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον μὲν συνεχομένη, ἐνιαχοῦ δὲ διακοπτομένη ὑπὸ κοιλάδων καὶ μικρῶν πεδιάδων, διαίρει τὴν χερσόνησον εἰς δύο ἄνισα μέρη, ὧν τὸ μὲν πρὸς Β. μικρότερον περιλαμβάνει τὰς Σλαβικὰς χώρας καὶ τὴν Ῥωμουνίαν, τὸ δὲ πρὸς Ν. μεγαλύτερον ὂν, περιλαμβάνει τὰς Ἑλληνικὰς χώρας μετὰ τῆς Ἀλβανίας.

4) Ὁ Βόρας, Βέρνον καὶ Βέρμιον (Βίτζι, Δόξας, Εὐρολίβαδον καὶ Νιτζος) ἀποτελῶν τὸ νότιον μέρος τοῦ μεταξὺ τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἀλβανίας ἐκτεινομένου Σκάρδου, πολλοὺς ἐκπέμπει κλάδους πρὸς Α. εἰς τὴν κεντρικὴν Μακεδονίαν, οἱ ὅποιοι φέρουσι διάφορα ἐπιτόπια ὀνόματα καὶ τῶν ὁποίων ἡ ὑψηλότερα κορυφὴ ἔχουσα ὕψος 7000 π. ὀνομάζεται Νιτζος.

5) Ὁ Πίνδος καὶ ἡ Πίνδος (βουνὰ τοῦ Μετζόβου) ἐκτεινόμενος μεταξὺ τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας καὶ εἰς ἑκατέραν ἐκπέμπων κλάδους, ἀποτελεῖ τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ Σκάρδου καὶ εἶναι ὁ μέγας ὄρεινός κορμὸς ἔχων ὕψος 6500 π. καὶ διὰ τῶν κλάδων τοῦ σχηματίζων τὰ ὄρη τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος.

6) Τὰ Καμβούνια ὄρη (Βωλούτσα καὶ Ἀμαρθις) κείμενα μεταξὺ τῆς Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας ἐκτείνονται ἀπὸ τοῦ Πίνδου μέχρι τοῦ Ὀλύμπου καὶ εἶναι χαμηλότερα τοῦ Πίνδου.

7) Ἡ Ὄσσα (Κίσαθος) ἐκτεινομένη εἰς τὴν παραλίαν τῆς Θεσσαλίας χωρίζεται ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου διὰ τῆς περιωνύμου κοιλάδος τῶν Τεμπῶν καὶ ἔχει ὕψος 6,500 π.

8) Τὸ Πήλιον (Πλεσιδί) πρὸς Ν. τοῦ προηγουμένου κείμενον μεταξὺ τῆς Βοιωτικῆς λίμνης καὶ τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου ἔχει ὕψος 5,500 π.

9) Ὁ Ὀλύμπος (Ἑλυμπο) ἐκτεινόμενος πρὸς Β. τῆς Ὀσσης καθ' ὅλην τὴν παραλίαν τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, ἔχει τρεῖς κορυφὰς τῶν ὁποίων ἡ ὑψηλοτάτη ἀνυψουμένη εἰς 10, 000 π. καλεῖται ἅγιος Ἥλιος καὶ ὡς ὑψηλότατον ὄρος θεωρούμενος ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, ἐφημιζέτο ὡς κατοικητήριον τῶν 12 μεγάλων θεῶν, οἷτινες καὶ ἐκαλοῦντο Ὀλύμπιοι θεοί, καὶ ὡς ἔδρα τῶν Μουσῶν. Μεταξὺ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Ὀσσης σχηματίζεται καὶ ἡ περὶ φημος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τερπνοτάτη κοιλάς τῶν Τεμπῶν, τῆς ὁποίας τὸ μὲν μῆκος εἶναι δύο ὥρων, τὸ δὲ πλάτος 400 ποδῶν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς.

10) Ἡ Κερκίνη (Σουλτανίτσα), τὸ Βερτίσκον (Τζεγγέλ-δᾶγ) καὶ ὁ Κίσσος (Χορτιάτης) ἀνυψοῦνται πρὸς Β. τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου.

11) Ὁ Ἄθως (ἅγιον ὄρος) ἐκτεινόμενος καθ' ὅλην τὴν ἀνατολικὴν χερσόνησον τῆς Χαλκιδικῆς καὶ ἔχον ὕψος 6500 ποδῶν, ἐφημιζέτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διὰ τὴν ἀγρίαν θάλασσαν, ὅπου κατεστράφη ποτὲ ὁ περσικὸς στόλος καὶ στρατός, διὰ τὴν βασιλικὴν διώρυχα, καὶ διὰ τὴν πρότασιν τοῦ ἀρχιτέκτονος Δεινοκράτους εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ἵνα μεταποιήσῃ αὐτὸ εἰς ἀνδριάντα τοῦ Ἀλεξάνδρου.

12) Τὸ Παγγαῖον ὄρος (Πιρνάρι καὶ Πιλάτ-τεπέ) ἐριζοντίως ἐκτεινόμενον ἀπὸ τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου μέχρι τῆς Καβάλας παρὰ τὴν παραλίαν καὶ ἐκατέρωθεν ἐκπέμπον κλάδους, ἔχει ὕψος 6000 ποδ. καὶ ἐφημιζέτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διὰ τὰ πολύτιμα μέταλλα τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ἐξ οὗ χίλια τάλαντα ἀπελάμβανεν ὁ Φίλιππος, καὶ διὰ τὰ λαμπρὰ καὶ θαυμαστά ρόδια.

13) Ὁ Ὀρβήλος (Περινδᾶγ) διαφέρειν τοῦ βορείου Ὀρβήλου καὶ κλάδος ὢν τούτου καὶ τοῦ Σκομίου ἐκτείνεται παραλλήλως τοῦ Στρυμόνος μέχρι τῆς Κερκινίτιδος λίμνης πρὸς βορρᾶν τοῦ προηγουμένου ὄρους Παγγαίου, μετὰ τοῦ ὁποίου καὶ συνέχεται ἐν μέρει καὶ ἔχει ὕψος, 6600 ποδῶν.

14) Ἡ Ῥοδόπη (Δεσποτοβοῦνι καὶ Δουσπάτ) ἀποσπώμενη ἐκ τοῦ μεγάλου ὄρεινοῦ ζυγοῦ τοῦ Σκομίου καὶ τοῦ Αἴμου καταβαίνει παραλλήλως τῷ Νέστῳ ποταμῷ ἐξ Α. πρὸς Μ. καὶ τελευταῖον

στρεφόμενη πρὸς ἀνατολὰς ἐκπέμπει πολλοὺς κλάδους εἰς τὴν Θράκην, φέροντας διάφορα ὀνόματα, ὁ ὑψηλότερος τῶν ὀπίων ἀνυψοῦται ΜΑ τῆς Φιλιππουπόλεως εἰς ὕψος 7200 ποδῶν καὶ ὀνομάζεται Τζαδὶρ-τεπέ.

δ') Μεσηθρινά.

Εἰς τὴν τάξιν ταύτην ἀνάγονται πάντα τὰ ὄρη τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, τὰ ὁποῖα εἶναι κλάδοι τοῦ Πίνδου, κατὰ διαφόρους διευθύνσεις φερόμενοι καὶ διάφορα ὀνόματα λαμβάνοντες, τὰ τῆς Πελοποννήσου, τὴν συνέχειαν τῶν ὀπίων διακόπτει ὁ πορθμὸς τῆς Κορίνθου, καὶ τὰ τῶν νήσων. Ἐπισημότερα δὲ τῶν ὀρέων τῆς τάξεως ταύτης εἶναι τὰ ἀκόλουθα.

1) Ἡ Ὄθρυς (βουνὰ τῆς Γούρας) πρῶτος κλάδος τοῦ Πίνδου διευθυνόμενος ἐκ Α. πρὸς Α. μέχρι τῆς θαλάσσης, ὅπου χωρίζει τὸν Μαλιακὸν ἀπὸ τοῦ Παγασσητικοῦ κόλπου καὶ πρὸς Μ. συνέχεται μετὰ τοῦ Τυμφρηστοῦ. Τὸ ὄρος τοῦτο ἔχον ὕψος 4500 π. ἀπετέλει πρότερον τὰ ὄρια τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας.

2) Ἡ Οἶτη (Καταβόθρα) δεύτερος κλάδος τοῦ Πίνδου πρὸς Μ. τῆς Ὄθρυς παραλλήλως ἐκτεινόμενος μέχρι τοῦ Ὀπουντίου καὶ Μαλιακοῦ κόλπου, σχηματίζει τὰ περιώρυμα στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν, τὰ ὁποῖα τὸ πάλαι μὲν εἶχον 60 βήματα πλάτος, κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους χρόνους διὰ τῆς πλημμύρας ἐπλατύνθησαν εἰς 1800 περίπου βήματα. Τὸ ὕψος τοῦ ὄρους τούτου ἀναβαίνει εἰς 700—7600 π.

3) Ἡ σειρὰ τοῦ Παρνασσοῦ (Αἰάκουρα), Κόρακος καὶ Τυμφρηστοῦ ἀποσπασμένη ἐκ τῆς Οἶτης ἐκτείνεται ΜΑ εἰς τὴν Φωκίδα καὶ Βοιωτίαν, ἔνθα ἀνυψοῦται ὁ Ἑλικὼν εἰς ὕψος 5600' π. καὶ ὁ Κιθαιρῶν 4,600', διαχωρίζων τὴν Βοιωτίαν ἀπὸ τῆς Ἀττικῆς, καὶ ἡ Γεράνεια. Καὶ ὁ μὲν Παρνασσὸς ἔχει ὕψος 8000 ποδῶν, ὁ δὲ Κόραξ 7600' καὶ ὁ Τυμφρηστὸς 7200'.

4) Ἡ σειρὰ τοῦ Πάρνηθος, τῆς Πεντέλης, τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ τοῦ Λαυρίου ἀποτελοῦσα τὴν συνέχειαν τοῦ Κιθαιρῶνος καὶ διευθυνομένη ἀπὸ τοῦ ΒΑ εἰς τὸ ΝΑ στρέφεται τελευταῖον ἐκ τοῦ πρὸς τὸ Α. καὶ τελευταῖα εἰς τὴν θάλασσαν. Καὶ ὁ μὲν Πάρνης ἔχει ὕψος 4600' π., ἡ δὲ Πεντέλη 2600' καὶ ὁ Ὑμηττὸς 3500'.

5) Ἡ σειρά τῶν ὁρέων τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, τῶν ὁποίων, ἐπιστημότερα εἶναι ὁ Ἀράκυνθος (Ζυγὸς) εἰς τὴν Αἰτωλίαν ἔχων ὕψος 2360', ὁ Θύαμις (Μακρυνόριον) εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν, ἀποτελῶν τὸν τελευταῖον κλάδον τοῦ Πίνδου.

Ἐρ Πελοποννήσου.

Ἡ συνέχεια τῶν ὁρέων τῶν μέχρι τοῦδε χωρῶν τῆς χερσονήσου διακόπτεται νῦν διὰ τοῦ πορθμοῦ τῆς Κορίνθου, τὰ δὲ ὄρη τῆς Πελοποννήσου ἐντελῶς ἀποχωρισθέντα τῶν ὁρέων τῆς Στερεᾶς καὶ λοιπῆς χερσονήσου, ἀποτελοῦσι ἰδιαίτερον ὄρεινόν σύστημα, τοῦ ὁποίου κυριώτερα ὄρη εἶναι τὰ ἐξῆς, διαιρούμενα εἰς βόρεια, δυτικά, νότια, ἀνατολικά καὶ κεντρικά.

Βόρεια. 1) Ἡ Κυλλήνη (Ζύρια), ἐκτεινόμενη ἐν τῇ βορείᾳ πλευρᾷ τῆς Πελοποννήσου, τῆς ὁποίας μέρη συνεχόμενα ἀποτελοῦσι τὰ Ἀράνια καὶ τὸ Παναχαϊκόν, ἔχει ὕψος 7500 ποδῶν.

Δυτικά. 2) Ὁ Ἐρύμανθος, τὸ Λύκαιον καὶ ἡ Ἰθώμη, ἐκτεινόμενα ἐν τῇ δυτικῇ πλευρᾷ τῆς Πελοποννήσου, εἶναι χαμηλότερα τῶν τῆς βορείου πλευρᾶς· διότι τὸ μὲν πρῶτον ἔχει ὕψος 7000', τὸ δὲ δεύτερον 4500' καὶ τὸ τρίτον 2600'.

Νότια καὶ κεντρικά. 3) Τὸ Ταύγετον (Πεντεδάκτυλον καὶ βουνὸν τῆς Μάνης), τὸ ὑψηλότερον τῶν ὁρέων τῆς Πελοποννήσου, ἐκτείνεται ἐν τῇ Μ. πλευρᾷ ἀπὸ τῆς Ἀρκαδίας μέχρι τοῦ Ταϊνάρου, ἀνυψούμενον εἰς 7600 ποδῶν ὕψος.

Ἀνατολικά. 4) Τὸ Ἀρτεμίσιον, τὸ Παρθένιον καὶ ὁ Πάρνων, ἐκτεινόμενα κατὰ μῆκος τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς ἀπὸ Β. πρὸς Μ. μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Μαλέα καὶ μίαν ἀποτελοῦντα σειράν, ἔχουσιν ὕψος ἀπὸ 6000—4000' ποδῶν.

Ἐρ ταῖς νήσοις.

Αἱ δὲ νῆσοι αἱ περικυκλοῦσαι τὴν χερσόνησον μολονότι φυσικῶς δὲν ἀποτελοῦσι μέρος συνεχές αὐτῆς, ἀλλ' ἀνάγονται πολιτικῶς τινὲς μὲν εἰς τὴν Αὐστρίαν, τινὲς δὲ εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ αἱ πλείσται εἰς τὴν Ἑλλάδα, δὲν ἔχουσιν ὄρη πολὺ μεγάλα καὶ ὑψηλὰ πλὴν τῆς μεγίστης πασῶν Κρήτης καὶ τῆς Εὐβοίας.

Καὶ τῶν μὲν Δαλματικῶν νήσων ἡ Χέρσων, ἡ Λεσίνα καὶ ἡ Μελέδα ἔχουσιν ὄρη ὑψηλὰ 1500 ποδῶν.

Τῶν δὲ πρὸς μεσημβρίαν τούτων κειμένων Ἰονίων νήσων ἡ μὲν Κέρκυρα διατέμνεται ἀπὸ Β. πρὸς Ν. εἰς δύο μέρη ὑπὸ τοῦ χαμηλοῦ ὄρους Ἰστώνης, τὰ ἄκρα τοῦ ὁποίου ἀπολήγουσιν εἰς τὰ 4 ἀκρωτήρια αὐτῆς, ἥτοι τὴν Κασσιόπην, τὸ Φαλακρόν, τὸ Ἀμπίπαγον καὶ τὴν Λευκίμνην.

Ἐν δὲ τῇ μεσημβρινῇ πλευρᾷ τῆς Κεφαλληνίας ἀνυψοῦται τὸ ὄρος Αἶνος, ἔχον ὕψος 5500' ποδ. καὶ ἡ Βαία.

Ἡ δὲ Κρήτη ἔχει 4 ὄρη ἀπὸ Α. πρὸς Α. διατέμνοντα αὐτήν, τὰ Λευκά ὄρη (8100'), τὴν Ἰδην (7000'), τὸ Ἀργαῖον (7500') καὶ τὸ Δικτύνναιον (4500').

Ἡ δὲ Νάξος ἔχει τὸ ὄρος Δρίον ὑψηλὸν 3303', ἡ Πάρος τὴν Μάρπησσαν, ἔχουσαν ὕψος 2500', περιήρημον διὰ τὰ λατομεῖα τοῦ μαρμάρου, καὶ ἡ Εὐβοία τὴν Ὀχὴν μὲ 5300' ὕψος, τὸ Τελέθριον καὶ τὴν Αἶρφυν 5000'.

Ἀνακεφαλαίωσις.

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἔχομεν ὄρη βόρεια μὲν τὰς Τρανσυλβανικὰς Ἀλπεῖς καὶ τὰ Καρπάθια, οἱ κλάδοι τῶν ὁπείων πληροῦσι τὴν Σερβίαν, Βουλγαρίαν καὶ Ῥωμουνίαν· δυτικὰ δὲ τὰς Δυναρικὰς Ἀλπεῖς, τὸν Βερτίσκον, τὸν Σκάρδον, τὰ Πυρηναῖα, τὴν Κανδαυρίαν, τὸν Βαρνοῦντα, τὸ Βόϊον, τὸν Ἰλλυρικὸν Τόμαρον, τὰ Κεραύνια καὶ τὸν Τόμαρον τῆς Ἡπείρου· κεντρικὰ δὲ καὶ ἀνατολικά τὸν Ὀρβήλον, τὸ Σκόμιον, τὸν Αἶμον, τὸ Βέρμιον, τὸν Πίνδον, τὰ Καμβούνια, τὸν Ὀλυμπον, τὴν Ὀσσαν, τὸ Πήλιον, τὸν Ἀθῶνα, τὸ Παγγαῖον, τὸν Ὀρβήλον καὶ τὴν Ῥοδόπην.

Καὶ μεσημβρινὰ τὴν Ὀθρυν, τὴν Οἶτην, τὸν Παρνασσόν, τὸν Πάρνηθα, τὴν Πεντέλην, τὸν Ὑμηττόν, τὸ Λαύριον, τὸν Ἐλικῶνα καὶ τὸν Κιθαιρῶνα ἐν τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι.

Τὴν δὲ Κυλλήνην, τὸν Ἐρύμανθον, τὸ Λύκαιον, τὴν Ἰθώμην, τὸ Ταύγετον, τὸ Ἀτεμίσιον, τὸ Παρθένιον καὶ τὸν Πάρνωννα ἐν Πελοποννήσῳ.

Καὶ ἐν ταῖς νήσοις τὴν Ἰστώνην, τὸν Αἶνον, τὰ Λευκά ὄρη, τὴν Ἰδην, τὸ Ἀργαῖον, τὸ Δικτύνναιον, τὸν Δρίον, τὴν Μάρπησσαν, τὴν Ὀχὴν, Τελέθριον καὶ τὸν Αἶρφυν.

§. 8. Ἀκρωτήρια τῆς χερσονήσου.

Τὰ ἀκρωτήρια τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν εἰς τρεῖς τάξεις κατὰ τὰς τρεῖς πλευράς, αἵτινες περιβάλλονται ἀπὸ πελάγη καὶ θαλάσσας, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ἀκόλουθα.

α) *Ἐν τῇ Δ. πλευρᾷ.* 1) Τὸ Νυμφαῖον (Ῥοδόνη) πρὸς Μ. τῆς ἐκβολῆς τοῦ Δρείλωνος ποταμοῦ, ὅπου προσωρμίσθη ὁ στόλος τοῦ Καίσαρος.

2) Τὸ ἀκρωτήριο Πάτι πρὸς Μ. τοῦ προηγουμένου, κείμενον ἐπὶ τῆς ἄκρας τῆς χερσονήσου τῆς Ἐπιδάμνου πρὸς Β. τῆς πόλεως.

3) Τὸ ἀκρωτήριο Λάγι νοτιώτερον τοῦ προηγουμένου.

4) Τὰ Ἀκροκεραύνια (γλῶσσα), ἀκρωτήριο ἀποτελοῦν τὴν ἄκραν τῶν Κεραυνίων ὀρέων τῆς Ἠπείρου.

5) Τὸ Ποσειδῖον ἀκρωτήριο ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Ἠπείρου ἀπέναντι τῆς Κερκύρας.

6) Τὸ Ἀκτιον (Πούντα) ἀκρωτήριο ἀποτελοῦν τὸ βορειότατον ἄκρον τῆς Ἀκαρνανίας εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου ἐπίσημον διὰ τὴν περὶ αὐτὸ γενομένην ναυμαχίαν τοῦ Αὐγούστου.

7) Τὸ Ἀντίρριον καὶ τὸ Ῥίον κείμενα ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ ὁμωνύμου πορθμοῦ.

8) Ὁ Ἀραξος (Πάπα), ἀκρωτήριο κείμενον ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν.

9) Ὁ Χελωνάτας (Γλαρέντζα) ἐν τῇ Ἠλιδι.

10) Ὁ Ἰχθύς (Κατάκωλον) νοτιώτερον τοῦ προηγουμένου.

11) Ὁ Πλαταμῶδης (Πλατανῶδες) ἐν τῇ Δ. πλευρᾷ τῆς Μεσσηνίας.

12) Τὸ Κορυφάσιον (Παλαιὸ-Ἀθαρίνο) ἐν Μεσσηνίᾳ.

β) *Ἐν τῇ Μ. πλευρᾷ.* 13) Ὁ Ἀκρίτας (Ἀκρίτα) ἐν τῇ νοτιωτάτῃ ἄκρᾳ τῆς Μεσσηνίας.

14) Τὸ Ταίναρον (Ματαπᾶν) ἀκρωτήριο, τὸ μεσημβρινώτατον ἄκρον ὅλης τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου καὶ τῆς Εὐρώπης.

15) Ὁ Μαλέας (Μαλέα) ἐν τῇ Μ. ἄκρᾳ τῆς Λακωνίας καὶ Πελοποννήσου, ἐπικίνδυνον τοῖς ναυτιλλομένοις ἕνεκα τῶν πνεόντων ἐναντίων ἀνέμων.

γ') ἐν τῇ Α πλευρᾷ. 16) Τὸ Σκύλλαιον (Σκύλι) ἐν τῇ ΜΑ ἄκρᾳ τῆς Ἀργολίδος.

17) Ἡ Κωλιάς πρὸς Μ. τῶν Ἀθηνῶν, ἀκρωτήριον ἀπέχον τοῦ Φαλήρου 20 στάδια.

18) Ὁ Ζωστήρ (Βάρι) ἐν τῇ Α. πλευρᾷ τῆς Ἀττικῆς.

19) Τὸ Σούνιον (Καβοκολώναις) ἐν τῇ μεσημβρινῇ ἄκρᾳ τῆς Ἀττικῆς, περίφημον διὰ τὸν ναὸν τῆς Σουινιάδος Ἀθηνᾶς, τοῦ ὁποίου εἰρεΐα καὶ νῦν ἔτι σώζονται.

20) Ἡ Γεραιστὸς (Μαντῆλι), ἀκρωτήριον κείμενον εἰς τὸ μεσημβρινώτατον ἄκρον τῆς νήσου Εὐβοίας.

21) Ὁ Καφηρεὺς (Καβοδόρος) ἀκρωτήριον κείμενον εἰς τὴν ΝΑ ἄκραν τῆς Εὐβοίας καὶ ἐπικίνδυνον τοῖς ναυτιλλομένοις.

22) Τὸ Ἀρτεμίσιον ἀκρωτήριον ἐν τῇ ΒΑ ἄκρᾳ τῆς Εὐβοίας πρὸς Ν. τῆς νήσου Σκιάθου.

23) Ἡ Σηπιάς (ἅγιος Γεώργιος) ἐν τῇ ΜΑ ἄκρᾳ τῆς Θεσσαλικῆς Μαγνησίας ἀπέναντι τῆς νήσου Σκιάθου, ἀκρωτήριον ἐπίσημον διὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Περσικοῦ στόλου.

δ') Ἐν τῇ Χαλκιδικῇ. 24) Τὸ Αἶναϊον (Καραμπουρνὸν) κείμενον ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ λιμένος τῆς Θεσσαλονίκης ἐκ δεξιῶν.

25) Ἡ Γιγώνις (Ἀπανομῇ) ἄκρα νοτιώτερον τοῦ προηγουμένου.

26) Τὸ Ποσειδῖον (Ποσίδι) ἐν τῇ ΜΑ ἄκρᾳ τῆς χερσονήσου Παλλήνης (Κασσάνδρας) ἀπέναντι τῆς Μαγνησίας.

27) Τὸ Καναστραῖον (Κάνιστρον καὶ Παλιούρι) κείμενον ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ Τορωναίου κόλπου ἀριστερόθεν.

28) Τὸ ἀκρωτήριον Ἀμπελος (Κάρταλι) κείμενον ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἄκρᾳ τῆς Σιθωνίας.

29) Τὸ Νυμφαῖον (ἅγιος Γεώργιος) κείμενον ἐν τῇ μεσημβρινῇ πλευρᾷ τῆς χερσονήσου Ἀκτῆς (ἀγίου Ὁρους).

39) Ὁ Ἀκράθως καὶ Ἀκρόθωον (Σμύρνα) ἐν τῇ ΝΑ ἄκρᾳ τῆς χερσονήσου, ἀκρωτήριον δεικνύον τὴν εἰς τὸν Στρυμονικὸν κόλπον εἰσοδὸν.

ε') Ἐν Θράκῃ. 31) Τὸ Σέρρειον (Μέγρι) ἀκρωτήριον, κείμενον ἐν Θράκῃ πρὸς Δ. τῆς Μαρωνείας καὶ τοῦ Ἰσμαῦρου ὄρους ἀντικρὺ τῆς Σαμοθράκης.

32) Τὸ Σαρπηδόνιον (Παξι) ἀκρωτήριον, ἀνατολικώτερον τοῦ προηγουμένου κείμενον ἀπέναντι τῆς νήσου Ἰμβρου.

33) Ἡ Μαστουσία (Γενίτσεχερ) ἄκρα ἐν τῷ Βοσπόρῳ, τὸ Χρυσὺν Κέρας παρὰ τῇ Κωνσταντινουπόλει, ἡ Φιλία ἄκρα (Καραμπουρνού) καὶ ἡ Θυνιάς (Θίνο) ἄκρα ΒΔ τῆς Σαλμυδησοῦ.

§. Θ. Πεδιάδες τῆς χερσονήσου.

Ἡ χερσόνησος αὕτη διατεμνομένη ὑπὸ τῶν περιγραφέντων ὁρέων, περιέχει πολυαριθμούς εὐφοριωτάτας πεδιάδας, μεγάλα λεκανοπέδια καὶ τερπνοτάτας κοιλάδας, σχηματιζομένας μεταξὺ τῶν ὀρέων, καὶ κατὰ ταῦτα διακρίνεται φυσικῶς τῶν λοιπῶν χερσονήσων. Τῶν δὲ πεδιάδων αὐτῆς, ἐν ἀφθονίᾳ παραγουσῶν πάντα τὰ προϊόντα, ἐπισημότεραι εἶναι αἱ ἀκόλουθοι·

α) *Πρὸς Β.* τοῦ Αἴμου. Αἱ τῆς Κροατίας, αἱ Βλαχικαί, ἡ τοῦ Νάρωνος ποταμοῦ, αἱ Βοσνικαὶ ἤτοι ἡ τοῦ Σεραϊόβου καὶ Τραυνίκου, αἱ Σερβικαί, αἱ Βουλγαρικαὶ ἤτοι ἡ τῆς Σοφίας, τῆς Νύσσης, τῆς Δουπνίτσης, τοῦ Σαμοκόβου, τῆς Σούμλας, τοῦ Σελβίου καὶ τοῦ Κοσσυφοπεδίου.

β) *Πρὸς Ν.* τοῦ Αἴμου. Ἡ τῆς Σκόδρας, ἡ τοῦ Δυρράχίου, ἡ τοῦ Βερατίου, ἡ τοῦ Αὐλῶνος, ἡ τῆς Κονίτσης, ἡ τῶν Ἰωαννίνων, Ἀλβανικαὶ καὶ Ἡπειρωτικαί. Ἡ τῆς Πρισδρένης, ἡ τοῦ Καλκανδέλιου, ἡ τῶν Σκοπίων, ἡ τοῦ Ἰστιπίου, ἡ τοῦ Κριτσόβου, ἡ τῶν Βιτωλίων, ἡ τῆς Καστορίας καὶ τοῦ Ἀλιάκμονος, ἡ τῆς Πέλλης καὶ Θεσσαλονίκης, ἡ τῆς Στρωμνίτσης καὶ τοῦ Ῥαδοβίκου, ἡ τοῦ Δεμίρ Χισάρ καὶ Σωχοῦ, ἡ τῶν Σερρών, ἡ τῆς Δράμας καὶ ἡ τῶν Φιλίππων, Μακεδονικαί. Ἡ τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ Ἀνδριανουπόλεως, Θρακικαί. Καὶ ἡ μεγάλη Θεσσαλικὴ πεδιάς.

γ) *Ἐν Στερ. Ἑλλάδι.* Ἡ Λαμιακὴ, ἡ Ἀκαρνανικὴ, ἡ Ναυπακτικὴ, ἡ Αἰτωλικὴ, ἡ Λεβαδική, ἡ Μααθωνικὴ, ἡ Πλαταϊκὴ, ἡ Θηβαϊκὴ καὶ ἡ Ἀθηναϊκὴ.

δ) *Ἐν Πελοποννήσῳ.* Ἡ Ἀργολικὴ, ἡ Κορινθιακὴ, ἡ τοῦ Αἰγίου, ἡ τῶν Πατρῶν, ἡ τῆς Ἥλιδος, ἡ τοῦ Ἀστρους, ἡ τοῦ Ὀρχομενοῦ, ἡ τῆς Μαντινείας, ἡ τῆς Τεγέας, ἡ τῆς Μεγαλοπόλεως, ἡ Μεσσηνιακὴ καὶ ἡ Λακωνικὴ.

§. 10. Ποταμοί.

Ἡ Ἑλληνικὴ χερσονήσος κατὰ πολλὰ ὑπερέχουσα τὰς λοιπὰς χερσονήσους, μένει κατωτέρα κατὰ τὸ μέγεθος τῶν ποταμῶν ἔνεκα τῶν πολλῶν ὀρέων, τὰ ὅποια διατέμνουσιν αὐτὴν καθ' ὅλας σχεδὸν τὰς διευθύνσεις καὶ διαίρουνται εἰς πολλὰς διακλαδώσεις· διότι ἐξαιρουμένου τοῦ Δουνάβεως πάντες οἱ λοιποὶ ποταμοὶ αὐτῆς τὸ μὲν θέρος φέρουσιν ὀλίγον ὕδωρ, τὸν δὲ χειμῶνα προξενούσι πολλὰς καὶ ἐπιβλαβεῖς κατακλύσεις καὶ ἐκχειλίσεις, καὶ οὕτως ἀκανονίστως ῥέοντες, δυσκόλως δύνανται νὰ κατασταθῶσι πλωτοὶ πλὴν τῶν μεγαλητέρων, οἵτινες διὰ τῆς τέχνης ἠδύναντο νὰ χρησιμοποιηθῶσι κατὰ τι καὶ νὰ μὴ μένωσιν ἐντελῶς ἄχρηστοι εἰς τὴν συγκοινωνίαν τῶν κατοίκων καὶ εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ ἐμπορίου. Ἐπισημότεροι δὲ αὐτῶν εἶναι οἱ ἀκόλουθοι.

Ἐν Σερβίᾳ, Βουλγαρίᾳ καὶ Ῥωμανίᾳ.

1) Ὁ Δούναβις (*Ιστρος) εἰς τῶν μεγίστων τῆς Εὐρώπης ποταμῶν, κατὰ τὸ πλεῖστον μὲν ἀνήκων εἰς τὴν Αὐστρουγγαρίαν, κατὰ δὲ τὸ τελευταῖον μέρος τῆς πορείας διερχόμενος τρεῖς βορείους χώρας τῆς χερσονήσου, τὴν Σερβίαν, τὴν Βουλγαρίαν καὶ τὴν Βλαχίαν, πηγάζει ἐκ τῶν Βαυαρικῶν *Ἀλπεων καὶ διερχόμενος τὴν Βαυαρίαν, Αὐστρίαν μετὰ τῆς πρωτευούσης αὐτῆς Βιέννης, τὴν Οὐγγαρίαν, Σερβίαν, Βουλγαρίαν καὶ Βλαχίαν, ἐκβάλλει εἰς τὸν Εὐξείνιον πόντον διὰ πολλῶν στομιῶν, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι τὸ τοῦ Σουλινᾶ, τὸ τοῦ ἁγίου Γεωργίου καὶ τὸ τῆς Κιλίας, σχηματίζοντα τὸ σχῆμα τοῦ Δέλτα.

Ἐν Βοσνίᾳ καὶ Ἑρζεγοβίᾳ.

2) Ὁ Σαῦος (Σάβα) πηγάζων ἐκ τῶν Καρνικῶν *Ἀλπεων ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν.

3) Ὁ Βόσνας πηγάζων ἐκ τῶν Βοσνικῶν ὀρέων καὶ ῥέων διὰ μέσου τῆς Βοσνίας ἐκβάλλει εἰς τὸν Σαῦον.

4) Ὁ Νάρων (Ναρέντας) πηγάζων ἐκ τῶν Βοσνικῶν ὀρέων ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος.

5—6) Ὁ Ρέκας καὶ ὁ Ζέθας, πηγάζοντες ἐκ τῶν ὀρέων τοῦ Μαυροβουνίου, ἐκβάλλουσιν εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος.

- 7) Ὁ Σαῦός (Σάβα) ποταμός πηγάζων ἐκ τῶν Διναρικῶν Ἀλπεων, ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν παρὰ τὸ Βελιγράδιον.
- 8) Ὁ Μάργος (Μοράβας) ποταμός πηγάζων ἐκ τῶν Διναρικῶν Ἀλπεων, ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν παρὰ τὴν Σεμένδριαν.
- 9) Ὁ Τίμαχος (Τίμοκ) ποτ. πηγάζων ἐκ τῶν Διναρικῶν Ἀλπεων, ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν παρὰ τὸν Σεμένδριαν.
- 10) Ὁ Ὕσκιος (Ἰσκερ) ποταμός πηγάζων ἐκ τοῦ Σκομίου ὄρους, ἐκβάλλει πλησίον τῆς Νικοπόλεως.
- 11) Ὁ Ἀρτάνης (Βίδο) ποταμός πηγάζων ἐκ τοῦ Σκομίου ὄρους, ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν.
- 12) Ὁ Ἀθρος (Ἰάντρας) ποταμός πηγάζων ἐκ τοῦ Σκομίου ὄρους, ἐκβάλλει πλησίον τῆς Νικοπόλεως.
- 13) Ὁ Δρεῖνος (Δρίν) πηγάζων ἐκ τοῦ Σκάρδου, ἐκβάλλει εἰς τὸν Σαῦον.
- 14) Ὁ Ἀλούτας (Ὀλτις) πηγάζων ἐκ τῶν Καρπαθίων, ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν περὶ τὴν Νικόπολιν.
- 15) Ὁ Σερέτης (Ὁρδησός) πηγάζων ἐκ τῶν Καρπαθίων, ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν περὶ τὴν Νικόπολιν.
- 16) Ὁ Προῦτος (Ἱέρασος) πηγάζων ἐκ τῶν Τρανσυλθανικῶν Ἀλπεων, ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν περὶ τὸ Γαλάζιον.
- Ἐν Θράκῃ. 17) Ὁ Ἑβρος (Μαρίτσα) πηγάζων ἐκ τοῦ Σκομίου, ἐκβάλλει εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος περὶ τὴν Αἶνον.
- 18) Ὁ Νέστος (Καρασοῦ) πηγ. ἐκ τοῦ Σκομίου, ἐκβάλλει εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος ἀπέναντι τῆς Θάσου.
- Ἐν Μακεδονίᾳ. 19) Ὁ Στρυμῶν (Καρασοῦ) πηγ. ἐκ τοῦ Σκομίου, ἐκβάλλει εἰς τὸν Στρυμονικὸν κόλπον.
- 20) Ὁ Ἀξιός (Βαρδάρης) πηγ. ἐκ τοῦ Σκάρδου, ἐκβάλλει εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον πλησίον τῆς Θεσσαλονίκης.
- 21) Ὁ Ἀλιάκμων (Ἰντζέ-Καρασοῦ) πηγ. ἐκ τοῦ Σκάρδου, ἐκβάλλει εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον πρὸς νότον τῆς Θεσσαλονίκης.
- Ἐν Ἀλβανίᾳ. 22) Ὁ Δρεῖλων (Δρίνος) πηγάζων πρὸς Ν τῆς Δυχνίτιδος λίμνης, ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος.
- 23) Ὁ Γενοῦσος (Σκούμπι) πηγ. ἐκ τῆς Κανδαβίας, ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος.

24) Ὁ Ἀφός (Ἐργέντης) πηγ. ἐκ τοῦ Πίνδου, ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος.

Ἐν Ἡπείρῳ. 25) Ὁ Ἀῶος (Βοϊοῦσα) πηγάζων ἐκ τοῦ Λάκμωνος, ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος.

26) Ὁ Ἀχέρων διέρχεται τὴν Ἀχερουσίαν καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος.

27) Ὁ Θύαμις (Καλαμᾶς) πηγ. ἐκ τοῦ Πίνδου, ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος.

28) Ὁ Ἀραχθός (Ἄρτα) πηγ. ἐκ τοῦ Πίνδου, ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος.

Ἐν Θεσσαλίᾳ. 29) Ὁ Πηνειὸς (Σαλαμβριάς) πηγ. ἐκ τοῦ Πίνδου, ἐκβάλλει εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον.

Ἐν Στερ. Ἑλλάδι. 30) Ὁ Ἀχελῷος (Ἀσπροπόταμον) πηγ. ἐκ τοῦ Πίνδου, ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος.

31) Ὁ Εὐηνός (Φεΐδαρης) πηγ. ἐκ τοῦ Κόρακος, ἐκβάλλει εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον.

32) Ὁ Σπερχειὸς (Ἀλαμᾶνα) πηγ. ἐκ τοῦ Τυμφρηστοῦ, ἐκβάλλει εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον.

33) Ὁ Κηφισὸς (Μαυρονέρι) πηγάζ. ἐν Φωκίδι, διέρχεται τὴν Κωπαῖδα καὶ χύνεται εἰς τὴν θάλασσαν.

34) Ὁ Κηφισὸς πηγ. ἐκ τῆς Πεντέλης, χύνεται εἰς τὸν Σαρωνικὸν κόλπον.

35) Ὁ Ἰλισσὸς χεῖμαρρος πηγ. ἐκ τοῦ Ὑμηττοῦ χύνεται εἰς τὴν πεδιάδα τῶν Ἀθηνῶν.

Ἐν Πελοποννήσῳ. 36) Ὁ Κράθις (Ἀκράτα) πηγ. ἐκ τοῦ ὄρους ὅρους τῆς Ἀρκαδίας, ἐκβάλλει εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον.

37) Ὁ Ἀλφειὸς (Ρουφιᾶς) πηγ. ἐκ τοῦ Α. μέρους τῆς Μεγαλοπόλεως, ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος.

38) Ὁ Πάμισσος (Πύρνατσα) πηγ. ἐκ τοῦ Τετραγίου ὄρους, ἐκβάλλει εἰς τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον.

39) Ὁ Εὐρώτας (Βασιλοπόταμον) καὶ Ἴρις πηγάζοντες ἐκ τοῦ Α. μέρους τῆς Μεγαλοπόλεως, ἐκβάλλουσι εἰς τὸν Λακωνικὸν κόλπον.

40) Ὁ Πηνειὸς (Γαστοῦνι) πηγ. ἐκ τῆς Φολόης, ἐκβάλλει εἰς Ἰόνιον πέλαγος.

Ἐν Κρήτῃ. 41) Ὁ Ἰάρδανος (Πλατανιάς) πηγ. ἐκ τῶν Λευκῶν ὄρεων, ἐκβάλλει εἰς τὸ Κρητ. πέλαγος πρὸς Δ. τῆς Κυδωνίας.

42) Ὁ Ὁαξος (Ἀρκάδης) πηγ. ἐκ τῆς Ἰδης, ἐκβάλλει εἰς τὸ Κρητ. πέλαγος πρὸς Α. τοῦ Ρεθύμνου.

43) Ὁ Ἀμνισὸς (Ἀποσελέμης) πηγ. ἐκ τοῦ Ἀργαίου ὄρους, ἐκβάλλει πλησίον τοῦ Ἡρακλείου.

44) Ὁ Ληθαῖος (Γεροπόταμος) μέγιστος πάντων πηγ. ἐκ τῆς Ἰδης, ἐκβάλλει εἰς τὴν Μ. παραλίαν.

§. II. Λίμναι.

Ὅσον στεροῦνται λιμνῶν αἱ πρὸς Β. τοῦ Αἴμου κείμεναι χῶραι τῆς χερσονήσου, τοσούτῃ μᾶλλον περιέχουσι πολλὰς τοιαύτας μικρὰς καὶ μεγάλας ἰχθυοφόρους αἱ πρὸς Ν. τῆς ὀρεινῆς ἐκείνης γραμμῆς κείμεναι ἐπαρχίαι αὐτῆς, τῶν ὁποίων ἐπισημότερα εἶναι αἱ ἀκόλουθοι.

Ἐν Ῥωμουνίᾳ. 1) Ἡ Ῥαζέμη ἐν τῇ ΒΑ γωνίᾳ τῆς Δοβρούτσας κειμένη καὶ ἡ μεγίστη πασῶν.

Ἐν Θράκῃ. 2) Ἡ Βιστονίς (Λάγος) πρὸς Α τῶν Ἀβδήρων παρὰ τῇ Γιουμουρτζίνᾳ κειμένη.

3) Ἡ Στεντορίς λίμνη καὶ λιμὴν κειμένη πλησίον τῆς Αἴνου.

4) Ἡ Ἰσμαρίς κειμένη μεταξὺ τῶν δύο προηγουμένων καὶ μικροτέρα αὐτῶν.

Ἐν Μακεδονίᾳ. 5) Ἡ Κερκινίτις (Ἀχινὸς) κειμένη πρὸ τῆς ἐκβολῆς τοῦ Στρυμόνος.

6) Ἡ Βόλβη (Μποιοῦκμπεσικ) κειμένη ΒΑ τῆς Θεσσαλονίκης.

7) Ἡ τοῦ Λαγκαδᾶ (τοῦ ἁγίου Βασιλείου) πρὸς Δ. πλησίον τῆς προηγουμένης ἔχουσα ἰαματικά ὕδατα.

8) Ἡ τῆς Δοδύρου (Δοριάνης) κειμένη πρὸς Β. τῆς Θεσσαλονίκης καὶ πρὸς Α. τοῦ Ἀξιού.

9) Ἡ Λουδία λίμνη τῆς Πέλλης (νῦν Γιαννιτσᾶς) χρησιμεύουσα ὡς λιμὴν τῆς Πέλλης.

10) Ἡ λίμνη τοῦ Ὀστρόβου (Κέλλη ἢ Gellae) κειμένη παρὰ τῇ ὁμωνύμῳ κώμῃ.

11) Ἡ τῆς Καστορίας λίμνη (Celetrum) παρὰ τῇ ὁμωνύμῳ πόλει κειμένη.

12) Ἡ τοῦ Δρενόβου (Βέντροκ) μικροτέρα τῆς προηγουμένης.

13) Ἡ τῆς Πρέσπης μεταξὺ τῶν Βιτωλίων καὶ Ἀχρίδος κειμένη.

14) Ἡ Λυχνίτις (λίμνη τῆς Ἀχρίδος) μεγίστη καὶ καλλίστη πασῶν παρὰ τῇ ὁμωνύμῳ πόλει.

Ἐν Ἀλβαρίᾳ. 15) Ἡ Λαβεᾶτις (λίμνη τῆς Σκόδρας) παρὰ τῇ ὁμωνύμῳ πόλει.

Ἐν Ἡπείρῳ 16) Ἡ Παμβῶτις (λίμνη τῶν Ἰωαννίνων) παρὰ τῇ ὁμωνύμῳ πόλει.

17) Ἡ Ἀχερουσία (κειμένη ἀπέναντι τῶν Παξῶν) εἶναι μικροτέρα τῆς προηγουμένης.

Ἐν Θεσσαλίᾳ. 18) Ἡ Νεσσονίς (Μαυρολίμνη) ΒΑ τῆς Λαρίσης.

19) Ἡ Βοιηΐς (Κάρλα) ΝΑ τῆς προηγουμένης.

20) Ἡ Ἀσκουριάς (Ὀζηροῦ) (1) πρὸς Β. τῆς Ὀθρυος.

Ἐν Στερεᾷ Ἑλλάδι. 21) Ἡ Μελίτη (Τρίκαρδο) μικρὰ λίμνη τῆς Ἀκαρνανίας.

22) Ἡ Τριχωνίς ἢ Λυσιμαχία (Βραχωῖρι) τῆς Αἰτωλίας.

23) Ἡ Ἀμβρακία (Βάλτος) ἐλώδης λίμνη παρὰ τῇ ὁμωνύμῳ χωρίῳ.

24) Ἡ λιμνοθάλασσα Μυρτούντιον (Βουργάρα) μεταξὺ Λευκάδος καὶ Ἀμβρακικοῦ κόλπου.

25) Ἡ Κυνία ἐλώδης λίμνη κειμένη πρὸς Ν. τῆς ἐν Αἰτωλίᾳ Τριχωνίδος.

26) Ἡ Εὐοψος (Βουνοχωῖρι) ἐν Αἰτωλίᾳ κειμένη πλησίον τῆς ἀρχαίας πόλεως Καλυδωνίας.

27) Ἡ Κωπαῖς λίμνη (Τοπόλια) ἐν Βοιωτίᾳ ἢ μεγίστη τῶν τῆς Ἑλλάδος, ἥτις ἀπεφασίσθη νὰ ἀποξηρανθῇ.

(1) Ἐπειδὴ τὸ ὄνομα τοῦτο Βουλγαρικὸν εἶναι, προτιμητέον τὸ Λατινικὸν Ἀσκουριάς ἢ Ἀσκουρις.

28) Ἡ Ὑλική (Λιβιάδι, λίμνη τῆς Θήβας) ΜΑ τῆς Κωπαίδος, χωρίζομένη διὰ τοῦ Φοινικίου ὄρους.

Ἐν Πελοποννήσῳ. 29) Ἡ Στυμφαλὶς (Ζάρακα) ΝΑ τῆς Φενεοῦ.

30) Ἡ Φενεὸς ΝΑ τῆς Κυλλήνης.

31) Ἡ Λέρνη (Μολίνη) λίμνη εἰς τὴν Ἀργολίδα.

32) Ἡ Ἀλκία καὶ ἡ Δεινὴ (Ἀνάβολο) εἰς τὴν Ἀργολίδα.

Ἐν Κρήτῃ. 33) Ἡ λίμνη Κορησία (τοῦ Κουρνᾶ) κειμένη ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Ἀποκορώνου πλησίον τῆς Σούδας.

§. 12. Ἐδαφος καὶ ποιότης αὐτοῦ.

Τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου, ἀνηκούσης εἰς τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τῆς Εὐρώπης, καὶ ἀποτελούσης τὴν ΝΑ γωνίαν αὐτῆς, τὸ ἔδαφος εἶναι μᾶλλον ὄρεινόν ἢ πεδινόν, διατεμνόμενον καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις ὑπὸ πολλῶν καὶ διαφόρων μικρῶν καὶ μεγάλων ὀρέων χρησιμωτάτων εἰς τὴν κτηνοτροφίαν κατὰ τὸ θέρος, καὶ ἀφθονωτάτην καύσιμον, οἰκοδομήσιμον καὶ ναυπηγήσιμον ὕλην παρεχόντων. Οὐχ ἤττον ὅμως μεταξὺ τῶν ὀρέων καὶ ἐν τοῖς παραλίοις ὑπάρχουσι πολλαὶ μικραὶ καὶ μεγάλαι εὐφοροὶ πεδιάδες, ἀρδευόμεναι ὑπὸ τῶν περιγραφέντων ἤδη ποταμῶν, καὶ παραχού μεταξὺ αὐτῶν σχηματίζονται καρποφορώτατα λεκανοπέδια καὶ τερπνόταται κοιλάδες, περὶ τῶν ὁποίων προηγουμένως ἐγένετο λόγος. Καὶ ἡ ποιότης τοῦ ἔδαφους εἶναι διάφορος εἰς τὰς διαφόρους χώρας τῆς χερσονήσου, ἐνιαχοῦ μὲν μᾶλλον καρποφόρος ἀλλαχοῦ δὲ ὀλιγώτερον, καὶ ἡ καρποφορία εἰς τινα μὲν μέρη εἶναι μεγάλη ἀπὸ τοῦ ἐνὸς 10—15, εἰς ἄλλὰ δὲ 5—10.

Κλίμα καὶ προϋόντα τῆς χερσονήσου.

Τὸ μὲν κλίμα τῆς χερσονήσου, κειμένης μεταξὺ τῆς 42=36°. Β. πλάτους καὶ μεταξὺ τῆς 32—46° Α. μήκους καὶ ἀνηκούσης εἰς τὴν βόρειον εὐκρατον ζώνην, εἶναι ψυχρὸν μὲν εἰς τὰς βορείους χώρας καὶ εἰς τὰ ὄρεινά τῶν λοιπῶν μέρη, συγκερασμένον δὲ εἰς τὰς κεντρικὰς πεδιάδας καὶ μεσογείους χώρας καὶ θερμὸν εἰς πάσας τὰς μεσημβρινὰς, πεδινὰς καὶ παραλίας χώρας. Ἐκ δὲ τῆς ποικιλίας ταύτης τοῦ κλίματος, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸν γενικὸν κα-

νόνα ὅτι πάντα τὰ νότια κράτη τῆς Εὐρώπης ἔχουσι θερμόν κλίμα, ἔπρεπε νὰ ᾔηται θερμόν, ἐννοεῖται οὐκοθεν ὅτι ἡ ἑλληνικὴ χερσόνησος ἄφθονα καὶ πλουσιοπάροχα πάντα σχεδὸν τὰ προϊόντα τῶν τριῶν κλιμάτων παράγει, τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα εἰς τροφήν καὶ ζωὴν τῶν κατοίκων, τῶν ὁποίων τινὰ σπάνια καὶ πολυτιμα καὶ τῶν ὁποίων σημαντικὴ ἐξαγωγή γίνεται εἰς ἄλλα τῆς Εὐρώπης κράτη.

§. 21. Φυτὰ καὶ ζῶα.

Ἐκ φύσεως γόνιμος οὖσα ἡ χερσόνησος, τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα παράγουσα προϊόντα καὶ περιέχουσα πλούσια μεταλλεῖα, τὰ ὁποῖα νῦν ἐντελῶς παρημελημένα εἶναι, ἄφθονα τρέφει φυτὰ καὶ ζῶα, ἐπαρκοῦντα εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν κατοίκων. Καὶ ἡ μὲν βλάβη τῶν πρώτων τὰ μάλιστα εὐδοκιμεῖ εἰς τὰς παραδουναβείους χώρας, εἰς τὰς πεδιάδας τῆς Θράκης, τῆς Μακεδονίας, τῆς Θεσσαλίας καὶ εἰς ὅλα ἐν γένει τὰ πεδινὰ καὶ παράλια μέρη τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος, πλὴν τῆς φύσει λεπτογείου Ἀττικῆς, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι σῖτος, κριθή, ἀραβόσιτος, ὄρυζα, βάμβαξ, κάνναβις, λινάριον, καπνοὶ ἐξαίρετοι, σήσαμον, ἐρυθρόδανον, βαλανίδιον, κρόκος, τραγάκανθα, ἐλαῖαι, σταφῖς Κορινθιακῆ, παντοειδεῖς ὀπῶραι καὶ πολυάριθμα βοτανικὰ φυτὰ. Τῶν δὲ οἰκοσίων ζῶων ἐπιστημότερα εἶναι ἵπποι Θεσσαλικοί, βόες παραδουναβείοι, Μακεδονικὰ καὶ Θεσσαλικὰ πρόβατα εὐμαλλότατα, βούβαλοι, αἰγες, ἔλαφοι, δορκάδες, λαγωοὶ κτλ. πτηνὰ οἰκίσαιτα οἶον ὄρνιθες, χῆνες, νῆσσαι, Ἰνδιᾶνοι καὶ ἐν ταῖς λίμναις καὶ ποταμοῖς γίνεται πλουσία ἄγρια πολλῶν καὶ παντοειδῶν ἀξιολόγων ἰχθύων καὶ ἐγγέλεων.

§. 22. Κάτοικοι τῆς χερσονήσου.

Οὐδεμία ἄλλη χώρα τῆς Εὐρώπης δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν χερσόνησον κατὰ τὴν μεγίστην πρὸσδον καὶ διαπονητικὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀρχαίων κατοίκων αὐτῆς καὶ κατὰ τὰ μεγάλα καὶ σπουδαῖα ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα προέκυψαν ἐκ τῶν καρπῶν αὐτῆς· διότι οἱ μὲν κάτοικοι τῆς Ἰδίας Ἑλλάδος παραλαβόντες τὰ πρῶτα σπέρματα τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Ἀνατολῆς, ἀναπτύξαντες

αὐτὰ καὶ καθ' ὅλοκληρίαν μεταποιήσαντες, ἴδιον πολιτισμὸν παρήγαγον, τὸν Ἑλληνικόν, καὶ πάσας τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας ἔφεραν εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τῆς τελειότητος, τὰ ἀθάνατα μνημεῖα τῶν ὁποίων καὶ νῦν ἔτι κινουσιν εἰς θαυμασμὸν πάντα τὰ πεφωτισμένα τῆς Εὐρώπης ἔθνη. Οἱ δὲ Μακεδόνες διὰ τοῦ μεγαλοῦργου βασιλέως αὐτῶν Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου τοῦτον τὸν πολιτισμὸν παραλαβόντες, ἐγκατέσπειρον εἰς τὰ ἀπώτατα μέρη τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀσίας. Καὶ τὰ πρὸς βορρᾶν τοῦ Αἴμου οἰκοῦντα ἔθνη διέκειναν βάρβαρα τὸ πάλαι ὡς νῦν εἶναι. Τοιοῦτοι ἀναδειχθέντες οἱ ἀρχαῖοι τῆς χερσονήσου κάτοικοι ἀπέκτησαν δόξαν ἀθάνατον ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἱστορίᾳ διὰ τῆς διανοητικῆς ὑπεροχῆς αὐτῶν ἐπὶ πάντων τῶν ἐθνῶν καὶ κατοίκων τῆς Εὐρώπης.

Οἱ δὲ νῦν κάτοικοι τῆς χερσονήσου συμποσούμενοι εἰς 18½, ἑκατομμύρια, ὧν 2 μὲν ἀνήκουσι τῇ Ἑλλάδι, 8 δὲ τῇ Τουρκίᾳ, 5½ τῇ Ῥωμανίᾳ καὶ τὰ λοιπὰ τῇ Σερβίᾳ, Μαυροβουνίῳ καὶ Βοσνίᾳ μετὰ τῆς Ἑρζεγοβίνης δύνανται νὰ ἐξετασθῶσιν ὑπὸ τέσσαρας τὰς ἐξῆς ἐπόψεις.

Α') Ἑθνογραφικῶς.

Ὡς τὸ πάλαι, πλὴν τῶν κυρίων καὶ ἐπικρατεστέρων τῆς χερσονήσου κατοίκων, ἤτοι τῶν Ἑλλήνων, κατέφκουν πολλὰ καὶ διάφορα βάρβαρα ἔθνη ἐν ταῖς βορείοις αὐτῆς χώραις, τὰ ὅποια πολιτικῶς ὑπέκυψαν ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀλεξάνδρου, οὕτω καὶ νῦν οἰκοῦσι διάφορα φύλα καὶ ἔθνη καθ' ὅλην τὴν χερσονήσον, τὰ ὅποια κατατάσσονται ὡς ἐξῆς.

1) Οἱ Ἑλληγες, οἱ ἐπιστημότεροι καὶ ἀρχαιότατοι κάτοικοι τῆς χερσονήσου καταγόμενοι ἐκ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ εἰς χρῆσιν ἔχοντες τὴν Αἰολοδωρικὴν γλῶσσαν, περιέχουσιν ὀλίγα ξενικὰ στοιχεῖα, κατοικοῦσιν ἐν ἀπάσῃς ταῖς πρὸς νότον τοῦ Αἴμου χώραις περισσότεροι μὲν πρὸς νότον, ὀλιγώτεροι δὲ πρὸς βορρᾶν καὶ ἀριθμοῦσιν περὶ τὰ 4 ἑκατομμύρια, τῶν ὁποίων 2 μὲν ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ, 2 δὲ ἐν τῇ βασιλείᾳ τῆς Ἑλλάδος, ὑπερέχοντες διανοητικῶς πάντων τῶν λοιπῶν στοιχείων καὶ φύλων καθ' ὅλους τοὺς κλάδους τοῦ ἀνθρώπινου βίου.

2) Οἱ συγγενεῖς τῶν Ἑλλήνων *Albaroi*, ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Πελασγῶν καὶ Ἰλλυριῶν καὶ ἀρχαιότατοι ἐπ' ἱσῆς κάτοικοι τῆς χερσονήσου κατοικοῦσιν ἐν Ἀλβανίᾳ, καὶ Ἠπεύρῳ καὶ συμποσούμενοι εἰς 1,000,000 ὑπολείπονται πολὺ τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν καὶ παιδευσιν οἱ ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ κατοικοῦντες, οἵτινες διακρίνονται εἰς Γέγιδες ἐν τῇ Β. Ἀλβανίᾳ, εἰς Τόσκιδες, Λιάπιδες καὶ Τσάμιδες ἐν τῇ νοτίῳ Ἀλβανίᾳ καὶ Ἠπεύρῳ.

3) Οἱ *Ρωμοῦνοι* (Βλαχορμολδαοὶ), καταγόμενοι ἐκ τῶν ἀρχαίων Δακωρομαίων καὶ Μοισῶν καὶ μεταχειριζόμενοι ἰδίαν γλῶσσαν παρερθαρμένην Ῥωμαϊκὴν καὶ μετὰ πολλῶν Σλαυικῶν λέξεων ἀναμεμιγμένην, κατοικοῦσιν ἐν τῇ νῦν Ῥωμουνίᾳ (Βλαχίᾳ καὶ Μολδαβίᾳ) καὶ συμποσούνται εἰς 5 $\frac{1}{2}$ εκατ., τῶν ὁποίων ὀλίγοι μεταναστεύσαντες κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα εἰς τὴν Μακεδονίαν, Θεσσαλίαν, Ἠπειρον καὶ Ἑλλάδα ὀνομάζονται *Μικροβλαχοὶ* καὶ *Κουτσόβλαχοὶ* καὶ εἶναι ἤδη ἐξοικειωμένοι πρὸς τὸν Ἕλληνισμόν.

4) Οἱ *Βούλγαροι*, καταγόμενοι ἐκ τῆς Ἀσίας καὶ παραδεχθέντες τὴν Σλαυικὴν γλῶσσαν ἀναμεμιγμένην μετὰ Ταταρικῶν καὶ Τουρκικῶν λέξεων καθὼς καὶ οἱ Σλαῦοι, κατοικοῦσιν ἐν ταῖς πρὸς βορρᾶν τοῦ Αἴμου χώραις, ἐν τῇ βορείῳ Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ, καὶ συμποσούμενοι εἰς 4,000,000, διαμένουσιν ἔτι καὶ νῦν ἐν βαρβαρότητι καὶ ἀπαιδευσίᾳ· διακρίνονται δὲ 1) εἰς Σέρβους, 2) εἰς Μαυροβουνίους, Βοσνίους καὶ Ἑρζεγοβινίους καὶ 3) εἰς Βουλγάρους.

5) Οἱ *Ὀθωμανοὶ*, κοινῶς Τούρκοι ὀνομαζόμενοι, καταγόμενοι ἐκ τῶν Τατάρων τῆς Ἀσίας καὶ ὁμιλοῦντες γλῶσσαν Ταταρομογγολικὴν, ἀναμεμιγμένην μετὰ Περσικῶν καὶ Ἀραβικῶν λέξεων, δεσπόζουσι τῆς χώρας καὶ εἶναι διεσπαρμένοι μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐθνῶν καθ' ὅλην τὴν χερσόνησον πλὴν τῆς κυρίως Ἑλλάδος, Ῥωμουνίας καὶ Σερβίας, οὐδαμοῦ δὲ ἀποτελοῦσιν ἐν ὅλῳ συμπαγὲς καὶ ἄμικτον, συμποσούμενοι εἰς 4,200,000.

6) Οἱ *Ἰσραηλίται* διεσπαρμένοι ὄντες εἰς ὅλας τὰς πόλεις καὶ ὁμιλοῦντες Ἰσπανοαραβικὴν γλῶσσαν ἀναμεμιγμένην μετὰ Τουρ-

κικῶν λέξεων ἀσχοιοῦνται ἰδίως εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ μόλις ἀριθμοῦσι 150,000.

7) Οἱ Ἀρμένιοι καταγόμενοι ἐκ τῆς Ἀρμενίας τῆς Ἀσίας καὶ δμιλοῦντες ἰδίαν Ἀρμενικὴν γλῶσσαν, εἶναι διεσπαρμένοι εἰς τὰς μεγάλας πόλεις τῆς Τουρκίας καὶ ἀσχοιοῦνται ὡς οἱ Ἑβραῖοι εἰς τὸ ἐμπόριον, συμποσοῦμενοι εἰς 500,000 περίπου.

8) Καὶ τελευταῖον οἱ Ἀθίγγανοι (Γύφτοι) καταγόμενοι ἐκ τῶν Ἰνδῶν τῆς Ἀσίας, λαλοῦντες γλῶσσαν ἀτελῇ καὶ ἄμορφον, διεσπαρμένοι ὄντες ἐν πάσαις ταῖς χώραις πλὴν τῆς Ἑλλάδος καὶ ζῶντες βίον δουλικὸν καὶ σκηνίτην, οἱ πλεῖστοι μετέρχονται διάφορα βάνανυα ἔργα καὶ εἶναι ῥυπαρώτατοι καὶ χαμερπέστατοι, συμποσοῦμενοι εἰς 250,000.

Πλὴν δὲ τούτων ὑπάρχουσιν εἰς τὰς ἐμπορικὰς πόλεις τῆς χερσονήσου καὶ πολλοὶ Εὐρωπαῖοι, κοινῶς Φράγκοι καλούμενοι, καὶ μετερχόμενοι διάφορα ἐπαγγέλματα καὶ ἰδίᾳ τὸ ἐμπόριον.

Β') Θρησκευτικῶς.

Οἱ κάτοικοι τῆς χερσονήσου διαιροῦνται κατὰ τὴν θρησκείαν

1) Εἰς Χριστιανοὺς ὀρθοδόξους τοὺς πλείστους καὶ ὀλίγους δυτικούς, κατοικοῦντας εἰς τὴν ἰδίως Ἑλλάδα καὶ εἰς πάσας τὰς λοιπὰς τῆς χερσονήσου χώρας. Καὶ οἱ μὲν Ὀρθόδοξοι Ἕλληνες, Ἀλβανοί, Ρωμοῦνοι καὶ Σλαβοβούλγαροι συμποσοῦνται εἰς 12,000,000, οἱ δὲ Καθολικοὶ εἰς 650,000.

2) Εἰς Μωαμεθανούς, σποραδικῶς οἰκοῦντας εἰς ὅλην τὴν χερσόνησον, πλὴν τῆς ἰδίως Ἑλλάδος, ὅπου ἐν Χαλκίδι μόνον ὑπάρχουσιν ὀλίγοι οἰκογένειαι, καὶ συμποσομένους εἰς 4,200,000.

3) Εἰς Ἰουδαίους διεσπαρμένους ὄντας καθ' ὅλην τὴν χερσόνησον καὶ συμποσομένους εἰς 250,000.

4) Εἰς Ἀθιγγάνους μικτοὺς ὄντας κατὰ τὴν θρησκείαν, τοὺς μὲν Μωαμεθανούς, τοὺς δὲ Χριστιανούς, καὶ εἰς 250,000 ἀριθμομένους.

Γ') Διαφορικῶς.

1) Οἱ Ἕλληνες κατὰ τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν καὶ τὴν γενικὴν πρόδον ἐν πάσαις ταῖς τέχναις καὶ ἐπιστήμαις τὴν πρῶ-

την θέσιν κατέχουσι μεταξύ τῶν λοιπῶν ἐθνῶν καὶ φύλων τῆς χερσονήσου καὶ μάλιστα οἰκιάτοικοι τῆς ἰδίως Ἑλλάδος καὶ οἱ καθ' ὅλην τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν οἰκοῦντες ὁμογενεῖς αὐτῶν οὔτινες διὰ τῶν φυσικῶν καὶ ἐπικτήτων πλεονεκτημάτων ὑπερέχοντες τῶν ἄλλων, ἔχουσιν εἰς χεῖρας τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν καὶ εὐδοκίμως μετέρχονται πάσας ἐν γένει τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας καὶ εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ μεγάλου τῆς χερσονήσου σώματος.

2) Οἱ Ῥωμοῦνοι δευτέραν κατέχουσι θέσιν μετὰ τοὺς Ἑλληνας, οὔτινες πρότερον μὲν διετέλουν ἐν νηπιώδει καταστάσει τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως καὶ προόδου, ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεως ὁμῶς τοῦ ἡγεμόνος Καρόλου εἰς τὸν ἡγεμονικὸν θρόνον ἱκανῶς ἐχώρησαν εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ πνευματικὴν ἀνάπτυξιν.

3) Οἱ Ἀρμένιοι καὶ οἱ Ἰουδαῖοι ὑπολειπόμενοι τῶν ἄλλων κατὰ τὴν διανοητικὴν πρόοδον, ἀνθαμιλλῶνται ἐν τῷ σταδίῳ τοῦ ἐμπορίου, διὰ διαφορῶν μέσων καὶ τρόπων προαγόμενοι ἐν αὐτῷ.

4) Οἱ Σλαυοβούλγαροι ἐν τῇ τελευταίᾳ βαθμίδι τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως ἱστάμενοι, ἀποκλειστικῶς ἀσχολοῦνται, πλὴν ὀλίγων ἐξαιρέσεων, εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν, ἐν αἷς διὰ τῆς φιλοπονίας αὐτῶν εὐδοκιμοῦσι, καὶ εἰς τινες βαναύσους τέχνας καταγίνονται. Μεταξὺ δὲ τούτων διακρίνονται οἱ Σέρβοι διὰ τὴν μέριμναν περὶ τῆς διανοητικῆς ἀναπτύξεως καὶ πολιτικῆς προαγωγῆς, καὶ οἱ Μαυροβούνιοι διὰ τὸν ἡρωϊσμόν.

5) Οἱ Μουσουλμάνοι καὶ ἄρχοντες τῆς χώρας κωλυόμενοι ἐκ τῆς θρησκείας εἰς τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν, ἀσχολοῦνται εἰς τὴν διοίκησιν τῆς κατακτηθείσης χώρας, ὡς ἐκ τούτου δὲ θεωροῦντες ἑαυτοὺς ἐξησφαλισμένους, ὀλίγον φροντίζουσι περὶ τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως καὶ προόδου αὐτῶν.

6) Οἱ δὲ ὀλίγοι Ἀθίγγανοι ἐντελῶς ἀκίνητοι μένουσιν ἐν τῇ ἐλλεινῇ καὶ ἀθλίᾳ καταστάσει αὐτῶν, οὐδόλως φροντίζοντες οὐδὲ διανοούμενοί ποτε περὶ παιδείσεως καὶ ἀναπτύξεως αὐτῶν.

Δ') Πολιτικῶς.

Καὶ κατὰ ταύτην τὴν ἔποψιν διακρίνονται τῶν λοιπῶν ἐθνῶν

καὶ φύλων οἱ Ἕλληνες, οἵτινες κληρονομήσαντες τὸ αἶσθημα τῆς ἐλευθερίας τῶν ἀθανάτων προγόνων καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ ὑποφέρωσι τὴν δουλείαν, πρῶτοι πάντων ἡγωνίσθησαν πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας, καὶ μετὰ πολυχρόνιους ἀγῶνας κατώρθωσαν νὰ ἀπαλλαχθῶσι τῆς δεσποτείας τῶν κατακτητῶν καὶ οὕτως ἐσύστησαν τὸ μικρὸν ἐλεύθερον βασιλεῖον τῆς Ἑλλάδος, ὅπερ ἡ διπλωματία κατέκλεισεν ἐντὸς στενωπῶν ὁρίων, ἀποκλείσασα τὰς λοιπὰς ἀγωνισθείσας ὁμογενεῖς ἐπαρχίας. Σύνπασα ἡ χερσόνησος, ἥτις φυσικῶς ἐν ὅλον συμπαγὲς ἀποτελεῖ, πολιτικῶς διαιρεῖται νῦν εἰς μίαν αὐτοκρατορίαν, τὴν τουρκικὴν, εἰς τρία βασιλεία, τὸ τῆς Ῥωμανίας, τὸ τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸ τῆς Σερβίας, μίαν ἡγεμονίαν ἀνεξάρτητον, τὸ Μαυροβούνιον, εἰς τὰς φόρου ὑποτελεῖς Βουλγαρίαν καὶ ἀνατολικὴν Ῥωμυλίαν, καὶ εἰς τὰς ὑπὸ τῆς Αὐστρουγγαρίας διοικουμένας ἐπαρχίας τῆς Τουρκίας, τὴν Βοσνίαν καὶ Ἑρζεγοβίνην.

ΤΜΗΜΑ Δ'.

ΕΝΕΣΤΩΣΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΤΟΥΡΚΙΑΣ

Μετά τὸν Ῥωσσοτουρκικὸν πόλεμον καὶ διὰ τῆς Συνθήκης τοῦ Βερολίνου μετεβλήθη ἡ πολιτικὴ κατάστασις τῆς χερσονήσου. Διότι τῶν μὲν πρότερον φόρου ὑποτελῶν αὐτῇ ἡγεμονιῶν, ἡ μὲν Ῥωμουνία καὶ ἡ Σερβία ἀποσπασθεῖσαι ἐκ τῆς αὐτοκρατορίας, ἐκηρύχθησαν βασιλεία ἀνεξάρτητα, τὸ δὲ Μαυροβούνιον ἡγεμονία ἀνεξάρτητος, καὶ ἐπληξήθησαν τὰ δύο τελευταῖα διὰ χωρῶν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐκτεταμένων. Ἡ δὲ Βοσνία μετὰ τῆς Ἑρζεγοβίνης κατελήφθη ὑπὸ τῆς Αὐστρουγγαρίας, ἡ Βουλγαρία μέχρι τοῦ Αἰμου ἐκηρύχθη αὐτόνομος καὶ μόνον φόρου ὀρισμένου ὑποτελής, τῆς Θράκης τὸ βόρειον μέρος ἀποσπασθὲν καὶ μετονομασθὲν ἀνατολικὴ Ῥωμυλία, ἔλαβε διοικητικὴν αὐτονομίαν ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου, τὰ δύο τρίτα τῆς Θεσσαλίας καὶ μέρος τῆς Ἡπείρου προσηρτήθησαν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν βασίλειον καὶ ἡ Κύπρος κατελήφθη ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας. Μόνη δὲ ἡ πατρίς τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους Μακεδονία καὶ ἡ πατρίς τοῦ μεγάλου ἥρωος Γεωργίου Καστριώτου τοῦ Σκενδέρμπεη Ἀλβανία μετὰ τῆς νοτίου Θράκης, τῶν νήσων καὶ τῆς βορείου Θεσσαλίας καὶ Ἡπείρου, ἔμειναν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου καὶ ἀποτελοῦσι τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν.

Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία πρότερον μὲν εἶχεν ἄλλας διοικητικὰς διαιρέσεις, νῦν δὲ τὸ ὑπολειφθὲν μέρος αὐτῆς ὑποβάλλεται εἰς ἄλλας διαιρέσεις. Ἐπειδὴ ὅμως καὶ αὗται δὲν εἶναι σταθεραὶ καὶ ἀμετάβλητοι, ἡ Γεωγραφία δὲν δύναται νὰ παρακολουθήσῃ αὐτὰς καὶ προτιμᾷ ὡς σταθερὰν καὶ ἀμετάβλητον τὴν φυσικὴν καὶ ἱστορικὴν διαίρεσιν τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου καὶ τῆς ὑπολειφθείσης Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας κατὰ χώρας καὶ ἐπαρχίας.

Ἡ Ἑλληνικὴ χερσονήσος, διακρινομένη διὰ τῆς σειρᾶς τοῦ Αἰμου εἰς δύο μεγάλα καὶ ἄνισα τμήματα, ὧν τὸ μὲν πρὸς βορρᾶν περιλαμβάνει τὰς Σλαυϊκὰς χώρας καὶ τὴν Ῥωμουνίαν, τὸ δὲ πρὸς νότον τοῦ Αἰμου τὰς Ἑλληνικὰς ἐπαρχίας καὶ τὴν Ἀλβανίαν,

διαίρεται εἰς ἑνδεκα μεγάλα τμήματα, πέντε μὲν πρὸς βορρᾶν τοῦ Αἰμου κείμενα, ἕξ δὲ πρὸς νότον αὐτοῦ. Τῶν δὲ νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους μὴ ἀποτελουσῶν μέρος τῆς χερσονήσου, ἀνήκουσιν αἱ μὲν εἰς τὴν Τουρκίαν, αἱ δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα πολιτικῶς. Αἱ δὲ χώραι τῆς χερσονήσου εἶναι αἱ ἀκόλουθοι.

α) Ἡ Βοσνία μετὰ τῆς Ἑρζεγοβίνης.

β) Τὸ Μαυροβούνιον.

γ) Ἡ Σερβία (ἄνω Μοισία).

δ) Ἡ Ῥωμουνία (Βλαχομολδαυτα).

ε) Ἡ Βουλγαρία (κάτω Μοισία).

ς) Ἡ Ἀνατολικὴ Ῥωμυλία.

ζ) Ἡ Θράκη.

η) Ἡ Μακεδονία.

θ) Ἡ Ἀλβανία (Ἰλλυρία).

ι) Ἡ Ἡπειρος.

ιά) καὶ ἡ Θεσσαλία.

Εἰς ταύτας προστίθεται τὸ Ἑλληνικὸν βασίλειον καὶ αἱ νῆσοι.

Κατὰ δὲ τὴν νέαν πολιτικὴν μεταβολὴν καὶ συνθήκην τοῦ Βερολίνου μόνον ἡ Μακεδονία καὶ ἡ Ἀλβανία, τὸ νότιον μέρος τῆς Θράκης μετὰ τῆς βορείου Ἡπείρου, μέρους τῆς Θεσσαλίας καὶ τῶν νήσων, πλὴν τῆς Κύπρου παραχωρηθείσης εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ἔμειναν ὑπὸ τὴν ἄμεσον κυριαρχίαν τῆς Τουρκίας. Ἡ δὲ Βοσνία μετὰ τῆς Ἑρζεγοβίνης ὡς προεῖρηται κατελήφθη ὑπὸ τῆς Αὐстро-ουγγαρίας, ἡ Ῥωμουνία παραχωρήσασα μέρος τῆς Βεσσαραβίας τῇ Ῥωσσίᾳ καὶ προσλαβοῦσα τὴν Δοβρουτσάν τῆς Βουλγαρίας, ἐκηρύχθη βασίλειον, ἡ Σερβία καὶ τὸ Μαυροβούνιον, προσλαβόντα ἑκτασιν ἱκανὴν, ἐκηρύχθησαν ἡ μὲν βασίλειον ἀνεξάρτητον, τὸ δὲ Μαυροβούνιον ἀνεξάρτητος ἡγεμονία, ἡ Βουλγαρία μέχρι τοῦ Αἰμου αὐτόνομος ἡγεμονία φόρου ὑποτελής, ἡ Ἀνατολικὴ Ῥωμυλία ἐπαρχία ἔχουσα διοικητικὴν αὐτονομίαν, τὸ $\frac{1}{3}$ τῆς Ἡπείρου καὶ τὰ $\frac{2}{3}$ τῆς Θεσσαλίας προσηρτήθησαν εἰς τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος.

Τὰ δὲ νῦν συστατικὰ μέρη τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας εἶναι τὰ ἀκόλουθα.

**Αμεσα.*

- 1) Ἡ νότιος Θράκη.
- 2) Ἡ Μακεδονία.
- 3) Ἡ Ἀλβανία.
- 4) Τὰ 2]3 τῆς Ἡπείρου καὶ τὸ 1]3 τῆς Θεσσαλίας.
- 5) Αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου πελάγους.

**Εμμεσα.*

- 6) Ἡ Ἀνατολικὴ Ῥωμανία ὡς ἐπαρχία αὐτοδιοίκητος.
- 7) Ἡ Βουλγαρία ὡς ἡγεμονία αὐτοδιοίκητος.
- 8) Ἡ Βοσνία καὶ Ἑρζεγοβίνη διοικουμένη ὑπὸ τῆς Αὐστρίας.

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν περιγράφονται πρῶτον αἱ πρὸς Β. τοῦ Αἴμου χῶραι τῆς χερσονήσου κατὰ τὴν γεωγραφικὴν θέσιν αὐτῶν καὶ εἶτα αἱ πρὸς Ν. αὐτῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

ΒΟΣΝΙΑ ΚΑΙ ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ

**Εκτασις* 1000 □ μιλ. *κάτοικοι* 4,500,000.

**Ορια.* Ἡ Βοσνία συννηωμένη μετὰ τῆς Ἑρζεγοβίνης καὶ μέρους τῆς Κροατίας καὶ διοικουμένη ὑπὸ τῆς Αὐστρίας ὀρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Αὐστριακῆς Σλαβωνίας, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Κροατίας καὶ Δαλματίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Μαυροβουνίου καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Σερβίας.

**Ορη.* Αἱ Δυναρικαὶ Ἀλπεις διατέμνουσιν ὅλην τὴν χώραν καὶ πέμπουσι κλάδους καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, λαμβάνοντας διάφορα ἐπιτόπια ὀνόματα, ὃ ὑψηλότερος τῶν ὁποίων φθάνει εἰς 7,000 πόδ. ὕψος.

Ποταμοί. Ὁ Σαῦος περιβάλλων τὴν Βοσνίαν ἐκ τῆς βορείου πλευρᾶς καὶ δεχόμενος τοὺς παραποτάμους Οὐνναν, Βέρμπαν, Ὀκρίναν, Βόσναν καὶ Δρίνον, καὶ ὁ Νάρων μέγας πλωτὸς ποταμὸς πηγάζων ἐκ τῶν Δυναρικῶν Ἀλπεων καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος.

Λίμναι. Μίαν καὶ μόνην μικρὰν καὶ ἐλώδη λίμνην περιέχει ἡ χώρα ὀνομαζομένην Μπλάτο.

Πόλεις. Τῆς Βοσνίας, πρότερον διαιρουμένης πολιτικῶς εἰς 7 τμήματα ἐπισημότεραι πόλεις εἶναι αἱ ἀκόλουθοι.

Τὸ Σεραϊέβον (25,000) πρωτεύουσα πόλις ὀχυρά, βιομήχανος, καὶ καλῶς ἐκτισμένη, οἰκουμένη ὑπὸ Μωαμεθανῶν καὶ Χριστιανῶν ὀρθοδόξων καὶ Καθολικῶν, ἔχει 100 τζαμιά καὶ πολλὰς ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια.

Τὸ Τραύνικον (6,000) πρὸς Β. τῆς προηγουμένης κειμένη μεταξὺ τῶν δύο ποταμῶν Βέρμπα καὶ Βόσνα, ἔχει ἀκρόπολιν, πρότερον δὲ εἶχε τὴν ἑδραν ὁ διοικητῆς τῆς Βοσνίας.

Ἡ Βανιαλούκα (10,000) ΒΔ τῆς προηγουμένης κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Βέρμπα, εἶναι ὀχυρὰ ἔχουσα 40 τζαμιά, ἐργοστάσια καλλίστης πυρίτιδος, λουτρὰ καὶ περίξ αὐτῆς θερμὰ ὕδατα καὶ ῥωμαϊκὰς ἀρχαιοτάτας.

Τὸ Νοβίπαζαρ (10,000) πρὸς Α. τῆς προηγουμένης κειμένη ἐπὶ τῶν ὁρίων τῆς Ἑρζεγοβίνης καὶ Σερβίας φημίζεται διὰ τὰς θερμὰς πηγὰς αὐτῆς. Ἡ πόλις αὕτη μετὰ τῆς περιοχῆς αὐτῆς ἀφέθη εἰς τὴν κυριαρχίαν τῆς Τουρκίας.

Τὸ Σδόρνικον (10,000) κειμένη ἐπὶ τῶν ὁρίων τῆς Βοσνίας καὶ Σερβίας παρὰ τὸν Δρίνον ποταμόν.

Ἄλλαι πόλεις μικρότεραι τούτων εἶναι ἡ Φώκα, ἡ Βοϊνίτσα, τὸ Βάροδον καὶ ἡ Μάϊδα, ἐν αἷς κατοικοῦσι πολλοὶ Καθολικοί.

Ἐν δὲ τῇ Ἑρζεγοβίνῃ ἐπιστημότερα εἶναι

Ἡ Μοστάρη (12,000) κειμένη ἐπὶ τοῦ Νάρωνος ποταμοῦ ὀχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ ἔχουσα ὅπλοποιεῖον καὶ ἐργοστάσιον δαμασκηνῶν ξιφῶν.

Ἡ Τρεβίγνη (10,000) ὀχυρωτέρα τῆς προηγουμένης κειμένη εἰς τὰ μεθόρια τοῦ Μαυροβουνίου καὶ τῆς Δαλματίας ἔχει ἑδραν καθολικοῦ ἐπισκόπου.

Κλίμα. Τὸ κλίμα τῆς χώρας εἶναι συγκερασμένον καὶ ὑγιεινόν. Τὸ δὲ ἔδαφος κατὰ τὸ πλεῖστον ὄρεινόν, περιέχον μεταξὺ τῶν ὄρεων εὐφόρους πεδιάδας καὶ κοιλάδας καὶ ἐπιτήδειον εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ γεωργίαν.

Προϊόντα τῆς χώρας εἶναι σῖτος, ὄρυζα, κάνναβις, ὀπωρικά καὶ οἶνος.

Ζῶα ἐξαίρετα τρέφει πρόβατα, χοίρους, αἰγας, πτηνὰ καὶ διάφορα ἄγρια ζῶα. Μέταλλα πολύτιμα καὶ κοινὰ περιέχει ἄ-

φθονα, ἀλλ' ἐντελῶς παρημελημένα εἶναι. Τὸ ἐμπόριον τῶν πό-
λεων μετέρχονται ξένοι ἥτοι Ἕλληνες, Ἀρμένιοι, Ἰουδαῖοι, Ἰ-
ταλοὶ καὶ Γερμανοί.

Κάτοικοι. Τοῦ ὅλικοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων 750 μὲν χιλ. εἶναι
Χριστιανοί, τῶν ὁποίων 600 μὲν χιλ. ὁρθόδοξοι, 150 χιλ. δὲ
Καθολικοὶ καὶ 400 χιλ. Μωαμεθανοί. Οἱ δὲ πλεῖστοι πάντων
εἶναι Σλαῦοι ἥτοι Βόσνιοι, Ἑρζεγοβίνιοι, Κροάται, Μαυροβούνιοι
καὶ Σέρβοι, οἱ δὲ λοιποὶ Ἕλληνες, Ἰουδαῖοι, Ἀθίγγανοι, Βλάχοι,
Οὐγγροί, Ἀρμένιοι, Ἰταλοὶ καὶ Γερμανοί.

Ἡ ἐπαρχία καταληφθεῖσα ὑπὸ τῆς Αὐστρο-ουγγαρίας διοργα-
νώθη εὐρωπαϊκῶς καὶ τακτικῶς ὑπ' αὐτῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΝ.

*Εκτασις 165 □ μ. Κάτοικοι 300,000 περίπου.

***Ορία.** Τὸ Μαυροβούνιον ὀρίζεται πρὸς Β. ὑπὸ τῆς Ἑρζεγοβί-
νης καὶ Βοσνίας, πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς Δαλματίας, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς
Ἀλβανίας καὶ τῆς λίμνης τῆς Σκόδρας (Λαβεάτιδος), νησιδιά
τινα τῆς ὁποίας ἀνήκουσι τοῖς Μαυροβουνοῖς, εἰς τοὺς ὁποίους
παρεχωρήθη διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου καὶ ἱκανὴ ἔκτασις
χώρας πρὸς Ν καὶ Α.

***Ορη.** Καὶ ἐνταῦθα αἱ Διναρικαὶ Ἄλπεις ἐκτεινόμεναι καὶ εἰς
πολλὰς διακλαδύσεις διασχιζόμεναι, τῶν ὁποίων αἱ ὑψηλότεραι
κορυφαὶ εἶναι ὁ Δορμίτωρ (ὕψ. 7600 π.) καὶ ὁ Κόμος (8000' π.)
πληροῦσι τὴν χώραν καὶ καθιστῶσιν αὐτὴν ὄρεινὴν.

Ποταμοί. Ὀλίγοι μικροὶ καὶ ἀσήμεντοι ποταμοὶ ὑπάρχουσιν
ἐν τῇ ὄρεινῇ ταύτῃ χώρᾳ· οἷον ὁ Μοράτζας πηγάζων ἐκ τοῦ
Δορμίτορος, ἐκβάλλει εἰς τὴν λίμνην τῆς Σκόδρας, ἡ Κίνιτσα, ἡ
Ζέτα, ἡ Μορόκα καὶ οὗτοι ἐκβάλλουσιν εἰς τὴν πρὸς Ν. κειμένην
λίμνην τῆς Σκόδρας· λίμνη δὲ οὐδεμία ὑπάρχει ἐντὸς τῆς χώρας.

Ἡ ἡγεμονία τοῦ Μαυροβουνίου περιλαμβάνοντος 300 χωρία
διηρεῖτο πρότερον εἰς 8 τμήματα (Ναϊέδες), ὑποδιαιρούμενα εἰς
πολλὰς κοινότητας. Τὸ ἰδίως Μαυροβούνιον κατέχον τὴν δυτι-

κὴν πλευρὰν τοῦ ὅλου περιέχει 4 Ναιῖδες μετὰ τῆς πρῶτουσας. Τὸ δὲ ἀνατολικὸν μέρος τῆς χώρας ὀνομάζεται Βέρδα καὶ περιέχει τὰς λοιπὰς 4 Ναιῖδες. Κατὰ δὲ τὴν συνθήκην τοῦ Βερολίνου προσέλαβεν ἱκανὴν χώραν ἐν Ἀλβανίᾳ μετὰ τοῦ λιμένος τοῦ Ἀντιβάρως καὶ τοῦ Δουλτσινίου.

Πρωτεύουσα τοῦ Μαυροβουνίου εἶναι ἡ κώμη Κετίγνη κειμένη ἐπὶ θέσεως ὑψηλῆς καὶ ὀρεινῆς καὶ ἔχουσα μόλις 4000 κατ. ἐν ᾗ ἐδρεύει ὁ ἡγεμὼν καὶ οἱ γερουσιασταί.

Κλίμα. Τὸ μὲν κλίμα τῆς χώρας ἔνεκα τῶν πολλῶν ὀρέων (1) εἶναι ψυχρὸν καὶ ὑγιεινόν. Τὸ δὲ ἔδαφος ἀκαρπον πλὴν τῶν κοιλάδων τῶν σχηματιζομένων μεταξὺ τῶν ὀρέων καὶ τοῦ πρὸς τὴν Σκόδραν πεδινοῦ μέρους, τὰ ὅποια καλλιεργούμενα ὑπὸ τῶν ὀρειῶν δὲν ἐξαρκοῦσι πρὸς διατροφήν αὐτῶν.

Προϊόντα τῆς χώρας εἶναι ἀραβόσιτος, κριθή, ὄρυζα, γεώμηλα, καπνός. Ζῶα τρέφει ἡ χώρα ἡμιόνους, πρόβατα, αἰγας καὶ χοίρους. Τὸ ἐμπόριον τῆς χώρας εἶναι μικρὸν καὶ ἀσήμαντον γινόμενον ἐν ταῖς ἀγοραῖς τῶν χωρίων ἐν Ἀντιβάρει καὶ ἐν Κατάρφ.

Κάτοικοι. Πάντες οἱ κάτοικοι Σερβικῆς καταγωγῆς ὄντες καὶ ὀρθόδοξοι, ἔχοντες ἀντὶ ἀρχιεπισκόπου ἀρχιμανδρίτην καὶ 200 ἱερεῖς, ἐνασχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ κτηνοτροφίαν καὶ διακρίνονται πάντων τῶν Σλαβικῶν φύλων κατὰ τὴν φιλελευθερίαν, ἀνδρίαν καὶ γενναιότητα, πάντοτε ἡρωϊκῶς ἀγωνισθέντες κατὰ τῶν Τούρκων πρὸς διατήρησιν τῆς ἐλευθερίας καὶ ἐπέκτασιν τῶν ὁρίων. Ζῶσι δὲ πατριαρχικῶς διοικούμενοι ὑπ' ἐνὸς ἡγεμόνος πρότερον φέροντος τὸν τίτλον «Βλαδέκας» Δεσπότης. Ὁ δὲ νῦν ἡγεμὼν καλεῖται Νικόλαος.

(1) Διὰ τοῦτο οἱ κάτοικοι ἀστεϊζόμενοι λέγουσιν ὅτι ὅταν ὁ Θεὸς περὶ πατῶν διμεοίραζε τοὺς λίθους ἐπὶ τῆς γῆς, διαβράγέντος τοῦ σάκκου, πάντες ἔπесον ἐπὶ τοῦ Μαυροβουνίου καὶ ἐγένοντο βουνά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΣΕΡΒΙΑΣ (ΑΝΘ ΜΟΙΣΙΑ).

Έκτ. 1200 □ μ. περίπου Κ. 2,000,000 σκεδόν.

Όρια. Ή Σερβία υπό τών αρχαίων ονομαζομένη *Ανω Μοισία* έχει όρια προς Β. μέν τόν Σαῦον ποταμόν καί τόν Δούναβιν, προς Δ. δέ τήν Βοσνίαν καί Έρζεγοβίνην, προς Ν. τήν Άλβανίαν καί Μακεδονίαν καί προς Α. τήν Βουλγαρίαν καί Βλαχίαν. Διά δέ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου ἔλαβε μέρος τῆς ΒΑ. Μακεδονίας καί οὕτως ἐξετάθη προς νότον.

Όρη. Έν ᾧ τὸ Μαυροβούνιον πλήρες ὀρέων εἶναι, ἡ Σερβία τοῦναντίον δὲν ἔχει οὔτε τόσον ὑψηλὰ ὄρη οὔτε τόσον πυκνά, ἀλλ' εἶναι μάλλον λοφώδης· διότι τὸ ὑψηλότερον ὄρος αὐτῆς δὲν ὑπερβαίνει το ὕψος 5—6000 ποδ. οἷον τὸ Καπαόνικον καί Ρούδνικον. Τὰ ὄρη αὐτῆς ἀποτελοῦσιν ἐκ Δ. μέν οἱ κλάδοι τῶν Διν. Ἀλπεων ἐκ Μ. δέ καί Α. οἱ κλάδοι τῆς σειρᾶς τοῦ Αἰμου.

Ποταμοί. Έπισημότεροι ποταμοί τῆς Σερβίας εἶναι ὁ Δούναβις διαρρέων αὐτήν ἐκ τῆς βορείου πλευρᾶς διέρχεται τήν Σεμένδριαν καί το Βελιγράδιον, ὁ Σαῦος πηγάζων ἐκ τῶν Διν. Ἀλπεων καί διερχόμενος τήν Δ. πλευράν ἐκβάλλει εἰς τόν Δούναβιν παρὰ τὸ Βελιγράδιον, ὁ Μοραῦος διατέμνων τήν Σερβίαν ἐν τῷ μέσῳ εἰς δύο μέρη ἀνατολικόν καί δυτικόν, πηγάζει ἐκ τῶν Διναρικῶν Ἀλπεων καί ἐκβάλλει εἰς τόν Δούναβιν παρὰ τήν Σεμένδριαν, ὁ Δρίνος μεταξὺ Βοσνίας καί Σερβίας καί ὁ Τίμαχος (Τίμοκ) μεταξὺ Σερβίας καί Βουλγαρίας. Αἶμνην οὐδεμίαν ἔχει ἡ Σερβία.

Ή Ήγεμονία αὕτη κηρυχθεῖσα ἀνεξάρτητος ἀπὸ τῆς Πύλης διά τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου, διοικητικῶς διηγεῖτο πρότερον εἰς 17 διοικήσεις (Ναϊέδες), αἱτινες ὑποδιηροῦντο εἰς 62 ἐπαρχίας. Ἀρτίως δέ ἐκηρύχθη ἀνεξάρτητον βασιλείον.

Πόλις. Τὸ Βελιγράδιον (Συγγίδουνον) (50,000) νέα πρωτεύουσα τῆς Σερβίας καί καθέδρα τοῦ ἡγεμόνος, κειμένη ἐπὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Σαῦου καί Δουναβέως, εἶναι νεόκτιστος πόλις, ἔχουσα φρούρια ὀχυρά, δρόμους πλατεῖς, οἰκίας μεγάλας καί ὠραίας, ἀκαδημίαν, βιομηχανικὰ ἐργοστάσια καί ζωηρὸν ἐμπόριον.

μετὰ τῆς Βιέννης, Πέστης, Κωνσταντινουπόλεως καὶ Θεσσαλονίκης,

Ἡ Σεμένδρα (Μάργον) (12,000) πόλις ὀχυρὰ ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως κειμένη βα τοῦ Βελιγραδίου.

Ἡ Κραγιουγεδάτση (7,000), ἐν τῷ μέσῳ τῆς χώρας κειμένη καὶ ἔχουσα χυτήριον πυροβόλων, πυριτοδοποιεῖον καὶ ὅπλοποιεῖον· ἀρχαία πρωτεύουσα τῆς Σερβίας ἀπὸ τοῦ 1821—39.

Ἡ Πασσαρχίτση (7,000), ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως κειμένη.

Ἡ Σαβάτση (4,000), ἐπὶ τοῦ Σαύου ποταμοῦ πόλις ἐμπορικὴ.

Ἡ Κρουσεδάτση (4,000), παρὰ τὸν Μοραβόν ποταμόν.

Ἡ Ὅσχίστα (7,000), πόλις ὀχυρὰ ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως.

Ἡ Ἀλεξινίτσα (Γραμβεριάνα) (4,000), πόλις ἐμπορικὴ.

Ἡ Νεγοτίνη (3,000,) ἐμπορικὴ πόλις καὶ Κλάδοβα κωμόπολις ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως κειμένη. Ἐν συνόλῳ ἡ Σερβία περιέχει 37 πόλεις, 2,155 κωμοπόλεις καὶ χωρία, 1067 ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια 42. Ἐν δὲ τῷ παραχωρηθέντι μέρει ὑπάρχουσι 3 πόλεις ἡ Νύσσα (Ναῖσος) ἐπίσημος ὡς πατὴρ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, καταστραφεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀττίλου καὶ ἀνοικοδομηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ. (20,000), ἡ Λεσκόφτσα (6,000) καὶ ἡ Βράνια (5,000).

Κλίμα. Τῆς Σερβίας τὸ μὲν κλίμα εἶναι ἐν γένει εὐκρατον, τὸ δὲ ἔδαφος τῶν πεδιάδων καὶ κοιλάδων εἶναι καρποφορώτατον.

Προϊόντα. Ἡ μὲν γεωργία εἶναι ἐντελῶς παρημελημένη ἐν Σερβίᾳ, ἡ δὲ κτηνοτροφία εἶναι ἱκανῶς ἀνεπτυγμένη καὶ μάλιστα ἡ χοιροτροφία. Τὰ δὲ κυριώτερα προϊόντα τῆς χώρας εἶναι ἀραβόσιτος, σῖτος, οἶνος, κάνναβις καὶ λίνον, καὶ τὸ κυριώτερον ἐμπόριον αὐτῆς συνίσταται εἰς τὴν ἐξαγωγὴν μεγάλης ποσότητος χοίρων, βαλάνων, ξυλείας καὶ ξυλανθράκων. Ἐχει δὲ καὶ ἀφθονίαν μετάλλων χρυσοῦ, ἀργύρου, χαλκοῦ, σιδήρου μολύβδου, γύψου καὶ ψευδαργύρου. Ἡ δὲ βιομηχανία διατελεῖ ἐν νηπιότητι.

Κάτοικοι. Οἱ Σέρβοι κατὰ μὲν τὴν ἐθνικότητα εἶναι Σλαῦοι, διοικούμενοι πάντοτε ὑπὸ ὁμογενοῦς ἡγεμόνος, κατὰ δὲ τὴν θρησκείαν χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι ἔχοντες ἀρχιεπίσκοπον ἐδρεύοντα ἐν Βελιγραδίῳ, φέροντα τὸν τίτλον «*Μητροπολίτης τῆς Σερβίας*»

καὶ μετὰ 3 υποκειμένων ἐπισκόπων ἀποτελοῦντα τὴν ἐθνικὴν σύνοδον τῆς Σερβίας.

Πολίτευμα. Τὸ μὲν πολίτευμα εἶναι συνταγματικὸν ἀπὸ τοῦ τοῦ 1869, τὴν δὲ ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν διαχειρίζεται ἑπταμελὲς ὑπεύθυνον ὑπουργεῖον καὶ τὴν νομοθετικὴν ἡ Βουλὴ, ἐξ 115 μελῶν (Σκουπζίνα) καὶ ἡ Γερουσία (Σοβιέτ) ἐκ 17 μελῶν συνισταμένη. Ὁ δὲ νῦν βασιλεὺς ὀνομάζεται Μιλάνος.

Ἐκπαίδευσις. Πρῶτερον μὲν ἡ ἐκπαίδευσις ἦν λίαν παρημελημένη, κατὰ δὲ τὰ τελευταῖα ἔτη ἱκανῶς ἐνισχύθη καὶ προήχθη· διότι νῦν ὑπάρχουσι σχολεῖα μὲν διάφορα 514, μαθηταὶ δὲ 24,600, μαθήτριάς 3,300, διδάσκαλοι 560 καὶ διδασκάλισσαι 100.

Πρόσδοκος καὶ ἐξοδα. Τὰ μὲν ἐτήσια εἰσοδήματα ἀνέρχονται εἰς 12 ἑκατομμ. γρόσια περίπου, τὰ δὲ ἐξοδα εἰς 11 ὡς ἔγγιστα.

Στρατ. δύναμις. Ὁ στρατὸς τῆς Σερβίας διοργανωθεὶς κατὰ τὸ Πρωσσικὸν σύστημα ἀνέρχεται εἰς 100,000 ἀνδρῶν, ὧν 4,000 τακτικὸν καὶ 96,000 ἐθνοφυλακὴν μετὰ 200 πυροβόλων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΡΩΜΟΥΝΙΑΣ (ΔΑΚΙΑ) ἢ ΒΛΑΧΟΜΟΛΔΑΒΙΑΣ.

Ἔκτασις 2,200 □. Κάτοικοι 5,500,000.

Ἡ Βλαχία καὶ ἡ Μολδαβία, τὸ πάλαι μέρος τῆς ἀρχαίας Δακίας ἀποτελοῦσαι καὶ πρῶτερον εἰς δύο ἡγεμονίας διηρημέναι, πρὸ ὀλίγων μὲν ἐτῶν συνηνώθησαν εἰς μίαν ἡγεμονίαν, ὀνομασθεῖσαν Ῥωμουνίαν ὑπὸ ἑνα ἡγεμόνα καὶ ὠρισμένον φόρον ἐτησίως τελοῦσαν τῇ Πύλῃ.

Διὰ δὲ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου ἐκηρύχθη ἐντελῶς ἀνεξάρτητος καὶ πρὸ 2 ἐτῶν ἀνεγνωρίσθη ὡς βασιλείον ἀνεξάρτητον.

Ὅρια. Ἡ Ῥωμουνία ὀρίζεται πρὸς βορρᾶν μὲν ὑπὸ τῆς Αὐστρίας (Τρανσυλβανίας) πρὸς Δ δὲ ὑπὸ τῆς Σερβίας καὶ Οὐγγαρίας, πρὸς Μ ὑπὸ τοῦ Δουνάβεως καὶ τῆς Βουλγαρίας καὶ πρὸς Α ὑπὸ τῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς Μαύρης θαλάσσης.

Ὅρη. Τὰ ἐπιστημότερα ὄρη τῆς Ῥωμουνίας εἶναι αἱ Τρανσυλβανικαὶ Ἀλπεις, αἵτινες ὡς ὄρεινόν τεῖχος περιβάλλουσι τὴν χώραν ἐκ τῆς βορείου πλευρᾶς μολὶς ἀνυψούμεναι ἀπὸ 3—6 χιλ.

ποδῶν ὕψος καὶ πρὸς νότον ἐκπέμπουσαι πολλοὺς καὶ διαφόρους αλάδους εἰς τὴν Βλαχίαν καὶ τὰ Καρπάθια ὄρη πρὸς βορρᾶν τῆς Μολδαυίας.

Ποταμοί. Πάντες οἱ ποταμοὶ τῆς Ῥωμανίας πηγάζοντες ἐκ τῶν Καρπαθίων ὄρεων καὶ τῶν Τρανσυλθανικῶν Ἀλπεων καὶ ἀρδεύοντες τὴν πεδινὴν χώραν αὐτῆς, ἐκβάλλουσιν εἰς τὸν Δούναβιν ποταμόν, ἐπισημότεροι τῶν ὁποίων εἶναι οἱ ἀκόλουθοι τρεῖς.

1) Ὁ Ἀλλούτας (᾽Ολτις) διαιρεῖ τὴν Βλαχίαν εἰς δύο ἄνισα μέρη, τῶν ὁποίων τὸ μὲν μικρότερον πρὸς Δ. αὐτοῦ κείμενον ὀνομάζεται μικρὰ Βλαχία, τὸ δὲ πρὸς Α. αὐτοῦ ἐκτεινόμενον μεγαλύτερον μέρος μεγάλη Βλαχία.

2) Ὁ Σερέτης (Ὁρδητός) ἀποτολεῖ τὰ ὄρια τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας.

3) Ὁ Προῦτος (Ἰέρσκος) χωρίζει τὴν Μολδαβίαν ἀπὸ τῆς Βεσσαραβίας. Εἰς τούτους τοὺς τρεῖς μεγάλους παραποτάμους τοῦ Δουνάβεως εἰσέρχονται πολλοὶ μικρότεροι ποταμοὶ ἀρδεύοντες τὴν Ῥωμανίαν.

Λίμνας λόγου ἀξίας ἡ μὲν Βλαχία δὲν ἔχει πλὴν 4 μικρῶν παρὰ τῶν Δούναβιν, ἡ δὲ Μολδαβία τρεῖς μεγάλας ἔχει τὴν Καγούλην, Ἰαλπούγην καὶ Καταλπούγην. Ἐν δὲ τῇ Δοβρούτσα εἶναι ἡ μεγίστη λίμνη τῆς χερσονήσου Ῥαζέλην.

Ἡ Ῥωμανία ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ 1859 γενομένης ἐνώσεως τῶν δύο ἡγεμονιῶν εἰς μίαν, διοικητικῶς διαιρεθεῖσα εἰς 33 νομοὺς καὶ εἰς πολλὰς διοικήσεις ἐτέθη ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν 5 μεγάλων δυνάμεων. Διὰ δὲ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου ἡναγκάσθη νὰ παραχωρήσῃ τὴν Βεσσαραβίαν τῇ Ῥωσσίᾳ καὶ νὰ λάβῃ τὴν Δουβρούτσαν τῆς Βουλγαρίας ἀντ' αὐτῆς.

Πόλεις

Τῆς μεγάλης Βλαχίας ἐπισημότεραι πόλεις εἶναι αἱ ἀκόλουθοι· Τὸ Βουκουρέστιον (230,000), μητρόπολις τῆς Ῥωμανίας καὶ καθέδρα τοῦ ἡγεμόνος κειμένη ἐπὶ τοῦ Δουμβροβίτσα ποταμοῦ καὶ ἔχουσα κήπους, πράσνεια, πύργους, οἰκίας λιθοκτίστους, πανεπιστήμιον καὶ πολλὰ ἐκπαιδευτήρια· μακρόθεν μὲν καὶ ἔξω-

Θεν παριστᾷ λαμπρὰν θέαν, αἱ στεναὶ ὁμῶς ῥυπαραὶ καὶ κακῶς ἐστρωμέναι ἀγυαί, αἵτινες τὸν μὲν χειμῶνα πληροῦνται πηλοῦ, τὸ δὲ θέρος ἀφορήτου κονιῶτος προξενούσι κακίστην ἐντύπωσιν.

Ἡ Βραΐλα (40,000), δευτέρα πόλις τῆς Βλαχίας μετὰ τὸ Βουκουρέστιον ΒΑ κειμένη ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως, εἶναι εὐλίμενος καὶ λίαν ἐμπορικὴ πόλις, ἐν ᾗ πολλοὶ Ἑλλήνες ἔμποροι ὑπάρχουσιν.

Τὸ Πλοέστι (27,000) πρὸς Β. τοῦ Βουκουρεστίου κειμένη εἶναι πόλις πλουσία καὶ ἐμπορική.

Τὸ Γιούργεβον (12,000) πρὸς Ν. τοῦ Βουκουρεστίου παρὰ τὸν Δούναβιν κειμένη ἀπέναντι τοῦ Ῥουχτσουκίου, εἶναι πόλις ἐμπορικὴ καὶ ὡς ἐπίνειον τοῦ Βουκουρεστίου χρησιμεύει.

Τὸ Βούζιον (10,000) ἐπὶ ὁμωνύμου ποταμοῦ κειμένη ΒΑ τοῦ Πλοεστίου.

Τὸ Πιστέτι (15,000) ἐπὶ τοῦ Ἀρδίσχου ποταμοῦ πρὸς Δ. τοῦ Πλοεστίου.

Ἡ Κιμπολούγκη (10,000) πρὸς Β. τῆς προηγουμένης.

Μικρότεραι δὲ τούτων εἶναι ἡ Ἀρδίσχη, ἡ Τιργιβίτση, ἡ Ὀλτανίτσα, ἡ Ἀλεξάνδρεια, τὸ Τουρνομαγουρέλι καὶ ἡ Σιμνίτσα.

Τῆς δὲ μικρᾶς Βλαχίας πόλεις λόγου ἄξια εἶναι αἱ ἐξῆς·

Ἡ Κραϊόβα (25,000) πρωτεύουσα τῆς δυτικῆς Βλαχίας κειμένη παρὰ τὸ Σχίουλον, παραπόταμον τοῦ Δουνάβεως, ἔχει σπουδαῖον ἐμπόριον καὶ ἀλυσκός.

Τὸ Καλαφάτι (5,000) ἐμπορικὴ πόλις κειμένη παρὰ τὸν Δούναβιν ἀπέναντι τοῦ Βιδινίου.

Ἡ Καρακάλη (8,000) κειμένη πρὸς Δ. τοῦ Ἀλούτα ποταμοῦ.

Τὸ Τουρνοσεβερέινον κείμενον εἰς τὴν δυτικὴν πλευρὰν ἐπὶ τῶν ὁρίων τῆς Βλαχίας καὶ Σερβίας ἐμπορικὴ πολίχνη.

Τὸ Ῥίμνικον παρὰ τὸν Ἀλούταν ποταμόν, πόλις ἔχουσα ἀφθονα ἁλατορυχεῖα. Καὶ ἐν τῇ Δοβρούτσα, ἣν ἔλαβεν ἀντὶ τῆς Βεσσαραβίας, ἡ Κωστάντσα (6,000)· παραλίᾳ ἐμπορικῇ, ἡ Μπαρμπαδάγ (4,000) συνδεομένη διὰ σιδηροδρόμου μετὰ τοῦ Δουνάβεως καὶ ὁ Σουλινάς (1,000), μικρὰ κώμη κειμένη ἐπὶ τοῦ κυ-

ριωτέρου στομίου τοῦ Δουνάβεως, ἡ Χίρτσοβα, τὸ Ματσίνι καὶ ἡ Τούλτσα.

Ἐν Μολδαβίᾳ. Καθὼς ἡ Βλαχία διαιρεῖται εἰς μικράν καὶ μεγάλην ἢ δυτικὴν καὶ ἀνατολικήν, οὕτω καὶ ἡ Μολδαυία διαιρεῖται εἰς ἄνω καὶ κάτω Μολδαυίαν καὶ περιέχει 40 μικρὰς καὶ μεγάλας πόλεις καὶ 2,017 χωρία, ἐπισημότεραι τῶν ὁποίων εἶναι αἱ ἀκόλουθοι·

Τὸ Ἰάσιον (100,000) ἡ πρώτη πόλις τῆς Μολδαυίας, ἥτις πρὸ τῆς ἐνώσεως ἦν ἡ πρωτεύουσα αὐτῆς καὶ καθέδρα τοῦ ἡγεμόνος, κειμένη εἰς ἀπόστασιν δύο ὥρῶν ἀπὸ τοῦ Προῦτου, ἔχει 80 ἐκκλησίας, πολλὰ ἀνάκτορα, ξυλῖνας οἰκίας, καμπύλους δρόμους καὶ ἀκανονίστους, τὸν μὲν χειμῶνα πλήρεις πηλοῦ, τὸ δὲ θέρος ὀχληροῦ κονιορτοῦ καὶ τὸ ἥμισυ τῶν κατοίκων Ἰουδαίους.

Τὸ Γαλάζιον (80,000) δευτέρα πόλις τῆς Μολδαυίας κειμένη παρὰ τὴν ἐκβολὴν τοῦ Προῦτου εἰς τὸν Δούναβιν, ἀποτελεῖ τὸν λιμένα τῶν ἐκ τῆς Μολδαυίας ἐξαγομένων προϊόντων, τὴν μεγάλην ἀποθήκην τῶν εἰσαγομένων καὶ τὸν κύριον σταθμὸν τῆς ἀτμοπλοίας τοῦ Δουνάβεως. Μεταξὺ δὲ τῶν κατοίκων ὑπάρχουσιν πολλοὶ Ἑλλήνες ἐγκατεστημένοι ὡς ἔμποροι.

Τὸ Ἰσμαήλιον (30,000) πόλις ὀχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ κειμένη παρὰ τὸ βόρειον στόμιον τοῦ Δουνάβεως Κιλίαν.

Ἡ Φοξάνη (20,000) κειμένη εἰς τὰ σύνορα τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαυίας διαιρεῖται ὑπὸ ῥύακος εἰς δύο μέρη, τῶν ὁποίων τὸ μὲν ἀνήκει εἰς τὴν Βλαχίαν, τὸ δὲ εἰς τὴν Μολδαυίαν.

Τὸ Ῥένι (7,000) πόλις ὀχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ κειμένη ἐπὶ τῆς ἐκβολῆς τοῦ Προῦτου.

Ἡ Κίλια (7,000) ὡσαύτως ὀχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ πόλις κειμένη ἐπὶ τοῦ βορείου στομίου τοῦ Δουνάβεως.

Ἡ Οὐσχά, τὸ Φάλτσι καὶ ἡ Βολγράδη μικρότεραι πόλεις τῆς Μολδαυίας παρὰ τὸν Προῦτον καὶ τὴν λίμνην Ἰαπούλκην κείμεναι. Ἡ Ὅκνα ἐπὶ τοῦ Σερέτου ποταμοῦ ἔχουσα μεταλλεῖα καὶ ἀλατορυχεῖα καὶ τὸ Ῥωμανὸν ἐπὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Μολδαύου καὶ Σερέτου ποταμοῦ ἔχον θέσιν τερπνὴν.

Κλίμα. Καὶ τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαυίας τὸ κλίμα εἶναι

ψυχρὸν καὶ ὑγιές, μολονότι ὁ χειμὼν ἐν τῇ Μολδαυίᾳ εἶναι τραχύτατος καὶ τὸ θέρος θερμώτατον. Τὸ δὲ ἔδαφος ἀμφοτέρων καρποροφόρον καὶ οὐχὶ καλῶς καλλιεργούμενον.

Προϊόντα. Τὰ κυριώτερα προϊόντα τῆς χώρας εἶναι σῖτος, ἀραβόσιτος, κριθή, ὀπωρικὰ καὶ οἶνος. Ὅσον δὲ παρημελημένη εἶναι ἡ γεωργία, τοσοῦτον ἀνεπτυγμένη εἶναι ἡ κτηνοτροφία εὐδοκίμουσα ἕνεκα τῆς ἀφθονίας τῶν νομῶν καὶ παράγουσα ἵππων ἀγέλας, ἡμιόνων, χοίρων καὶ κερασφόρων ζώων. Ἡ μελισσοτροφία εἶναι ἱκανῶς ἐξηπλωμένη καὶ λίαν προσοδοφόρος, τὰ δάση ἀφθονον ξυλείαν παρέχουσιν, οἱ ποταμοὶ πλήρεις ἰχθύων παχυτάτων εἶναι καὶ ἡ ἀλιεία αὐτῶν σπουδαῖον κλάδον ἐμπορίου καὶ τὰ ἀλατορυχεῖα μεγίστην ποσότητα ἁλτος παρέχουσι. Τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον κατὰ τὸ πλεῖστον ἐξασκοῦσι ξένοι Ἕλληνες, Γερμανοί, Γάλλοι, Ἰουδαῖοι καὶ Ἀρμένιοι.

Κάτοικοι. Οἱ Βλάχοι καὶ οἱ Μολδαβοὶ κατὰ μὲν τὴν ἐθνικότητα εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἐπὶ Τραϊανοῦ (101—106) συστηθεῖσάν Ῥωμαϊκῶν ἀποικιῶν ἀναμιχθέντες μετὰ Γότθων, Οὐνων, Βουλγάρων καὶ ἄλλων Σλαυικῶν ἐθνῶν, κατὰ δὲ τὴν θρησκείαν ἀνήκουσιν εἰς τὴν ὀρθόδοξον Ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν, ἔχοντες σύνοδον πενταμελῆ προεδρευομένην ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Βουκουρεστίου.

Πολίτευμα. Ἡ Ῥωμανία ἔχουσα νῦν συνταγματικὸν πολίτευμα διοικεῖται ὑφ' ἐνὸς καὶ μόνου ἡγεμόνος ἐκλεγομένου ὑπὸ τῆς βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων. Νῦν δὲ τοιοῦτος εἶναι ὁ Γερμανὸς Κάρολος Χοχεντσόλερν ἀνήκων εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν οἰκογένειαν τῆς Πρωσσίας καὶ ἀναγορευθεὶς βασιλεὺς.

Ἑκπαίδευσις. Καὶ ἐνταῦθα, ὡς ἐν Σερβίᾳ, ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ λαοῦ πρότερον μὲν ἐντελῶς παρημελημένη ἦν, πρὸ τινων ὅμως ἐτῶν συνεστήθησαν πανταχοῦ σχολεῖα τῆς δημοτικῆς καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως, καὶ ἰδίως ἐν ταῖς πόλεσιν, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἀναβαίνει εἰς 2300 δημόσια καὶ 240 ἰδιωτικά. Ἐτι δὲ καὶ Πανεπιστήμιον ἔχει, ἰδρυθὲν τῷ 1869 ἐν Βουκουρεστίῳ.

Ἔσοδα καὶ ἔξοδα. Τὰ μὲν ἔσοδα ἀνέρχονται εἰς 80,000,000 φράγκων περίπου καὶ τὰ ἔξοδα ὡς ἔγγιστα ἀναβαίνουν εἰς 80,000,000 φράγκων. Τὸ δὲ δημόσιον χρέος εἶναι 150,000,000 φρ.

Στρατ. δύναμις. Αὕτη συνίσταται ἐκ 40 χιλ. πεζικοῦ, 12 χιλ. ἱππικοῦ καὶ ἐκ 60 χιλ. περίπου ἐθνοφυλάκων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

ΗΓΕΜΟΝΙΑ ΤΗΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ (ΚΑΤΩ ΜΟΙΣΙΑ)

*Εκτ. 1,200 □ Κατ. 2,000,000 σκεδόν.

§. 1.

Πᾶσα ἡ πρὸς Α. τῆς Σερβίας μετὰ τοῦ Αἴμου καὶ τοῦ Δουνάβεως μέχρι τῆς Μαύρης θαλάσσης ἐκτεινομένη χώρα ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ ἰδίως ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων Κάτω Μοισία. Ἀπὸ δὲ τοῦ 7 αἰῶνος μ. Χ. κατακτηθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἐκ τῶν ὀχθῶν τοῦ Βούλγα ἐλθόντος ἔθους τῶν Βουλγάρων μετωνομάσθη Βουλγαρία, καὶ τὸ 1392 ὑπέπεσεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Τούρκων. Διὰ δὲ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου ἐκηρύχθη ἡγεμονία αὐτόνομος, τελοῦσα ὁρισμένον φόρον καὶ διοικουμένη ὑπὸ χριστιανοῦ ἡγεμόνος, Ἀλεξάνδρου τοῦ Α'.

*Ορια. Ἡ μεγίστη αὕτη καὶ σπουδαιότατη ὑπὸ στρατηγικὴν ἔποψιν πρῶην ἐπαρχία τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας ὀρίζεται πρὸς Β. μὲν ὑπὸ τοῦ Δουνάβεως καὶ τῆς Ῥωμουνίας, πρὸς Δ. δὲ ὑπὸ τῆς Σερβίας πρὸς Ν. ὑπὸ τοῦ Αἴμου, τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας ἐν μέρει καὶ πρὸς Α. ὑπὸ τῆς Μαύρης θαλάσσης.

*Ορη. Τὰ ὄρη τῆς χερσονήσου εἰς δύο μέρη συνδέονται μετὰ τῶν ὀρέων τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης πρὸς Δ. μὲν μετὰ τῶν Ἰουλικῶν καὶ Δυναρικῶν Ἀλπεων, αἱ ὁποῖαι πληροῦσαι τὴν Βοσνίαν καὶ Ἑρζεγοβίνην μετὰ τῶν πολυαριθμῶν κλάδων, συνάπτονται μετὰ τοῦ Σκάρδου, Πίνδου καὶ τῶν ὀρέων τῆς Ἑλλάδος, πρὸς Α. μετὰ τῶν Καρπαθίων, τὰ ὁποῖα, ἐκπέμποντα κλάδους εἰς τὴν Ῥωμουνίαν, συνδέονται μετὰ τῶν κλάδων τῆς σειρᾶς τοῦ Αἴμου. Αὕτη δὲ διαχωρίζει τὴν χερσόνησον εἰς δύο μεγάλα μέρη, τὸ μὲν πρὸς Β. αὐτῆς, τὸ δὲ πρὸς Ν. καὶ ἀποτελεῖ τὰ κυριώτερα ὄρη τῆς χερσονήσου καὶ ἰδίᾳ τῆς Βουλγαρίας πρὸς Β. καὶ τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας πρὸς Ν.

Τὴν ὀρεινὴν ταύτην σειρὰν οἱ μὲν ἀρχαῖοι ἐθεώρουν ὡς συνεχῆ καὶ εὐθεῖαν ἐκτεινομένην ἀπὸ τῆς Μαύρης θαλάσσης μέχρι τῆς

Ἀδριατικῆς, οἱ δὲ νεώτεροι εὗρον ὅτι οὔτε εὐθείαν οὔτε συνεχῆ γραμμὴν ἀποτελεῖ, ἀλλὰ πολλαχοῦ διακοπτομένην ὑπὸ κοιλάδων καὶ πεδιάδων καὶ καμπυλουμένην εἰς πολλὰ μέρη. Ταύτης λοιπὸν τῆς ὁρείνης σειρᾶς τὸ ἀνατολικὸν μέρος ἀποτελεῖ ὁ Αἶμος χωρίζων τὴν Θράκην ἀπὸ τῆς Βουλγαρίας καὶ ἐκπέμπων πολλοὺς καὶ διχφόρους κλάδους εἰς τὴν Βουλγαρίαν, λαμβάνοντας ἐπιτοπίως πολλὰ καὶ διάφορα Βουλγαρικὰ ὀνόματα οἷον Μούργος Πλάνινα, Βουνόβοκα Πλάνινα, Μίρκοβσκα, Κλείσουρσκα καὶ Τρωϊτανσκα Πλάνινα, τῶν ὁποίων τὸ ὕψος μόλις ἀνέρχεται εἰς 4,000 ποδῶν. Πολλοὶ δὲ ὑπάρχουσι διόδοι ἐπὶ τοῦ Αἵμου, ἐπισημοτέρα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ Σίπκα.

Ὁ Αἶμος, ὃν οἱ Τοῦρκοι ὀνομάζουσι Μπαλκάμια, οἱ δὲ Βούλγαροι Στάρα Πλάνινα ἤτοι ἀρχαῖον ὄρος, πρὸς Α. μὲν χαμηλοῦμενος καλεῖται μικρὸς Αἶμος (Κουτζούκ Μπάλκαμ) καὶ ἀπολήγει εἰς τὴν Μαύρην Θάλασσαν, πρὸς Δ. δὲ ἀνυψούμενος ὀνομάζεται μέγας Αἶμος (Γοτζά Μπάλκαμ) καὶ πληροῖ τὴν Βουλγαρίαν καὶ Θράκην διὰ τῶν κλάδων του.

Ποταμοί. Μέγιστος πάντων τῶν ποταμῶν τῆς χερσονήσου εἶναι 1) ὁ Δούναβις (*Ιστρος), ὅστις πηγάζων ἐκ τῶν Βαυαρικῶν Ἀλπεων καὶ διερχόμενος τὴν Βαυαρίαν, Αὐστρίαν, Οὐγγαρίαν, Σερβίαν, Βουλγαρίαν καὶ Ῥωμουνίαν διὰ τριῶν στομιῶν ἐκβάλλει εἰς τὴν Μαύρην Θάλασσαν, τῶν ὁποίων τὸ μὲν βόρειον καλεῖται Κίλια (Λυκοστόμιον) παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς, τὸ δὲ μεσαῖον Σουλινᾶς καὶ τὸ νότιον τοῦ ἁγίου Γεωργίου (Ἱερὸν στόμα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις) τὸ βαθύτατον συνεχόμενον μετὰ τῆς μεγίστης λίμνης Ῥαζέλης (Ἀλμυρὶς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις) ἀνηκούσης νῦν εἰς τὴν Ῥωμουνίαν.

2) Ὁ Μοραῦος (Μάργος) συνιστάμενος ἐκ τοῦ Σερβικοῦ καὶ Βουλγαρικοῦ Μοραύου εἶναι ὁ μέγιστος παραπόταμος τοῦ Δουναβέως.

3) Ὁ Τίμαχος (Τίμοκ) συνιστάμενος ἐκ δύο ποταμῶν πηγάζοντων ἐκ τοῦ Αἵμου παρὰ τὰ Σερβικὰ μεθόρια ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν.

4) Ὁ Λῶμ (*Αἶμος παρὰ τοῖς ἀρχ.) πηγάζων ἐκ τοῦ Σοκ-

μίου καὶ ἄρδεύων τὴν δυτικὴν πλευρὰν τῆς Βουλγαρίας ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν παρὰ τὴν ὁμώνυμον πόλιν Λώμ.

5) Ὁ Ἰσκέρος (Ἰστικίος) πηγάζων ἐκ τοῦ Σκομίου συνίσταται ἐκ τοῦ λευκοῦ καὶ μέλανος Ἰσκέρου καὶ διαβρέχων τὴν Βουλγαρίαν ἐκ Μ. πρὸς Β. ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν πρὸς Δ. τῆς Νικοπόλεως.

6) Ὁ Βίδος (Ἀρτάνης καὶ Utus παρὰ τοῖς ἀρχ.) πηγάζων ἐκ τοῦ Αἴμου καὶ διερχόμενος τὴν Βουλγαρίαν ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν παρὰ τὴν Νικόπολιν.

7) Ὁ Ὄσμας (Ἀνάσαμος) πηγάζων ἐκ τοῦ Αἴμου ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν ἀπέναντι τῆς ἐκβολῆς τοῦ Ἀλούτα.

8) Ὁ Ἰάντρας (Ἄθρυς) πηγάζων ἐκ τῶν ὑπωρείων τῆς ἐπὶ τοῦ Αἴμου διόδου τῆς Σίπκας καὶ διερχόμενος παρὰ τὸ Γάβροβον καὶ τὸν Τύρναβον ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν πρὸς Δ. τοῦ Σιστόβου καὶ τῆς Σιμνίτσας.

9) Ὁ ἀνατολικὸς Λώμ σχηματιζόμενος ἐκ τοῦ λευκοῦ καὶ μέλανος Ἀώμ παρὰ τὸ Ρουχτσούκιον, ἐκβάλλει εἰς τὸν Δούναβιν πλὴν τούτων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι μικρότεροι ποταμοὶ ἐν Βουλγαρίᾳ.

Καὶ λίμναι. Ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Μαύρης θαλάσσης ὑπάρχουσι πολυάριθμοι λίμναι, τῶν ὁποίων αἱ πλεῖσται μικραὶ καὶ ἐλώδεις.

§. 2. Ἡ Βουλγαρία ἔχει πολλὰς μικρὰς πόλεις, διαιρουμένας εἰς παραδουναβίους, εἰς μεσογείους καὶ εἰς παραλίᾳς.

1) *Παραπόταμοι Πόλεις.* Πρωτεύουσα πόλις τῆς Βουλγαρίας εἶναι ἡ Σόφια Σαρδικὴ καὶ Τριαδίτσα (20,000) μεσογείος πόλις ὄχυρὰ κειμένη παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Μακεδονίας εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Σκομίου ὄρους.

Τὸ Ρουχτσούκιον (50,000) ὄχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ πόλις κειμένη ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως ποταμοῦ.

Τὸ Βιδίνιον (20,000) (Βιμινάκιον) πόλις ὄχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως κειμένη ἐν τῇ Α. πλευρᾷ τῆς Βουλγαρίας ἀπέναντι τοῦ Καλαφατίου ἔχουσα ἰσχυρὸν φρούριον.

Ἡ Νικόπολις (15,000) ὡσαύτως ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως παρὰ τὴν

ἐκβολὴν τοῦ Ὀσμα ποταμοῦ, κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῶν Ῥωμαίων Τραϊανοῦ εἰς ἀνάμνησιν τῆς κατὰ τῶν Λακῶν νίκης, τῆς ὁποίας καὶ νομίσματα Ἑλληνικὰ σώζονται φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν *ἈΝΙΚΟΠΟΛΙΤΩΝ ΠΡΟΣ ἸΣΤΡΩΝ* εἶναι ἡ ἀποθήκη τῶν ἐκ τῆς Βλαχίας φερομένων ἐμπορευμάτων.

Τὸ Σίστοβον (25,000) ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως κειμένη ἐφ' ὑψηλῆς θέσεως πρὸς Ἀ τῆς Νικοπόλεως εἶναι πόλις ὄχυρά καὶ ἐμπορικὴ.

Ἡ Σιλίστρα (30,000) (Δορύστολον) πρωτεύουσα πόλις τῆς διοικήσεως ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Δουνάβεως πρὸς Ἀ τοῦ Ῥουχτσουκίου κειμένη, ὄχυρωτάτη, περιτετειχισμένη καὶ ἐμπορικὴ διὰ σιδηροδρόμου συνδεομένη μετὰ τῆς Σούμλας, Βάρνης καὶ τοῦ Ῥουχτσουκίου.

2) *Μεσόγειοι πόλεις.* Ἡ Σούμλα (60,000), ἡ μεγαλητέρα, ὀχυρωτέρα καὶ σπουδαιοτέρα τῶν πόλεων τῆς Βουλγαρίας κειμένη εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Αἷμου, αἰετοπερὶ ὑπῆρξε τὸ κέντρον τῶν στρατιωτικῶν κινήσεων τῆς Τουρκίας ἐν τοῖς κατὰ τῆς Ῥωσσίας πολέμοις.

Ὁ Τούρναβος (20,000) πόλις κειμένη ἐπὶ βράχου πρὸς Ἀ τῆς Σούμλας ἐχρημάτισε πρωτεύουσα τοῦ Βουλγαρικοῦ κράτους καὶ ἔχει νῦν 20 χιλ. κατοίκων.

Τὸ Κεστενδίλιον (10,000) πόλις κειμένη πρὸς Μ τῆς προηγουμένης εἰς τὰ μεθόρια τῆς Σερβίας, Μακεδονίας καὶ Βουλγαρίας μετὰ 10 χιλ. κατοίκων. Ἡ Δούπνιτσα (10,000) ἐπίσημος διὰ τὴν σιδηρογυεῖα.

Τὸ Σαμοκῶξι (10,000) μικρὰ ἐμπορικὴ πόλις.

Ἡ Λόφτσα (12,000) (Λόβατς) πόλις κειμένη ἐπὶ τοῦ Ὀσμα (Ἀνασάμου) ποταμοῦ πρὸς Ἀ τοῦ Τουρνόβου.

Ἡ Πλεύνα (10,000) πρὸς Β. τῆς προηγουμένης κειμένη παρὰ τὸν Βίδον (Ἀρτάνην) ποταμὸν εἶναι ἐπίσημος διὰ τὴν πολιορκίαν τῶν Ῥώσων καὶ τὴν καρτερίαν τῶν Τούρκων.

Τὸ Ῥάζγγραδ (5,000) μικρὰ πόλις κειμένη ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Λῶμ μετὰ τῆς Σούμλας καὶ τοῦ Ῥουχτσουκίου ἐπίσημος διὰ τὴν νίκην τῶν Ῥώσων κατὰ τῶν Τούρκων τῷ 1810. Πρὸς τοῦ-

τοῖς δὲ καὶ πολλαὶ ἄλλαι μικραὶ πόλεις ὑπάρχουσιν ἐν τῇ μεσογείῳ Βουλγαρίᾳ οἷον τὸ Σιάρκιοη, ἡ Βερκόβτσα, ἡ Βράτσα, τὸ Ὁρχανιέ, τὸ Γάβροβον, τὸ Ὁσμάν παζάρ, Γενιπαζάρ καὶ τὸ Μετζιδιέ, ἔχουσαι 3—8 χιλ. κατοίκων.

Παράλιαι πόλεις. Ἡ Βάρνα (21,000) (Ὁδησσὸς καὶ Ὁδησσόπολις) κειμένη ἐπὶ τῆς ἐκβολῆς τοῦ Πανύσου ποταμοῦ, ἐκβάλλοντος εἰς τὴν Μαύρην θάλασσαν, εἶναι πόλις ὀχυρά, ἐμπορικὴ καὶ λίαν ἐπικαιρὸς πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔχουσα τὸν κάλλιστον λιμένα τῆς Μαύρης θαλάσσης καὶ πολλοὺς κατοίκους Ἑλλήνας ἐμπόρους καὶ συνδεομένη διὰ σιδηροδρόμου μετὰ τῆς μεσογείου Βουλγαρίας.

Τὸ Μπαλτζίκι (5,000) (Διονυσόπολις) μικρὰ πόλις κειμένη πρὸς Β τῆς Βάρνας καὶ ἔχουσα λιμένα καλὸν πλησίον ταύτης κεῖται καὶ ἡ πολυπαθὴς κωμόπολις Καθάρνα (Ἄκρα) ἔχουσα 3,000 κατοίκων τὸ πλεῖστον Ἑλλήνων.

§. 3. *Κλίμα* Τὸ μὲν κλίμα τῆς χώρας ἕνεκα τῶν ὁρέων εἶναι τραχὺ καὶ ψυχρόν, τὸ δὲ ἔδαφος λίαν καρποφόρον, ἀλλ' ὀλίγον καὶ ἀτελὲς καλλιεργημένον· καὶ ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἱκανὴς ἀνεπτυγμένη.

Προϊόντα. Τὰ κυριώτερα προϊόντα τῆς Βουλγαρίας εἶναι ἄφθονοι δημητριακοὶ καρποί, λίνον, οἶνος, ὀπωρικά, τρέφει διάφορα κτήνη, ἵππους, πρόβατα, αἰγας, ἀγέλας βοῶν καὶ βουβάλων, ἔχει δάση ἀξιόλογα, μεταλλεῖα χρυσοῦ, ἀργύρου, μολύβδου, σιδήρου καὶ μεταλλικὰ ὕδατα. Ἐν γένει δὲ τοσοῦτον προσοδοφόρος εἶναι ἡ Βουλγαρία ὥστε ἐθεωρεῖτο ὡς σιταποθήκη τῆς Τουρκίας καὶ τὰ εἰσοδήματα αὐτῆς ἐκάλυπτον τὸ ¹]₁₀ τῆς προσόδου τοῦ ὅλου κράτους.

Κάτοικοι. Οἱ Βούλγαροι καταγόμενοι ἐκ τῶν παρὰ τὸν Βόλγαν κατοικούντων Τατάρων καὶ κατὰ τὸν 7 αἰῶνα ἐγκατασταθέντες περὶ τὸν Δούναβιν, ἀνemiχθησαν μετὰ Σλαυικῶν φύλων, τῶν ὁποίων τὴν γλῶσσαν παρεδέχθησαν καὶ κατὰ τὸν 9 αἰῶνα ἠσπάσθησαν τὸν Χριστιανισμόν. Τοῦ ὅλικου πληθυσμοῦ τῶν κατοίκων 1,300,000 εἶναι Χριστιανοὶ ὁρθόδοξοι Βούλγαροι, 700,000 Τοῦρκοι, Τάταροι, Κιρκάσιοι καὶ Ἀλβανοὶ καὶ 250,000 Ἑλ-

ληνες, Ῥωμοῦνοι, Ἀθίγγανοι, Ἰουδαῖοι Ἀρμένιοι, Ῥώσσοι, Σέρβοι καὶ Γερμανοί.

Ἐκπαίδευσις. Κατὰ τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν οἱ Βούλγαροι εὐρίσκονται ἔτι καὶ νῦν ἐν τῇ νηπιότητι διότι μόλις πρὸ ἐνὸς ἔτους ἐγένετο ἀρχὴ πρὸς σύστασιν τακτικῶν σχολείων καὶ διάδοσιν τῆς στοιχειώδους καὶ μέσης ἐκπαιδεύσεως. Οἱ δὲ πλεῖστοι τῶν Βουλγάρων ἀσχολούμενοι ἐν τῇ γεωργίᾳ καὶ κτηνοτροφίᾳ διαμένουσιν ἀμαθεῖς καὶ ἀπαίδευτοι. Καὶ ὁ Ῥωσσοτουρκικὸς πόλεμος ἀπεκάλυψε τὰ λυπηρὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀμαθείας καὶ τὸν ἀκατάστατον χαρακτῆρα αὐτῶν.

Αὗται εἶναι αἱ πρὸς Β τοῦ Αἴμου μὴ Ἑλληνικαὶ ἐπαρχίαι ἤτοι Σλαυορωμουνικαί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Η ΘΡΑΚΗ

Ἐκτασις 1,300 □. Κάτοικοι 2,500,000.

Ἡ πρὸς Ν. τῆς Βουλγαρίας καὶ τοῦ Αἴμου μετὰ τῆς Μάυρης θαλάσσης, τοῦ Βοσπόρου, τῆς Προποντίδος, τοῦ Ἑλλησπόντου, τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τῆς Μακεδονίας καὶ τοῦ Νέστου ποταμοῦ ἐκτεινομένη χώρα καλεῖται Θράκη μὲν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ Φράγκων, Ῥούμ-Ἰλὶ δὲ (ἤτοι κατ' ἐξοχὴν τῶν Ῥωμαίων χώρα) ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Αὕτη διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου (1878) διηρέθη εἰς δύο τμήματα, τῶν ὁποίων τὸ μὲν βόρειον ἐκηρύχθη ἐπαρχία αὐτοδιοίκητος καὶ φόρου ὑποτελῆς τῷ Σουλτάνῳ καὶ μετωνομάσθη Ἀνατολικὴ Ῥωμυλία, περιλαμβάνουσα τὸ ἥμισυ σχεδὸν τῆς ὅλης Θράκης, τὸ δὲ νότιον καὶ ὑπόλοιπον ἔμεινε τῇ Τουρκίᾳ ὡς πρότερον ἦν. Ἐπειδὴ δὲ τὰ δύο τμήματα φύσει ἀποτελοῦσιν ἐν ὅλῳ συνεχές, διὰ τοῦτο φυσικῶς μὲν ἀμφοτέρωτα συνηνωμένα περιγράφονται, πολιτικῶς δὲ ἰδιαιτέρως.

1. Φυσικὴ κατάστασις.

Ὅρια. Ἡ Θράκη πρὸς Β μὲν ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ Αἴμου καὶ τοῦ Σκοβρίου ἐν μέρει, πρὸς Α δὲ ὑπὸ τῆς Μακεδονίας, ἀφ' ἧς χωρί-

ζεται από τοῦ Νέστου ποταμοῦ, πρὸς Ν δὲ ὑπὸ τοῦ Θρακικοῦ πελάγους, τοῦ Ἑλλησπόντου, τῆς Προποντίδος καὶ τοῦ Βοσπόρου καὶ πρὸς Α ὑπὸ τοῦ Εὐξείνου πόντου ἀπὸ τοῦ Βοσπόρου μέχρι τοῦ Αἰμονίου ἁκρωτηρίου.

Θάλασσαι καὶ πελάγη. Τρεῖς εἶναι αἱ θάλασσαι αἱ ὁποῖαι περιβάλλουσι τὴν Θράκην.

1) Ὁ Εὐξείνους πόντος (Μαύρη θάλασσα) ἐν τῇ Α πλευρᾷ ἀπὸ τοῦ Βοσπόρου μέχρι τοῦ Αἰμονίου (Ἑμινέδαγ) ἁκρωτηρίου ἀποτελοῦντος τὸ τελευταῖον ἄκρον τοῦ Αἴμου.

2) Ἡ Προποντίς (θάλασσα τοῦ Μαρμαρᾶ) ἐκτεινομένη μεταξὺ Βοσπόρου καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ

3) Τὸ Αἰγαῖον πέλαγος ἢ εἰδικώτερον τὸ Θρακικὸν πέλαγος ἐκτεινόμενον ἐν τῇ ΝΑ πλευρᾷ τῆς Θράκης ἀπὸ τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου μέχρι τοῦ Ἑλλησπόντου.

Κόλποι. Ἡ Θράκη ἐκ δύο πλευρῶν περιβαλλομένη ὑπὸ θαλάσσω ὀλίγους ἔχει κόλπους, τῶν ὁποίων οἱ ἐπισημότεροι εἶναι οἱ ἀκόλουθοι:

1) Ὁ τῆς Σάρου (Μέλας παρὰ τοῖς ἔρχ.) σχηματιζόμενος μεταξὺ τῆς Θρακικῆς χερσονήσου καὶ τῆς νοτίου πλευρᾶς τῆς Θράκης.

2) Ὁ τῆς Αἴνου μικρὸς πρὸς Δ τοῦ προηγουμένου εἶναι ὁ κάλλιστος καὶ ἀσφαλέστατος πάντων τῶν λιμένων τοῦ κόσμου καὶ

3) Ὁ μεταξὺ Ἀγχιάλου καὶ Σωζουπόλεως σχηματιζόμενος κόλπος τοῦ Πύργου ὁ μόνος ἐν τῇ Θρακικῇ παραλίᾳ τῆς Μαύρης θαλάσσης.

Πορθμοί. Δύο μόνον πορθμοὶ σχηματίζονται ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Θράκης.

1) Ὁ Ἑλλησπόντος (Δαρδανέλλια καὶ Τζανὰ Καλὲ τουρκιστὶ) μεταξὺ τῆς Θρακικῆς χερσονήσου (Καλλιπόλεως) καὶ τῆς Τρωάδος σχηματιζόμενος, ἔχει μῆκος 10 μιλ. καὶ πλάτος ἄνισόν ἐνιαχοῦ μὲν 5,000 ποδῶν, ἀλλαχοῦ δὲ μόνον 2,500 ποδ. καὶ εἶναι ὁ μέγιστος, κάλλιστος, ὀχυρώτατος καὶ σπουδαιότατος πάντων τῶν πορθμῶν ἀποτελῶν τὴν κλεῖδα τῆς Μεσογείου καὶ Μαύρης θαλάσσης.

Καὶ 2) ὁ Θρακικὸς Βόσπορος (Μποιοῦκ Δερὲ τουρκιστὶ) μέγας

ποταμὸς σχηματίζομενος μεταξὺ τῆς Θρακικῆς καὶ Ἀσιατικῆς παραλίας ἔχει μῆκος μὲν 4 μιλίων, πλάτος δὲ μόνον 1,200 βημάτων. Ἐν τῇ ἐκ τῆς Προποντίδος εἰσόδῳ τούτου κεῖται ἀριστερόθεν μὲν τὸ Βυζάντιον, δεξιόθεν δὲ ἡ Χαλκηδών.

Ὅρη. Τρία εἶναι τὰ κυριώτερα ὄρη τῆς Θράκης τὰ ἐξῆς.

1) Ὁ Περιγραφεῖς ἤδη Αἶμος (Βαλκάνια τουρκιστί,) ὅστις χωρίζων τὴν Θράκην ἀπὸ τῆς Βουλγαρίας διαιρεῖται εἰς δύο μέρη, ὧν τὸ μὲν πρὸς τὴν Μαύρην θάλασσαν λίαν χαμηλοῦμενον καὶ ἀπολῆγον εἰς τὸ Αἰμόνιον ἀκρωτήριο καὶ εἰς τὸν Βόσπορον ὀνομάζεται μικρὸς Αἶμος καὶ ἔχει ὕψος 3000'—800', τὸ δὲ πρὸς Δ ἐκτεινόμενον εἶναι ὑψηλότερον (5,000') καὶ ὀνομάζεται μέγας Αἶμος ἐκπέμπων κλάδους καὶ πρὸς Β καὶ πρὸς Ν.

2) Τὸ Σκόμιον (Βουλγ., Βίστοσκα, Πλάνινα καὶ Ἰλιδοῦλ Τουρ.) ΝΔ τοῦ Αἶμου ἐκτεινόμενον μεταξὺ τῆς Θράκης καὶ Βουλγαρίας ἐξ ἑνὸς καὶ μεταξὺ τῆς Μακεδονίας καὶ Σερβίας ἐν μέρει εἶναι τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς χερσονήσου ἀνυψούμενον εἰς 10,000' καὶ διακλαδιζόμενον ἀποτελεῖ τὴν πηγὴν τῶν μεγαλητέρων ποταμῶν τῆς Θράκης, Μακεδονίας, Βουλγαρίας καὶ Σερβίας καὶ

3) Ἡ Ῥοδόπη (Δεσποτοβοῦνι καὶ Δουσπάτ) εἶναι ὁ μέγιστος τῶν κλάδων, οἵτινες ἀποσπῶνται ἐκ τοῦ Αἶμου καὶ Σκομίου, ἐκτεινόμενος ἐκ τοῦ ΒΑ τῆς Φιλιππουπόλεως. ἀνυψούμενος εἰς 7,200' ὕψος καὶ ὀνομαζόμενος τουρκιστί Τζαδίρτεπε.

Ἀκρωτήρια. 1) Τὸ Αἰμόνιον (Ἑμινὲ Μπουρνού) ἀκρωτήριο, ἀποτελοῦν τὴν τελευταίαν ἄκραν τοῦ Αἶμου ἐν τῇ Μαύρῃ θαλάσσῃ.

2) Ἡ Θυνιάς (Θίνο) ἄκρα ΒΑ τῆς Σαλμυδησοῦ ἐν τῇ Μαύρῃ θαλάσσῃ

3) Ἡ Φιλία (Καραπουρνού) ἄκρα πρὸς Μ. τοῦ προηγουμένου παρὰ τῇ ὁμωνύμῳ πόλει Φιλίᾳ (Φίλεχ).

4) Τὸ χρυσοῦν Κέρας παρὰ τῇ Κωνσταντινουπόλει.

5) Ἡ Μαστουσία (Γενισιεῖρ ἀκρωτήρ. greco) ἄκρα ἐν τῇ ΝΑ πλευρᾷ τῆς Θρακικῆς χερσονήσου καὶ ἐν τῇ εἰσόδῳ εἰς τὸν Ἑλλήσποντον.

6) Τὸ Σαρπηδόνιον (Παξι) ἀκρωτήριον κείμενον ἀπέναντι τῆς νήσου Ἰμβρου καὶ

7) Τὸ Σέρρειον (Μέγρι) ἀκρωτήριον ἐκτεινόμενον ἐν τῇ νοτίῳ Θράκῃ πρὸς Δ τῆς Μικρασιατικῆς ἀπέναντι τῆς Σαμοθράκης.

Ποταμοί. Ἡ Θράκη ἔχει πολλοὺς ποταμοὺς, μέγιστος τῶν δ-ποίων καὶ ἐπιστημότατος εἶναι

1) Ὁ Ἑβρος (Μαρίτσα) πηγάζων ἐκ τοῦ Σκορίου καὶ διερχόμενος παρὰ τὴν Φιλιππούπολιν καὶ Ἀδριανούπολιν εἶναι πλωτός, δέχεται πολλοὺς παραποτάμους καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸ Θρακικὸν πέλαγος διαιρούμενος εἰς δύο βραχίονας, τῶν ὁποίων ὁ μεγαλύτερος σχηματίζει τὴν μετὰ τῆς θαλάσσης συνεχομένην λίμνην Στεντορίδα παρὰ τὴν Αἶνον.

Μετὰ τοῦτον ἔπονται ὁ Νέστος κοινὸς ποταμὸς τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης.

2) Ὁ Κόμψατος (Σώπαρις) πηγάζων ἐκ τῆς Ῥοδόπης καὶ διερχόμενος τὴν Βιστονίδα λίμνην, ἐκβάλλει εἰς τὸ Θρακικὸν πέλαγος ΒΑ τῶν Ἀβδῆρων.

3) Ὁ Τραῦς μικρότερος τοῦ προηγουμένου ὦν καὶ πηγάζων ἐκ τῆς Ῥοδόπης, ἐκβάλλει εἰς τὴν Βιστονίδα λίμνην.

4) Ὁ Μέλας (Σάρος ἢ Σιεχερσοῦ) ἐπιστημότερος τοῦ προηγουμένου ἐκβάλλει εἰς τὸν ὁμώνυμον κόλπον.

5) Ὁ Ἀψηθος πηγάζων ἐκ τῶν ΝΑ ὄρεων ἐκβάλλει εἰς τὸ Θρακικὸν πέλαγος πλησίον τῆς Αἶνου.

6) Ὁ Αἰγὸς ποταμὸς, μικρὸς μὲν καὶ ἀσήμαντος νῦν, ἐπίσημος ὅμως ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἱστορίᾳ ὦν, ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἑλλήσποντον παρὰ τῇ ὁμώνυμῳ πόλει. Ἔτι δὲ ὁ Εὐρώγυψος, ὁ Ἀρζος, ὁ Ἀθυρος, ὁ Βαθύνιος καὶ ἄλλοι ἐκβάλλουσιν εἰς τὴν Προποντιδα.

Λίμναι. Τρεῖς λίμνας περιέχει ἡ Θράκη τὰς ἀκολούθους·

1) Τὴν Βιστονίδα (Λάγος Βουροῦ) μεγάλην καὶ ἰχθυοφόρον πρὸς Δ. τῶν Ἀβδῆρων ἐκτεινομένην καὶ μὲ τὴν θάλασσαν συνεχομένην.

2) Τὴν Στεντορίδα ἐλώδη λίμνην σχηματιζομένην ἐκ τοῦ ἐνὸς βραχίονος τοῦ Ἑβρου ποταμοῦ πλησίον τῆς Αἶνου.

Και 3) τὴν Ἰσμαρίδα λίμνην ἐκτεινομένην μεταξύ τῆς Στρώ-
μης καὶ τῆς Μαρωνείας.

2, Πολιτικὴ κατάστασις.

Α'. Ἀνατολικὴ Ῥωμυλία.

*Εκτασις 600 □. Κάτοικοι 1,000,000.

Τὸ βόρειον μέρος τῆς Θράκης, φέρον τὸ ὄνομα τοῦτο, ἀποτελεῖ
αὐτόνομον βουλγαρικὴν ἐπαρχίαν τῆς Τουρκίας, διοικουμένην ὑπὸ
χριστιανοῦ ἡγεμόνος, ἐκλεγομένου ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου κατὰ πεν-
ταετίαν, καὶ ἔχει σχῆμα τετραπλεύρου, τοῦ ὁποῦ ἡ μὲν ἀνατο-
λικὴ πλευρὰ καὶ παράλια εἶναι στενωτέρα τῆς δυτικῆς, αὕτη δὲ
πλατυτέρα.

Τοιαύτη οὖσα πολιτικῶς ἡ ἀνατολικὴ Ῥωμυλία ἔχει ὀλίγας
μὲν παραλίους πόλεις, πλείονας δὲ μεσογείους.

α). Μεσόγειοι πόλεις.

Ἡ ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΙΣ (25,000). Αὕτη κτισθεῖσα ὑπὸ Φιλίππου
τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας παρὰ τὴν θέσιν ἀρχαίας πόλεως,
ἥτις ἐκαλεῖτο Εὐμαλπίας, ὠνομάσθη καὶ Πονηρόπολις, διότι ἐν
αὐτῇ συνόκισεν ὁ Φίλιππος δυσχιλίους συκοφάντας, ψευδομάρ-
τυρας καὶ πονηροὺς ἀνθρώπους. Κειμένη δὲ ἐν εὐφορωτάτῃ πε-
διάδι παρὰ τὸν Ἑβρον ποταμόν, εἶναι ἐπίσημος διὰ τὸ ἐμπόριον
καὶ τὴν μικρὰν βιομηχανίαν, παράγουσα δημητριακοὺς καρπούς,
βάμβακα, ὄρυζαν κλπ. Καὶ ὡς μεγαλητέρα πόλις τῆς ἀνατολικῆς
Ῥωμυλίας ἐγένετο πρωτεύουσα αὐτῆς, ἐν ᾗ ἐδρεύει ὁ διοικητής.
Ἡ Ἑσκιζάαρα (20,000) κεῖται πρὸς Β τῆς προηγουμένης
μεταξὺ τοῦ Ἑβρον καὶ τοῦ Τούντζα παραποτάμου αὐτοῦ.

Ἡ Σέλιμνος (Σλίβνο 25,000) βορειότερον τῆς προηγουμένης
εἰς τὰς ὑπώρειας τοῦ Σκομίου ὄρους κειμένη εἶναι ἐπίσημος
διὰ τὴν ἐτησίαν ἐμπορικὴν πανήγυριν καὶ διὰ τὴν βιομηχανίαν
τῶν μαλίνων ὑφασμάτων.

Τὸ Ταταρπαζαρτζίκι (10,000) πρὸς Δ τῆς Φιλιππουπόλεως
παρὰ τὸν Ἑβρον ποταμόν κειμένη.

Τὸ Κεζανλίκι (10,000) κείμενον πρὸς Β. τῆς Ἑσκιζάρας καὶ πρὸς Ν τῆς στενῆς διόδου Σίπκας.

Τὸ Χάσκοη (10,000) πρὸς Ν τῆς Φιλιππουπόλεως.

Ἡ Στενήμεχος (8,000) Ἑλληνικὴ κωμόπολις κειμένη μεταξὺ τῆς προηγουμένης καὶ τῆς Φιλιππουπόλεως.

Ἐκτὸς τούτων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι μικραὶ πόλεις καὶ κωμόποις μεσόγειοι ὡς τὸ Ἰχτιμαν, ἡ Αἰδὸς καὶ ἄλλαι.

Ε') Παράλιοι πόλεις.

Ἐπειδὴ ἡ τοῦ Βύζεινου πόντου παραλία, ἡ ἀνήκουσα εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ῥωμυλίαν εἶναι πολὺ μικρά, διὰ τοῦτο καὶ ὀλίγαι πόλεις ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῇ καὶ αὗται μικραὶ καὶ ἑλληνικαί.

Ἡ Σωζούπολις (5,000 Ἀπαλλωνία) ἡ μεσημβρινωτάτη παραλία πόλις τῆς ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας πρὸς νότον τοῦ κόλπου τοῦ Πύργου.

Ὁ Πύργος (Βουργᾶς 6,000) μικρὰ ἐμπορικὴ πόλις κειμένη ἐντὸς τοῦ ὁμωνύμου κόλπου.

Ἡ Ἀγχίαλος (5,900) κειμένη πρὸς Β τῆς προηγουμένης.

Καὶ ἡ Μεσημβρία (5,000) κειμένη εἰς τὸ βόρειον μέρος τῆς παραλίας τῆς ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας.

Β'. Θράκη (Ῥωμυλία).

Ἐκτ. 650 □ Κατ. 1,500,000.

Τὸ μὲν βόρειον μέρος τῆς ὅλης Θράκης ἐκλήθη ἀνατολικὴ Ῥωμυλία, ἐν ᾧ ἔπρεπε νὰ ὀνομασθῇ βόρειος Ῥωμυλία, τῷ δὲ νοτίῳ μέρει, ὅπερ κατέχει, ὡς πρότερον, ἡ Τουρκία, ἔμεινε τὸ ὄνομα τῆς ὅλης χώρας Θράκη, ἥτις δύναται νὰ ὀνομασθῇ νῦν ἰδίως Θράκη, ἢ νότιος Ῥωμυλία. Αὕτη ἀρχομένη ὀλίγον νοτίως τῆς Σωζουπόλεως, ἐκτείνεται πρὸς Δ μέχρι τοῦ Νέστου ποταμοῦ, τοῦ ἀποτελοῦντος τὰ ὅρια τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας. Καὶ ταύτης αἱ πόλεις εἶναι παράλιαι καὶ μεσόγειοι.

α) Παράλιαι πόλεις

Ἡ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ (1,000,000 περίπου) (Ἐπτάλοφος καὶ Νέα Ῥώμη) ἡ πρωτεύουσα καὶ μητρόπολις τοῦ Ὀθωμανικοῦ

κράτους κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου τῷ 328 μ. Χ. ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Βυζαντίου, τὴν ὁποῖαν αὐτὸς μὲν ἐκάλεσε Νέαν Ῥώμην, οἱ δὲ κάτοικοι πρὸς τιμὴν αὐτοῦ Κωνσταντινούπολιν, κεῖται ἐπὶ 7 λόφων, ἐφ' ᾧ καὶ Ἑπτάλοφος καλεῖται, ἔχει 3 μιλίων περιφέρειαν (6 περίπου ὥρων), θεὰν ἐξωτερικῶς μὲν λαμπροτάτην, ἐσωτερικῶς δὲ στενάς, ἀνωμάλους καὶ ἀκαθάρτους ὁδοὺς καὶ περιέχει πολλὰς συνοικίας, ἐπισημότεραι τῶν ὁποίων εἶναι ἡ Πέρα (Σταυροδρόμιον), ὁ Γαλατὰς, τὸ Φανάριον, τὸ Σεράϊον, ὁ Τοπχανές κτλ. καὶ 24 τερπνὰ προάστεια, ὧν ἐπισημότερα εἶναι ὁ Βόσπορος (Μπουγιούκδερε), τὰ Θεραπειά, τὸ Νεοχώριον, τὸ Ὁρτάκιον κτλ. Ἡ Κωνσταντινούπολις ἔχει 80,000 οἰκίας, 1,000,000 κατοίκων περίπου, ὧν 500,000 Μωαμεθανοί, 300,000 Ἑλληνες καὶ οἱ λοιποὶ Ἑβραῖοι, Ἀρμένιοι καὶ διάφοροι Εὐρωπαῖοι, 400 μεγάλα Ἱζαμιά καὶ 5,000 μικρά, 500 μεγάλα σχολεῖα, 1,200 δημοτικὰ καὶ γραμματοδιδασκαλεῖα, 13 δημοσίας βιβλιοθήκας, 1,200 λουτρά, 23 Ἑλληνικὰς ἐκκλησίας, 18 μικρά καὶ μεγάλα μοναστήρια, νοσοκομεῖα, ὀρφανοτροφεῖα καὶ ἄλλα φιλανθρωπικὰ καταστήματα. Τῶν δ' ἀρχαίων μνημείων ἐπισημότερα εἶναι ὁ Ὁβελίσκος τοῦ ἀρχαίου ἵπποδρομίου (Χατμέϊδαν), ὁ ναὸς τῆς Ἀγίας Σοφίας κτισθεὶς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ καὶ ἔχων μῆκος μὲν 300 περίπου ποδῶν πλάτος δὲ 260', τὸ Ἑπταπύργιον, ὁ Τετράπλευρος ὀβελίσκος τοῦ μεγάλου Θεοδοσίου, ὁ Κολοσσὸς Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ἡ ἐκ Δελφῶν μετακομισθεῖσα ὀφιοειδής, τρικάρηνος καὶ ἐλικοειδὲς χαλκῇ στήλῃ καὶ πολυάριθμα βασιλεία τῶν Σουλτάνων.

Αἱ μὲν κείμεναι ἐν τῇ παραλίᾳ τοῦ Εὐξείνου πόντου πόλεις καὶ κωμοπόλεις εἶναι ὀλίγαι, μικραὶ καὶ ἀσήμαντοι οἷον ἡ Μίδια, ἡ Ἀγαθόπολις καὶ ὁ περιώνυμος διὰ τὴν συνθήκην Ἅγιος Στέφανος. Ἐν τῇ παραλίᾳ ταύτῃ πόλεις ἦσαν ἡ Δέλκος, ἡ Φινόπολις καὶ ἡ Σαλμυδησσός. Τούτων δὲ ἐπισημότεραι εἶναι αἱ κείμεναι ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Προποντίδος τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Θράκικοῦ πελάγους μέχρι τῆς ἐκβολῆς τοῦ Νέστου.

Ἡ Σηλυβρία (Εὐδοξιούπολις) κειμένη πρὸς Δ. τοῦ Βυζαντίου, μετωνομάσθη Εὐδοξιούπολις πρὸς τιμὴν τῆς Εὐδοξίας συζύγου

τοῦ αὐτοκράτ. Ἀρκαδίου, ἀλλὰ διετήρησε μέχρι τοῦδε τὸ πρῶτον καὶ ἀρχαῖον ὄνομα αὐτῆς.

Ἡ Πέρινθος (Ἡράκλεια) κειμένη ἐν τῇ αὐτῇ παραλίᾳ πρὸς Δ τῆς προηγουμένης. Τὸ πάλαι μὲν ἦν ἐπίσημος τῆς Θράκης πόλις, νῦν δὲ μικρὰ πολίχνη κατέστη.

Ἡ Ῥαιδεστός (Βισάνθη) (20,000) κειμένη πρὸς Δ τῆς Περίνθου εἶναι λίαν ἐμπορικὴ πόλις ἔχουσα καλὸν λιμένα καὶ καλὰ ἑλλην. ἐκπαιδευτήρια.

Ἡ Γάνος κειμένη ΜΔ τῆς προηγουμένης, πάλαι μὲν ἦν ὀχυρά, νῦν δὲ κωμόπολις μικρά.

Ἡ Ἡράκλεια κειμένη ΜΔ. τῆς Γάνου.

Ἡ Καλλιπολις (15,000) κειμένη ἐν Ἑλλησπόντῳ εἶναι ἐμπορικὴ καὶ ὀχυρά, ἔχουσα δύο λιμένας καὶ βιομηχανίαν μαροκινῶν δερμάτων.

β') Μεσόγειοι πόλεις.

Ἡ ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΙΣ (50,000) (1). Αὕτη καλουμένη Ὁρεστία τὸ πάλαι κεῖται ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἑβρου ἐν εὐφορωτάτῃ πεδιάδι, περικυκλουμένη ὑπὸ πολλῶν λόφων καὶ διὰ σιδηροδρόμου συνδεομένη μετὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, Φιλιππουπόλεως καὶ Ταταρπαζαρτζικίου. Ἐκτίσθη δὲ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανοῦ καὶ ἀκολούθως κυριευθεῖσα ὑπὸ τῶν Τούρκων τῷ 1336 διέμεινε πρωτεύουσα τῶν Σουλτάνων μέχρι τοῦ 1463 ἔχουσα μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα καὶ τζαμιά, βιομηχανικὰ ἐργοστάσια καὶ μεσόγειον ἐμπόριον. Τῶν δὲ κατοίκων τὸ $\frac{1}{4}$ Ἕλληνες εἶναι διατηροῦντες καλὰ Ἑλληνικὰ ἐκπαιδευτήρια, οἱ δὲ λοιποὶ Τούρκοι, Βούλγαροι, Ἰουδαῖοι καὶ Ἀλβανοί.

Αἱ Σαράντα ἐκκλησίαι (20,000) πρὸς Α τῆς προηγουμένης κειμένη εἶναι ἐπίσημος μεσόγειος πόλις οἰκουμένη ὑπὸ πολλῶν Ἰουδαίων.

Ἡ Διδυμότειχος (10,000) κειμένη πρὸς Ν τῆς Ἀδριανουπόλεως καὶ ἐπίσημος διὰ τὴν διατριβὴν Καρόλου τοῦ ΙΒ', βασιλέως τῆς Σουηδίας.

(1) Ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων σπουδαίως ἡλαττώθη κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη.

Ἡ Σηπτός (Ἰάλοβα) ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ Ἑλλησπόντου ἀπέναντι τῆς Ἀβύδου, πλησίον τῆς ὁποίας ὁ Ξέρξης γεφυρώσας τὸν Ἑλλησποντον διέβη μετὰ τοῦ στρατοῦ (481 π. Χ.)· ἐνταῦθα ἔκειτο καὶ ὁ Αἰγὸς ποταμὸς ὅπου ὁ Λύσανδρος κατέστρεψε τὸν Ἀθηναϊκὸν στόλον καὶ ἔληξεν ὁ Πελοπον. πόλεμος (404 π. Χ.).

Ἡ Μάδυτος (Μάδυτο καὶ Μάιδος) κειμένη ἐν τῇ ΝΔ παραλίᾳ τῆς Θρακικῆς χερσονήσου.

Ἡ Καρδία (Καρίδι) κειμένη ἐν τῇ ἀνατ. παραλίᾳ τοῦ Μέλανος κόλπου.

Ἡ Αἶνος (Πολτυοβρία) ἐμπορικὴ πόλις κειμένη ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου κόλπου ἀπέναντι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Βόρου ποταμοῦ· ἐνταῦθα ἔκειτο πάλαι ἡ Μένδη ἐπίσημος ὡς πατρίς τοῦ περιωνύμου ἀγαλματοποιῶ Παιωνίου.

Ἡ Μαρώνεια (Μάκρη) ἐν τῇ παραλίᾳ τοῦ Θρακικοῦ πελάγους κειμένη πλησίον τῆς Ἰσμαρίδος λίμνης, ἐφημιζέτο πάλαι διὰ τὸν λαμπρὸν οἶνον.

Τὸ Καραγενιτζέ μικρὰ πόλις κειμένη ἐν τῇ παραλίᾳ πλησίον τῆς Βιστονίδος λίμνης καὶ τοῦ μικροῦ κόλπου Λαγοῦ.

Τὰ Ἀβδῆρα (Πλατύστομον) κειμένη παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νέστου ποταμοῦ, ἐφημιζέτο πάλαι διὰ τὴν γέννησιν μεγάλων ἀνδρῶν οἷον τοῦ Ἀναξάρχου, τοῦ Δημοκρίτου, Πρωταγόρου, Ἐκταίου καὶ ἄλλων καὶ παροιμιώδης ἦν διὰ τὴν ἀναισθησίαν καὶ ἀπειροκαλίαν τῶν κατοίκων.

§. 5. Κλίμα.

Τὸ ἰδιαζὸν κλίμα τῆς Θράκης εἶναι εὐκρατον καὶ ὑγιεινὸν πλὴν τῶν ὄρεων τοῦ Αἶμου καὶ τῆς Ῥοδόπης μερῶν. Τὸ δὲ ἔδαφος λίαν μὲν καρποφόρον, δὲν εἶναι ὅμως καὶ καλῶς καλλιεργημένον καὶ ἡ κτηνοτροφία εὐδοκιμοῦσα, δὲν εἶναι πολὺ ἀνεπτυγμένη.

Ἐκτὸς τούτων ὑπάρχουσι καὶ τινες μεσόγειοι κωμοπόλεις καὶ μικραὶ πόλεις οἷον ἡ Γιουμουρτζίνα ἡ Τζουμάτς καὶ ἡ Ξάνθη, πολὺ δὲ περισσότεραι ἀρχαῖαι πόλεις ὑπῆρχον, τῶν ὁποίων νῦν ἔρείπια μόνον ἐνιαχοῦ παρατηροῦνται.

γ') Νῆσοι ἐν τῇ Προποντίδι.

Αὗται μολοντί ἀνήκουσιν εἰς τὴν Ἀσιατικὴν Τουρκίαν καὶ ἱ-

δίως εἰς τὴν Βιθυνίαν, περιγράφονται ἐνταῦθα ἕνεκα τῆς μεγάλης σχέσεως, ἣν ἔχουσιν πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἰς τοὺς κατοίκους τῶν ὁποίων χρησιμεύουσιν ὡς θαλάσσια καὶ τερπνὰ προάστια, εἰς τὰ ὁποῖα καταφεύγουσι τὸ θέρος οἱ εὐπορώτεροι αὐτῶν. Ὀνομάζονται δὲ αὗται νῆσοι τῶν Πριγκίπων (Δημόνησοι τὸ πάλαι ὑπὸ Δημονήσου τινὸς λαβοῦσαι τὸ ὄνομα) καὶ εἶναι 9 τὸν ἀριθμὸν κείμεναι πρὸ τοῦ Βοσπόρου καὶ κατοικοῦμεναι ὑπὸ Ἑλλήνων (8—10,000). Ἐπισημότεραι δὲ τούτων εἶναι 1) ἡ Πρίγκηπος Πιτιώδης πάλαι, φημιζομένη διὰ τὸ λαμπρὸν κλίμα καὶ τὰς τερπνὰς ἐξοχάς, 2) ἡ Χάλκη (Χαλκίτις τὸ πάλαι καλουμένη διὰ τὰ μέταλλα τοῦ χαλκοῦ) ἐπίσημος διὰ τὴν θεολογικὴν καὶ ἐμπορικὴν σχολήν, καὶ 3) ἡ Ἀντιγόνη καὶ ἡ Πρώτη μικρότεραι καὶ ὀλιγώτερον ἐπίσημοι τῶν προηγουμένων.

Ἐν δὲ τῷ δυτικῷ μέρει τῆς Προποντίδος κεῖνται 4 ἄλλαι νῆσοι ἀνήκουσαι εἰς τὴν Ἀσιατικὴν Τουρκίαν καὶ τὸ πάλαι εἰς τὴν Μυσίαν ἦτοι ἡ μεγαλητέρα αὐτῶν Προκόννησος (νῆσος Μαρμαρᾶ, ἐξ ἧς καὶ ἡ Προποντὶς καλεῖται θάλασσα τοῦ Μαρμαρᾶ) καὶ Προικόννησος καὶ Ἐλαφόννησος καλουμένη ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, εἶναι ἐπίσημος διὰ τὰ λαμπρὰ λευκὰ μάρμαρα, ἐξ ὧν ὠκοδομήθησαν τὰ λαμπρότερα οἰκοδομήματα τῆς ἀρχαιότητος.

4) Ἡ Ὀριούσσα κειμένη πρὸς Δ τῆς προηγουμένης καὶ μικρότερα ἐκείνης καὶ ἡ Ἀλώνη κειμένη ΜΔ τῆς Ὀριούσσης. Καὶ ΝΑ ἐν τῇ Προποντίδι πρὸς τὴν Κύζικον κεῖται ἡ Βέσβικος (Καλόλιμνος) μικρὸν νησίδιον.

Προϊόντα. Τὰ κυριώτερα προϊόντα τῆς Θράκης εἶναι δημητριακοὶ καρποί, καπνὸς ἐξαιρετος καὶ περίφημος, βάμβαξ, οἶνος, μέταξα, ὄρυζα κλπ. καὶ μέταλλα διάφορα καὶ πολλὰ μεταλλικὰ ὕδατα. Ἡ δὲ βιομηχανία αὐτῆς μικρὰ καὶ ἀσήμαντος συνιστάμενη εἰς τὴν κατασκευὴν μαλλίνων ὑφασμάτων ἐξαιρέτων διὰ τὰ καλὰ τῶν προβάτων μαλλία.

Κάτοικοι. Οἱ ἀρχαιότατοι κάτοικοι αὐτῆς ἐλθόντες ἐξ Ἀσίας πρωϊμώτατα ἀνέπτυξαν πολιτισμόν, ὅτε ἤκμασαν περίφημοι νομοθέται καὶ σοφοὶ ἄνδρες οἷον ὁ Ζάμολξις, ὁ Ὀρφεύς, ὁ Λίνος καὶ Θάμυρις θεωρούμενοι ὡς οἱ πατέρες τῆς μουσικῆς. Βραδύτερον

ὅμως ὅτε εἰσέβαλον πολλὰ βάρβαρα ἔθνη, περιέπεσεν ἡ Θράκη εἰς βαρβαρότητα καὶ ἀπὸ τῆς 5' ἑκατονταετηρίδος διεδόθη δ' Ἑλληνισμὸς διὰ τῶν εἰς τὴν παραλίαν αὐτῆς γενομένων Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν, καὶ ἀκολούθως περιῆλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Μακεδόνων, τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν Βυζαντινῶν κατὰ τὸν δ' αἰῶνα, καὶ ἀπὸ τούτων μετέβη εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Τούρκων κατὰ τὸν ιδ' αἰῶνα, ὑπὸ τὴν δεσποτείαν τῶν ὁποίων περιέπεσε καὶ πάλιν εἰς τὴν βαρβαρότητα τοῦ δὲ ἑλικοῦ πληθυσμοῦ τῶν νῦν κατοίκων τῆς Θράκης (2,500,000) 700 μὲν χιλ. εἶναι Ἑλληνες, 300 δὲ χιλ. Βούλγαροι, οἱ δὲ λοιποὶ Τούρκοι, Ἀρμένιοι, Ἰουδαῖοι, Ἀθίγγανοι, Κιρκάσιοι, Ἀλβανοὶ καὶ διάφοροι.

Ἐκπαίδευσις. Κατὰ τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς τέχνας ὑπερέχουσι πάντων τῶν ἄλλων οἱ Ἑλληνες συντηροῦντες 200 περίπου ἐκπαιδευτήρια ἀρρένων καὶ θηλέων, ἐν οἷς ἐκπαιδεύονται 15,000 περίπου μαθητῶν καὶ μαθητριῶν. Μετὰ δὲ τὴν πολιτικὴν μεταβολὴν διωργανώθη ἡ ἐκπαίδευσις καὶ ἐν τῇ ἀνατολικῇ Ῥωμυλίᾳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

(ΦΙΑΙΜΠΕ ΒΙΛΑΕΤ ΗΤΟΙ ΧΩΡΑ ΤΟΥ ΦΙΑΙΜΠΟΥ ΤΟΥΡΚΙΣΤΙ).

*Εκτ. 800 □ μιλ. Κατ. 1,500,000.

Α') Φυσικὴ κατάστασις.

Πᾶσα ἡ πρὸς Δ. τῆς Θράκης, πρὸς Ν. τῆς Σερβίας, πρὸς Α. τῆς Ἀλβανίας καὶ πρὸς Β. τῆς Θεσσαλίας κειμένη χώρα καὶ μόνον ὑπὸ τοῦ ΝΑ μέρους ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους περιβαλλομένη ὀνομάζεται Μακεδονία διατηρήσασα τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς ὄνομα.

Ὅρια. Ἡ λαμπροτάτη, εὐφορωτάτη καὶ ἐνδοξοτάτη αὕτη χώρα ἐπὶ τῶν βασιλείων αὐτῆς ἐξετείνετο πρὸς Α. μὲν μέχρι τοῦ Νέστου ποταμοῦ καὶ Θερμαϊκοῦ κόλπου, πρὸς Β. δὲ μέχρι τοῦ Σκομίου καὶ Ὀρβήλου καὶ Σκάρδου, πρὸς Δ. μέχρι τῆς Ἀδριατικῆς

θαλάσσης, ἀφ' ἧς ἀπεσπάθη ἡ Ἰλλυρία (νῦν Ἀλβανία) καὶ πρὸς Ν. μέχρι τῶν Καμβουνίων ὁρέων καὶ τοῦ Ὀλύμπου ἐν μέρει.

Πελάγη καὶ κόλποι. Ἐν μόνον μέρος τῆς Μακεδονίας τὸ ΝΑ περιβάλλεται ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τὸ βόρειον μέρος τοῦ ὁποίου ἐκαλεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Θρακικὸν πέλαγος. Κόλποι δὲ σχηματιζόμενοι ἐν τῇ πελάγει τούτῳ εἶναι οἱ ἀκόλουθοι.

1) Ὁ Θερμαϊκὸς (κόλπος τῆς Θεσσαλονίκης) λαβὼν τὸ ὄνομα ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ κειμένης ἀρχαίας πόλεως Θέρμης, εἶναι ὁ μέγιστος καὶ ἐπιστημότατος πάντων τῶν λοιπῶν καὶ διὰ τοῦτο καὶ Μακεδονικὸς ὠνομάσθη. Τούτου τὸ μὲν στόμιον ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Μαγνησίας κειμένου ἀκρωτηρίου τοῦ ἀγίου Γεωργίου καὶ ἐκτεινόμενον μέχρι τοῦ Καναστραίου ἀκρωτηρίου ἔχει μὲν ἑκτασιν 15 λευγῶν, μῆκος δὲ 87 λευγῶν καὶ πλάτος 8 μόνον.

2) Ὁ Τορωναῖος (κόλπος τῆς Κασσάνδρας) κληθεὶς οὕτω ἐκ τῆς ἐν τῇ δυτικῇ ἄκρᾳ κειμένης ἀρχαίας πόλεως Τορώνης σχηματίζεται μεταξὺ τῶν δύο μικρῶν χερσονήσων τῆς Χαλκιδικῆς ἥτοι τῆς Τορώνης καὶ Παλλήνης καὶ εἶναι μὲν πολὺ μικρότερος τοῦ προηγουμένου, οὐχ ἥττον ὅμως ἐπίσημος εἶναι διὰ τὴν ἀσφάλειαν αὐτοῦ.

3) Ὁ Σιγγιτικὸς (κόλπος τοῦ ἁγίου Ὁρους) λαβὼν τὸ ὄνομα ἐκ τῆς ἐν τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ τῆς Σιθωνίας κειμένης πόλεως Σίγγου (νῦν Σικυᾶς) κεῖται μεταξὺ ταύτης τῆς χερσονήσου καὶ τῆς ἀντικειμένης Ἀκτῆς (ἁγίου Ὁρους).

4) Ὁ Στρυμονικὸς (κόλπος τοῦ Ὁρφάνου καὶ τῆς Πενδίνης) ὀνομασθεὶς οὕτως ἐκ τοῦ ἐν αὐτῷ ἐκβάλλοντος Στρυμόνος ποταμοῦ, εἶναι μεγαλύτερος τῶν δύο προηγουμένων καὶ εὐρύτερος τοῦ Θερμαϊκοῦ κατὰ τὸ στόμιον.

5) Ὁ Ἀκάνθιος (Ἰστιλλᾶρ) κόλπος ἐκ τῆς ἐν αὐτῷ κειμένης πόλεως Ἀκάνθου ὀνομασθεὶς, ἔνθα ἐγένετο ἡ περιώνυμος βασιλικὴ διώρυξ, σχηματίζεται πρὸς Δ. ἐκ τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου καὶ

6) Ὁ τῆς Καβάλας (Χριστουπόλεως) κόλπος εἶναι ὁ τελευταῖος πρὸς τὴν Θράκην.

Λιμένες. 1) Ὁ λιμὴν τῆς Θεσσαλονίκης ἀποτελῶν τὸν μυχὸν

τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου εἶναι ὁ μέγιστος, κάλλιστος καὶ ἐπιστημότατος πάντων τῶν λοιπῶν καὶ θαυμάζεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων διὰ τὴν μεγίστην χωρητικότητα καὶ ἀσφάλειαν. Πρὸς Μ τούτου ὑπάρχουσι δύο μικροὶ λιμένες ὁ τῆς Πύδνης (Κίτρου) καὶ ὁ τῆς Μεθώνης (Ἐλευθεροχωρίου).

2) Ὁ λιμὴν τῆς Κασσάνδρας (Ποτιδαίας) πρὸς Α τοῦ προηγούμενου κείμενος, ἦν λίαν ἐπίσημος τὸ πάλαι ἕνεκα τῆς περὶ τὸν Ποτιδαίας.

3) Ὁ λιμὴν τῆς Μολυβοπόργου (Μακρυβέρνης) ἀποτελεῖ τὸν μυχὸν τοῦ Τορωναίου κόλπου καὶ ἦν διάσημος τὸ πάλαι ὡς λιμὴν τῆς πολυθρυλήτου Ὀλύμβου.

4) Ὁ λιμὴν τῆς Ἀμφιπόλεως Ἡϊῶν (Κοντέσσα) κείμενος ἐπὶ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Στρυμόνος καὶ ἐπιστημότατος τὸ πάλαι, νῦν κατῆστη ἀσήμαντος.

Ὅρη.

Βόρεια. 1) Τὸ Σκόμιον (Βίστοσκα καὶ Ῥίλοδαγ) ἐκτεινόμενον ΝΔ τοῦ Αἴμου καὶ χωρίζον τὴν ΒΑ Μακεδονίαν ἀπὸ τῆς Βουλγαρίας ἔχει πολλὰς ὑψηλὰς κορυφάς, φερούσας διάφορα ἐπιτόπια βαρβαρικά ὀνόματα, ἡ ὑψηλότερα τῶν ὁποίων ἀνυψοῦται εἰς 10, 500 ποδῶν ὕψος.

2) Ὁ Ὀρβήλος (Σπάτος) πρὸς Δ τοῦ Σκορίου ἐκτεινόμενος καὶ χωρίζων τὴν Μακεδονίαν ἀπὸ τῆς Σερβίας ἐκπέμπει πολλοὺς κλάδους πρὸς Β καὶ Ν, τῶν ὁποίων ἐπιστημότεροι εἶναι ὁ Καραδάγ, ἡ Δοβανίστα καὶ Σέρτα, καὶ εἶναι πολὺ χαμηλότερος τοῦ Σκορίου μόλις ἔχων ὕψος 5—6 χιλ. ποδῶν.

3) Ὁ Σκάρδος (Σιαρδάγ) ἐκτεινόμενος ἐν τῇ ΒΔ γωνίᾳ τῆς Μακεδονίας καὶ ἀποτελῶν πρὸς ἄρκτον μὲν τὰ ὅρια τῆς ΒΑ Μακεδονίας καὶ Δαρδανίας, πρὸς Μ δὲ καθήκων χωρίζει τὴν Μακεδονίαν ἀπὸ τῆς Ἀλβανίας (Ἰλλυρίας), εἶναι ὑψηλότερον ὄρος τοῦ ὁποίου ἡ κορυφή Διουβατρίνη καλουμένη ἔχει ὕψος 9 χιλ. ποδῶν περίπου.

Κλάδοι δὲ τούτου ἐκτεινόμενοι εἰς μὲν τὴν Δ Μακεδονίαν εἶναι ὁ Βαρνοῦς (Περιστερί) ΝΔ τῶν Βιτωλίων καὶ τὰ Πυρηναιῖα (Πισρία καὶ νῦν Πετρίνα) καλούμενα, μεταξὺ τῶν Βιτωλίων καὶ

τῆς Ἀχρίδος, εἰς δὲ τὴν Ἰλλυρίαν ἢ Κανδουίτ, διακλαδιζομένη εἰς πολλὰς διακλαδόσεις.

Κεντρικά. 4) Τὸ Βόϊον καὶ Βέρμιον (Γράμμος, Σμόλικα καὶ Μουστατζός) ἐκτεινόμενον πρὸς Ν. τοῦ Σκάρδου καὶ χωρίζον τὴν ΝΑ Μακεδονίαν ἀπὸ τῆς Ἑπείρου ἐκπέμπει πολλοὺς κλάδους καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν πρὸς Α καὶ εἰς τὴν Ἑπείρον πρὸς Δ καὶ ἔχει ὕψος 8 χιλ. ποδῶν περίπου.

Νότια. 5) Τὰ Καμβούνια (Βωλούτσα) ὄρη ἐκτεινόμενα πρὸς Μ τῆς Μακεδονίας καὶ χωρίζοντα ταύτην ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας καὶ ἐκπέμποντα κλάδους εἰς ἀμφοτέρας τὰς χώρας, ἔχουσιν ὕψος 5 χιλ. ποδῶν περίπου.

6) Ὁ περιώνυμος Ὀλυμπος (Ἑλυμπο) ἐκτεινόμενος ΝΑ τῆς Μακεδονίας καὶ ἔχων πολλὰς κορυφάς, ἐπισημότεραι τῶν ὁποίων εἶναι ὁ ἅγιος Ἥλιος, ὁ Καλόγερος καὶ ὁ Τζουμᾶς, εἶναι ὑψηλότερον ὄρος καὶ μετεωρότατον ἀνυψούμενον εἰς 10 σχεδὸν χιλ. ποδῶν ὕψος· ἐφημίζετο δὲ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὡς κατοικία τῶν 12 μεγάλων θεῶν καὶ ὡς ἔδρα τῶν Μουσῶν.

Μικρότερα τούτων ὄρη ἐκτεινόμενα μεταξὺ τοῦ Ἀξιοῦ καὶ τοῦ Στρυμόνος εἶναι ἡ Κερκίνη (Σουλτανίτσα) μεταξὺ τοῦ Ἀξιοῦ καὶ τῆς Δοριάνης (Δοβήρου), ὁ Βερτίσκο (Τζεγγελεδάγ) πρὸς Β. τῆς Βόλβης λίμνης. Ὁ Κίσσος (Χορτιάτης) πρὸς Α. τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ὁ Ὑψίζωνος (Χολομόνδα) πρὸς Β. τῆς Χαλκιδικῆς.

Ἀνατολικά. 7) Ὁ Ἄθως (Ἅγιον Ὄρος) ἐκτεινόμενος κατὰ μῆκος τῆς χερσονήσου Ἀκτῆς (ἁγίου Ὄρους) καὶ ἀνυψούμενος εἰς 6,400' ὕψος, ἐφημίζετο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διὰ τὴν θηριωδεστάτην θάλασσαν, διὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Περσικοῦ στόλου, διὰ τὴν βασιλικὴν διώρυχα, διὰ τὴν ὑπο τοῦ ἀρχιτέκτονος Δεινοκράτους γενομένην πρότασιν τῷ Ἀλεξάνδρῳ, ἵνα μεταποιήσῃ αὐτὸν εἰς ἀνδριάντα καὶ διὰ τὴν μετὰ τὸν 9 αἰῶνα ἱδρυσιν 21 μοναστηρίων.

8) Τὸ Παγγαῖον (Πιρναρί) ὄρος ἐκτεινόμενον μεταξὺ τοῦ Στρυμόνος καὶ Νέστου καθ' ὅλην τὴν παραλίαν καὶ ἔχον ὕψος 5—6 χιλ. ποδῶν ἐφημίζετο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων διὰ τὰ πολύτιμα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ μεταλλεῖα, ἐκ τῶν ὁποίων Φίλιππος ὁ βασιλεὺς τῆς

Μακεδονίας ἐλάμβανε 1,000 τάλαντα κατ' ἔτος, καὶ διὰ τὰ λαμπρά καὶ θαυμαστά ῥόδα καὶ

9) Ὁ Ὀρβήλος (Περινδᾶγ) διάφορος ὢν τοῦ Β. Ὀρβήλου ἐκτείνεται μεταξὺ τοῦ Νέστου καὶ Στρυμόνος ἐξ Α πρὸς Μ, εἶναι ὑψηλότερος καὶ ἐπισημότερος ἐκείνου, τοῦ ὁποῦ ἡ ὑψηλότερα κορυφὴ Περινδᾶγ ἔχει ὕψος 8,000 ποδῶν, καὶ χωρίζει τὴν Μακεδονίαν ἀπὸ τῆς Θράκης.

Ἀκρωτήρια. Ἄν καὶ ἐκ μιᾶς μόνον, ἐκ τῆς ΜΑ πλευρᾶς, ἡ Μακεδονία περιβάλλεται ὑπὸ τῆς θαλάσσης, σχηματίζονται ὅμως πολλὰ ἀκρωτήρια ἐν τῇ παραλίᾳ αὐτῆς, ἐπισημότερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ἀκόλουθα·

Ἐν μὲν τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ καὶ τῇ Χαλκιδικῇ τὸ Αἰναῖον (Καραμπουρνοῦ) κατὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὸν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης, ἡ Γιγώνις (Ἀπανομή) πρὸς Ν τοῦ προηγουμένου παρὰ τῇ ὁμωνύμῳ κόμῃ· μικρότερα τούτου τὸ Μεσημέρι καὶ τὸ τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐν τῇ δυτικῇ παραλίᾳ τῆς χερσονήσου Παλλήνης (Κασσάνδρας), τὸ Ποσειδῖον ἐν τῇ Δ ἄκρᾳ αὐτῆς, τὸ Καναστραῖον (Κάνιστρον) ἐν τῷ μέσῳ τῆς νοτίου πλευρᾶς, τὸ Παλιούρι καὶ τὸ τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐν τῇ ΝΑ ἄκρᾳ.

Ἐν δὲ τῇ κεντρικῇ χερσονήσῳ Σιθωνία (Δόγγω) τὸ ἀκρωτήριο Δέρβρις (Δρεπάνι) καὶ Ἀμπελος (Καρτάλι) ἐν τῇ ΝΑ ἄκρᾳ αὐτῆς καὶ ὀλίγον βορειότερα τὸ ἀκρωτήριο Παπαδιά καὶ τὸ Σπάλαθρον.

Ἐν δὲ τῇ ἀνατολικῇ χερσονήσῳ Ἀκτῇ (Ἅγιον ὄρος) τὰ ἀκρωτήρια Ἀκράθως καὶ Ἀκρόθων (Σμύρνα) ἐν τῇ Α ἄκρᾳ, τὸ Νυμφαῖον (ἅγιος Γεώργιος) πρὸς Μ. αὐτῆς καὶ τὸ Πλατὺ ἐν τῇ ΒΑ ἄκρᾳ.

Καὶ ἐν τῷ Στρυμονικῷ κόλπῳ τὸ ἀκρωτήριο Μαρμαρά ἐν τῇ ΝΔ ἄκρᾳ αὐτοῦ καὶ τὸ Ἐλευθέρον ἐν τῇ ΒΑ ἄκρᾳ.

Πεδιάδες καὶ λεκαοπέδια. Οὐδεμία ἄλλη χώρα τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου ἔχει τοσαύτην ποικίλην διάπλασιν τοῦ ἐδάφους, ὅσῃν ἡ Μακεδονία, περιέχουσα τερπνάς κοιλάδας, εὐφορα λεκανοπέδια καὶ καρποφορωτάτας πεδιάδας, ἐπισημότεραι τῶν ὁποίων εἶναι αἱ ἀκόλουθοι ἐν τῇ μεταξὺ τοῦ Σκάρδου καὶ Ἀξιοῦ ἐκτάσει.

Τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Τετόβου (Καλκανδελίου τουρκ.) μεταξύ τοῦ βορείου μέρους τοῦ Σκάρδου καὶ τοῦ Ἀξιού, τὸ πρὸς νότον τούτου ἔκτεινόμενον λεκανοπέδιον τοῦ Κριτσόβου, τὸ τῆς Ἀχρίδος νοτιώτερα τοῦ προηγουμένου, τὸ τῆς Κορυτσᾶς πρὸς Ν, τὸ τῆς Ῥέσνης καὶ Πρέσπης μεταξύ Ἀχρίδος καὶ Βιτωλίων (Πελαγονίας) τὸ μέγιστον καὶ εὐφορώτατον λεκανοπέδιον τῶν Βιτωλίων Πριλάπου καὶ Φλωρίνης καὶ τὸ τοῦ Ἀλιάκμονος, τὸ τοῦ Ὀστρόβου περιέχον 3 μικρὰς λίμνας, ἡ μεγίστη πασῶν πεδιάς τῆς Ἡμαθίας (Βοδενῶν) ἔκτεινομένη μέχρι τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἡ τῆς Κατερίνης (Πιερίας) πρὸς Ν. τῆς Θεσσαλονίκης ἔκτεινομένη.

Μεταξὺ δὲ τοῦ Ἀξιού καὶ Στρυμόνος εἶναι ἡ τῶν Σκοπίων (Δαρδανίας) πεδιάς, ἡ τοῦ Μουσταφᾶ (Βορ. Παιονίας) καλουμένη ΝΑ τῆς προηγουμένης, ἡ τοῦ Ἰστιπίου συνεχομένη τῇ προηγουμένη, τὸ τῆς Στρωμνίτης καὶ Ῥαδοβικίου λεκανοπέδιον, τὸ τοῦ Δεμίρ Χισάρ, Νιγρίτας καὶ Σωχοῦ (κεντρικῆς Παιονίας), ἡ τοῦ Ἀβρέτ Χισάρ (Ἐχεδώρου ποτ.) μικρὰ πεδιάς, τὸ τοῦ Λαγκαδᾶ καὶ τῆς Βόλβης λίμνης (Μυγδονίας), ἡ τῆς Καλαμαριάς καὶ Γαλατίστης (Ἀνθεμοῦντος) πεδιάς.

Καὶ πρὸς Α τοῦ Στρυμόνος εἶναι ἡ τοῦ Μελενίκου, ἡ τῶν Σερρών ἡ ἐπισημοτάτη τούτων, καὶ ἡ τῶν Φιλίππων καὶ τῆς Δράμας.

Χερσόνησοι. Μίαν χερσόνησον ἔχει ἡ Μακεδονία σχηματιζομένην ἐν τῇ ΝΑ παραλία μεταξύ τοῦ Θερμαϊκοῦ καὶ τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου, τὴν Χαλκιδικήν, ἥτις ἐν μικροτέρῳ σχήματι καὶ μεγέθει ὁμοιάζει πρὸς τὴν Πελοπόννησον καὶ διαιρεῖται εἰς τρεῖς μικρὰς χερσονήσους ἢ υποχερσονήσους. Καὶ ἡ μὲν ὅλη χερσόνησος ἔκτείνεται ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης μέχρι τῆς Σταγείρου. Τῶν δὲ ἐξ αὐτῆς σχηματιζομένων τριῶν μικρῶν χερσονήσων ἡ μὲν δυτικὴ ὀνομάζεται Κασσάνδρα (Παλλήνη), ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ ὁμωνύμου ἰσθμοῦ τελευτᾷ εἰς δύο ἄκρα, πρὸς Δ μὲν εἰς τὸ Ποσειδῖον ἀκρωτήριον καὶ πρὸς Α εἰς τὸ Καναστραῖον (Κάνιστρον), ἡ δὲ μέση καλεῖται Λόγγος (Σιθώνη) καὶ ἔκτείνεται μέχρι τοῦ Δερόβωος (Καρτάλη) ἀκρωτηρίου καὶ ἡ ἀνατολικὴ Ἀγιον ὄρος (Ἀκτὴ) ὀνομαζομένη, ἔκτείνεται ἀπὸ τῆς Ἀκάνθου (Ἰερισσοῦ) πόλεως μέ-

χρη τοῦ Ἀκράθου (Σμύρνα) ἀκρωτηρίου. Ἀπασα ἡ χερσόνησος αὕτη ἐφημίζετο τὸ πάλαι διὰ τὸ λαμπρὸν καὶ ὑγιεινὸν κλίμα, δια τὴν εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους, διὰ τὴν πληθὺν τῶν Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν καὶ διὰ τὴν ἀκμὴν αὐτῶν. Νῦν δὲ κατοικεῖται ὑπὸ Ἑλλήνων ἀμίκτων, λαλοῦντων καθαρὰν τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ εἶναι ἐπίσημος διὰ τὰ 21 μοναστήρια τοῦ Ἀγίου ὄρους.

Ποταμοί. Ἡ Μακεδονία ἔχει πολλοὺς ποταμοὺς μικροὺς καὶ μεγάλους ἐπιστημότεροι τῶν ὁποίων εἶναι οἱ ἀκόλουθοι 8.

1) Ὁ μέλας Δρείλων (Δρίνος) ποταμὸς ὁ μέγιστος πάντων τῶν ποταμῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἰλλυρίας πηγάζων ἐν τῇ ΜΔ ὑπωρεΐα τῶν Πυρηναίων (Πετρίνας), διέρχεται τὴν Λυχνίτιν λίμνην καὶ προχωρῶν πρὸς Β ἐνοῦται μετὰ τοῦ ἐξ ἄρκτου κατερχομένου λευκοῦ Δρείνου καὶ ἡνωμένος ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος πλησίον τοῦ Αἰσσοῦ.

2) Ὁ Ἀξιὸς (Βαρδάρης) ὁ μέγιστος καὶ κάλλιστος πάντων τῶν ποταμῶν τῆς Μακεδονίας πηγάζων ἐκ τοῦ Σκάρδου καὶ διερχόμενος τὴν Μακεδονίαν ἀπὸ τοῦ ΒΔ πρὸς τὸ ΝΑ μέρος ἐκβάλλει εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον εἰς ἀπόστασιν 4 ὥρων ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης.

3) Ὁ Ἐριγὼν (Κουτζούκ Καρασσὺ καὶ Τσάρνα) πηγάζων ἐκ τῆς κεντρικῆς ὑπωρεΐας τοῦ Σκάρδου καὶ διερχόμενος τὴν πεδιάδα τοῦ Κριτσόβου καὶ Βιτωλίων ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀξιὸν πλησίον τῆς Βελεσοῦ.

4) Ὁ Ἀλιάκμων (Ἰντζέ Καρασσὺ καὶ Βίστριτσα) πηγάζων ἐκ τοῦ Βοῖου ὄρους (Γράμμου) καὶ διερχόμενος τὴν πεδιάδα Καστορίας, Ἀνασελίτης ἐκβάλλει εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον ὀλίγον νοτιώτερον τοῦ Ἀξιοῦ.

5) Ὁ Λουδίας (Μαυρονέρι καὶ Καρασμάκ) μικρὸς ποταμὸς ἐξερχόμενος ἐκ τῆς λίμνης τῆς Πέλλης (Λουδίας) καὶ διερχόμενος τὴν παραλίαν πεδιάδα ἐκβάλλει εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον.

6) Ὁ Ἐχέδωρος (Γάλλικο) μικρότατος ποταμὸς πηγάζων ἐκ τῆς Κερκίνης (Τσεγγελδᾶγ) καὶ διερχόμενος τὴν πεδιάδα τοῦ Ἀβρέτ χισᾶρ ἐκβάλλει εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον πλησίον τῆς

Θεσσαλονίκης. Οὗτος ἱστορεῖται ὅτι τῷ 480 π. Χ. ἐπὶ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ξέρξου κατεπόθη ὑπὸ τῶν Περσῶν.

7) Ὁ Στρυμὼν (Καρασσὺ καὶ Στρούμα Βουλγ.) ποταμὸς ὁ μέγιστος μετὰ τὸν Ἀξιὸν πηγάζων ἐκ τοῦ Σκομίου ὄρους καὶ διερχόμενος τὰς πεδιάδας τοῦ Ῥαδομυρίου, Μελενίκου καὶ Σερρών εἰσέρχεται εἰς τὴν Κερκινίτιδα λίμνην καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν δμῶνυμον κόλπον.

8) Καὶ τελευταῖος ὁ Νέστος (Καρασσὺ) ποταμὸς πηγάζων ἐκ τοῦ Σκομίου καὶ διερχόμενος τὰ ὅρια τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης ἐκβάλλει εἰς τὸ Ὠραϊκὸν πέλαγος πρὸς Δ. τῶν Ἀβδήρων καὶ ἀπέναντι τῆς νήσου Θάσου.

Λίμναι. Ἡ Μακεδονία καὶ λίμνας περισσοτέρας τῶν ἄλλων χωρῶν ἔχει· αὗται δὲ εἶναι αἱ ἀκόλουθοι 12.

1) Ἡ Λυχνίτις (λίμνη τῆς Ἀχρίδος) ἡ μέγιστη μετὰ τὴν Ῥαζέλην τῆς Ῥωμουνίας καὶ καλλίστη πασῶν τῶν λιμνῶν τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου ἐκτεινομένη πρὸς Μ. τῆς πόλεως ἔχει 18—20 ὥρων περιφέρειαν, μῆκος 7—8 ὥρων πλάτος 4—5 ὥρ. καὶ βάθος 10—15 ὀργυῶν. Ἡ λίμνη αὕτη ὡς μεσόγειός τις θάλασσα φαινομένη καὶ ὁμοιάζουσα πρὸς τὴν Ἑλβετικὴν λίμνην τῆς Γενεύης, ἔχει ὕδωρ διαυγέστατον καὶ 20 εἰδῶν ἰχθῦς καλλίστους διαφόρου μεγέθους τρέφει, ἀποτελοῦσα τὰ ὅρια τῆς Μακεδονίας καὶ Ἀλβανίας.

2) Ἡ μικρὰ λίμνη τοῦ Μαλικίου κειμένη πρὸς νότον τῆς προηγουμένης ἦν ἀνώνυμος καὶ ἄγνωστος τοῖς ἀρχαίοις.

3) Ἡ τῆς Πρέσπης λίμνη κειμένη ἀνατολικῶς τῆς Λυχνίτιδος εἶναι μεγαλητέρα τῆς προηγουμένης καὶ μικροτέρα τῆς Λυχνίτιδος περιέχουσα 5 νησιδία ἐν μέσῳ αὐτῆς.

4) Ἡ τοῦ Δρενόβου (Βέντροκ) λίμνη κειμένη πρὸς νότον τῆς προηγουμένης, μετὰ τῆς ὁποίας καὶ συγκοινωνεῖ, ἐκβάλλει εἰς τὸν Δεάβολιν ποταμόν.

5) Ἡ Καστορία (Κέλετρον) λίμνη κειμένη πλησίον τῆς δμῶνυμου πόλεως ἔχει μῆκος μὲν 2 $\frac{1}{2}$ ὥρων, πλάτος δὲ 2 καὶ βάθος 80 ποδῶν, εἶναι λίαν ἰχθυοφόρος καὶ χύνεται εἰς τὸν πρὸς μεσημβρίαν αὐτῆς ῥέοντα Ἀλιάκμονα ποταμόν.

6) Ἡ Βεγορρίτις (Σαριγιούλ) κειμένη ἐν τῇ μεσημβρινῇ πλευρᾷ τῆς Μακεδονίας εἶναι πολὺ μικροτέρα τῆς προηγουμένης καὶ ἀσήμαντος.

7) Ἡ λίμνη τοῦ Ὀστρόβου (Κέλλη) κειμένη πρὸς δυσμὰς τῶν Βοδενῶν πλησίον ὁμωνύμου κώμης, εἶναι λίαν ἰχθυοφόρος. Πλησίον δὲ ταύτης καὶ τῶν Βοδενῶν σχηματίζεται καὶ ἄλλη τις μικρὰ ἐπιμήκης καὶ ἐλώδης λίμνη καλουμένη Νησίον.

8) Ἡ Λουδία λίμνη τῆς Πέλλης (νῦν λίμνη τῆς Ἰανίτσᾶς) κειμένη πρὸς νότον τῆς Πέλλης ἐχρησίμευεν ὡς λιμὴν αὐτῆς συγκοινωνοῦσα διὰ τοῦ Λουδίου ποταμοῦ μετὰ τῆς θαλάσσης.

9) Ἡ λίμνη τῆς Δοριάννης (Δοβήρου) κειμένη πρὸς βορρᾶν τῆς Θεσσαλονίκης μετὰ τοῦ Ἀξιοῦ καὶ Ἐχιδώρου ποταμοῦ πλησίον τῆς ὁμωνύμου πολίχνης.

10) Ἡ λίμνη Λαγκαδᾶ (λίμνη τοῦ ἁγίου Βασιλείου καὶ Κουτσούκ Μπεσίκ τουρκ.) κειμένη πρὸς βορρᾶν τῆς Θεσσαλονίκης εἰς ἀπόστασιν 2 ὥρῶν εἶναι μικρὰ καὶ ἰχθυοφόρος κοινωνοῦσα μετὰ τῆς παρακειμένης.

11) Ἡ Βόλβη λίμνη (Μπουιούκ Μπεσίκ) συνεχομένη τῇ προηγουμένη καὶ μεγαλητέρα αὐτῆς χύνεται εἰς τὸν Στρυμονικὸν κόλπον διὰ τινος ποταμοῦ Ῥηχίου καλουμένου, διὰ τοῦ ὁποίου εἰσέρχονται θαλάσσιοι ἰχθῆς.

Καὶ 12) καὶ τελευταία ἡ Κερκινίτις καὶ Πρασιάς (Ταχυνός) καλουμένη λίμνη κειμένη ἐπὶ τῆς ἐκβολῆς τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ εἶναι ἐπισημοτέρα τῶν προηγουμένων καὶ μάλα ἰχθυοφόρος.

Β') Πολιτικὴ κατάστασις.

Ἡ Μακεδονία μέγα καὶ ἰσχυρὸν κράτος ἀποτελέσασα τὸ πάλαι καὶ δοξασθεῖσα διὰ τοῦ Φιλίππου, τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Ἀριστοτέλους ὑπόκειται εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ τρεῖς μεγάλας πόλεις ἔχει μίαν κεντρικὴν, μίαν δυτικὴν καὶ μίαν ἀνατολικήν, πολλὰς δευτερευούσας καὶ πολυαρίθμους μικράς.

Α') ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ (100,000 σχεδόν) κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου τῷ 315 π. Χ. ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου ἀμφιθεατρικῶς ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς μεγάλου λόφου, ὅ-

ψομένου υπεράνω τοῦ λιμένος καὶ ἐκ τῶν τριῶν πλευρῶν περιτετειχισμένη, λαμπρὰν παρέχει θέαν τοῖς καταπλέουσιν εἰς τὸν λιμένα αὐτῆς. Ἦν δὲ πρωτεύουσα τῆς Ῥωμαιοκρατίας (168 π. Χ.), δευτέρα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας μετὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, εὐλίμενος καὶ ἐμπορικωτάτῃ ἔχουσα 100 σχεδὸν χιλ. κατοίκων, ὧν 25 χιλ. μὲν Ἕλληνες, 20 δὲ χιλ. Τούρκοι καὶ 50 χιλ. Ἑβραῖοι· σώζονται δὲ ἐν αὐτῇ πολλὰ ἀρχαῖα μνημεῖα καὶ ἐκκλησίαι, ὧν ἐπισηματότερα τοῦ ἁγίου Δημητρίου μεταβεβλημένη εἰς τζαμίον καὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἐν ᾗ ἐδίδαξεν ὁ ἀπόστολος Παῦλος, τοῦ ὁποίου καὶ δύο ἐπιστολαὶ σώζονται πρὸς τοὺς Θεσσαλονικεῖς.

Β') ΒΙΤΩΛΙΑ (60,000). Τὰ Βιτώλια πλησίον τῆς ἀρχαίας πόλεως Ἡρακλείας κειμένη ἐν κοιλάδι καὶ παρὰ τὸν Ἐριγόνα ποταμόν, εἶναι νέα πόλις, ἔχουσα οἰκίας καλὰς, δρόμους πλατεῖς, νοσοκομεῖα, ἐκκλησίαν μεγίστην, στρατῶνας, σχολεῖα καλὰ καὶ 60 χιλ. κατοίκους, τῶν ὁποίων τὸ ἥμισυ χριστιανοὶ καὶ τὸ ἥμισυ Τούρκοι μετ' ὀλίγων Ἑβραίων.

Γ') ΣΕΡΡΑΙ (30,000). Αἱ Σέρραι (Φεῤῥαί) πόλις ἀρχαιοτάτῃ κειμένη εἰς μικρὰν ἀπόστασιν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Στρυμόνος ἐπὶ παραποτάμου τινὸς αὐτοῦ ἐν μέσῳ τῆς μεγάλης καὶ εὐφροωτάτης πεδιάδος, εἶναι ὀχυρά, ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανὸς ἐπίσημος διὰ τὴν πρότερον κατ' ἔτος τελουμένην ἐμπορικὴν πανήγυριν, ἔχουσα 30 χιλ. κατοίκων χριστιανῶν καὶ Τούρκων.

Πόλεις πρὸς Δ τοῦ Ἀἰοῦ.

Τὰ Βοδενά (15,000) (Ἑδεσσα καὶ Αἰγαί) ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Μακεδονίας κειμένη εἰς τὰς ὑψηλὰς ἀνατολικὰς ὑψορεῖας τοῦ Βερμίου ὄρους καὶ ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ Βόδα, διακλαδιζομένου ἐντὸς τῆς πόλεως εἰς πολλοὺς βραχίονας, καταπίπτοντας ὡς κρυστάλους εἰς τὴν μεγάλην καὶ ἀπέραντον πεδιάδα, διαβρεχομένη, ὑπῆρξεν ἡ ἐστία καὶ πρωτεύουσα τοῦ Μακεδονικοῦ κράτους ἀπὸ τοῦ 800—413 π. Χ. καὶ θαυμάζεται παρὰ πάντων διὰ τὴν λαμπροτάτην καὶ μοναδικὴν τοποθεσίαν καὶ διὰ τὴν τερπνοτάτην θέαν, τὴν ὁποίαν παρέχει εἰς πάντας τοὺς θεωμένους, ἔ-

χουσα νῦν 15 χιλ. κατοίκων Χριστιανῶν καὶ Τούρκων καὶ ἑλληνικὰ σχολεῖα διατηροῦσα.

+ Τὰ Σκόπια (30,000) (Σκουῖποι) πρὸς Β τῆς προηγουμένης εἰς τὰς δύο ὄχθας τοῦ Ἀξιού ποταμοῦ κειμένη, εἶναι πόλις ὄχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ ἔχουσα καλοὺς περιπάτους καὶ 30 χιλ. κατ. Χριστιανῶν καὶ Τούρκων καὶ ἑλληνικὰ σχολεῖα διατηροῦσα.

+ Ἡ Πρισδρένα (40,000) κειμένη περὶ τὰς ὑπωρείας τοῦ Σκάρδου εἶναι πόλις ὄχυρὰ ἀμφιθεατρικῶς ἐκτισμένη, ὠραία, ἐμπορικὴ καὶ βιομήχανος, κατοικουμένη ὑπὸ 40 χιλ. κατοίκων Χριστιανῶν ὀρθοδόξων καὶ Καθολικῶν καὶ Τούρκων.

+ Τὰ Βελεσσά (15,000) πρὸς νότον τῆς προηγουμένης κειμένη ἐπὶ τοῦ Ἀξιού, ὅστις διαιρεῖ αὐτὴν εἰς δύο μέρη διὰ γεφύρας συγκοινωνοῦντα, εἶναι μικροτέρα τῶν Σκοπίων ἐμπορικὴ καὶ βιομήχανος ἔχουσα 15 χιλ. κατοίκων, τῶν πλείστων Χριστιανῶν διατηρούντων ἑλλ. σχολεῖα καὶ Βουλγαρικὰ.

+ Ἡ Ἀχρίς καὶ Ὀχρίδα (15,000) (Λυχνήδος) ἀρχαιοτάτη ἑλληνικὴ πόλις ὄχυρὰ κειμένη ἐπὶ λόφου ὑψηλοῦ ὑπεράνω τῆς Λυχνίτιδος λίμνης ἀνυψουμένου, ὑπῆρξε πρωτεύουσα τῆς Μακεδονικῆς Ἰλλυρίας καὶ μητρόπολις αὐτοκεφάλου ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου ὀνομασθεῖσα πρώτη Ἰουστινιανὴ καὶ ἔχει 15 χιλ. κατοίκων Χριστιανῶν καὶ Τούρκων διατηροῦσα ἑλληνικὰ σχολεῖα.

Ἡ Καστορία (12,000) ἐν τῇ δυτικῇ πλευρᾷ τῆς Μακεδονίας κειμένη παρὰ τῇ ὁμωνύμῳ λίμνῃ ἐπὶ μικρᾷ χερσονήσῳ εἶναι πόλις ἀρχαία καὶ λίαν ὄχυρὰ ἔχουσα σχολεῖα ἑλληνικὰ καὶ 12 χιλ. κατοίκων Χριστιανῶν, Τούρκων καὶ ὀλίγων Ἑβραίων.

Κορυτσά (15,000) πρὸς νότον τῆς Ἀχρίδος καὶ πρὸς δυσμὰς τῆς Καστορίας κειμένη εἰς τὰ μεθόρια τῆς Ἠπείρου καὶ Μακεδονίας εἶναι νέα πόλις ἐμπορικὴ ἔχουσα 15 χιλ. κατοίκων Χριστιανῶν καὶ Τούρκων Ἀλβανῶν πάντων καὶ διατηροῦσα ἀξιόλογα ἑλληνικὰ σχολεῖα.

Ἡ Βέρροια (8,000) παναρχαιοτάτη ἑλληνικὴ πόλις κειμένη παρὰ τὸν Ἀλιάκμονα ποταμὸν εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Βερμίου ὄρους καὶ ὑπὸ τινος παραποτάμου αὐτοῦ διαρρέομένη, ἔχει ἀφθονίαν ὑδάτων ὡς τὰ Βοδενὰ καὶ λαμπρὰν τοποθεσίαν, εἶναι ἐπὶ

σημος, διότι ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐκ Θεσσαλονίκης ἀπελθὼν ἐκέρωξεν ἐν αὐτῇ (56—59) τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ἐσύστησε τὴν πρῶ-
την Χριστιανικὴν κοινότητα· νῦν δὲ κατοικεῖται ὑπὸ 8 χιλ. κα-
τοίκων Χριστιανῶν καὶ Τούρκων καὶ διατηρεῖ ἑλλην. σχολεῖα.

✓ Ἡ Νάουστα (6,000) (νέα Αὐγούστα) κειμένη μεταξὺ τοῦ Ἀ-
λιάκμονος καὶ Λουδίου εἰς τὰς ὑπὸ Βερμίου ἐπὶ τῶν
ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας πόλεως Κιτίου καὶ διαρρέομένη, ὡς ἡ Βέρ-
ροια, ὑπὸ τῆς Ἀραμπίτσας, παραποτάμου τοῦ Λουδίου, φημι-
ζεται διὰ τὸν λαμπρὸν οἶνον καὶ διὰ τὴν βιομηχανίαν τῶν μαλ-
λίνων ὑφασμάτων ἔχουσα 6 χιλ. κατοίκων καὶ ἑλλην. σχολεῖον.

✓ Ἡ Ἰαντισά (4,000) κωμόπολις κειμένη μεταξὺ Βοδενῶν καὶ
Θεσσαλονίκης εἶναι ἐπίσημος διὰ τὴν πλησίον θέσιν τῆς δευτέρας
πρωτευούσης τοῦ Μακεδονικοῦ κράτους Πέλλης, τῆς ὁποίας τὰ
ἐρείπια σώζονται πρὸς Ν αὐτῆς ὑπὸ τὸ ὄνομα Παλατίτσα καὶ
Ἀλα κλίσι.

+ Τὸ Καλκάνδελι (10,000) (Τέτοβον) πρὸς Δ τῶν Σκοπίων κεί-
μενον ἐπὶ τινος παραποτάμου τοῦ Ἀξιῦ εἶναι μικρὰ πόλις καὶ
ὀχυρὰ ἔχουσα 10 χιλ. κατοίκων.

+ Τὸ Κρίτσοβον (6,000) (Γραικόχωρον) πρὸς νότον τοῦ προη-
γουμένου κείμενον ἔχει 6 χιλ. κατοίκων.

+ Ἡ Δίβρα περιοχὴ διαιρουμένη εἰς ἄνω καὶ κάτω καὶ πόλις μι-
κρά πρὸς Β τῆς Ἀχρίδος κειμένη ἐν τῇ ὁμωνύμῃ περιοχῇ ἔχει
6 χιλ. κατοίκων.

+ Ὁ Περλεπὲς (12,000) (Πρίλαπος) πόλις κειμένη εἰς τοὺς
πρόποδας τοῦ Βάθουνα, κλάδου τοῦ Σκάρδου, εἶναι ἐπὶ τῆς θέ-
σεως ἀρχαίας ἑλλην. πόλεως, ἧς ἐρείπια καὶ μνημεῖα καὶ νῦν
ἔτι σώζονται, καὶ ἐπίσημος διὰ τὴν κατ' ἔτος πρότερον γενομέ-
νην μεγάλην ἐμπορικὴν πανήγυριν ἔχουσα 12 χιλ. κατοίκων.

+ Ἡ Στρούγα (8,000) μικρὰ πόλις κειμένη ἐν τῇ ἐξόδῳ τοῦ
Δρεϊλωνος ἐκ τῆς Λυχνίτιδος εἰς ἀπόστασιν 3 ὥρῶν ἀπὸ τῆς Ἀ-
χρίδος ἐπίσημος διὰ τοὺς λαμπροὺς ἰχθῦς καὶ ἐγγέλεις τοὺς
ἀλιευμένους· ἐν αὐτῇ ἔχουσα 8 χιλ. κατοίκους.

Ἀλλαι μικραὶ πόλεις καὶ κωμοπόλεις ἀκμάζουσαι τῆς Μακεδο-
νίας ὑπάρχουσι πολλαὶ ἔχουσαι 3—8 χιλ. κατοίκων καὶ καλὰ

σχολεῖα ἑλληνικά, οἷον μεταξύ μὲν Βιτωλίων καὶ Ἀχρίδος ἡ Ῥέσνα, τὸ Κρούσσοβον, ἡ Μυλοβίστα, τὸ Γόπεσι, τὸ Μεγάροβον, ἡ Φλώρινα πρὸς Ν. τῶν Βιτωλίων καὶ ἡ Μοσχόπολις πλησίον τῆς Κορυτσᾶς, περὶ δὲ τὸν Ἀλιάκμονα ποταμὸν εἰς τὴν ΝΑ Μακεδονίαν ἡ Κοζάνη, ἡ Σιάτιτσα ἡ Κλεισούρα, τὸ Μπλάτσι, τὰ Σέρβια, τὸ Βογαζικόν, ἡ Λαψίστα, ἡ Χρούπιστα, ἡ Κατερίνα, τὸ Λιτόχωρον, τὸ Κίτρον (Πύδνα), ἡ Καταφυγή, ἡ Βελβενδός, τὸ Βλαχολίβαδον, τὰ Γρεβενά καὶ τὸ Μέτσοβον εἰς τὰ μεθόρια τῆς Μακεδονίας καὶ Ἡπείρου.

Πόλεις μεταξύ Ἀξιού καὶ Στρυμόνος.

Ἡ Καράτοβα (10 χιλ.) μικρὰ πόλις ΝΑ τοῦ Κιοστενδιλίου κειμένη ἐπὶ τινος παραποτάμου τοῦ Ἀξιού εἶναι ἐπίσημος διὰ τὰ χαλκουργεῖα καὶ ἀργυρᾶ μεταλλεῖα.

+ Τὸ Ἰστιπί (20 χιλ.) μεγαλητέρα τῆς προηγουμένης κειμένη πρὸς Α τῶν Σκοπίων καὶ τοῦ Ἀξιού εἶναι ἐμπορικὴ καὶ βιομήχανος πόλις ἥτις δὲν πρέπει νὰ συγχέηται πρὸς τοὺς Στόβους ἀρχαίαν καὶ ἐπίσημον πόλιν, κειμένην παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἀξιού.

+ Ἡ Στρώμνιτσα (15 χιλ.) (Τιβεριούπολις) πρὸς Ν τῆς προηγουμένης καὶ πρὸς Α τοῦ Ἀξιού κειμένη ἐπὶ τινος παραποτάμου αὐτοῦ ἔχει καὶ σχολεῖα Ἑλληνικά.

Ἄλλαι δύο μικραὶ κωμοπόλεις κείμεναι ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ εἶναι τὸ Ῥαδοβίκι μεταξύ Ἰστιπίου καὶ Στρωμνίτσης καὶ ἡ Πετροβίτσα παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Στρυμόνος καὶ νοτιώτερον τούτων ἡ Δοριάνη, ἡ Νιγρίτα καὶ ὁ Σωχὸς ἔχουσα ἀπὸ 3—5 χιλ. κατοίκων.

Ἐν τῇ Χαλκιδικῇ χερσονήσῳ.

Ἐν τῇ μικρᾷ ταύτῃ χερσονήσῳ, ἀρχομένη ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ληγούσῃ εἰς τὴν ἐπὶ τῆς Α παραλίας τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου κειμένην Στάγειρον (Σταυρὸ καὶ Λιψάσδα), ἰδρύθησαν τὸ πάλαι πολυάριθμοι ἑλληνικαὶ ἀποικίαι καὶ πόλεις, αἵτινες ἔνεκα τῶν σπανίων φυσικῶν καλλονῶν καὶ πλεονεκτημάτων αὐτῆς φθάσασαι εἰς τὸν ὑπατον βαθμὸν τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἀκμῆς, κατεστράφησαν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου τῷ 348 συμποσούμεναι εἰς

32 τὸν ἀριθμὸν, ἐπισημότεραι καὶ ἰσχυρότεραι τῶν ὁποίων ἦσαν ἡ Ποτιδαία (Κασσάνδρεια) ἐπὶ τοῦ ἰσμοῦ τῆς Παλλήνης κειμένη καὶ ἡ Ὀλυνθος (Ἀγιομάμας) οὐχὶ μακρὰν τῆς Ποτιδαίας καὶ πλησίον τοῦ κόλπου τῆς Κασσάνδρας κειμένη.

Ἄλλ' ὅσον εὐδαιμών καὶ πολυάνθρωπος ἦν ἡ μικρὰ αὕτη χερσονήσος κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, τοσοῦτον ὀλιγάνθρωπος καὶ ἀτυχὴς εἶναι νῦν, ὀλίγας μόνον κωμοπόλεις περιέχουσα καὶ μόνον διὰ τὴν διατήρησιν τῶν μετὰ τὸν 9ον αἰῶνα ἰδρυθεισῶν μονῶν ἐν τῇ ἀνατολικῇ χερσονήσῳ Ἀκτῇ (Ἄγιον Ὅρος) φημιζομένη καὶ κλειζομένη. Αἱ δὲ νῦν ὑπάρχουσαι κωμοπόλεις εἶναι αἱ ἀκόλουθοι.

1) Τὰ Βασιλικά, κωμόπολις κειμένη ΝΑ τῆς Θεσσαλονίκης ἐπὶ μικροῦ τινος ποταμοῦ εἶναι εὐφορωτάτη κατάφυτος καὶ σὺ-δενδρος διατηροῦσα ἑλλην. σχολεῖα.

2) Ἡ Γαλάτιστα πρὸς Α τῆς προηγουμένης ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας Ἀνθεμοῦντος εἶναι μεγαλητέρα καὶ ἐπισημότερα.

3) Ὁ Πολύγυρος μικρὰ πόλις κειμένη ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας πόλεως Ἀπολλωνίας πρὸς βορρᾶν τῆς Ὀλύνθου καὶ ἐν τῇ κέντρῳ τῆς Χαλκιδικῆς εἶναι ἐπίσημος διὰ τὴν βομβυκοτροφίαν.

4) Τὸ Λερίχωδον κωμόπολις κειμένη πρὸς Α τῆς Γαλατίστης ἐπὶ τῆς εἰς τὸν Ἀθωνα ἀγούσης ὁδοῦ ἔχει 3 χιλ. κατοίκων καὶ σχολεῖα ἑλλην. καὶ νοτιώτερον τούτου τὸ Νίτσορον ἐν τῇ περιο-χῇ τῶν Μαδεμοχωρίων.

5) Ἡ Ἱεριστὸς (Ἀκανθος) κωμόπολις ὀχυρὰ κειμένη ἐν τῇ μέσῳ τοῦ ἐκ τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου σχηματιζομένου Ἀκανθίου κόλπου ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας πόλεως Ἀκάνθου καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἰσμοῦ τῆς Ἀκτῆς, ἔνθα ἐγένετο ἡ δωδεκαστάδιος διώ-ρυξ τοῦ Ξέρξου· ἐν τῷ αὐτῷ κόλπῳ πρὸς βορρᾶν τῆς προηγουμέ-νης κεῖται τὸ χωρίον Στρατονίκη ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας πό-λεως Στρατονικείας, ἧς τὸ ὄνομα μετὰ πολλῶν ἐρειπίων διατήρη-ρησε μέχρι τοῦδε καὶ βορειότερον ἐντὸς τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου ἔκειτο ἡ ἀρχαία Στάγειρος (Λιψάσδα νῦν) ἡ πατρίς τοῦ περιωνύ-μου φιλοσόφου Ἀριστοτέλους.

6) Τῶν δὲ τριῶν μικρῶν χερσονήσων τῆς Χαλκιδικῆς αἱ μὲν δύο, ἡ δυτικὴ Παλλήνη (Κασσάνδρεια) καὶ ἡ Κέντρικὴ Σιθωνία

(Λόγγος), χωρία μόνον περιέχουσι καὶ μετόχια κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἐπίσημα, καὶ κείμενα ἐπὶ τῶν θέσεων ἀρχαίων πόλεων. Ἡ δὲ ἀνατολική, ἡ Ἀκτὴ (ἙΑγιον Ὅρος) εἶναι ἐπισημότερα καὶ διὰ τὴν φυσικὴν καλλονὴν καὶ διὰ τὴν ἱερότητα τῶν 21 μοναστηρίων τῶν ὁποίων τὰ μὲν ἡμίσεα 10, τὸ τοῦ Χιλανδαρίου, τὸ τῶν Ἰβήρων, τὸ τοῦ Κουτλουμουσίου, τὸ τοῦ Φιλοθέου, τὸ τοῦ Καρακάλα καὶ τὸ τῆς Λαύρας κεῖνται ἐν τῇ ἀνατολικῇ πλευρᾷ καὶ παραλία κατὰ μῆκος ἀπὸ Α πρὸς Ν. Τὰ δὲ λοιπὰ 10, τὸ τοῦ Παύλου, τὸ τοῦ Διονυσίου, τὸ τοῦ Γρηγορίου τὸ τῆς Σίμωνος Πέτρας, τὸ τοῦ Ξηροποτάμου, τὸ τῶν Ῥώσων (Σεράϊ), τὸ τοῦ Ξενοφῶντος, τὸ τοῦ Δοχειαρίου, τὸ τοῦ Κασταμονίτου, τὸ τοῦ Ζωγράφου κεῖνται ἐν τῇ δυτικῇ παραλίᾳ καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν κεῖται τὸ Πρωτάτον ὀνομαζόμενον Καρυαῖς.

Τὰ ἱερὰ ταῦτα καθιδρύματα, τῶν ὁποίων πολλὰ ἐκτίσθησαν ὑπὸ Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων ἐπὶ τῶν θέσεων καὶ ἐρειπίων ἀρχαίων πόλεων, διαιροῦνται εἰς Κοινόβια μοναστήρια, ἕκαστον τῶν ὁποίων διοικεῖ εἰς ἡγούμενος, καὶ εἰς Ἰδιόρρυθμα διοικούμενα ὑπὸ ἐπισκόπου τριμελοῦς ἐπιτροπῆς. Τὰς δὲ κοινὰς ὑποθέσεις πάντων τῶν μοναστηρίων διευθύνουσι ἀντιπρόσωποι τῶν Μονῶν ὀνομαζόμενοι Σύναξις, ἥτις ἐδρεύει ἐν Καρυαῖς. Πάντων σχεδὸν τῶν μοναστηρίων ἀφιερωμένων εἰς τὴν Θεοτόκον, ἐπισημότερα εἶναι τὸ τῆς Λαύρας, τοῦ Βατοπεδίου καὶ τὸ τῶν Ἰβήρων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μοναχῶν ἀναβαίνει εἰς ἑξακισχιλίους.

Πόλεις μετὰ τὸν Στρυμόνος καὶ Νέστου.

Ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ πλὴν τῶν Σερρών, αἵτινες προηγουμένως περιεγράφησαν, ἐπισημότεραι πόλεις εἶναι αἱ ἀκόλουθοι.

Τὸ Μελένικον (12 χιλ.) κείμενον ἐν ταῖς Δ ὑπορείαις τοῦ ἀνατολικοῦ Ὀρβήλου (Περινδὰγ) οὐχὶ μακρὰν τοῦ Στρυμόνος καὶ εἰς ἀπόστασιν 8 ὥρων ἀπὸ τῶν Σερρών εἶναι πόλις φύσει ὀχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ ἔχουσα 12 χιλ. κατοίκων Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων καὶ σχολεῖα ἑλληνικά.

Ἡ Δράμα (10 χιλ.) (Δραβήσκος) ΝΑ τῶν Σερρών κειμένη ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας Δραβήσκου, εἶναι πόλις ὥραία τερπνὴ

καὶ ἐπίσημος διὰ τὸν ἐξαίρετον καπνὸν καὶ βάμβακα ἔχουσα 10 χιλ. κατοίκων Ἑλλήνων καὶ Τούρκων.

Ἡ Καβάλα (5 χιλ.) (Χριστούπολις) (1), κειμένη ἐπὶ βραχώδους καὶ ἀποκρήμνου χερσονήσου ἐκτεινομένης ἐν τῇ ΝΔ γωνίᾳ τοῦ ὁμωνύμου κόλπου, εἶναι μικρὰ πόλις, ὄχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ, ἐξ ἧς ἐξάγονται τὰ προϊόντα ἥτοι δημητριακοὶ καρποί, βάμβαξ, μέταξα, σησάμιον καὶ ἐξαίρετος καπνὸς τῆς ἀνατολικῆς Μακεδονίας, ἔχουσα 4—5 χιλ. κατοίκων καὶ ἐπίσημος διὰ τὴν γέννησιν τοῦ περιωνύμου Μεχμέτ Ἀλῆ ἀναμορφωτοῦ τῆς Αἰγύπτου. Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς Καβάλας ὑπῆρχε ἐπίσημος ἀρχαία πόλις ἡ Νεάπολις, ὅπου καὶ νῦν ἔτι σώζονται ἐρείπια ὑπὸ τὸ ὄνομα παλαιὰ Καβάλα (Ἑσκί Καβάλα τουρκιστί).

Ταύτης ΒΔ ὑπῆρχε πόλις ἐπισημοτάτη ἢ πρότερον μὲν Κρηνίδες, εἰτα δὲ Φίλιπποι ὑπὸ τοῦ Φιλίππου μετονομασθεῖσα, ἥτις ἔκειτο ἐπὶ τόπου ὕψηλοῦ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Παγγαίου ὄρους, ἐνθα σώζονται καὶ ἐρείπια. Ἐν αὐτῇ ἐσύστησε τὴν πρώτην χριστιανικὴν κοινότητα καὶ ἐκήρυξε τὸ εὐαγγέλιον ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ ἀκολούθως ἔγραψε μίαν ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς Φιλιππησίους.

Ἐπισημότεραι ὅμως πασῶν τῶν μεταξὺ Στρυμόνος καὶ Νέστου κειμένων ἀρχαίων πόλεων ὑπῆρξεν ἡ Ἀμφίπολις, ἥτις ἔκειτο ἐν τῇ ἀριστερᾷ ὄχθῃ τοῦ Στρυμόνος πρὸ τῆς ἐκβολῆς αὐτοῦ πλησίον τοῦ νέου χωρίου Νεοχωρί (Γενίκιοη τουρκ.), ἐνθα ὑπάρχουσι πολλὰ ἐρείπια. Ὁ λιμὴν αὐτῆς ἐκαλεῖτο Ἡϊὼν ἐπὶ τῆς ἐκβολῆς τοῦ ποταμοῦ, ὅπου νῦν κεῖται τὸ χωρίον Ῥενδίνα.

Ἄλλαι κωμοπόλεις καὶ χωρία ἐπίσημα ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ εἶναι τὸ Νευροκόπον παρὰ τὸν Νέστον ποταμὸν ΝΔ τῶν Σερρών, τὸ Ἀθρὲτ χισσάρ πρὸς βορρᾶν καὶ ἡ Πράβιτσα πρὸς μεσημβρίαν.

(1) Χριστούπολις ὠνομάσθη ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν διότι ἐνταῦθα ἀπεβιδάσθησαν μεταβαίνοντες εἰς Μακεδονίαν οἱ Ἀπόστολοι Παῦλος καὶ Σίλας ἵνα κηρύξωσι τὸ Εὐαγγέλιον.

Ἡ Μακεδονία ἀποτελοῦσα τὸ κέντρον καὶ τὴν καρδίαν τῆς ἑλληνικῆς χερσονήσου εἶναι ἡ ὠραιοτάτη, εὐφορωτάτη, ἐμπορικωτάτη καὶ πλουσιωτάτη ἐπαρχία αὐτῆς, ἀπαρτίζουσα πολιτικῶς ἓνα τῶν καλλίστων νομῶν τοῦ ~~τουρκικοῦ~~ κράτους, πρωτεύουσαν ἔχοντα νῦν τὴν Θεσσαλονίκην, πρότερον δὲ τὰ Βιτώλια, ἔνθα ὑπάρχει διαρκῶς καὶ ἡ ἔδρα ἐνὸς τῶν πέντε στρατηγεῖων τοῦ τουρκικοῦ κράτους, ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ὁποίου στρατιωτικῶς ὑπάγεται ἡ Ἀλβανία, ἡ Ἑπείρος, ἡ Θεσσαλία καὶ μέρος τῆς Θράκης.

Κλίμα.

Τῆς Μακεδονίας ἐκ τῶν τριῶν πλευρῶν ὑπὸ ὀρέων περικυκλωμένης καὶ ὑπὸ ὀρεινῶν κλάδων διατεταμένης τὸ μὲν κλίμα εἶναι συγκερασμένον καὶ ὑγιεινόν, τὸ δὲ ἔδαφος αὐτῆς καρποφορώτατον μὲν ἐν πάσαις σχεδὸν ταῖς πεδιάσι καὶ λεκανοπεδίοις, ἀλλ' ἀτελῶς καλλιεργημένον διὰ τε τὴν ὀλιγότητα τῶν κατοίκων καὶ διὰ τὴν μικρὰν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν.

Προϊόντα. Πολλὰ, ποικίλα καὶ ἀφθονώτατα προϊόντα παράγει ἡ Μακεδονία, ἐπιστημότατα τῶν ὁποίων εἶναι δημητριακοὶ καρποὶ, βάμβαξ, μέταξα, ὄρυζα, ἔλαιον, ὄσπρια, ὀπωρικά, καπνὸς ἄριστος τῆς Δράμας καὶ τῶν Σερρών, οἶνος ἐξαίρετος τῆς Νκούστης καὶ Γουμέντζας καὶ πολλὰ πολύτιμα μέταλλα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου περιέχει, τὰ ὅποια διαμένουσιν ἐντελῶς ἄχρηστα· ἡ κτηνοτροφία εἶναι ἱκανῶς ἀνεπτυγμένη, παρέχουσα κάλλιστον τυρὸν καὶ βούτυρον καὶ τὰ ὅρα χορηγοῦσιν ἀφθονον καὶ πλουσιοπάροχον ξυλικὴν ναυπηγήσιμον, καύσιμον καὶ πρὸς οἰκοδομήν.

Ἐμπόριον. Τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα παράγουσα προϊόντα ἡ Μακεδονία ἔχει σπουδαιότατον ἐμπόριον πάντων καὶ ἰδίως δημητριακῶν καρπῶν, καπνοῦ, μετάξης, ξυλικῆς, οἶνου, τυροῦ, βουτύρου κλπ. γινόμενον διὰ τοῦ λιμένος τῆς πρωτευούσης πόλεως Θεσσαλονίκης, ἥτις εἶναι ἡ δευτέρα ἐμπορικὴ πόλις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας καὶ διὰ τοῦ μικροῦ λιμένος τῆς Καβάλας.

Κάτοικοι. Οἱ μὲν ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Μακεδονίας ἦσαν Ἕλληνας, ὀλιγώτερον ἀνεπτυγμένοι διανοητικῶς τῶν Ἑλλήνων τῆς κυρίας Ἑλλάδος, πολιτικῶς ὅμως καὶ στρατιωτικῶς διὰ τοῦ Φι-

λίππου καὶ Ἀλεξάνδρου ἀνεδείχθησαν ἰσχυρότεροι πάντων τῶν Ἑλλήνων, συγκροτήσαντες τὴν μεγάλην Μακεδονικὴν κοσμοκρατίαν καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης διαδώσαντες τὸν Ἑλληνισμόν. Εἰς τοὺς κατοίκους τούτους προσετέθησαν καὶ οἱ κατὰ τὸν 7 αἰῶνα εἰσβαλόντες καὶ εἰς τὴν βόρειον Μακεδονίαν ἐγκατασταθέντες Βούλγαροι καὶ κατὰ τὸν 15 αἰῶνα οἱ κατακτηταὶ τῆς χώρας Τοῦρκοι ἐκ τῆς Ἀσίας ἐλθόντες. Τοῦ δὲ συνόλου τῶν κατοίκων (1,500,000) 500 μὲν χιλ. εἶναι Μακεδόνες Ἕλληνες, 200 δὲ χιλ. Βούλγαροι, 400 χιλ. Τοῦρκοι καὶ 400 χιλ. Ἀλβανοὶ Βλάχοι, Ἰουδαῖοι καὶ Ἀθίγγανοι.

Ἐκπαίδευσις. Κατὰ τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν, ἥτις βεβαίως δὲν εἶναι προηγμένη δεόντως διὰ τὴν ὀλιγωρίαν καὶ ἀκηδίαν τῆς Κυβερνήσεως, οἱ Ἕλληνες κάτοικοι εἶναι πολὺ ἀνώτεροι τῶν λοιπῶν φυλῶν, συντηροῦντες ἐξ ἰδίων 300 περίπου ἐκπαιδευτήρια μικρὰ καὶ μεγάλα, ἀρρένων καὶ θηλέων, ἐν οἷς φοιτῶσιν 30 χιλ. μαθητῶν καὶ μαθητριῶν περίπου, οἱ δὲ κάτοικοι τῶν ἄλλων φυλῶν ἀσχολούμενοι εἰς τὴν γεωργίαν, κτηνοτροφίαν, βαναύσους τέχνας καὶ εἰς τὴν δεσποτείαν οὐδὲ τὸ $\frac{1}{3}$ τῶν Ἑλληνικῶν ἔχουσι νὰ ἐπιδείξωσιν. Ἐσχάτως δὲ ἐπετάθησαν αἱ ἐνέργειαι τῶν Σλαυῶν καὶ Ῥωμουνιστῶν πρὸς ἵδρυσιν σχολείων καὶ ἐκκλησιῶν ἵνα ἀποπλανήσωσι τοὺς κατοίκους καὶ ἀποσπῶσιν ἐκ τοῦ ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς Μεγάλης ἐκκλησίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

ΑΛΒΑΝΙΑ (ΙΛΛΥΡΙΑ).

Ἐκτ. 400 □ Κάτ. 800 χιλ.

Α') Φυσικὴ κατάστασις.

Ἀλβανία ὀνομάζεται πᾶσα ἡ χώρα, ἡ ὁποία ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ Μαυροβουνίου μέχρι τῆς Ἠπείρου καὶ ἀπὸ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης μέχρι τοῦ δυτικοῦ κλάδου τοῦ Σκάρδου ἤτοι τῆς Κανδαβίας. Αὕτη δὲ ἀποτελεῖ μέγα μέρος τῆς ἀρχαίας Ἰλλυρίας, ἥτις διηρεῖτο εἰς Ῥωμαϊκὴν ἢ βάρβαρον Ἰλλυρίαν, ἐκτεινομένην

πρὸς βορρᾶν τῆς ἐκβολῆς τοῦ Δρεϊλῶνος ποταμοῦ, καὶ εἰς Ἑλληνικὴν ἢ Μακεδονικὴν ἐκτεινομένην μέχρι τῆς Ἠπειροῦ, ἐν ᾗ ὑπάρχον πολλοὶ ἑλληνικαὶ πόλεις καὶ ἀποικίαι.

Ὅρια. Ἡ Ἀλβανία περιορίζεται πρὸς Β μὲν ὑπὸ τῆς Λαβιάτιδος λίμνης, πρὸς νότον δὲ ὑπὸ τῶν Κεραυνίων ὄρεων, πρὸς δυσμὰς ὑπὸ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους καὶ πρὸς Α ὑπὸ τῆς Λυχνίτιδος λίμνης καὶ τοῦ ὄρους Κανδαουῦτος καὶ διαίρεται εἰς ἄνω Ἀλβανίαν ἐκτεινομένην μέχρι τοῦ Γ'ενούσου ποταμοῦ (Σκούμπι) καὶ εἰς κάτω Ἀλβανίαν ἐκτεινομένην μέχρι τῆς Αὐλῶνος.

Πέλαγος καὶ κόλποι. Ἡ παραλία τῆς Ἀλβανίας περιβάλλεται μόνον ὑπὸ τοῦ νοτίου τμήματος τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους, ὅπερ ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ Δουλιτσίνου μέχρι τῶν Ἀκροκεραυνίων ὄρων καὶ ἐν τῇ ἐκτάσει ταύτῃ δύο μόνον κόλπους ἔχει ἕνα μικρὸν καὶ ἀνοικτὸν σχηματιζόμενον εἰς τὴν ἐκβολὴν τοῦ Δρεϊλῶνος ποταμοῦ περὶ τὴν Αἰσσὸν καὶ ἕνα μέγαν καὶ ἀσφαλέςτατον, τὸν τῆς Αὐλῶνος κοινωνοῦντα διὰ στενοῦ λαιμοῦ μετὰ τῆς πρὸς βορρᾶν αὐτοῦ κειμένης ἐλώδους καὶ ἀνωλύμου λίμνης.

Λιμένες. Τρεῖς λιμένας ἔχει ἡ παραλία τῆς Ἀλβανίας τὸν τοῦ Ἀντιβάρεως, παραχωρηθέντος εἰς τοὺς Μαυροβουνίους διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου, τὸν τοῦ Δυρράχίου καὶ τὸν τῆς Αὐλῶνος. Τούτων δὲ ὁ μὲν πρῶτος ἀπέχων 3 μίλια ἀπὸ τῆς ὁμωνύμου κωμοπόλεως, εἶναι μικρὸς καὶ ἐχρησίμευεν ὡς λιμὴν τῆς πρωτευούσης τῆς Ἀλβανίας Σκόδρας ἀπεχούσης 8 ὥρας ἐν τῇ μεσογείῳ.

Ὁ δὲ τοῦ Δυρράχίου ἐφημιζετο καὶ τὸ πάλαι διὰ τὸ μέγα ἐμπόριον καὶ νῦν εἶναι ἐπίσημος· διότι τὰ πλεῖστα τῶν ἐμπορευμάτων τῆς Εὐρώπης εἰσάγονται δι' αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀλβανίαν καὶ δυτικὴν Μακεδονίαν.

Καὶ ὁ τῆς Αὐλῶνος ἦν λίαν χρήσιμος τοῖς Ἑλλησι καὶ Ρωμαίοις, οἵτινες ἀπεβιβάζοντο εἰς αὐτοὺς ἐξ Ἰταλίας ἐρχόμενοι· διότι οὗτος εἶναι εὐρυχωρότερος καὶ ἀσφαλέστερος τῶν ἄλλων, ἀλλ' οὐχὶ πολὺ χρήσιμος νῦν ἕνεκα τοῦ νοσώδους κλίματος τοῦ τόπου.

**Ορη.* Ὁ Βερτίσκος ὅρος ἐκτεινόμενον ἐν τῇ βορείῳ πλευρᾷ τῆς Ἀλβανίας καὶ φέρον διάφορα βαρβαρικά ὀνόματα.

**Η Κανδαβία* ὅρος ἐκτεινόμενον ἀπὸ Β. πρὸς Μ. ἐν τῇ ἀνατολικῇ πλευρᾷ τῆς Ἀλβανίας, εἶναι κλάδος τοῦ Σκάρδου ὁ δυτικώτατος καὶ ἐκ τῶν πολλῶν διακλαδόσεων τούτου πληροῦται ὅλη ἡ Ἀλβανία καὶ καθίσταται ὄρεινή.

Τὴν δὲ νοτίαν πλευρὰν αὐτῆς περιορίζουσι τὰ Ἀκροκερύνια ὄρη ἐν τῇ παραλίᾳ καὶ ὁ Τόμαρος ἐν τῇ μεσογείῳ.

**Ακρωτήρια.* Ἐπισημότερα ἀκρωτήρια εἶναι τρία τὸ Ῥοδόνη (Νυμφαῖον) πρὸς Ν τῆς ἐκβολῆς τοῦ Δρείλωνος, τὸ Πάτι πρὸς Ν τοῦ Δυρράχίου καὶ τὸ Λάγι νοτιώτερον τοῦ προηγουμένου.

Ποταμοί. 1) Ὁ Ὀριούνδης (Μοράτζας) πηγάζων ἐκ τοῦ πρὸς Β τῆς Λαβεάτιδος ἐκτεινόμενου Βερτίσκου εἰσέρχεται εἰς τὴν λίμνην τῆς Σκόδρας καὶ ἐξερχόμενος αὐτῆς ὀνομάζεται Βαρδάννας (Μπουάνας νῦν) καὶ δεχόμενος πολλοὺς παραποτάμους ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος πλησίον τοῦ Ὀλκινίου (Δουλτζινίου).

2) Ὁ Δρείλων (Δρεῖνος) ὁ μέγιστος πάντων τῶν ποταμῶν τῆς Ἀλβανίας πηγάζων ἐκ τῆς ὑπωρείας τῶν Πυρηναίων πρὸς νότον τῆς Δυχνίτιδος λίμνης πλησίον τῆς μονῆς τοῦ ὁσίου Ναοῦμ, διέρχεται τὴν λίμνην καὶ διὰ τῆς πολίχνης Στρούγας ἐξερχόμενος πρὸς Β ἐνοῦται μετὰ τοῦ ἐξ ἄρκτου καταρρέοντος λευκοῦ Δρείνου καὶ οὕτως ἡνωμένος ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος πλησίον τῆς πόλεως Λισσοῦ.

3) Ὁ Μάτης (Μάτι) πηγάζων ἐκ τῆς δυτικῆς ὑπωρείας τῆς Κανδαβίας καὶ διερχόμενος τὴν χώραν τῶν Μιρδιτῶν ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος πρὸς νότον τῆς Λισσοῦ.

4) Ὁ Σπίρνασας (Οὐλούλεος ὑπὸ τῶν ἀρχ.) πηγάζων ἐκ τῆς Κανδαβίας ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος πρὸς Β τοῦ Δυρράχίου.

5) Ὁ Πάνισος (Πανύασος ὑπὸ τῶν ἀρχ.) πηγάζων ἐκ τῆς Κανδαβίας, ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος πρὸς νότον τοῦ Δυρράχίου.

6) Ὁ Γενοῦσος (Σκούμπι) πηγάζων ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὄρους τοῦ

μεταξὺ Ἀχρίδος καὶ Κορυθαῖς ἐκτεινόμενου, ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος πλησίον τῆς πολίχνης Πεκινίου, καὶ ἦν ἐπίσημος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διὰ τὰς στρατιωτικὰς ἐπιχειρήσεις τοῦ Καίσαρος καὶ Πομπηίου.

7) Ὁ Ἄψος (Ἐργέντης καὶ Βερατινὸς) πηγάζων ἐκ τοῦ Γράμμου τοῦ Πίνδου καὶ δεχόμενος τὸν Δεβὸλ (Ἑορδαϊκόν), εἶναι μείζων τῶν προηγουμένων καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος, καὶ εἰς τὰς ὄχθας τούτου ἐστρατοπέδευόν ποτε ὁ Καῖσαρ καὶ ὁ Πομπηῖος καὶ ἐκινδύνευσεν ὁ πρῶτος νὰ πνιγῇ.

Λίμναι. Δύο μόνον λίμνας ἔχει ἡ Ἀλβανία, τὴν Λαβεάτιδα (λίμνην τῆς Σκόδρας) καὶ τὴν πλησίον τῆς Δυλῶνος ἀνώνυμον.

Ἡ Λαβεάτις (λίμνη τῆς Σκόδρας) κειμένη παρὰ τὴν πόλιν Σκόδραν ἔχει σχῆμα ἐπίμηκες, τῆς ὁποίας τὸ μὲν μῆκος εἶναι 8—9 ὥρων, τὸ δὲ πλάτος 2—3 ὥρων, πολλὰς μικρὰς νήσους οἰκουμένας καὶ μὲ μίαν μικρὰν λίμνην πρὸς Ἀ αὐτῆς καλουμένην Χούμ κοινωνοῦσα, καὶ εἶναι λίαν ἰχθυοφόρος.

Ἡ πρὸς ἄρκτον τοῦ λιμένος τῆς Δυλῶνος σχηματιζομένη καὶ μετὰ τῆς θαλάσσης κοινωνοῦσα εἶναι ἀνώνυμος.

Πεδιάδες. Ἐπισημότεραι πεδιάδες εἶναι ἡ τῆς Σκόδρας, ἡ μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς Δισσοῦ, ἡ μεταξὺ Δισσοῦ καὶ Δυρράχίου, ἡ τοῦ Ἄψου ποταμοῦ καὶ ἡ τοῦ Γενούσου.

Β') Πολιτικὴ κατὰστασις.

Ἡ Ἀλβανία ὑποκειμένη τῇ Τουρκίᾳ ὀλίγας πόλεις ἔχει, ὧν ἐπισημότεραι αἱ ἐξῆς (1).

1) Ἡ Σκόδρα (30 χιλ.) κειμένη ἐπὶ βράχων ἀποτόμων παρὰ τὴν ὁμώνυμον λίμνην καὶ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Βαρβάννα (Μπουάιννα) ποταμοῦ, τὸ πάλαι μὲν ἦν πρωτεύουσα τῆς Ῥωμαϊκῆς ἢ βαρβάρου Ἰλλυρίας, νῦν δὲ πρωτεύουσα τῆς Ἀλβανίας, εἶναι πόλις ὀχυρά, ἐμπορικὴ καὶ βιομήχανος, ἔχουσα 30 χιλ. κατοίκων ὀλίγων Χριστιανῶν καὶ Τούρκων περισσοτέρων.

(1) Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου παρεχωρήθη τοῖς Μαυροβούνιοις μέρος τῆς Ἀλβανίας ἢτοι ἡ περιοχὴ τῆς Πεδγορίτσας, τοῦ Ἀντιβάρεως καὶ τοῦ Δουλτσίνου.

2) Τὸ Δυρράχιον (Ἐπίδαμνος) (7 χιλ.) κειμένη εἰς τὰ παράλια τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους πρὸς νότον τῆς ἐκβολῆς τοῦ Δρείλωνος ἐπὶ μικρᾷ χερσονήσῳ, τὸ πάλαι μὲν Ἐπίδαμνος ἐκαλεῖτο, νῦν δὲ Δυρράχιον, ἀρχαία Ἑλληνικὴ πόλις (ἀποικία τῶν Κερκυραίων καὶ Κορινθίων) εἶναι ἐμπορικὴ πόλις ἔχουσα 6—7 χιλ. κατοίκων Χριστιανῶν καὶ Τούρκων καὶ ἑλλην. σχολεῖα.

3) Ἡ Αὐλὼν (8 χιλ.) κειμένη πρὸς νότον τῆς προηγουμένης ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου κόλπου εἶναι μικρὰ ἐμπορικὴ πόλις, ἔχουσα 8 χιλ. κατοίκων. Μεταξὺ δὲ ταύτης καὶ τοῦ Δυρράχίου ἔκειτο τὸ πάλαι ἡ Α' πολλωνία ἀποικία τῶν Κερκυραίων εἰς μεγάλην ἀκμὴν φθάσασα καὶ νῦν μόνον ἐρείπια διατηροῦσα.

4) Τὰ Τύραννα (20 χιλ.) κειμένη πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Δυρράχίου ἐν μέσῳ πεδιάδος εὐφορωτάτης, εἶναι ἡ ὠραιότατη πόλις τῆς Ἀλβανίας, ἔχουσα οἰκίαν καλὰς, δρόμους πλατεῖς, θέαν λαμπράν καὶ κατοίκους 20 χιλ., τῶν ὁποίων 5 χιλ. Χριστιανοὶ καὶ 15 χιλ. Τούρκοι Ἀλβανοί.

5) Τὸ Ἐλβασάνιον (25 χιλ.) κειμένη πρὸς Ν. τῆς προηγουμένης ἐν μέσῳ κοιλάδος καταφύτου καὶ συδένδρου ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Γενούσου ποταμοῦ (Σκούμπι) καὶ ἐν μέρει περιτετειχισμένη εἶναι ὀχυρά, ἔχουσα ἐμπόριον μαλλίων, δερμάτων καὶ κηροῦ καὶ 25 χιλ. κατοίκων, τῶν ὁποίων 5 μὲν χιλ. Χριστιανοὶ καὶ 20 Τούρκοι.

6) Τὸ Βεράτι (10 χιλ.) (Ἀντιπατρία, Πουλχεριούπολις καὶ Βελάγραδα) κειμένη ἐν ταῖς ὑπωρεῖαις τοῦ Τομάρου ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἀψοῦ ποταμοῦ, εἶναι πόλις ὀχυρωτάτη, ὠραία καὶ ἔδρα ἐπισκόπου ἐπὶ τῶν ἐρείπιοις τῆς ἀρχαίας Ἀντιπατρίας ἐκτισμένη καὶ ἔχουσα φρούριον ὑψηλότατον καὶ κατοίκους 10 χιλ., ὧν οἱ πλεῖστοι Μωαμεθανοί, οἱ δὲ λοιποὶ Χριστιανοὶ διατηροῦντες ἑλληνικὰ σχολεῖα.

7) Ἡ Κρόττα (6 χιλ.) μικρὰ πόλις μεσόγειος κειμένη πρὸς Α. τοῦ Δυρράχίου ἐπὶ μεγάλῳ βράχῳ ἀποκρήμανο, ἐφημέισθη διὰ τοὺς ἀγῶνας τοῦ ἥρωος τῆς Ἀλβανίας Γεωργίου Καστριώτου τοῦ Σκενδέρμπεη καὶ εἶναι ὀχυρωτάτη ἔχουσα ὑψηλὴν ἀκρόπολιν καὶ 6 χιλ. κατοίκων Μωαμεθανῶν.

8) Ἡ Λισσὸς (6 χιλ.) (Ἀλέσσιον) ἀρχαία Ἑλληνικὴ πόλις κτισθεῖσα τῷ 385 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Δίουυσίου τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν καὶ μετὰ πλείστων μνημείων κατακοσμηθεῖσα, κεῖται ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὀχθῆς τοῦ Δρεῖλωνος ποταμοῦ καὶ εἶναι ἐπίσημος διὰ τὸν θάνατον καὶ τάφον τοῦ Σκενδέρμπεης (13 Ἰαν. 1467 ταφέντος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Νικολάου), ἔχουσα προάστειον, ἀκρόπολιν ὑψηλὴν, Ἀκρόλισσον ὀνομαζομένην καὶ κατοίκους 6 χιλ. Χριστιανοὺς καὶ Μωαμεθανοὺς τοὺς πλείστους.

Ἐκτὸς δὲ τῶν πόλεων τούτων ὑπάρχουσι καὶ πολλαὶ ἄλλαι κωμοπόλεις οἷον ἡ Καθαῖα πρὸς Α τοῦ Δυρράχίου, τὸ Πεκίνι ΜΑ τῆς Καθαίας, ἡ Δίβρα διηρημένη εἰς ἄνω καὶ κάτω Δίβραν πρὸς Β τῆς Ἀχρίδος εἰς ἀπόστασιν 15 ὥρων, τὸ Ἀντίβαρι ἐν τῇ παραλίᾳ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους παραχωρηθὲν τοῖς Μαυροβουνίοις καὶ τὸ Ὀλκίνιον (Δουλτσίνι) πρὸς Β αὐτοῦ ἐχούσας ἀπὸ 2—5 χιλ. κατοίκων.

Κλίμα.

Τῆς Ἀλβανίας, ὁρεινῆς οὗσης κατὰ τὸ πλεῖστον, τὸ μὲν κλίμα εἰς τὰ ὁρεινὰ εἶναι συγκερασμένον καὶ εἰς τὰ πεδινὰ καὶ παράλια θερμὸν καὶ νοσῶδες ἐν μέρει, τὸ δὲ ἔδαφος εἰς τινα τῶν παραλίων ὀλίγον καρποφόρον, εἰς τινα ὅμως κορποφορώτατον, ἀλλὰ διὰ τὴν λειψανθρωπίαν καὶ ἀθλιότητα τῶν κατοίκων ἐλάχιστα καλλιεργημένον.

Προϊόντα. Τὰ κυριώτερα προϊόντα τῆς Ἀλβανίας εἶναι σῖτος, ἀραβόσιτος, ὄρυζα, οἶνος, ἔλαιον, καπνός, βάμβαξ καὶ ἄλλας· τὸ δὲ ἐμπόριον ἐνεργεῖται διὰ τῶν λιμένων τοῦ Ἀντιβαρίου, τοῦ Δυρράχίου καὶ τῆς Δυλῶνος.

Κάτοικοι. Οἱ Ἀλβανοὶ ἀπόγονοι τῶν Πελασγῶν καὶ συγγενεῖς πρὸς τοὺς Ἑλληνας λαλοῦσι γλῶσσαν σύμμικτον ἐξ Ἀλβανικῶν, Ἑλληνικῶν, Λατινικῶν, Τουρκικῶν καὶ Σλαυικῶν λέξεων καὶ διαίρουνται εἰς Γκέγιδας, οἰκοῦντας ἐν τῇ ἄνω Ἀλβανίᾳ, ἐν ᾗ ἔγεννηθη καὶ ἡγωνίσθη ὁ ἥρωας αὐτῆς Σκενδέρμπεης, εἰς Τόσκιδας, Τσάμιδας καὶ Λιάπιδας, οἰκοῦντας ἐν τῇ κάτω Ἀλβανίᾳ, καὶ εἰς πολλὰ τῆς Ἠπείρου μέρη. Εἶναι δὲ ἀνδρεῖοι, φιλοπόλεμοι καὶ πρόθυμοι ὡς μισθοφόροι τοῦ πλειοδοτοῦντος.

Ἐκπαίδευσις. Κατὰ τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν εἶναι κατώτεροι πάντων τῶν κατοίκων τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου ζῶντες ἔνοπλοι, ἐν μεγάλῃ ἀμαθείᾳ καὶ βαρβαρότητι δι' ἑλλειψιν σχολείων καὶ ἐκπαιδευτηρίων. Οἱ δὲ ὀλίγοι Χριστιανοὶ διαφέρουσι τῶν Μωαμεθανῶν μετερχόμενοι ἐμπόριον καὶ εἰς βαναύστους τέχνας ἀσχολούμενοι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

ΗΠΕΙΡΟΣ

Ἐκτ. 350 □ Κατ. 400 χιλ. (1)

Α') Φυσικὴ κατὰστασις.

Ἡπειρος ὀνομάζεται ἡ χώρα, ἥτις ἐκτείνεται ἀπὸ τῶν Ἀκροκεραυνίων ὄρεων μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου ἐν τῇ παραλίᾳ καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους μέχρι τῆς Ἀλβανίας πρὸς Β., τῆς Μακεδονίας ΒΑ καὶ τῆς Θεσσαλίας πρὸς ἀνατολάς.

Ὅρια. Ἡ Ἡπειρος ὀνομασθεῖσα κατ' ἀντίθεσιν τῶν ἐν τῇ παραλίᾳ αὐτῆς κειμένων νήσων, ἔχει ὅρια πρὸς ἀνατολάς τὴν Τύμφην, τὸν Λάκμον καὶ τὸν Πίνδον, διὰ τοῦ ὁποίου χωρίζεται ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας, πρὸς δυσμὰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος ἀπὸ τοῦ κόλπου τῆς Αὐλῶνος μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ, πρὸς βορρᾶν τὸν Ἄψον (Ἐργέντην) ποταμὸν καὶ πρὸς νότον τὴν Ἀκαρνανίαν.

Πέλαγος καὶ κόλποι. Ὡς ἡ Ἀλβανία περιβάλλεται μόνον ἐκ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς ὑπὸ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους, οὕτω καὶ ἡ Ἡπειρος, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν συνέχειαν αὐτῆς, περιβάλλεται ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους ἀπὸ τοῦ κόλπου τῆς Αὐλῶνος μέχρι τοῦ Ἀμβρακικοῦ.

Ὅρμιοι δὲ ἀντὶ κόλπων ἐν τῷ πελάγει τούτῳ σχηματιζόμενοι εἶναι οἱ ἀκόλουθοι·

Ὁ τῆς Γομενίτσας καὶ τῆς Πλατανίτσας πρὸς νότον τοῦ Θυάμιδος (Καλαμᾶ) ποταμοῦ καὶ ἀπέναντι τοῦ μεσημβρινοῦ μέρους

(1) Τῆς Ἡπέρου μόνον τὸ 1)3 προσηρητήθη τῇ Ἑλλάδι ἤτοι 70 □ μιλ. καὶ 80 χιλ. κατοίκων οἰκούντων ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Ἀρτης.

τῆς Κερκύρας, ὁ μεταξὺ τῆς Πάργας καὶ τῆς ἐκβολῆς τοῦ Ἀχέροντος ποταμοῦ καὶ ὁ τῆς Ἀρτης (Ἀμβρακικῆς) μέγιστος καὶ ἀσφαλέστατος κόλπος.

Λιμένες. Μέχρι τῆς Κερκύρας ὅλως ἀλίμενος οὖσα ἡ Ἡπειρος καθ' ὅλην τὴν ἑκτασιν τῶν Ἀκροκεραυνίων ὀρέων, ἕνα καὶ μόνον λιμένα ἔχει τὸ Πάνορμον (Παλέρημο νῦν). Ἀπὸ δὲ τῆς Κερκύρας πρὸς νότον ἔχει πολλοὺς λιμένας τῶν ὁποίων ἐπισημότεροι εἶναι ὁ λιμὴν (ἡ Σκάλα) τῶν ἁγίων Σαράντα (Ὁγγλήσμου) πρὸς νότον τοῦ προηγουμένου, ὁ Γλυκὺς λιμὴν (νῦν Φανάρι) ἐν τῇ ἐκβολῇ τοῦ Ἀχέροντος, ὁ λιμὴν τῆς Σαλαχώρας ἐν τῇ κόλπῳ τῆς Ἀρτης καὶ ὁ τῆς Σαγιάδας ἀπέναντι τῆς Κερκύρας.

Ὅρη. Ὡς ἡ Ἀλβανία, οὕτω καὶ Ἡπειρος εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον χώρα ὀρεινὴ καὶ πετρώδης καὶ διατέμνεται ὑπὸ ὀρέων, τὰ ὅποια διὰ τῶν κλάδων πληροῦσιν ὅλην τὴν Ἡπειρόν, ἐπισημότερά τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ἀκόλουθα·

1) Τὰ Κεράυνια ὄρη (βουνὰ τῆς Χειμάρρας) ἐκτεινόμενα καθ' ὅλην τὴν παραλίαν ἔχουσιν ὕψος 4—5 χιλ. ποδῶν.

2) Ὁ Λάγκμος (Ζυγὸς τοῦ Μετσόβου) εἶναι ὁ μέγας ὀρεινὸς κορμὸς, ὅστις διαχωρίζει τὴν Ἡπειρόν ἀπὸ τῆς Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας ἐν μέρει καὶ ἐκπέμπει πολλοὺς κλάδους καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, ὁ κυριώτερος τῶν ὁποίων εἶναι ἡ πρὸς νότον συνέχεια αὐτοῦ ἥτοι

2) Ἡ Πίνδος (Μέτζοβον) ἐκτεινόμενη μεταξὺ Ἡπείρου καὶ Θεσσαλίας ἔχει ὕψος 7 χιλ. ποδῶν καὶ ἡ ὑψηλότερα κορυφή ὁ Πίνδος ἀρσενικῶς ὀνομάζεται.

3) Ἡ Τύμφη (Τζουμέρκα) ἐκτείνεται ΒΑ τοῦ Λάγκμου παρὰ τὸν Ἀῶν ποταμὸν καὶ ἔχει μικρότερον ὕψος τοῦ Πίνδου.

4) Τὸ Μισκέλιον (4 χιλ. ποδῶν) ἀνώνυμον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐκτεινόμενον ΒΑ τῶν Ἰωαννίνων.

5) Ὁ Τόμαρος (Ὀλύτσικα) χαμηλότερον τοῦ προηγουμένου ἐκτείνεται ΝΑ τῶν Ἰωαννίνων καὶ εἶναι ἐπίσημον διότι εἰς τοὺς πρόποδας αὐτοῦ ἀνεκαλύφθησαν τὰ ἑρείπια τῆς Δωδώνης.

Ἀκρωτήρια. Ἡ Ἑπειρος ἔχει πέντε ἀκρωτήρια ἐν τῇ παραλίᾳ αὐτῆς τὰ ἀκόλουθα·

1) Τὸ Ἀκροκευραύνιον (Γλωσσα) κείμενον ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν Καμβουνίων ὀρέων εἶναι ἐπικίνδυνον τοῖς ναυτιλλομένοις.

2) Τὸ Ποσειδῖον ἀκρωτήριον ἐκτεινόμενον ἀπέναντι τῆς Κερκύρας παρὰ τὸν κόλπον Πηλώδη.

3) Ὁ Θύαμις (Καλαμάς) ἀκρωτήριον φέρον τὸ ὄνομα τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ κεῖται παρὰ τῇ ἐκβολῇ τοῦ ποταμοῦ.

4) Τὸ Ἀκτιον (Πούντα) ἀκρωτήριον κείμενον ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, καὶ 5) τὸ Χειμέριον (Κάβο τῆς Πάργας) ἢ Χελάτι καλούμενον.

Ποταμοί. 1) Ὁ Ἀῶς καὶ Αἶας (Βοῖοῦσα) ὁ μέγιστος ποταμὸς τῆς Ἑπείρου πηγάζων ἐκ τῆς Τύμφης καὶ δεχόμενος πολλοὺς παραποτάμους ἐν Ἑπείρῳ, ἐξέρχεται ταύτης καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος πρὸς Β τῆς λίμνης τοῦ Αὐλῶνος πλησίον τῆς Ἀπολλωνίας.

2) Ὁ Θύαμις (Καλαμάς) πηγάζων ἐκ τῆς Τύμφης ἐκβάλλει πρὸς Δ εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος πλησίον τοῦ ὁμωνύμου ἀκρωτηρίου ἀπέναντι τῆς Κερκύρας.

3) Ὁ Πολύανθος (Σούσιτσα) πηγάζων ἐκ τῶν Κεραυνίων ὀρέων ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀῶν ποταμόν.

4) Ὁ Ἀραχθὸς ποταμὸς (Ἄρτα) πηγάζων ἐκ τῆς Τύμφης ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον.

5) Ὁ Ἰναχος καὶ Ἀχελῶς (Ἀσπροπόταμον) πηγάζων ἐκ τοῦ Λάχμου, Ἰναχος μὲν ὀνομάζεται ἐντὸς τῆς Ἑπείρου κυρίως, Ἀχελῶς δὲ ἐν Στερεᾷ Ἑλλάδι καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος.

6) Ὁ Κωκυτὸς (Βωβὸς) πηγάζων ἐκ τῶν ὀρέων τῆς Παραμυθίας, ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀχέροντα ποταμόν, ἀμφότεροι ἐφημίζοντο τὸ πάλαι ὡς ποταμοὶ τοῦ ᾗδου.

7) Ὁ Κέλυνδος (Δουκάδες), 8) ὁ Δρίνος (ποταμὸς τοῦ Ἀργυροκάστρου) μικρότεροι, ὧν ὁ μὲν πρῶτος ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἀδριατικὸν πέλαγος πρὸς Β τῆς Αὐλῶνος, ὁ δὲ Δρίνος εἰς τὸν Ἀῶν.

9) Ὁ Χάραδρος (Δοῦρος) χυνόμενος εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον.

10 καὶ 11) Ὁ Ξανθὸς (Παύλα) καὶ ὁ Σιμόεις (Βίστριτσα) ἐκβάλλουσιν, ὁ μὲν πρῶτος εἰς τὴν Πηλώδη λίμνην, ὁ δὲ δεύτερος εἰς τὴν λίμνην τοῦ Βουθρωτοῦ.

Λίμναι. 1) Ἡ Παμβῶτις (λίμνη τῶν Ἰωαννίνων) ἐκτεινομένη πρὸς Δ τοῦ Μιτσεκελίου ἔχει μῆκος μὲν 6 ὥρων, πλάτος δὲ $1\frac{1}{2}$ ὥρας καὶ συνίσταται ἐκ δύο λιμνῶν διὰ στενοῦ ἔλους συνδεομένων, τῶν ὁποίων τὸ μὲν βόρειον μέρος αὐτῆς μικρότερον ὄν, ὀνομάζεται λίμνη Λαψίστας, τὸ δὲ νότιον μεγαλειότερον ὄν, ἐνθα ὑπάρχει καὶ ἓν νησίον, καλεῖται λίμνη τῶν Ἰωαννίνων.

2) Ἡ Ἀχερουσία λίμνη μικρὰ καὶ ἐλώδης σχηματιζομένη πρὸ τῆς ἐκβολῆς τοῦ Ἀχέροντος, εἶχε μῆκος μὲν $1\frac{1}{2}$ ὥρ. καὶ πλάτος $\frac{3}{4}$ τῆς ὥρας καὶ ἦν μυθώδης παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

3) Ἡ λίμνη Λιθάρι (Πηλώδης παρὰ τοῖς ἀρχ.) εἰς ἣν χύνονται ἡ Παύλα καὶ Βίστριτσα.

4) Ἡ λίμνη τοῦ Βουθρωτοῦ κειμένη ΝΑ τῆς προηγουμένης.

5) Ἡ Ῥίζα πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Βουθρωτοῦ.

6) καὶ 7) Ἡ Τσουκαλία καὶ ἡ Λογαροῦ ἐν τῇ βορείᾳ πλευρᾷ καὶ παραλίᾳ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου.

Β') Πολιτικὴ κατάστασις.

Ἡ Ἑπείρος πάλαι διηρεῖτο εἰς τρία μεγάλα τμήματα, νῦν δὲ ἀποτελεῖ μίαν ἐπαρχίαν τῆς Τουρκίας, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἐσχάτως ἀπεσπάρθη ἡ ἐπαρχία τῆς Ἀρτης καὶ παρεχωρήθη τῇ Ἑλλάδι.

Ἡ Ἑπείρος πάλαι εἶχεν 70 πόλεις, τὰς ὁποίας κατέστρεψεν ὁ Αἰμίλιος Παῦλος καὶ 150 χιλ. ἀνθρώπων ἠχμαλώτισεν. Νῦν δὲ ὀλίγας ἔχει πόλεις, ὧν ἐπισημότεραι αἱ ἐξῆς.

1) Τὰ Ἰωάννινα (30 χιλ.) πρωτεύουσα τῆς Ἠπείρου κειμένη εἰς ὑψηλὴν λαμπρὰν καὶ μοναδικὴν θέσιν ἐπὶ τῆς δυτικῆς ὁχθῆς τῆς λίμνης, εἶναι ἡ μεγαλειτέρα, ἐπισημότερα πόλις τῆς Ἠπείρου καὶ πατρίς τῶν μεγάλων εὐεργετῶν Ζωσιμάδων, Καπλανῶν Ῥιζαρῶν κτ. ἔχουσα μεσόγειον ἐμπόριον, μικρὰν βιομηχανίαν, καλὰ ἐκπαιδευτήρια καὶ 30 χιλ. κατοίκων. ΝΔ τῶν Ἰωαννίνων εἰς τὰς

ὑπορείας τοῦ Τομάρου ὑπῆρχε καὶ τὸ ἀρχαιότατον καὶ ἐπιστημό-
τατον μαντεῖον τῆς Δωδώνης.

Ἡ Πρέβεζα (10 χιλ.) πόλις ὀχυρά, εὐλίμενος καὶ ἐμπορικὴ κει-
μένη εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου ἀπέναντι τῆς Ἀκαρ-
νανίας, εἶναι ὁ λιμὴν τῶν Ἰωαννίνων καὶ τῆς Ἡπείρου, ἔχουσα
10 χιλ. κατοίκων, τῶν πλείστων Χριστιανῶν Ἑλλήνων καὶ ὀ-
λιγίστων Μωαμεθανῶν· πρὸς βορρᾶν ταύτης ἐπὶ τοῦ ἰσθμοῦ ἔκειτο
τὸ πάλαι ἡ Νικόπολις, ἐνθα νῦν λέγεται Παλαιοπρέβεζα κτί-
σθεῖσα ὑπὸ τοῦ Καίσαρος Αὐγούστου πρὸς ἀνάμνησιν τῆς κατὰ
τοῦ Ἀτωνίου καὶ τῆς Κλεοπάτρας νίκης αὐτοῦ.

3) Ἡ Ἄρτα (Ἀμβρακία) (10 χιλ.) πόλις ἐπίσημος κειμένη ἐν
μέσῳ εὐφόρου πεδιάδος ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀράχθου
πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, ἔχει 10 χιλ. κατοίκων
τῶν πλείστων Χριστιανῶν καὶ ὀλίγων Ἰουδαίων αὕτη παρεχω-
ρήθη τῇ Ἑλλάδι.

4) Τὸ Ἀργυροκάστρον (10 χιλ.) κείμενον ἐν τῇ ΒΔ Ἡπείρῳ
παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Δρίνου ποταμοῦ ἐπὶ τριῶν ὑψο-
μάτων τῶν Κεραυνίων ὄρεων, εἶναι πόλις ὀχυρά καὶ ἐπίσημος
διὰ τὸν ἐξαιρετον καπνὸν ἔχουσα 10 χιλ. κατοίκων Μωαμεθανῶν
καὶ Χριστιανῶν.

5) Τὸ Δέλβινον (6 χιλ.) κείμενον ἐπὶ τερπνοτάτης θέσεως ἐν
τῇ ΝΔ Ἡπείρῳ καὶ περικυκλούμενον ὑπὸ δασῶν, ἐλαιῶνων καὶ
λεμονεῶνων, εἶναι ὠραία πολίχνη πρώτη τῶν Χειμαριωτῶν,
ἔχουσα 6 χιλ. κατοίκων Μωαμεθανῶν τῶν πλείστων καὶ ὀλίγων
Χριστιανῶν.

6) Τὸ Μέτσοβον (8 χιλ.) κείμενον ἐπὶ τοῦ Πίνδου Α τῶν Ἰωαν-
νίνων ἐν τοῖς ὄρεois τῆς Ἡπείρου καὶ Θεσσαλίας, ἐνθα πηγάζει ὁ
Ἀῶς καὶ ἄλλοι ποταμοί, εἶναι πόλις ὀρεινὴ διηρημένη εἰς δύο
τμήματα καὶ ἐπίσημος ὡς πατρίς τῶν μεγάλων εὐεργετῶν τῆς
Ἑλλάδος Στουράρη, Τοσίτσα, Ἀθέρωφ καὶ ἄλλων ἔχουσα 8 χιλ.
κατοίκων πάντων Χριστιανῶν Ἑλληνοβλάχων, διατηρούντων σχε-
λεῖα ἑλληνικά.

Ἐκτὸς δὲ τῶν πόλεων τούτων ὑπάρχουσιν ἐν Ἡπείρῳ καὶ πολ-
λαὶ κωμοπόλεις ἔχουσαι ἀπὸ 2—5 χιλ. κατοίκων, ἐπισημότεραι

τῶν ὁποίων εἶναι τὸ Πρεμέτι, ἡ Παραμυθία, τὸ Μαργαρίτι, ἡ Πάργα ἐπίσημοι διὰ τοὺς ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνας καὶ διὰ τὴν ἀνδρείαν τῶν κατοίκων, καὶ κῶμαι οἷον οἱ Καλαρύται, οἱ Φιλιάται, τὸ Τσίμβοτον, τὸ Συράκον, ἡ Χειμάρρα, τὸ Λεσκοθίκον, τὸ Γαρδίκι, ἡ Κόνιτσα, ἡ Δροβιάνη, τὸ Τεπελένι καὶ τὸ Σούλιον ἡ πατρὶς τοῦ διαβοήτου Ἀλῆ πασᾶ ἔρημον νῦν. Περιοχαὶ δὲ χωρίων ἐπίσημοι εἶναι τὸ Ζαγόριον, περιέχον 46 χωρία καὶ 55 χιλ. κατοίκων Χριστιανῶν Ἑλλήνων, ἀσχολουμένων εἰς τὰ γράμματα καὶ διάφορα ἐπαγγέλματα μετερχομένων ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, τὸ Σούλιον ἔχον 38 χωρία καὶ ἡ Χειμάρρα ἐκ πολλῶν χωρίων συνισταμένη.

Κλίμα. Ἡ Ἡπειρος εἶναι ἐν γένει ὀρεινὴ, πετρώδης καὶ τραχεῖα χώρα καὶ ἐπομένως ἔχει κλίμα εὐκρατον, ὑγιεινὸν καὶ ἥπιον ἐν τοῖς παραλίοις· τὸ δὲ ἔδαφος αὐτῆς, περιεχούσης πολλὰς πεδιάδας καὶ κοιλάδας, ἀρδευομένης ὑπὸ πολλῶν ποταμῶν καὶ παραποτάμων, εἶναι καρποφόρον μὲν εἰς τὰ πεδινὰ μέρη καὶ ἄκαρπον εἰς τὰ ὀρεινὰ, ἀλλὰ δὲν εἶναι καλῶς καλλιεργημένον.

Προϊόντα. Ἡ Ἡπειρος ὁμοιάζουσα πολὺ πρὸς τὴν Ἀλβανίαν παράγει τὰ αὐτὰ σχεδὸν προϊόντα, οἶον, σίτον, ἀραβόσιτον, οἶνον, ἔλαιον, καπνόν, λεμόνια, πορτοκάλια, ἐλαίας κτλ. τὸ δὲ ἐμπόριον αὐτῆς γίνεται διὰ τῶν λιμένων τῆς Πρεβέζης, τῶν Ἀγίων Σαράντα, τῆς Σαλαχώρας καὶ τῆς Σαγιάδας.

Κάτοικοι. Οἱ Ἡπειρώται ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἡπειρωτῶν εἶναι Ἕλληνες, λαλοῦντες τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ εἰς πολλὰ μέρη ὅπου συνοικοῦσι μετ' Ἀλβανῶν καὶ τὴν ἀλβανικὴν, καθὼς καὶ οἱ Ἀλβανοὶ ὁμιλοῦσι καὶ γράφουσι τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, καὶ εἶναι ὁμογενεῖς ἀσπασθέντες τὸν Ἰσλαμισμόν πρὸς ἀποφυγὴν τῶν καταπίεσεων καὶ τῆς τυραννίας.

Ἐκπαίδευσις. Οἱ Ἡπειρώται κατὰ τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν διαφέρουσι πολὺ τῶν κατοίκων τῆς κυρίως Ἀλβανίας (Ἰλλυρίας). διότι οἱ πλεῖστοι Ἕλληνες Χριστιανοὶ ὄντες, πάντοτε διατηροῦσι σχολεῖα ἑλληνικὰ μικρὰ καὶ μεγάλα, ἐν οἷς φοιτῶσι ἐν πάσαις ταῖς πόλεσι καὶ κωμοπόλεσι καὶ ἀσχολοῦνται εἰς τὰς τέχνας τὴν γεωργίαν, εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ εἰς μικρὰν

βιομηχανίαν, ἐν ᾧ οἱ Μωαμεθανοὶ βίον ἀργὸν ζῶντες καὶ ἔνοπλοι γίνονται συνήθως μισθοφόροι τῆς Τουρκικῆς κυβερνήσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

ΝΗΣΟΙ ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΝ

ΤΟΥΡΚΙΑΝ

Πᾶσαι αἱ Ἑλληνικαὶ νῆσοι, αἱ ὑποκείμεναι εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ κείμεναι ἐν τῇ Β καὶ Α παραλίᾳ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, εἶναι αἱ ἀκόλουθοι 23· ἡ Θάσος, ἡ Σαμοθράκη, ἡ Ἰμβρος, ἡ Λήμνος, ἡ Τένεδος, ἡ Λέσβος, ἡ Χίος, τὰ Ψαρά, ἡ Σάμος, ἡ Ἰκαρία, ἡ Πάτμος, ἡ Φαρμακούσα, ἡ Λέρος, ἡ Κάλυμνος, ἡ Κῶς, ἡ Νίσυρος καὶ Τέλως, ἡ Ἀστυπάλαια, ἡ Ῥόδος, ἡ Κάρπαθος, ἡ Κάσος, ἡ Κύπρος, εἰς τὰς ὁποίας προστίθεται καὶ ἡ Κρήτη.

Τούτων δὲ μεγαλήτεροι, σπουδαιότεροι καὶ ἐπισημότεροι εἶναι ἡ Κρήτη, ἡ Ῥόδος, ἡ Κύπρος, ἡ Σάμος ἡ Χίος, ἡ Λέσβος καὶ ἡ Θάσος.

Η ΚΡΗΤΗ

Ἐκτ. 190 □ Κατ. 250 χιλ.

Ἐν τῷ μεσημβρινῷ μέρει τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ὅπερ ἰδίως καλεῖται Κρητικὸν πέλαγος, πρὸς νότον τῶν Κυκλάδων νήσων ἐνθρονίζεται ἡ τὸ πάσαι μὲν εὐδαίμων, ἡρώϊς δὲ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων καὶ βασίλισσα τῶν ἐν τῷ Αἰγαίῳ ἑλληνικῶν νήσων Κρήτη, ἔχουσα σχῆμα μεγάλου θωρηκτοῦ πλοίου καὶ ἐκτεινομένη ἀπὸ τῶν Κυθέρων μέχρι τῆς νήσου Κάσου.

Ἡ μεγίστη αὕτη νῆσος κειμένη ἐν τῷ μέσῳ τῶν τριῶν ἡπείρων τοῦ ἀρχαίου κόσμου καὶ πλησιεστέρα οὖσα τῇ Εὐρώπῃ, μῆκος μὲν ἔχει ἀπὸ Δ πρὸς Α 36 μιλ. πλάτος δὲ 8 μιλ. καὶ ἐμβαδὸν 190 □ μίλια, ἀναλογοῦν πρὸς τὸ ἡμισυ σχεδὸν τῆς Πελοποννήσου.

Πελάγη, κόλποι καὶ λεμέρες.

Ἡ Κρήτη κειμένη ἐν τῇ μεσογείῳ θαλάσῃ περιβάλλεται πρὸς βορρᾶν μὲν ὑπὸ τοῦ Κρητικοῦ πελάγους, πρὸς δυσμὰς δὲ ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους, πρὸς νότον καὶ ἀνατολὰς ὑπὸ τῆς Μεσογείου

Θαλάσσης. Ἐν δὲ τῇ βορείῳ πλευρᾷ ἔχει ἓνα κόλπον τὸν τοῦ Μιραμπέλου σχηματιζόμενον ἐν τῇ ΒΑ γωνίᾳ καὶ τρεῖς ὄρμους πρὸς δυσμὰς τοῦ κόλπου, τὸν τῆς Ἀμφιμάλλης, τὸν τῆς Κυδωνίας καὶ τὸν τοῦ Κισσάμου, καὶ ἐν τῇ νοτίῳ πλευρᾷ ἓνα καὶ μόνον τὸν τῆς Μεσσαράς.

Τῶν δὲ λιμένων αὐτῆς ἐπισημότεροι εἶναι ὁ τῆς Σούδας ὁ κάλλιστος καὶ εὐρυχωρότατος πλησίον τῶν Χανίων καὶ ὁ τῆς Σπίνας Λόγγας πρὸς ἀνατολὰς τῆς νήσου.

**Ορη.* Καθ' ὅλην τὴν ἐπιμήκη ἑκτασιν διατέμνει τὴν νῆσον μία σειρὰ ὄρέων ἧτις ἐκ σεισμῶν ποτε διαρρήγαίσα εἰς διάφορα μέρη φέρει καὶ διάφορα ὀνόματα. Τὰ δὲ ὑψηλότερα αὐτῶν εἶναι:

1) Τὰ Λευκὰ ὄρη (Μαδάραις) ἢ Σρακιανὰ ἀνυψούμενα ἐν τῇ δυτικῇ πλευρᾷ τῆς νήσου εἰς ὕψος 8100' εἶναι καθ' ὅλον τὸ ἔτος χιονοσκεπῇ ὥς ἡ **Ιδη*.

2) Ἡ **Ιδη* (**Υψηλορίτης*) ἀνυψούμενη ἐν τῷ μέσῳ τῆς νήσου εἰς ὕψος 8000' περίπου παρέχει θέαν λαμπρὰν καὶ ἀπωτάτην μέχρι τῶν παραλίων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἦν ἐπίσημον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διὰ τὴν ἀνατροφὴν τοῦ Λιὸς ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῷ οἰκούντων Ἰδαίων Δακτύλων.

3) Τὸ Κεδριστὸν ὄρος (Κέντρος) ἐκτεινόμενον πρὸς νότον τοῦ προηγουμένου καὶ ἔχον ὕψος μικρότερον ἐκείνου.

4) Ἡ Δίκτη ἢ Δίκτηιον ὄρος (Λασσίθι) ἐκτεινόμενον ἐν τῇ ἀνατολικῇ παραλίᾳ τῆς νήσου καὶ ὑψούμενον εἰς 5,000 ποδ. ὕψος.

5) Τὸ Ἀργαῖον πρὸς ἀνατολὰς τῆς **Ιδης* παρὰ τῇ πόλει Λύκτῳ ἔχον ὕψος 4,000 ποδ. καὶ

6) Τὸ Ἱερὸν ὄρος ΜΑ τοῦ προηγουμένου παρὰ τῇ Ἱεραπύτνῃ.

-Ακρωτήρια. Αἱ προβολαὶ τῶν ὄρέων εἰς τὴν βόρειον θάλασσαν καὶ πλευρὰν ἀποτελοῦσι πολυάριθμα ἀκρωτήρια, σχηματίζοντα τοὺς ὄρμους καὶ λιμένας αὐτῆς, τῶν ὁποίων ἐπισημότερα εἶναι ὁ Κώρυξ (Κόρνικον) ΒΔ, τὸ Ψάκον (Σπάδα) πρὸς Α τοῦ προηγουμένου, τὸ Κύαμον (Μαλέκα) πρὸς Α, τὸ Αἶον, τὸ Ζερύριον καὶ τὸ Σαμώνιον (Σιδήρου) ἐν τῇ βορείῳ πλευρᾷ, τὸ Κριοῦ μέτωπον (**Αἷγιος Ἰωάννης*) ΝΔ, ὁ Λέων (Μέταλλα) ἐν τῷ μέσῳ τῆς

Μ πλευράς και τὸ Ἐρυθραῖον (Λαγκαδία) ΝΑ. Τῶν δὲ πεδιάδων αὐτῆς μεγίστη και ἐπισημοτάτη εἶναι ἡ τῆς Μεσσαράς.

Ποταμοί. Ἐκ μὲν τῶν βορείων ὑπωρείων τῆς ὄρεινῆς γραμμῆς, ἥτις διατέμνει τὴν Κρήτην κατὰ μῆκος ἀπὸ τοῦ Δ μέχρι τοῦ Α ἄκρου, πηγάζοντες ποταμοί, και εἰς τὸ Κρητικὸν πέλαγος ἐκβάλλοντες εἶναι οἱ ἀκόλουθοι·

1) Ὁ Ἰάρδανος (Πλατανιάς), 2) ὁ τοῦ Ἀρμυροῦ (Ἀμφιμάτριος), 3) ὁ Ὁαξος (Ἀρκάδης), ὁ Ἀμνισὸς (Ἀποσελέμης), 5) ὁ Ταυρωνίτης μεταξὺ Κισσάμου και Κυδωνίας, 6) ὁ τῆς ἀγίας Ῥουμέλης ἐν Σφακίοις, 7) ὁ Πετραῖος (Πετρής) Α τοῦ Ῥεθύμνου και 8) ὁ Καίρατος (Καρτερός).

Οἱ δὲ πηγάζοντες ἐκ τῶν νοτίων ὑπωρείων εἶναι ὁ Καταρράκτης (Ζούζουρον), ὁ Ληθαῖος (Γεροπόταμος και Μελογνίτης) ὁ μέγιστος ποταμὸς τῆς νήσου, ὁ Ἡλέκτρας (Καλίγνι), ὁ Μασσαλίας (Μεγαλοπόταμος). Λίμνην μίαν και μόνην ἔχει ἡ Κρήτη τὴν Κορησίαν (λίμνην τοῦ Κουρνᾶ) ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Ἀποκορώνου.

Πόλεις.

Ἡ Κρήτη ἐν ᾗ τὸ πάλοι εἶχε πολυαριθμούς και ἀκμαίας πόλεις και διὰ τοῦτο Ἐκατόμπολις ὠνομάζετο ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου, πολλὰ παθοῦσα ἐν τῇ πολυχρονιότητι, νῦν ὀλίγας δυστυχῶς και μικρὰς πόλεις ἀριθμεῖ, ἐπισημότεραι τῶν ὁποίων εἶναι αἱ ἀκόλουθοι·

1) Τὸ Ἡράκλειον (Μεγάλον Κάστρον) ἡ μεγαλητέρα πόλις τῆς Κρήτης κειμένη ἐν τῷ μέσῳ σχεδὸν τῆς βορείου παραλίας ἀπέναντι τῆς νήσου Δίας, ἦν πρότερον μὲν ἔδρα τοῦ διοικητοῦ τῆς νήσου, νῦν δὲ τοῦ ὑποδιοικητοῦ και τοῦ μητροπολίτου και ἔχει ἰσχυρότατον Βενετικὸν φρούριον και 20 χιλ. κατοίκων. Εἰς ἀπόστασιν $1\frac{1}{2}$ ὥρας πρὸς νότον σώζονται τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως Κνωσοῦ, καθέδρας τοῦ περιφήμου νομοθέτου Μίνως, και ὀλίγον ἀπώτερον ΝΑ τὰ τῆς Γόρτυνος.

2) Τὰ Χανιά (Κυδωνία) κειμένη ἐν τῇ ΒΔ παραλίᾳ εἶναι ὁχυρά, ἐμπορικὴ και ἔδρα τοῦ διοικητοῦ τῆς νήσου, ἔχουσα 15 χιλ. κατοίκων και λιμένα μικρὸν και ἀσφαλῆ.

3) Ἡ Ῥεθύμνος (Ῥιθυμνία) κειμένη ἐπὶ χερσονήσου πρὸς ἀνα-

τολὰς τῆς προηγουμένης ἐν τῇ παραλίᾳ, εἶναι ὀχυρὰ καὶ μικρὰ πόλιν ἔχουσα 6 χιλ. κατοίκων καὶ μικρὸν λιμένα.

Κωμοπόλεις τῆς Κρήτης λόγου ἄξια εἶναι τὰ Σφακιά ἐν τῇ μεσημβρινῇ παραλίᾳ μετὰ 1500 κατ. ἐπίσημος ὡς πρωτεύουσα τῶν ὀρεινῶν καὶ ἀνδρείων Σφακιανῶν, οἵτινες διετήρησαν τὴν ἐλευθερίαν ἐν τοῖς Λευκοῖς ὄρεσι.

Οἱ Ἅγιοι Δέκα, κωμόπολις κειμένη ἐν τῇ μεσογειῷ ἐπὶ τῶν ἑρειπίων τῆς ἀρχαίας πόλεως Γόρτυνος, πλησίον τῆς ὁποίας ἦν καὶ ὁ Λαθύριθος.

Ἱεράπετρα (Ἱεράпутνα) παραλίᾳ κειμένη ΝΑ ἐπὶ τῶν ἑρειπίων τῆς ἀρχαίας πόλεως Ἱεραπύτης, ἔχει μικρὸν φρούριον καὶ 2 χιλ. κατοίκων.

Καὶ ἡ Σούδα πρὸς Α τῶν Χανίων ἔχουσα εὐρύχωρον καὶ λαμπρὸν λιμένα.

Κλίμα. Ἡ Κρήτη πολλὰς φυσικὰς καλλονὰς ἔχουσα καὶ ἡ ὁραιοτέρα τῶν νήσων τῆς Μεσογείου οὔσα, ἔχει κλίμα εὐκρατές καὶ ὑγιεινὸν καὶ ὕδωρ ἄριστον. Τὸ δὲ ἔδαφος αὐτῆς, καὶ περ βραχῶδες καὶ ἀμμῶδες κατὰ τὸ πλεῖστον, εἶναι λίαν γόνιμον, περὶ οὗ ἀρχαῖός τις ἔλεγεν· «ἰδοὺ γῆ ρέουσα γάλα καὶ μέλι» διότι πλείστα, ἄφθονα καὶ ποικιλώτατα προϊόντα παράγει, μολονότι ἡ καλλιέργεια αὐτῆς εἶναι ἀτελής. Τὰ δὲ κυριώτερα αὐτῶν εἶναι ἔλαιον, σαπώνιον, οἶνος, κάστανα, κεράτια, μεσημβρινοὶ καρποί, σταφίδες, ἀμύγδαλα, καρύδια, λινόσπορον, μέλι, κηρίον, μέταξα, τυρὸς κλπ. τὰ ὅποια πάντα σχεδὸν εἶναι ἀρίστης ποιότητος.

Τὸ δὲ ἐμπόριον τούτων γίνεται δι' ὅλων τῶν λιμένων αὐτῆς.

Κάτοικοι. Τῆς νήσου διαιρουμένης νῦν πολιτικῶς εἰς τέσσαρα τμήματα, τὸ τῶν Χανίων, τὸ τῆς Ρεθύμνου, τοῦ Ἡρακλείου καὶ τῆς Σιτείας καὶ ἀποτελούσης ἰδιαίτερον νομὸν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, οἱ κάτοικοι εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Κρητῶν διατηρήσαντες τὴν ἐλευθερίαν καὶ αὐτονομίαν μέχρι τοῦ 67 π. Χ. ὅτε ὑπέπεσαν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων καὶ ἀπὸ τούτων εἰς τὴν τῶν Βυζαντινῶν, εἰς τὴν τῶν Ἀράβων, εἰς τὴν τῶν Βενετῶν καὶ τῷ 1669 εἰς τὴν τῶν Τούρκων δεσποτείαν, καθ' ὧν πολλάκις ἐπανέστησαν καρτερικῶς καὶ ἥρωϊκῶς ἀγωνισθέντες. Νῦν δὲ

διοικούνται ὑπὸ Χριστιανοῦ ἡγεμόνος κατ' ἰδιαίτερον ὄργανισμόν·

Ἑκπαίδευσις. Οἱ Κρῆτες ἔχοντες ἀκμαῖα καὶ ζωηρά τὰ τῆς φιλοπατρίας καὶ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας αἰσθήματα, δυστυχῶς ἀπολείπονται πολὺ κατὰ τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν, ὀλίγα ἀσκήματα καὶ ἀνεπαρκῆ εἰς τὰς ἀνάγκας διατηροῦντες ἐκπαιδευτήρια διὰ τὴν παντελῆ ἀδιαφορίαν τῆς Κυβερνήσεως καὶ διὰ τὴν δλιγωρίαν τῶν κατοίκων.

Αἱ λοιπαὶ νῆσοι.

Τῶν δὲ λοιπῶν νήσων αἱ μὲν πλείους καὶ ἐπιστημότεραι κείμεναι παρὰ τὴν παραλίαν τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας περιγράφονται ἐν τῷ οἰκίῳ τόπῳ.

Αἱ δὲ εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν ἀνήκουσαι εἶναι αἱ βόρειαι Σποράδες, ἡ Θάσος, ἡ Σαμοθράκη, ἡ Ἰμβρος καὶ ἡ Λήμνος. Πᾶσαι σχεδὸν ἐπίσημοι τὸ πάλαι οὔσαι, κατήντησαν νῦν ἀσκήματα.

1) Ἡ Θάσος κειμένη πλησίον τῆς παραλίας τῆς Θράκης ἀπέναντι τῆς ἐκβολῆς τοῦ Νέστου, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ στενοῦ θαλάσσης, ἔχοντος πλάτος ἐνὸς γεωγρ. μιλίου, ἔχει ἑκτασιν 6 □ μιλίων, σχῆμα τετραγώνου καὶ κατοίκους 10 χιλ. περίπου διασχιζομένη ὑπὸ ὁρέων χαμηλῶν καὶ δασωδῶν μόλις εἰς 3000' ἀνυψομένων, παράγει σίτον, οἶνον καὶ ἔλαιον, καὶ ἐφημίζετο τὸ πάλαι διὰ τὰ πλούσια χρυσᾶ μεταλλεῖα καὶ διὰ τὰ λατομεῖα τῶν λαμπρῶν μαρμάρων καὶ ποικιλοχρόων λίθων.

2) Ἡ Σαμοθράκη κειμένη ΝΑ τῆς Θάσου ἀπέναντι τῆς ἐκβολῆς τοῦ Ἑβρου ποταμοῦ, εἶναι πολὺ μικροτέρα τῆς προηγουμένης ἔχουσα 2 □ μιλ. ἑκτασιν καὶ πρωτεύουσαν πόλιν τὸ Κάστρον μετὰ 3 χιλ. κατοίκων.

Ἡ νῆσος αὕτη ἐφημίζετο τὸ πάλαι διὰ τὰ μυστήρια τῶν Καβείρων δαιμόνων, ἐν οἷς ἐμυθήσαν πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁ Ὀρφεύς, ὁ Ἡρακλῆς καὶ ὁ Ἰάσων ἀποβιβασθέντες ἐκεῖ κατὰ τὴν Ἀργοναυτικὴν ἐκστρατείαν καὶ ὁ τελευταῖος τῆς Μακεδονίας βασιλεὺς Περσεὺς νικηθεὶς ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων τῷ 168 π. Χ. ἐζήτησεν ἄσυλον εἰς τὸν ναὸν τῶν μεγάλων θεῶν.

3) Ἡ Ἰμβρος κειμένη πρὸς μεσημβρίαν τῆς προηγουμένης καὶ

μεγαλητέρα εκείνης οὖσα, ἔχει ὄρη ὑψηλά καὶ δασώδη, εὐφόρους πεδιάδας, ἔκτασιν 4 □ μιλ. 5 χιλ. κατ. καὶ πρωτεύουσαν τὸ Κάστρον μετὰ 2 χιλ. κατοίκων.

4) Ἡ Λήμνος κειμένη ΝΔ τῆς Ἰμβρου καὶ ἔχουσα ἔκτασιν 12 □ μιλ. εἶναι μεγάλη ἡφαίστειος νῆσος, εἰς τὴν ὁποίαν δ' Ἡφαίστος ῥίφθεις ἐκ τοῦ Ὀλύμπου, κατέπεσε καὶ στήσας τὸ χαλκεῖον κατεσκεύαζε τοὺς κεραυνοὺς τοῦ Διός. Τὸ δὲ ἡφαίστειον ὄρος αὐτῆς Μόσυχλος ὀνομαζόμενον, κατέπεσεν εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐχει δὲ καὶ ἄλλα ὄρη χαμηλά καὶ βραχώδη, κοιλάδας καρποφορωτάς παραγούσας σίτον, ἔλαιον, οἶνον, μέταξαν, σῦκα, μέλι, κηρίον κλ. πλὴν τούτων ἡ νῆσος ἐφημίζετο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις διὰ τὴν λεγομένην Λημνίαν γῆν, ἔχουσαν ἱαματικὴν ἐνέργειαν καὶ νῦν ἔτι χρησιμεύουσαν παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς ὡς ἀντιφάρμακον κατὰ τῶν δηλητηριάσεων ἐκ δηγμάτων τῶν φαρμακερῶν ὄρων αὐτῆς. Καὶ ἡ μὲν νῆσος ἔχει 20 χιλ. κατοίκων, Ἑλλήνων τῶν πλείστων, ἡ δὲ ὁμώνυμος πρωτεύουσα αὐτῆς 3 χιλ. κατοίκων, ἐκαλεῖτο δὲ τὸ πάλαι Δίπολις ὡς περιέχουσα δύο μόνον πόλεις, τὴν Μύριναν (Παλαιόκαστρον) ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς καὶ παραλίας καὶ τὴν Ἡφαιστίαν κειμένην ἐν τῇ ΒΔ, ἐνθα νῦν κεῖται τὸ χωρίον Ῥαπανίδι. Ταῦτα εἶναι τὰ πολιτικά μέρη, τὰ ὅποια ἀποτελοῦσι τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν.

Κλίμα. Ταύτης δὲ τὸ μὲν κλίμα εἶναι συγκερασμένον, ψυχρότερον μὲν εἰς τὰς βορείους καὶ ὀρεινὰς χώρας, θερμότερον δὲ εἰς τὰς μεσημβρινὰς καὶ παραλίας. Τὸ δὲ ἔδαφος λίαν μὲν καρποφόρον εἰς τὰς πεδινὰς χώρας, ὀλιγώτερον δὲ εἰς τὰς ὀρεινὰς, εἶναι ὅμως παρημελημένη ἡ καλλιέργεια αὐτοῦ. Ἐχει δὲ κτηνοτροφίαν πλουσίαν καὶ ἀφθονον.

Προϊόντα. Τὰ δὲ προϊόντα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας εἶναι πολυλά, ποικίλα καὶ κάλλιστα, οἷον δημητριακοὶ καρποί, καπνὸς ἄριστος, μέταξα, οἶνος ἐξαίρετος, τυρός, βούτυρον, ἔλαιον, μέλι, κηρίον, βάμβαξ, ὀπωρικά κάλλιστα καὶ ποικίλα καὶ πάντα ἐν γένει τὰ πρὸς συντήρησιν καὶ εὐζωίαν τοῦ ἀνθρώπου ἀπαιτούμενα. Ἐχει δὲ καὶ μέταλλα πολύτιμα καὶ κοινὰ πολλά, πάντα ὅμως μένουσιν ἄχρηστα.

Κάτοικοι. Πρὸ τοῦ Ῥωσσοτουρκικοῦ πολέμου περιεῖχεν ἡ Εὐρωπαϊκὴ Τουρκία 17 περίπου ἑκατομμ. κατοίκων. Διὰ δὲ τῆς Συνθήκης τοῦ Βερολίνου ἀφηρέθησαν δέκα περίπου ἑκατομ. κατοίκων καὶ ὑπελείφθησαν μόνον 7—8 ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ ὑπὸ τὴν ἄμεσον κυριαρχίαν αὐτῆς. Τούτων δὲ οἱ μὲν περισσότεροι εἶναι Χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι, οἱ δὲ λοιποὶ Μωαμεθανοί, Ἑβραῖοι, Ἀρμένιοι, Φράγκοι καὶ Ἀθίγγανοι.

Πολιτεῖα. Πρότερον μὲν καθ' ὅλην τὴν Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν πλὴν τῆς Ῥωμουνίας, τῆς Σερβίας καὶ τοῦ Μαυροβουνίου, τὸ πολιτεῖμα ἦν ἀπόλυτος δεσποτικὴ μοναρχία. Μετὰ δὲ τὴν Συνθήκην τοῦ Βερολίνου ἐπεβλήθη εἰς τὸν Σουλτάνον ἡ εἰσαγωγὴ διοικητικῶν καὶ πολιτικῶν μεταρρυθμίσεων ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν Εὐρωπαϊκῆς ἐπιτροπῆς εἰς πάσας τὰς χώρας, αἱ ὁποῖαι ἔμειναν ὑπὸ τὴν ἄμεσον κυριαρχίαν ἢ τὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτα εἰσέτι δὲν ἐπραγματοποιήθησαν, μένει ἄδηλος ἡ πολιτικὴ διαίρεσις καὶ διοργάνωσις τῶν χωρῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας.

Στρατιωτικὴ δύναμις. Μετὰ τὴν κολόβωσιν καὶ ἐλάττωσιν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας εἰς τὸ ἥμισυ, οἶκοθεν ἐννοεῖται ὅτι ἡλαττώθη καὶ ἡ δύναμις αὐτῆς. Πρότερον δὲ εἶχε 700,000 ἀνδρῶν, τῶν ὁποίων 250,000 ἀπετέλουν τὸν μόνιμον στρατόν· ὁ δὲ στόλος αὐτῆς συνέκειτο ἐξ 115 ἀτμοκινήτων πλοίων μικρῶν καὶ μεγάλων, ἐν οἷς 30 περίπου θωρηκτά, καὶ ἐξ 60 ἱστιοφόρων μετὰ 3,000 πυροβόλων.

Ἐκπαίδευσις. Κατὰ δὲ τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν οἱ μὲν Μωαμεθανοὶ διατελοῦσιν ἐν νηπιώδει καταστάσει περιωρισμένοι ὄντες εἰς τὰ θρησκευτικὰ, τῶν δὲ Χριστιανῶν οἱ Ἕλληνες διατηροῦντες πλεῖστα εὐπαιδευτήρια, ὑπερέχουσι τῶν λοιπῶν φύλων καθ' ὅλους τοὺς κλάδους.

Ἐνταῦθα ἔπρεπε νὰ περιγραφῇ καὶ τὸ βόρειον μέρος τῆς Θεσσαλίας ἥτοι ἡ ἐπαρχία τῆς Ἐλασσῶνος ἣτις ἔμεινεν ὑπὸ τὴν Τουρκίαν. Ἀλλὰ πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ κατακερματισμοῦ τῆς Θεσσαλίας, θὰ περιγραφῇ ἐν οἰκείῳ τόπῳ.

ΤΜΗΜΑ Ε'.
ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ἐκτ. 1200 □ Κατ. 2,000,000 περίπου.

Α. Φυσικὴ κατὰστασις.

1. Ὑδρογραφία.

Τὸ μικρὸν βασίλειον τῆς Ἑλλάδος, ἀποτελοῦν τὸ νότιον μέρος τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου ἐπηυξήθη ἤδη διὰ τῆς προσθήκης τῶν $\frac{3}{4}$ τῆς Θεσσαλίας καὶ τοῦ $\frac{1}{3}$ τῆς Ἡπείρου, ἥτοι τῆς ἐπαρχίας Ἄρτης καὶ διὰ τούτων ὅρια ἔχει πρὸς Β μὲν τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πηνειοῦ, τὸν Τύρναβον, τὰ Χάσια ὄρη καὶ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Πρεβέζης, πρὸς Δ δὲ τὸ Ἰόνιον πέλαγος, πρὸς Ν τὸ Κρητικὸν πέλαγος καὶ πρὸς Α τὸ Αἰγαῖον πέλαγος.

Τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος φυσικῶς μὲν συνίσταται ἐκ τριῶν διακεκριμένων μερῶν, ἐκ τῆς Θεσσαλίας, τῆς ἐπαρχίας Ἄρτης καὶ τῆς συνεχομένης μετ' αὐτῶν Στερεᾶς Ἑλλάδος, τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν ἐν τῷ Ἰονίῳ καὶ Αἰγαίῳ πελάγει διεσπαρμένων νήσων.

Θάλασσα καὶ πελάγη.

Τῆς περιγραφείσης ἤδη Μεσογείου θαλάσσης διακρίνονται πολλὰ πελάγη, τῶν ὁποίων τέσσαρα εἶναι τὰ περιβάλλοντα τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος, τὸ Ἰόνιον πέλαγος, τὸ Κρητικὸν πέλαγος πρὸς βορρᾶν τῆς Κρήτης, τὸ Μυρτῶν μεταξὺ τῆς Α παραλίας τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν Κυκλάδων νήσων καὶ τὸ Αἰγαῖον μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος καὶ Ἀσιατικῆς Τουρκίας.

Κόλποι λιμένες καὶ πορθμοί.

Ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ τοσοῦτον μικρᾷ χώρᾳ καὶ ἐκτάσει σχηματίζονται τόσοι πολλοὶ κόλποι καὶ λιμένες, ὅσοι ἐν τῷ μικρῷ βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος.

1) Ὁ Ἀμβρακικὸς (τῆς Ἄρτης) μεταξὺ τῆς Ἡπείρου καὶ Ἀκαρνανίας.

2) Ὁ τῶν Πατρῶν καὶ Κορινθιακὸς κόλπος μεταξὺ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου.

3) Ὁ Κρισαῖος πρὸς νοτ. τῆς Ἀμφίσης ἐν τῇ Β πλευρᾷ αὐτοῦ.

4) Ὁ Κυπαρισσιακὸς ἐν τῇ Δ. παραλίᾳ τῆς Μεσσηνίας.

5) Ὁ Μεσσηνιακὸς ἐν τῇ ΝΔ πλευρᾷ τῆς Πελοποννήσου.

6) Ὁ Λακωνικὸς ἐν τῇ νοτιωτάτῃ πλευρᾷ τῆς Πελοποννήσου.

7) Ὁ Ἀργολικὸς ἐν τῇ ΝΑ πλευρᾷ τῆς Πελοποννήσου.

8) Ὁ Ἑρμιονικὸς (τῆς Ὑδρας) βορειότερον τοῦ προηγουμένου.

9) Ὁ Σαρωνικὸς μεταξὺ Πόρου, Αἰγίνης καὶ Σαλαμῖνος.

10) Ὁ Μαλιακὸς ἢ κόλπος τῆς Λαμίας μεταξὺ Φθιώτιδος καὶ Λοκρίδος.

11) Ὁ Εὐβοϊκὸς μεταξὺ Εὐβοίας καὶ Βοιωτίας καὶ

12) Ὁ Παγασητικὸς (τοῦ Βώλου) μεταξὺ Φθιώτιδος καὶ Θεσσαλίας καὶ ὁ μικρὸς κόλπος τοῦ Παλαιοκάστρου.

Λιμένες δὲ σχηματίζονται ἐν ἐκάστῳ κόλπῳ, ἐνιαχοῦ περισσότεροι, ἀλλαχοῦ δὲ ὀλιγώτεροι, ἐπισημότεροι τῶν ὁποίων εἶναι.

1) Ὁ τῆς Πρεβέζης ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου.

2) Ὁ τῶν Πατρῶν ἐν τῇ ΝΑ μέρει τοῦ ὁμωνύμου κόλπου, ὁ τοῦ Κατακόλου (Ἰχθύος) καὶ ὁ τῆς Πύλου.

3) Ὁ τῶν Καλαμῶν ἐν τῇ μυχῷ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου.

4) Ὁ τοῦ Γυθείου ἐν τῇ ΒΔ μέρει τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου.

5) Ὁ τοῦ Ναυπλίου ἐν τῇ Ἀργολικῇ κόλπῳ.

6) Ὁ τοῦ Πειραιῶς, Σαλαμῖνος καὶ Φαλήρου ἐν τῇ Σαρωνικῇ.

6) Ὁ τῆς Χαλκίδος ἐν τῇ Εὐβοϊκῇ κόλπῳ.

8) Ὁ τῆς Στυλίδος ἐν τῇ Μαλιακῇ κόλπῳ.

9) Ὁ τοῦ Βώλου ἐν τῇ μυχῷ τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου.

10) Οἱ τῆς Κερκύρας, Κεφαλληνίας, Ζακύνθου, Ἑρμουπόλεως καὶ Καρύστου.

Καὶ πορθμοὺς δύο μόνον ἔχει ἡ Ἑλλὰς τὸν μεταξὺ τῶν δύο ἀκρωτηρίων Ῥίου καὶ Ἀντιρρίου καὶ τὸν τοῦ Εὐρίπου παρὰ τῇ Χαλκίδι. Ὅσονούπω δὲ καὶ τρίτος προστεθῆσεται ὁ τῆς Κορίνθου.

2. Ὁρεογραφία.

Τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος δύνανται νὰ διαιρεθῶσιν εἰς ὄρη τῆς Στε-

ρεάς Ἑλλάδος καὶ Θεσσαλίας, εἰς ὅρη τῆς Πελοποννήσου καὶ εἰς ὅρη τῶν νήσων.

α) Τὰ μὲν ὅρη τῆς Θεσσαλίας εἶναι μεθόρια καὶ ἐσωτερικά· μεθόρια μὲν εἶναι ὁ πολυκόρυφος, ὑψηλότατος καὶ περιώνυμος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ὀλυμπος καὶ τὰ συνεχόμενα τούτου Καμβούνια, τὰ ὁποῖα περιεγράφησαν προηγουμένως, χωρίζοντα τὴν Θεσσαλίαν ἀπὸ τῆς Μακεδονίας.

2) Ὁ Πίνδος ἐκ δυσμῶν περιβάλλων τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἐξ ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν ἐκτεινόμενος, ἀποτελεῖ τὰ ὅρια τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας· ἐσωτερικά δὲ εἶναι

1) Ἡ Ὀσσα (Κίσσαβος) συνέχεια τοῦ Ὀλύμπου ἐκτεινόμενη ἐν τῇ ΒΑ. πλευρᾷ τῆς Θεσσαλίας καὶ διακοπτομένη ὑπὸ τοῦ Πηνειοῦ ποταμοῦ, ἐνθα σχηματίζεται καὶ ἡ περιώνυμος κοιλάς τῶν Τεμπῶν.

2) Τὸ Πήλιον (Πλιασσίδι) ἐκτεινόμενον ἐν τῇ ΝΑ. πλευρᾷ τῆς Θεσσαλίας συνέχεται μετὰ τῆς Ὀσσης διὰ σειρᾶς λόφων ὑψηλῶν ὀνομαζομένης νῦν Μαυροβοῦνι, ἔχει ὕψος 5 χιλ. ποδῶν, ἐν ᾧ ἡ Ὀσσα ἔχει 6 χιλ. ποδῶν καὶ εἶναι ἐπίσημον ἐν τῇ μυθολογίᾳ.

3) Ἡ δρεινὴ σειρὰ ἡ διαιροῦσα τὴν Θεσσαλίαν εἰς δύο μεγάλας πεδιάδας, ἥτις μὴ ἔχουσα ἀρχαῖον ὄνομα, φέρει διάφορα ἐπιτόπια ὀνόματα.

β) Τὰ δὲ ὅρη τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος εἶναι κλάδοι τῆς μεταξὺ Θεσσαλίας καὶ Ἠπείρου καθηκούσης σειρᾶς τοῦ Πίνδου, τοῦ ὁποίου πρῶτος εἶναι·

1) Ἡ Ὀθρυς (ἐκ τοῦ ὄφρυς ἢ ὄρθος) ἐκτεινόμενη μεταξὺ τῆς Θεσσαλίας καὶ Φθιώτιδος, διασχίζεται εἰς δύο πρὸς ἀνατολάς καὶ ἀπετέλει πρότερον τὰ ὅρια τῆς Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας. Ἡ δὲ ὑψηλοτέρα κορυφὴ αὐτῆς φθάνουσα εἰς ὕψος 5000' καλεῖται Γούρα.

2) Ἡ Οἶτη (Καταβόθρα) δεύτερος κλάδος τοῦ Πίνδου ἐκτεινόμενος ΝΑ τῆς Ὀθρυος παραλλήλως τῷ Σπερχειῷ μέχρι τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου, ἐνθα σχηματίζονται τὰ περιώνυμα στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν, τὰ ὁποῖα πάλαι εἶχον 60 βήματα πλάτος. Ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ τούτου ἔχουσα ὕψος 6800', ἐκαλεῖτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Πυρά, διότι ἐπ' αὐτῆς ἐκάνη ὁ Ἡρακλῆς.

3) Ὁ Τυμφρηστός (Βελοῦχι) ἔχων ὕψος 7,600', ὁ Κόραξ 7,300', ὁ Πικραστός (Λιάκουρα) 8,000', ὁ Ἑλικὼν 5,600', ὁ Κιθαίων 4,600', ὁ Πάρνης (Ὀζιά) 4,600', τὸ Πεντελικὸν 3,000', ὁ Ὑμητός (Τρελλὸς καὶ Τελοβοῦνι) 3,500', τὸ Λαύριον ἔχον ὕψος 1,200' ἀποτελοῦσι τὸν τρίτον κλάδον τοῦ Πίνδου πρὸς νότον, καὶ ἡ Γεράνεια 4500', ΝΑ τοῦ Κιθαιρῶνος μεταξὺ τῶν Μεγάρων καὶ τῆς Κορίνθου.

4) Ἡ σειρὰ τῶν ὀρέων τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας ἀποτελεῖ τὸν τέταρτον κλάδον τοῦ Πίνδου καθήκοντα πρὸς Δ, τοῦ ὁποῦ αἱ ὑψηλότεραι κορυφαὶ καλοῦνται Παναϊτωλικὸν (Βιένα) 5,500' καὶ Ἀράκυνθος (Ζυγὸς) 2,500'.

γ') Καὶ τὰ ὄρη τῆς Πελοποννήσου ἄσχετα ὄντα τῶν τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ἀποτελοῦσιν ἰδιαιτέρον σύστημα ὀρέων τὰ ὁποῖα διαιροῦνται 1) εἰς βόρεια, 2) δυτικά, 3) κεντρικὰ καὶ 4) ἀνατολικά.

Βόρεια. Τὸ Παναχαϊκὸν (Βοδιάς) ἐκτεινόμενον ἐν τῇ βορειοτάτῃ πλευρᾷ τῆς Ἀχαΐας μέχρι τῶν Πατρῶν, ἔχει ὕψος 6,400' ποδῶν. Τὰ Ἀροάνια ἐν τῇ Α πλευρᾷ τῆς Ἀχαΐας πρὸς Α τῶν Καλαβρύτων ἐκτεινόμενα ἔχουσιν ὕψος 7,800', ἡ Κυλλήνη (Ζύρια) τὸ ὑψηλότερον ὄρος τῆς Πελοποννήσου πρὸς Α τῆς λίμνης Φενεοῦ ἐκτεινόμενον ἔχει ὕψος 7,000', καὶ ὁ Ἐρύμανθος (Ἦλιος) πρὸς Ν τοῦ Παναχαϊκοῦ καὶ Δ τῆς Κυλλήνης, μεθ' ἧς συνέχεται ἐν τοῖς ὄροις Ἀχαΐας καὶ Ἥλιδος καὶ ἔχει ὕψος 7,300'.

Δυτικά. Ὁ Σκόλλης (Σανδαμέρι) ἐν τῇ ΒΑ πλευρᾷ τῆς Ἥλιδος ἐκτεινόμενον ἔχει ὕψος 3,500'. Ἡ Φολὴ ΜΔ τοῦ προηγουμένου ἐν τοῖς ὄροις τῆς Ἥλιδος τῆς Ἀρκαδίας ἐκτεινόμενον, ἔχει ὕψος 3,000' καὶ εἶναι ἡ πηγὴ τοῦ Πηνειοῦ, Ἀλφειοῦ καὶ Αδάωνος. Τὸ Λύκαιον (Τετράγιον) ὄρος ἐκτεινόμενον ἐν τοῖς ὄροις τῆς Μεσσηνίας καὶ Ἀρκαδίας ἔχει ὕψος 4,800'. Ἡ Ἰθώμη (Βουλκίνο) 1300' καὶ τὸ Αἰγάλεων (Μάλι) 3,500' ἀμφοτέρω ἐν τῇ ΝΑ Μεσσηνίᾳ κείμενα.

Κεντρικά. Τὸ Μαίναλον (Ἀτδιν καὶ Κρέπα) ἐν τῷ μέσῳ τῆς Ἀρκαδίας κείμενον καὶ πρὸς νότον καθήκον, ἔχει ὕψος 6,200' καὶ τὸ Ταύγετον (Ὀκταδάκτυλον) ἐκτεινόμενον ἐκ τῶν ὀρίων τῆς

Ἀρκαδίας καὶ διατέμνον τὴν Λακωνίαν, ἀπολήγει εἰς τὸ Ταῖνα-
ρον ἀκρωτήριον ἔχον ὕψος 7,500'.

Ἀνατολικά. Τὸ Αὐρκειον ὄρος εἶναι τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἀνα-
τολικῆς σειρᾶς τῶν ὄρεων τῆς Πελοποννήσου, ἀνυψούμενον μετα-
ξὺ τῆς Ἀρκαδίας καὶ τῆς Ἀργολίδος εἰς ὕψος 5,500'. Τὸ Ἀρτε-
μίσιον ΝΑ τοῦ προηγουμένου ἐκτεινόμενον ἐν τῇ Ἀργολίδι ἀπο-
τελεῖ τὸ δεύτερον μέρος τῆς σειρᾶς ἔχει ὕψος 5,800'. Τὸ Παρ-
θέμιον πρὸς νότον τοῦ προηγουμένου καθῆκον μεταξὺ τῆς Τεγέ-
ας, τῆς Μαντινείας καὶ τοῦ Ἄργους ἔχει ὕψος 6,200'. Καὶ ὁ
Πάρνων (ἅγιος Πέτρος) κατὰ μῆκος ἐξ ἄρκτου πρὸς μεσημβρίαν
διατέμνων τὴν Λακωνίαν ἔχει ὕψος 6,300'.

Καὶ τὰ ὄρη τῶν νήσων εἶναι μικρά, χαμηλὰ καὶ ἀσήμαντα ὡς
πρὸς τὰ τῆς ξηρᾶς, τῶν ὁποίων ἐπισημότερα εἶναι τὰ ἀκόλουθα·

1) Ἐν Κερκύρᾳ ἡ Ἰστώνη ἐκτεινόμενη κατὰ μῆκος ἐξ Α πρὸς
Ν καὶ διατέμνουσα τὴν νῆσον εἰς δύο μέρη, ἀνατολικὸν καὶ δυ-
τικόν, σχηματίζει ἐν τῇ παραλίᾳ τέσσαρα ἀκρωτήρια, τὴν Κασ-
σιόπην ἐν τῇ ΒΑ παραλίᾳ, τὸ Φαλακρὸν (Σιδάβι) ἐν τῇ ΒΔ πα-
ραλίᾳ καὶ τὴν Λευκίμνην (Λεχίνο) ἐν τῇ ΜΑ παραλίᾳ.

2) Ἐν Κεφαλληνίᾳ ὁ Αἶνος (Μεγαλοβότι) ἐκτεινόμενος ἐν τῇ
μεσημβρινῇ πλευρᾷ καὶ ἔχων ὕψος 3,500', καὶ ἡ Βαία μικρὸν καὶ
ἀσήμαντον.

3) Ἐν Κρήτῃ μία σειρὰ ὄρεων ὑπάρχει διατέμνουσα τὴν νῆσον
κατὰ μῆκος καὶ τέσσαρα ὀνόματα φέρουσα, οἷον τὰ Λευκὰ ὄρη
πρὸς Δ (8.400'), τὴν Ἰδὴν ἐν τῷ μέσῳ (8,000'), τὸ Ἀργαῖον
(7,500'), καὶ τὸ Δικταῖον, τὰ ὁποῖα περιεγράφησαν ἐν οἰκίᾳ τόπῳ.

4) Ἡ Νάξος ἐν μόνον ὄρος ἔχει τὸ Δρίνον (Ζιά) (3200'). Ἡ
Πάρος τὴν Μάρπησσαν (2,500') περίφημον διὰ τὰ λατομεῖα τοῦ
μαρμάρου καὶ ἡ Εὐβοία τὴν Ὀχὴν (5,300') ἐν τῇ Μ πλευρᾷ,
τὸ Τελέθριον ὄρος ἐν τῇ Β πλευρᾷ καὶ τὴν Δίρφην 5,000' ἐν τῇ
Β πλευρᾷ.

Ἀκρωτήρια. Ἡ Ἑλλάς ἐκ τριῶν μερῶν ὑπὸ θαλάσσης περιβαλ-
λομένη καὶ εὐκόλπος καὶ εὐλίμενος γενομένη διὰ τῶν εἰς τὴν
θάλασσαν καθηκόντων ἄκρων τῶν ὄρεων, πολυάριθμα ἔχει καὶ
ἀκρωτήρια, τὰ ἐπισημότερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ἀκόλουθα.

Ἐν Θεσσαλίᾳ. 1) Ὁ Κίσσαβος εἶναι ἡ ἄκρη τοῦ ὁμωνύμου ὄρους· 2) τὸ Πωρί νοτιώτερον τοῦ προηγουμένου σχηματιζόμενον ἀπέναντι τοῦ ὁμωνύμου χωρίου πρὸς Β. τῆς Ζηγοράς. 3) Ὁ Ἅγιος Δημήτριος ἐν τῇ ΝΑ. ἄκρᾳ καὶ παραλίᾳ. 4) Ὁ Ἅγιος Γεώργιος (Σηπιάς) νοτιώτερον τοῦ προηγουμένου, ἐνθα κατεστράφη ποτὲ ὁ Περσικὸς στόλος. 5) Ἡ Καβουλία ἐν τῇ δεξιᾷ πλευρᾷ τῆς εἰσόδου εἰς τὸν Παγασητικὸν κόλπον. 6—8) Ὁ Σταυρός, ἡ Παναγία καὶ ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἐν τῇ ἀριστερᾷ πλευρᾷ τῆς εἰσόδου.

Ἐν Στερ. Ἑλλάδι. 1) Τὸ Ἀκτιον (Πούντα) ἐκτεινόμενον ἐν τῇ βορειοτάτῃ ἄκρᾳ τῆς Ἀκαρνανίας εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου ἐπίσημον διὰ τὴν περὶ αὐτὸ γενομένην ναυμαχίαν καὶ νίκην τοῦ Αὐγούστου κατὰ τοῦ Ἀντωνίου τῷ 30 π. Χ.

2) Ὁ Ἀραξος (Πάπα) ἄκρωτήριον κείμενον ἐν τῇ εἰσόδῳ τῶν Πατρῶν.

3) Τὸ Ῥίον (Κάστρον τῆς Ῥούμελης) καὶ τὸ Ἀντίρριον (Κάστρον τοῦ Μωριά) κείμενα ἐν ἀρχῇ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ ἀποτελοῦντα τὸν ὁμώνυμον πορθμόν.

4) Ὁ Χελωνάτας (Γλαρέντσας) τῆς Ἡλίδος ἐν τῇ δυτικωτάτῃ ἄκρᾳ τῆς Πελοποννήσου.

5) Ὁ Ἰχθυς (Κατάκωλον) νοτιώτερον τοῦ προηγουμένου παρὰ τῇ ἐκβολῇ τοῦ Ἀλφειοῦ.

6) Ὁ Πλαταμώδης (Πλατανῶδες) ἐν τῇ δυτικῇ πλευρᾷ τῆς Μεσσηνίας.

7) Τὸ Κορυφάσιον (Παλαιὸ Ἀβαρίνο) ἐν Μεσσηνίᾳ ἀπέναντι τῆς Α ἄκρας τῆς νήσου Σφακτηρίας.

8) Ὁ Ἀκρίτας (Ἀκρίτα) ἐν τῇ νοτιωτάτῃ ἄκρᾳ τῆς Μεσσηνίας.

9) Τὸ Ταίναρον (Ματαπᾶς) ἄκρωτήριον τῆς Μάνης τὸ νοτιώτατον ἄκρον τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου καὶ τῆς Εὐρώπης.

10) Ὁ Μαλέας (Μαλέα) ἐν τῇ ΜΑ ἄκρᾳ τῆς Λακωνίας καὶ Πελοποννήσου ἐπικίνδυνον τοῖς ναυτιλλομένοις ἕνεκα τῶν πνεόντων ἐναντίων ἀνέμων.

11) Τὸ Σκύλαιον (Σκύλι) ἐν τῇ ΝΑ ἄκρᾳ τῆς Ἀργολίδος.

12) Τὸ Σούνιον (Κάβο Κολόνα) ἐν τῇ μεσημβρινῇ ἄκρᾳ τῆς

Ἀττικῆς περίφημον διὰ τὸν ναὸν τῆς Σουνιάδος Ἀθηνᾶς, τοῦ ὁποίου ἐρείπια καὶ νῦν ἔτι σώζονται.

13) Ἡ Κωλιὰς (Βάρι) ἐν τῇ ἀνατολικῇ πλευρᾷ τῆς Ἀττικῆς.

14) Ἡ Γεραιστός (Μανδύλι) ἀκρωτήριον κείμενον ἐν τῇ νοτιωτάτῃ ἄκρᾳ τῆς Εὐβοίας.

15) Ὁ Καφηρεὺς (Κοβοδόρος) ἐν τῇ ΝΑ ἄκρᾳ τῆς Εὐβοίας κείμενον καὶ ἐπικίνδυνον τοῖς ναυτιλλομένοις ὄν.

16) Τὸ Ἀρτεμίσιον (Συλοχωρί) ἐν τῇ ΒΑ ἄκρᾳ τῆς Εὐβοίας πρὸς νότον τῆς Σκιάθου.

Ἰσθμὸν δὲ ἓνα καὶ μόνον εἶχεν ἡ Ἑλλάς τὸν τῆς Κορίνθου. Οὗτος δὲ νῦν διορύσσεται καὶ μεταβάλλεται εἰς πορθμόν.

Πεδιάδες. Ἡ Ἑλλάς διατεμνομένη ὑπὸ πολλῶν ὀρέων, δὲν ἔχει οὔτε πολλὰς πεδιάδας, ὥς ἄλλαι χῶραι τῆς χερσονήσου· αἱ δὲ ἐπισημότεραι τῶν ὑπαρχουσῶν εἶναι αἱ ἀκόλουθοι·

1) Ἡ μεγάλη Θεσσαλικὴ πεδιάς.

2) Ἐν τῇ Στερεᾷ Ἑλλάδι ἡ Λαμιακὴ, ἡ Ἀκαρνανικὴ, ἡ Ναυπακτικὴ, ἡ Αἰτωλικὴ, ἡ Λεβαδικὴ, ἡ Μαραθωνικὴ, ἡ Πλαταϊκὴ, ἡ Θηβαϊκὴ καὶ ἡ Ἀθηναϊκὴ.

3) Ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ἡ Ἀργολικὴ, ἡ Κορινθιακὴ, ἡ τοῦ Αἰγίου, ἡ τῶν Πατρῶν, ἡ τῆς Τεγέας, ἡ τῆς Μεγαλοπόλεως, ἡ Μεσσηνιακὴ καὶ ἡ Λακωνικὴ.

Κοιλὰς. Πασῶν τῶν κοιλάδων τῆς χερσονήσου μεγίστη, ζωγραφικωτάτη, καὶ μεγαλοπρεπεστάτη εἶναι ἡ κοιλὰς τῶν Τεμπῶν (Λυκόστομον) τῆς Θεσσαλίας σχηματιζομένη μεταξὺ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Ὀσσης, ἐνθα διέρχεται ὁ Πηνειός, ἔχουσα μῆκος μὲν δύο περίπου ὥρων, πλάτος δὲ διάφορον εἰς διάφορα μέρη αὐτῆς ἀπὸ 100—2,000 ποδῶν καὶ κατάφυτος καὶ σύδενδρος οὔσα πανταχοῦ.

Χερσόνησοι. Τὸ Ἑλληνικὸν βασίλειον περιέχει δύο μεγάλας χερσονήσους καὶ τέσσαρας μικράς, αἱ ὁποῖαι σχηματίζονται ἐκ τῆς δευτέρας τῶν μεγάλων.

Ἡ μὲν πρώτη μεγάλη χερσόνησος ἀποτελεῖται ἐξ ὅλου τοῦ βασιλείου, πλην τῶν νήσων, ἥτοι ἀπὸ τῆς γραμμῆς τῶν ὀρίων μέχρι τοῦ Ταινάρου καὶ αὕτη εἶναι ἡ καθολικὴ χερσόνησος.

Ἡ δὲ δευτέρα ἀπαρτίζεται ἐκ τῆς Πελοποννήσου, ἥτις δικαίως

δνομάζεται καὶ χερσονήσος τῆς χερσονήσου ὡς ἀποτελοῦσα τὸ ἡμισυ νότιον μέρους τῆς καθολικῆς χερσονήσου, ἀλλ' αὕτη μεταβάλλεται εἰς νῆσον.

Κατὰ ταῦτα αἱ λοιπαὶ τέσσαρες δύνανται νὰ ὀνομασθῶσιν ὑποχερσονήσοι ὡς ἀποτελοῦσαι μέρη τῆς χερσονήσου, ἥτοι τῆς Πελοποννήσου· αὗται δὲ εἶναι αἱ ἀκόλουθοι.

1) Ἡ Μεσσηνιακὴ μεταξὺ τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ τοῦ ὁμωνύμου κόλπου σχηματιζομένη ἐν τῇ ΝΑ πλευρᾷ.

2) Ἡ μεταξὺ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου καὶ τοῦ Λακωνικοῦ.

3) Ἡ Λακωνικὴ μεταξὺ τοῦ Λακωνικοῦ καὶ Ἀργολικοῦ κόλπου.

4) Ἡ Ἀργολικὴ μεταξὺ τοῦ Ἀργολικοῦ καὶ τοῦ Σαρωνικοῦ.

5) Ἡ τῆς Ἀττικῆς μεταξὺ τοῦ Σαρωνικοῦ, Εὐβοϊκοῦ καὶ Μαλιακοῦ κόλπου σχηματιζομένη ἐκ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος.

6) Ἡ τῆς Μαγνησίας Θεσσαλικῆς.

3. Ὑδρογραφία.

Ποταμοί. Οἱ ποταμοὶ τοῦ μικροῦ Ἑλλ. βασιλείου παραβαλλόμενοι πρὸς τοὺς ποταμοὺς τῶν ἄλλων χωρῶν τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου εἶναι πολὺ μικρότεροι, ἔχοντες ὀλίγα ὕδατα, πολλαχοῦ δὲ χεῖμαρροι καὶ βραχύτεροι ὡς διατρέχοντες μικρὰν τοπικὴν ἔκτασιν καὶ ἐκβάλλοντες ἀμέσως εἰς τὴν πανταχόθεν πλὴν τῆς βορείου πλευρᾶς περικυκλοῦσαν αὐτὸ θάλασσαν· οἱ δὲ κυριώτεροι αὐτῶν εἶναι οἱ ἀκόλουθοι.

Ἐν Θεσσαλίᾳ. 1) Ὁ Πηνειὸς (Σαλαμβριάς) ὁ μέγιστος καὶ εὐργετικώτατος ποταμὸς τῆς Θεσσαλίας πηγάζων ἐκ τοῦ Λάκμου, ἀρδεύει ὅλην σχεδὸν τὴν χώραν καὶ δεχόμενος ἀριστερόθεν καὶ δεξιόθεν πολλοὺς παραποτάμους, διέρχεται τὴν κοιλάδα τῶν Τεμπῶν καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος.

Τῶν δὲ παραποτάμων ἐπισημότεροι εἶναι ὁ Τρικκαλινὸς (Ληθαῖος) πηγάζων ἀπὸ τὰ ὄρη τῶν Χασίων καὶ δεχόμενος ἄλλους μικροὺς ποταμούς, χύνεται εἰς τὸν Πηνειόν. Μεταξὺ δὲ τούτου καὶ τοῦ Πηνειοῦ ρέουσιν ὁ Κομέρκης (Κουράλιος), ὅστις πηγάζων ἐκ τῶν Καμβουνίων ὄρεων ἐκβάλλει εἰς τὸν Πηνειόν, ὅπου καὶ ὁ

Τρικκαλινός. Τὸ Βλιούρι (Πάμιστος) συνιστάμενος ἐκ δύο ποταμῶν πηγαζόντων ἐκ τοῦ Πίνδου, ἐκβάλλει εἰς τὸν Πηνειόν. Ὁ Ἐλασσονίτικος (Εὐριπος) πηγάζων ἐκ τοῦ Ὀλύμπου καὶ διερχόμενος παρὰ τὴν Ἐλασσόνα, ἐκβάλλει εἰς τὸν Πηνειόν. Ὁ Φερσαλίτικος (Ἀπιδανός) πηγάζων ἐκ τῆς Ὄθρου καὶ διερχόμενος τὴν πεδιάδα τῆς Φαρσάλου, ἐκβάλλει εἰς τὸν Παγασσητικὸν κόλπον καὶ ὁ Σαραντόπορος καὶ Εὐρίας πηγαζόντες ἐκ τοῦ Ὀλύμπου καὶ εἰς τὸν Πηνειὸν χυνόμενοι.

Ἐκ Στερ. Ἐλλάδι. 2) Ὁ Ἀχελῶος (Ἀσπροπόταμον) πηγάζων ἐκ τῆς Δ ὑπωρείας τοῦ Πίνδου καὶ διερχόμενος μεταξὺ τῆς Ἀκαρνανίας καὶ Αἰτωλίας, ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἴόνιον πέλαγος καὶ εἶναι ὁ μέγιστος ποταμὸς τῆς Ἑλλάδος.

3) Ὁ Εὐῆνος (Φίδαρις) πηγάζων ἐκ τοῦ Κόρακος καὶ διερχόμενος τὴν Αἰτωλίαν, ἐκβάλλει εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον πλησίον τοῦ Ἀντιρρόου.

4) Ὁ Σπερχεῖος (Ἀλαμάνα) πηγάζων ἐκ τοῦ Τυμφηστοῦ, διερχόμενος τὴν Φθιώτιδα καὶ δεχόμενος τοὺς παραποτάμους, τὸν Ἰναχὸν (Βίστριτσα), τὸν Δύρον (Γοῦρκον), τὸν Μέλαν (Μαυρονέρι) καὶ τὸν Ἀσωπὸν (Καρβουνάριον), ἐκβάλλει εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον πλησίον τῆς Ἀντικυρῆρας πρὸς Ν τῆς Λαμίας.

5) Ὁ Κηφισσὸς τῆς Φωκίδος (ποτάμι τοῦ Δαδιοῦ, Μαυρονέρι) πηγάζων ἐκ τῆς Β ὑπωρείας τοῦ Παρνασσοῦ καὶ διερχόμενος τὴν Φωκίδα, Βοιωτίαν καὶ τὴν Κωπαΐδα λίμνην, ἐκβάλλει εἰς τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον.

6) Ὁ Κηφισσὸς τῆς Ἀττικῆς πηγάζων ἐκ τῆς ΜΑ ὑπωρείας τοῦ Βριλησσοῦ πλησίον τῆς Κηφισίας, ἀρδεύει τὴν πεδιάδα τῶν Ἀθηνῶν πρὸς δυσμὰς, καὶ τὸ μὲν χειμῶνα ἐκβάλλει εἰς τὸν Σαρωνικὸν κόλπον παρὰ τὸ Φάληρον, τὸ δὲ θέρος διανέμεται εἰς ἀρδευσιν τῶν κήπων τοῦ ἐλαιῶνος.

7) Ὁ Ἰλισσὸς ποταμὸς πηγάζων ἐκ τοῦ Ὑμηττοῦ καὶ δεχόμενος τὸν Ἡριδανόν, πηγάζοντα ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὄρους παρὰ τὴν Καισαριανήν, καὶ τὴν περιώνυμον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐννεάκρουνον καὶ δωδεκάκρουνον καλουμένην Καλλιρρόην πρὸς νότον τοῦ

ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός, χάνεται ὡς χεῖμαρρος ἐν τῇ πεδιάδι τῶν Ἀθηνῶν.

Ἐν Πελοποννήσῳ. 8) Ὁ Ἀλφειὸς (Ῥουφιάς) ὁ μέγιστος ποταμὸς τῆς Πελοποννήσου, πηγάζων ἐξ ἀνατολῶν τῆς Μεγαλοπόλεως, διέρχεται τὴν Ἀρχαδίαν καὶ Ὀλυμπίαν καὶ πολλοὺς παραποτάμους δεχόμενος ἐκβάλλει, εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος.

9) Ὁ Πάμισσος (Πίρνατσα) ὁ μέγιστος ποταμὸς τῆς Μεσσηνίας πηγάζων ἐκ τοῦ Λυκαίου (Τετραγίου) ὄρους καὶ πολλοὺς παραποτάμους δεχόμενος, ἐκβάλλει εἰς τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον, ἐνθα περὶ τὴν ἐκβολὴν ὀνομάζεται Διπόταμον.

10) Ὁ Εὐρώτας (Βασιλοπόταμον) ποταμὸς τῆς Λακωνίας πηγάζων ἐκ τῆς ἀνατολικῆς ὑπώρειας τοῦ Ταῦγέτου καὶ διερχόμενος ἀνατολικῶς τῆς Σπάρτης διὰ στενοῦ καὶ εὐφόρου κοιλάδος, ἐκβάλλει εἰς τὸν Λακωνικὸν κόλπον, ὅπου καλεῖται Ἴρις.

11) Ὁ Κρᾶθις (Ἀκράτας) ποταμὸς πηγάζων ἐκ τοῦ ὀμωνύμου ὄρους τῆς Ἀρχαδίας καὶ διερχόμενος τὴν Ἀχαΐαν, ἐκβάλλει εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον.

11) Ὁ Πηνειὸς (Γαστοῦνι) ποταμὸς τῆς Ἡλίδος πηγάζων ἐκ τῆς Φολόης καὶ διερχόμενος τὴν Ἡλίδα ἐξ Α. πρὸς Δ. ἐκβάλλει εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος πρὸς Β. τοῦ Χελωνάτου.

Λίμναι. Καὶ λίμνας ἔχει μικρὰς καὶ ἀσημάντους πλὴν τῆς Κωπαΐδος τὸ βασιλείον τῆς Ἑλλάδος ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ἐν Τουρκίᾳ, ὧν κυριώτεραι.

Ἐν Θεσσαλίᾳ 1) Ἡ Βοιθῆς (Κάρλα) σχηματιζομένη πρὸς δυσμὰς τοῦ Πηλίου ὄρους καὶ τῆς Μακρυνίτσης καὶ πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ἀρίσσης εἶναι ἡ μεγαλητέρα λίμνη τῆς Θεσσαλίας καὶ μάλα ἰχθυοφόρος.

2) Ἡ Νεσσονίς (Μαυρολίμνη) ΒΔ. τῆς προηγουμένης καὶ πρὸς Β. τῆς Ἀρίσσης κειμένη εἶναι ἐλώδης, μικροτέρα καὶ διὰ διώρυγος καλουμένης Ἀσμάκι συνεχομένη μετὰ τῆς Βοιθηΐδος.

3) Ἡ Ἀσκουριάς (Νέζερος) κειμένη ἐν τῇ Β. πλευρᾷ τῆς Θεσσαλίας πλησίον τῶν Τεμπῶν, εἶναι μικροτέρα τῶν προηγουμένων καὶ ἀσήμαντος.

4) Ἡ Ξυνιάς (Νέζερο) (1) κειμένη ἐν τῇ μεσημβρινῇ πλευρᾷ τῆς Θεσσαλίας ὑπὸ τὰς βορείας ὑπορείας τῆς Ὀθρυος, εἶναι μείζων τῆς προηγουμένης καὶ ἔχει περιφέρειαν 3 ὥρων.

Ἐν Στερ. Ἑλλάδι. 5) Ἡ Κωπαῖς (Τοπόλια καὶ λίμνη ἀπλῶς) ἡ μεγίστη πασῶν τῶν λιμνῶν τοῦ βασιλείου κειμένη ἐν τῷ μέσῳ τῆς Βοιωτίας, σχηματίζεται ἐκ τῶν ὑδάτων τοῦ Φωκικοῦ Κηφισοῦ καὶ ἄλλων μικρῶν ποταμῶν, εἰσβαλλόντων εἰς αὐτήν, καὶ ἔχει ἑκτασιν διάφορον, τὸν μὲν χειμῶνα μεγαλητέραν, τὸ δὲ θέρος μικροτέραν, τὴν ὅποιαν οἱ ἀρχαῖοι ἀνεβίβαζον εἰς 300 στάδια. Αὕτη ἐφημίζετο τὸ πάλαι διὰ τοὺς καλὰ μους, διὰ τὸν σχοῖνον καὶ διὰ τοὺς παχεῖς ἐγγέλεις. Τὴν ἀποξηράνσιν τῆς λίμνης ἀπορασίσας Ἀλέξανδρος ὁ μέγας, ἀνέθηκεν εἰς τὸν Χαλκιδέα Κράτην, τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ ὁποῖου ἐματαίωσαν αἱ ἐριδες τῶν Βοιωτικῶν πόλεων. Νῦν δὲ πρόκειται νὰ ἀποξηρανθῇ.

Πρὸς ἀνατολὰς τῆς Κωπαίδος ὑπάρχουσι καὶ δύο ἄλλαι μικραὶ λίμναι ἧτοι ἡ Ὑλικὴ καὶ Τροφία.

6) Ἡ Ὑλικὴ (λίμνη τῶν Θηβῶν) κειμένη ΜΑ. τῆς Κωπαίδος, ἀπὸ τῆς ὁποίας χωρίζεται διὰ τοῦ Φοινικίου ὄρους, σχηματίζεται ἐκ τῶν ὑδάτων πολλῶν ποταμῶν καὶ ὑπογείως συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς Κωπαίδος.

7) Ἡ Τροφία (Παραλίμνη) ΒΑ. τῆς Ὑλικῆς κειμένη καὶ δι' ὁρεινοῦ κλάδου χωρίζομένη ἀπ' αὐτῆς, πανταχόθεν ὑπὸ ὀρέων περικυκλοῦται, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὶ μικροὶ ποταμοὶ κατέρχονται εἰς αὐτήν καὶ ἔχει μῆκος 2 ὥρων, πλάτος δὲ $\frac{1}{2}$ συγκοινωνοῦσα ὑπογείως μετὰ τῆς Ὑλικῆς καὶ Κωπαίδος.

8) Ἡ Τριχωνίς (Βραχώρι) κειμένη ἐν Αἰτωλίᾳ πρὸς Β τοῦ Ἀρακίνθου ὄρους, συνέχεται μετ' ἄλλης μικροτέρας λίμνης, πρὸς δυσμὰς ἐκτεινομένης, ἥτις πρότερον μὲν ἐκαλεῖτο Ὑρία λίμνη, ὕστερον δὲ ὠνομάσθη Λυσιμάχεια, λαβοῦσα τὸ ὄνομα παρακειμένης πόλεως, κτισθείσης ὑπὸ Λυσιμάχου βασιλέως τῆς Μακεδονίας τῷ

(1) Ἐπειδὴ τὸ νέον ὄνομα Νέζερο εἶναι προσηγορικὸν Σλαυικόν, σημαῖνον λίμνην καὶ οὐχὶ κύριον, διὰ τοῦτο προτιμητέα τὰ ἀρχαῖα Ἀσκούριος καὶ Ξυνιάς.

287—281 π. Χ., ἐν καιρῷ δὲ πολυμοβρίας ἀμφότεραι αἱ λίμναι ἀποτελοῦσι μίαν καὶ μόνην ἐπιμήκη.

9) Πρὸς νότον ταύτης ὑπῆρχον τὸ πάλαι δύο ἐλώδεις λίμναι ἐν τῇ Β. παραλίᾳ τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν, τῶν ὁποίων ἡ μὲν δυτική ἐκαλεῖτο Κυνία (Ἀνατολικὸν) ἔχουσα μῆκος μὲν 60 στάδια, πλάτος δὲ 40 καὶ συνεχομένη μετὰ τῆς θαλάσσης.

10) Ἡ δὲ ἀνατολικὴ ὠνομάζετο Οὐρία (λίμνη τοῦ Μεσολογίου) μεγαλητέρα τῆς προηγουμένης οὕσα· νῦν δὲ ἀμφότεραι συνεχόμεναι μετὰ τῆς θαλάσσης ἀποτελοῦσι μίαν μεγάλην ἐλώδη λίμνην, ἔχουσαν ἐν μέσῳ πολλὰ νησίδια καὶ εἰσχωροῦσαν πρὸς Β εἰς τὴν Αἰτωλίαν.

11) Ἡ Μελίτη (Τρίκαρδο) λίμνη κειμένη ἐν τῇ νοτίῳ παραλίᾳ τῆς Ἀκαρνανίας πρὸς Δ τῆς προηγουμένης, ἔχει μῆκος μὲν $1\frac{1}{2}$ ὥρας, πλάτος δὲ 1 ὥρας καὶ εἶναι ἄσχετος μετὰ τῆς θαλάσσης.

12) Ἡ λιμνοθάλασσα Μυρτούντιον (Βουργάρα) κειμένη ἐν τῇ ΒΔ. πλευρᾷ τῆς Ἀκαρνανίας πλησίον τῆς Βονίτσης, εἶναι μικρὰ καὶ ἀσήμαντος.

13) Ἡ λίμνη Ἀμβρακία (Βάλτος) κειμένη πρὸς Α τῆς προηγουμένης πλησίον τοῦ Κραθασαρά, εἶναι ἐπιμήκης καὶ μεγαλητέρα ἐκείνης.

14) Ἡ λίμνη Ὀζηροῦ (Ἀσκουριάς) κεῖται πρὸς νότον τῆς προηγουμένης πλησίον τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Ἀχελώου ποταμοῦ καὶ εἶναι πολὺ μικρότερα.

Ἐν Πελοποννήσῳ. Ἡ Πελοπόννησος περιέχει καὶ ὀλιγωτέρας καὶ μικροτέρας λίμνας τῆς Στερεᾶς· αὗται δὲ εἶναι αἱ ἐξῆς·

15) Ἡ Φενεὸς κειμένη πρὸς νότον τῶν Ἀροανίων ὀρέων καὶ τῆς Κυλλήνης μεταξὺ τῆς Ἀχαΐας, Ἀρκαδίας καὶ Ἀργολίδος ἐν τῇ Κορινθίᾳ, εἶναι ἡ μεγαλητέρα λίμνη τῆς Πελοποννήσου.

16) Ἡ Στυμφαλὶς (Ζάρακα) λίμνη πρὸς Α τῆς Φενεοῦ κειμένη ὑπὸ τὸ ὄρος Κυλλήνην εἶναι μικρότερα μὲν ἐκείνης, ἐπίσημος ὅμως ἐν τῇ μυθολογίᾳ διὰ τὰς Στυμφαλίδας ὄρνιθας, τὰς ὁποίας ἐφόνευσεν ὁ Ἡρακλῆς.

17) Ἡ Λέρνη (Μολίνι) λίμνη κειμένη ἐν Ἀργολίδι πρὸς νότον

τοῦ Ἀργόους, ἦν ἐπίσημος διὰ τὴν Λερναίαν Ὑδραν, τὴν ὁποίαν ἐφρόνευσεν ὁ Ἡρακλῆς.

18) Καὶ ἡ Δίλη (Ἀνάβολο) μικρὰ καὶ ἀσήμεντος λίμνη κειμένη ἐν Ἀργολίδι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

β'. Πολιτικὴ κατάστασις.

Τὸ Βασίλειον τῆς Ἑλλάδος προσλαβὼν τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Θεσσαλίας καὶ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἀρτης ἐκ τῆς Ἡπείρου, φυσικῶς μὲν συνίσταται ἐκ 3 μερῶν, ἥτοι τῆς Στερεᾶς μετὰ τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἀρτης, τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν νήσων. Πολιτικῶς δὲ διαίρεται εἰς 16 νομοὺς καὶ 71 ἐπαρχίας· δῆμοι δὲ τῶν μὲν πρώτων 13 νομῶν εἶναι 351, τῶν δὲ 3 νέων νομῶν καὶ 8 ἐπαρχιῶν εἰσέτι δὲν ὠρίσθησαν ἀκριβῶς. Τούτων δὲ 2 περιλαμβάνει ἡ Θεσσαλία, 1 ἡ τῆς Ἀρτης περιοχὴ, 3 ἡ Στερεὰ Ἑλλάς, 5 ἡ Πελοπόννησος καὶ 5 αἱ νῆσοι Κυκλάδες, Σποράδες καὶ Ἴονιοι.

Α'. ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΣ

*Εκτασις 370 □. Κάτοικοι 450,000.

Τὸ πρῶτον καὶ ἐπισημότερον τῶν 4 συστατικῶν μερῶν τοῦ νῦν βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, ἥτοι Στερεὰ Ἑλλάς, ἥτις καὶ ἰδίως Ἑλλάς ὀνομάζεται, διαίρεται εἰς ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν Στερεὰν Ἑλλάδα καὶ περιλαμβάνει 3 νομοὺς, τὸν τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας πρὸς Α, τὸν τῆς Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος πρὸς Β, καὶ τὸν τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας πρὸς Δ, καὶ 15 ἐπαρχίας. Ἐπειδὴ δὲ πάντων ἐπισημότερος εἶναι ὁ τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, διὰ τοῦτο πρῶτος περιγράφεται αὐτός

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΣ

ΝΟΜΟΣ ΑΤΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΒΟΙΩΤΙΑΣ

*Εκτασις 120 □ μ. Κάτοικοι 185,000

Ὁ νομὸς οὗτος περιλαμβάνει πέντε ἐπαρχίας, τὴν τῆς Ἀττικῆς, τῆς Αἰγίνης, τῆς Μεγαρίδος, τῶν Θηβῶν καὶ τῆς Λεβαδείας.

1) Ἡ Ἀττικὴ (116,000 κατ. περίπου, 540,000 τὸ πάλαι)

ἀποτελοῦσα τὸ ΝΑ μέρος τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ φύσει ὄρει νή, ἀνυδρος καὶ ξηρὰ οὖσα, ἔχει ὄρη μὲν διατέμνοντα αὐτὴν τὸν Πάρνηθα, τὸν Αἰγῶλεων, τὸν Πεντελικόν, τὸν Ὑμηττὸν καὶ τὸ Λαύριον, ἀκρωτήριον δὲ τὸ Σούνιον, πεδιάδας τὴν τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῆς Ἐλευσίως, καὶ ποταμοὺς τοὺς δύο χειμάρρους τὸν Κηφισὸν καὶ Ἴλισσόν.

Πόλεις δὲ κωμοπόλεις καὶ τόποι ἐπισημοὶ αὐτῆς εἶναι.

ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ (70,000), ἡ μητρόπολις τοῦ κράτους καὶ καθέδρα τοῦ βασιλέως, ἡ πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας κειμένη ἐν μέσῳ τῆς πεδιάδος μεταξὺ τῶν δύο ἐπισήμων λόφων τῆς ἀκροπόλεως πρὸς Ν καὶ τοῦ Λυκαβητοῦ πρὸς Β καὶ μεταξὺ τῶν δύο ποταμῶν τοῦ Ἴλισσοῦ πρὸς Α καὶ τοῦ Κηφισοῦ πρὸς Δ καὶ περιοριζομένη πρὸς Β μὲν ὑπὸ τῆς Πεντέλης, πρὸς Α ὑπὸ τοῦ Ὑμηττοῦ, πρὸς Ν ὑπὸ τῆς θαλάσσης καὶ πρὸς Δ ὑπὸ τοῦ Αἰγῶλεω, τοῦ Κορυδαλοῦ καὶ τοῦ Ποικίλου, ὑπῆρξεν ἡ μήτηρ τῶν φώτων, ἡ ἐστία τῆς σοφίας, ἡ ἔδρα τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ ἡ ἐνδοξοτάτη πόλις τοῦ ἀρχαίου κόσμου, εἰς τὴν ὁποίαν ἐξ ὅλων τῶν μερῶν τῆς οἰκουμένης συνέρρεον ἄνδρες πρὸς σπουδὴν καὶ διδασκαλίαν.

Ἡ πόλις αὕτη τὸ πάλαι περιέχουσα 10,000 οἰκίας καὶ 180,000 κατοίκων, συνίστατο ἐκ τριῶν μερῶν, ἐκ τῆς ἀκροπόλεως ἢ ἄνω πόλεως πρότερον Κεκροπίας καλουμένης, ἐκ τῆς κάτω καὶ ἰδίως πόλεως, κειμένης περὶ τὴν ἀκρόπολιν καὶ ὀνομαζομένης Ἀστὺ καὶ ἐκ τῶν διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν συνδεομένων λιμένων αὐτῆς, ἧτοι τοῦ Πειραιῶς, τῆς Μουνυχίας καὶ τοῦ Φαλήρου, καὶ κατεκοσμεῖτο ὑπὸ πλείστων καλλιτεχνικῶν μνημείων καὶ ἐπισημονικῶν ἀριστουργημάτων.

Τούτων δὲ τὰ ἐπισημότερα περιωθέντα λείψανα εἶναι ἐν μὲν τῇ Ἀκροπόλει τὰ λαμπρὰ προπύλαια ἐν τῇ εἰσόδῳ, ὁ ναὸς τῆς Ἀπτερίου νίκης μετὰ τὰ προπύλαια δεξιόθεν, ὁ Παρθενὼν ἐν τῷ μέσῳ, τὸ Ἐρεχθεῖον πρὸν βορρᾶν καὶ ἄλλοι μικρότεροι ναοὶ πρὸς τιμὴν τῆς Ἀθηνᾶς καὶ Ἀρτέμιδος ἰδρυθέντες. Ἐν δὲ τῇ κάτω πόλει, ἧτις ἦν πλήρης μνημείων, ὁ μέγιστος ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς παρὰ τὸν Ἴλισσόν, τοῦ ὁποίου 14 στῆλαι σώζονται, ὁ ναὸς τοῦ

Θησέως πρὸς Δ τῆς Ἀκροπόλεως, τὸ ὠδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, χωροῦν 6,000 θεατάς, τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου ὑπὸ τὴν ἀκρόπολιν πρὸς Ν, τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους, ὁ πύργος τοῦ Κυρήστου, τὸ Παναθηναϊκὸν στάδιον, ἡ πύλη τῆς Ἀγορᾶς, τὸ ἀρχαῖον νεκροταφεῖον καὶ ἄλλα τινά.

Νέα δὲ ἐπίσημα οἰκοδομήματα, φιλανθρωπικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ κοσμοῦντα τὴν πόλιν εἶναι τὰ βασίλεια μετὰ τοῦ βασιλικοῦ κήπου, τὸ Πανεπιστήμιον μετὰ τῆς ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, ἡ Ἀκαδημία τοῦ Σίνα, τὸ ἀστεροσκοπεῖον αὐτοῦ, τὸ Ἀρχαλεῖον ὀφθαλμοκομεῖον τὸ ὀρφανοτροφεῖον τῶν θηλέων καὶ τῶν ἀρρένων τοῦ Χαζῆ Κώστα, τὸ νηπιακὸν ὀρφανοτροφεῖον, τὸ φυσιογραφικὸν μουσεῖον, τὰ δύο νοσοκομεῖα πολιτικὸν καὶ στρατιωτικόν, τὸ Ἀρσάκειον Παρθεναγωγεῖον, τὸ Βαρθάκειον λύκειον, ἡ Ῥιζάρειος σχολή, τὸ πτωχοκομεῖον, τὸ Ὡδεῖον, τὸ Στουρνάρειον Πολυτεχνεῖον, τὸ Μουσεῖον, ὁ ναὸς τῆς Μητροπόλεως, ὁ ναὸς τῶν Δυτικῶν, τὸ ἀνεγειρόμενον Ζάπειον, τὸ νέον θέατρον, ἡ μεγίστη πασῶν οἰκία τοῦ Μελᾶ ἐξέχουσα ἐν τῷ μέσῳ τῆς πόλεως καὶ πολλὰ ἄλλα λαμπρὰ ἰδιωτικὰ οἰκοδομήματα, κατακοσμοῦντα καὶ λαμπρύνοντα τὴν πόλιν· ἐκπαιδευτηρίων δὲ δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν, ἀρρένων καὶ θηλέων, μικρῶν καὶ μεγάλων τοσαύτην πληθὺν ἔχουσιν αἱ νέαι Ἀθῆναι ὥστε δικαίως δύνανται νὰ ὀνομασθῶσιν μέγα Πανδιδακτήριον καὶ ἐκπαιδευτήριον τοῦ Πανελληνίου.

Ἡ νέα πόλις τοιαύτῃ οὔσα, ἔχει ὁδοὺς καλὰς, ὥραιας πλατείας, περιπάτους καὶ ἐξοχὰς λαμπρὰς καὶ τερπνὰς διὰ τὸ θέρος τὴν Κηφισσίαν, τὸ Ἀμαρούσιον, τὰ Πατήσια καὶ τὸ Φάληρον μικρὸν ἀπέχοντα τῆς πόλεως.

Πειραιεύς. (22,000) Τῶν τριῶν λιμένων τῆς πόλεως, τοῦ Φαλήρου τῆς Μουνυχίας, καὶ τοῦ Πειραιῶς, ἐπισημότατος καὶ μέγιστος εἶναι ὁ Πειραιεύς συνεχόμενος διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν μετὰ τῆς πόλεως, καὶ διαιρούμενος πάλαι εἰς τρεῖς μικροὺς κλειστοὺς λιμένας, τὸν τῆς Ζέας, τὰς Ἀλὰς καὶ τὸν τοῦ Κανθάρου.

Ὡς τὸ πάλαι δὲ ὁ δῆμος καὶ ἡ πόλις τοῦ Πειραιῶς ἤμαζον ἔχουσα μέγα ἐμπόριον, πολλὰ καὶ καλὰ δημόσια καταστήματα, οἷον σιταποθήκην, σκευοθήκην, ὀπλοθήκην, θέατρα καὶ διαφόρους

ναούς, οὕτω καὶ ἡ νέα πόλις ἐκ μικρῶν ὀρρωμένη, διὰ τῆς δραστηριότητος καὶ ἱκανότητος τῶν πολλαχόθεν ἐγκατασταθέντων κατοίκων μεγάλως προήχθη ἐντὸς ὀλίγου χρόνου κοινωνοῦσα μετὰ τῆς πρωτεύουσας διὰ σιδηροδρόμου.

Ὁ Πειραιεὺς ἀριθμῶν 22 χιλ. κατοίκων ἔχει οἰκίας καλὰς, δούς εὐρείας, μεγάλας πλατείας, καλοὺς περιπάτους, λουτρά πολλά, ἐκπαιδευτικά, φιλανθρωπικά, ἐμπορικά καὶ βιομηχανικά καταστήματα καὶ ἐργοστάσια ἥτοι γυμνάσιον, ἑλληνικὸν σχολεῖον, παρθεναγωγεῖον καὶ ἰδιωτικά δημοτικά σχολεῖα, στρατιωτικὴν σχολήν, νοσοκομεῖον, πτωχοκομεῖον, χρηματιστήριον μετὰ βιβλιοθήκης, ἐργοστάσια μετάξης, χυτήρια σιδήρου, νηματοποιεῖα, πανοποεῖα, καθεκλοποιεῖα, βελουργεῖα, ἀγγειοπλαστεῖον κτλ.

Αἱ Ἀχαρναὶ (νῦν Μενίδι) κείμεναι πρὸς Β τῶν Ἀθηνῶν, ἦν ὁ μέγιστος καὶ πολυπληθέστατος δῆμος τῆς Ἀττικῆς 3,000 ὀπλίτας χρηγήσας ἐν τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ. Νῦν δὲ εἶναι χωρίον ἔχων 2,000 κατοίκων ἀσχολουμένων εἰς τὴν γεωργίαν καὶ πολλὰ ἀρχαῖα ἐρίπεια τῆς ἀρχαίας πόλεως διατηροῦν.

Ἡ Δεκέλεια (Τατόγι) κειμένη ΒΑ τῶν Ἀχαρνῶν εἰς τὰς ὑπορείας τοῦ Πάρνηθος, τὸ μὲν πάλαι ἐπίσημος ἦν, διότι οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑπεράνω αὐτῆς ἐστρατοπέδευον τῷ 19 ἔτει τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου· νῦν δὲ εἶναι λαμπρὰ καὶ τερπνὴ ἑπαυλὶς τοῦ βασιλέως. Πλησίον ταύτης εἶναι καὶ ἡ Φυλὴ ἀρχαῖον φρούριον κείμενον εἰς τὰ σύνορα τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας, καὶ ἐπίσημον, διότι ἐντεῦθεν ὁ Ὁρασύβουλος ἐδίωξε τοὺς τριάκοντα τυράννους ἐξ Ἀθηνῶν τῷ 403 π. Χ.

Μαραθῶν, χωρίον κείμενον πρὸς Α τοῦ Πάρνηθος πρὸς Β τοῦ Πεντελικοῦ καὶ ἀπέχων 7 ὥρας τῶν Ἀθηνῶν, εἶναι ἐπίσημος διὰ τὴν ἐν τῇ καρποφόρῳ πεδιάδι αὐτοῦ γενομένην νίκην. τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῶν Περσῶν τῷ 490 π. Χ.

Ἡ Κηφισία κειμένη πρὸς Ν τῆς Δεκελείας καὶ 2 περίπου ὥρας ἀπέχουσα τῶν Ἀθηνῶν, ἦν μία τῶν δώδεκα πόλεων τῆς Ἀττικῆς, τὰς ὁποίας ἔκτισεν ὁ Κέρκωψ καὶ διὰ τὸ δροσερὸν κλίμα, τὴν φυσικὴν καλλονὴν καὶ τὴν ἀφθονίαν τῶν ὑδάτων ἐχρησίμευσεν ὥς τερπνὸν ἐνδιαίτημα τῶν πλουσίων Ἀθηναίων κατὰ τὸ θέρος,

ὧν τινες καὶ λαμπράς ἐπαύλεις εἶχον ἐκεῖ οἷον ὁ περιώνυμος Ἡ-
ρώδης ὁ Ἀττικὸς μίαν τοιαύτην μετὰ κήπου, λουτρῶν καὶ στοῶν
κατακεκοσμημένην εἶχεν ἰδρύσει. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Ἀδριανὸς, τὴν
ἄφθονίαν τῶν ὑδάτων θέλων νὰ χρησιμοποίησῃ, κατεσκεύασεν ὁ-
δραγωγεῖον ἐκ τῆς Κηφισίας εἰς τὰς Ἀθήνας, τὸ ὁποῖον ἐσχάτως
καὶ ἀνεκαλύφθη. Καὶ νῦν δὲ οἱ εὐπορώτεροι τῶν κατοίκων Ἀθηνῶν
τὸ θέρος σπεύδουσιν εἰς τὴν Κηφισίαν νὰ διανύσωσιν αὐτό.

Τὸ Μαρούσιον, χωρίον ὀλίγον πρὸς Ν τῆς Κηφισίας ἐν τῇ ὁδῷ
κείμενον ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀρχαίου δήμου Ἀθμονία, διετήρητε
τὸ ἀρχαῖον ὄνομα τῆς ἐν αὐτῷ λατρευομένης Ἀμαρυσίας Ἀρτέ-
μιδος, πρὸς τιμὴν τῆς ὁποίας καὶ ναὸς ὑπῆρχεν, καὶ ἔχει πολλὰ
φυσικὰ πλεονεκτήματα, χάριν τῶν ὁποίων καὶ ἐνταῦθα μεταβαί-
νουσι πολλοὶ κάτοικοι τῶν Ἀθηνῶν.

Ἡ Πεντέλη μοναστήριον κείμενον ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς
τοῦ Πεντελικοῦ ὄρους, ὅπου τὸ πάλαι ὑπῆρχεν δῆμος Πεντέλη καὶ
τὰ περίφημα λατομεῖα τοῦ μαρμάρου.

Ἡ Καισαριανὴ μοναστήριον κείμενον ἐφ' ὑψηλῆς καὶ τερπνῆς
θέσεως ἐπὶ τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ Ὑμηττοῦ οὐχὶ μακρὰν τῶν
Ἀθηνῶν, ἐνθα τὸ πάλαι ἐπήγαζεν ὁ Ἡριδανὸς ποταμὸς ἐκβάλ-
λων εἰς τὸν Ἰλισσὸν καὶ ὑπῆρχε πηγὴ ἱαματικὴ, τῇ Ἀφροδίτῃ
καθιερωμένη καὶ Κυλοῦ πῆρα ὀνομαζομένη.

Τὸ Ἡράκλειον χωρίον κείμενον πρὸς Β τῶν Ἀθηνῶν εἰς ἀπό-
στασιν δύο ὥρῶν καὶ ὑπὸ Βαυαρῶν οἰκούμενον, διετήρησε τὸ ὄ-
νομα τοῦ ἐπὶ τῆς θέσεως αὐτοῦ ἰδρυθέντος ναοῦ τοῦ Ἡρακλέους
ὑπὸ τοῦ δήμου τῶν Ἡφαιστιάδων.

Ἡ Κερατιὰ χωρίον ΝΑ τῶν Ἀθηνῶν κείμενον ἐν τῇ μεσογειῇ
πεδιάδι, ἐπὶ τῆς θέσεως, ὅπου τὸ πάλαι ἔκειτο ὁ δῆμος Σφηττός,
ἔχει 1600 κατοίκους.

Τὸ Λαύριον χωρίον κείμενον ἐν τῇ νοτίᾳ πλευρᾷ τῆς χερσονή-
σου Ἀττικῆς παρὰ τὸ ὁμώνυμον ὄρος συνοικίζεται νῦν ἔνεκα
τῶν ἐπὶ τοῦ ὄρους ἐξεργαζομένων μεταλλείων τοῦ ἀργύρου καὶ
μολύβδου.

Τὸ Θερικόν (Θορικὸς) χωρίον κείμενον ἐν τῇ ΝΑ παραλίᾳ τῆς
Ἀττ. χερσονήσου παρὰ τὸν λιμένα Μανδρῆ, διετήρησε τὸ ὄνομα

μιάς τῶν 12 ἀρχαίων συνοικισθεῖσων πόλεων τῆς Ἀττικῆς καὶ πολλὰ ἐρεῖπια αὐτῆς.

2) Ἡ ἐπαρχία τῆς Αἰγίνης (7,000 κατ.) σύγκειται ἐκ τῆς ὁμωνύμου νήσου, ἐκ τοῦ νησιδίου Ἀγκιστρίου (Κεκυφαλείας) καὶ ἐκ 10 χωρίων. Καὶ ἡ μὲν Αἶγινα κειμένη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου ἔχει ὄρος πρὸς Μ. τὸν ἅγιον Ἡλίαν (2800 ποδ.), λόφους, πεδιάδας δενδροφύτους καὶ ὄρμους καὶ τὸ πάλαι ἐφημίζετο διὰ τὴν μεγάλην ναυτικὴν δύναμιν καὶ διὰ τὸ ἐμπόριον. Ἡ ὁμώνυμος πόλις αὐτῆς Αἶγινα, ἔδρα τοῦ δήμου, κεῖται ἐν τῇ δυτικῇ παραλίᾳ τῆς νήσου ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας Αἰγίνης ἔχουσα 3,000 κατοίκων, ἀσχολουμένων εἰς τὴν γεωργίαν καὶ ναυτιλίαν, τὸ δὲ ἐπιστημότερον τῶν ἀρχαίων μνημείων αὐτῆς εἶναι ὁ εἰς ἀπόστασιν δύο ὥρων καλῶς διατηρούμενος ναὸς τοῦ Πανελληνίου Διός, ἐφ' ὕψηλῃς θέσεως κείμενος ὁ δεῦτερος μετὰ τὸν ναὸν τοῦ Θεσέως. Τὸ δὲ μικρὸν νησίον Ἀγκίστριον κείμενον πρὸς δυσμὰς αὐτῆς εἶναι ἐπίσημον διὰ τὴν ῥητίνην· καὶ τῶν χωρίων ἐπιστημότερον εἶναι ἡ Πέρδικκα κείμενον ἐπὶ τοῦ μεσημβρινοῦ ἀκρωτηρίου αὐτῆς.

3) Ἡ ἐπαρχία τῆς Μεγαρίδος (18,000) ἐκτεινομένη πρὸς Δ τῆς Ἀττικῆς, ἔχει ὄρος τὴν Γεράνειαν πρὸς Δ, τὰ Κέρατα πρὸς Α, τὸν Κιθαιρῶνα πρὸς Β καὶ τὴν Κακὴν σκάλαν (Σκειρωνίδας πέτρας) πρὸς Ν, ἐνθεν ὁ περιβόητος ληστὴς Σκείρων κατεκρήμνιζεν εἰς τὴν θάλασσαν τοὺς διαβαίνοντας.

Ἡ ἐπαρχία αὕτη ὄρεινὴ καὶ λεπτόγεις, ὥς ἡ Ἀττικὴ, οὔσα, ἔχει μικρὰν πεδιάδα μεταξὺ τῶν Κεράτων καὶ τῆς Γερανείας κειμένην καὶ εἶναι ἐπίσημος διὰ τὴν θέσιν αὐτῆς μεταξὺ τῶν δύο θαλασσῶν καὶ διὰ τὴν στενὴν ὁδόν.

Τοιαύτη οὔσα μίαν καὶ μόνην πόλιν ἔχει τὰ Μέγαρα μὲ 3,000 κατοίκους, στενὰς ὁδοὺς, μικρὰς οἰκίας καὶ καλύβας· αὕτη κειμένη εἰς ἀπόστασιν $\frac{1}{2}$ ὥρας ἀπὸ τῆς θαλάσσης εἶχε καὶ λιμένα τὸ πάλαι τὴν Νίσαιαν (ἅγιος Νικόλαος) συνδεομένην διὰ τειχῶν καὶ ἦν ἐπίσημος διὰ τὴν γέννησιν τῶν δύο φιλοσόφων ἀνδρῶν, τοῦ Εὐκλείδου, μαθητοῦ τοῦ Σωκράτους, ὅστις ἐσύστησε τὴν Μεγαρ. σχολὴν καὶ τοῦ Στίλπωνος, μαθητοῦ τοῦ Εὐκλείδου.

Τῶν δὲ χωρίων αὐτῆς ἐπισημότερα εἶναι ὁ Κρομμύων, τὸ Μάζι καὶ αἱ Πηγαί· εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ἀνήκει ἡ Ἐλευσίς.

Ἡ Ἐλευσίς, νῦν χωρίον κείμενον ΝΔ τῶν Ἀθηνῶν ἀπέναντι τῆς νήσου Σαλαμῖνος, κατὰ μὲν τοὺς παναρχαίους χρόνους ἦν ἐπίσημος, ὡς μία τῶν 12 πόλεων τῆς Ἀττικῆς, ἃς ἔκτισεν ὁ Κέκρωψ καὶ συνόφικισεν ὁ Θησεύς, ἀκολούθως δὲ ἐφημέριζτο διὰ τὰ Ἐλευσίνια μυστήρια, τὰ ὁποῖα ἐτελοῦντο ἐν τῷ ναῷ τῆς Δήμητρος, τοῦ ὁποίου καὶ νῦν ἔτι σώζονται λείψανα. Τὸ δὲ περίφημον ἄγαλμα τῆς Θεᾶς ἀπήχθη εἰς Λονδῖνον τῷ 1801.

Ἡ νήσος Σαλαμίς (Κούλουρη) κειμένη ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου μεταξὺ τῆς Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος, ἔχει τὴν ὁμώνυμον κόμην μετὰ 3,000 κατοίκων ἀσχολουμένων εἰς τὴν γεωργίαν, ναυτιλίαν καὶ ἀλιεῖαν, δύο χωρία καὶ τὴν μονὴν Φανερωμένην. Καὶ ἡ μὲν ἀρχαία πόλις, εἰς τὴν ὁποίαν ἐγεννήθησαν ὁ Σόλων καὶ ὁ Εὐριπίδης, ἔκειτο ἐν τῇ ΜΑ παραλίᾳ, ἡ δὲ νέα κώμη κεῖται ἐν τῇ δυτικῇ παραλίᾳ. Ἐν δὲ τῷ στενῷ πορθμῷ μεταξὺ τῆς νήσου καὶ τῆς Ἀττικῆς ἐγένετο ἡ περιώνυμος ναυμαχία μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ Περσῶν τῷ 480 π. Χ.

4) Ἡ ἐπαρχία τῶν Θηβῶν (24.000 κατ.) κειμένη μεταξὺ τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου καὶ τῆς Ἀλκυονίδος θαλάσσης πρὸς Β τῆς Μεγαρίδος καὶ ἀποτελοῦσα τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Βοιωτίας, ἔχει ὄρη μὲν τὸν Κιθαιρῶνα (Ἐλατέα) πρὸς Ν, τὸν Ἐλικῶνα (Ζαγορά) ΝΔ, ἔδραν τῶν Μουσῶν καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, καὶ τὸ τρικόρυφον Πτῶον πρὸς Β, ποταμοὺς δὲ τὸν Ἰσμηνόν, τὸν Ἀσωπὸν καὶ τὸν Κηφιστὸν ἐν μέρει, λίμνην τὴν Ὑλικὴν καὶ μέρος τῆς Κωπαίδος καὶ πιδιάδας τὴν Θηβαϊκὴν καὶ τὴν Πλαταϊκὴν.

Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας εἶναι αἱ Θῆβαι, κειμένη παρὰ τὴν Ἰσμηνόν ποταμὸν καὶ ἔχουσα 4,000 κατοίκων ἀσχολουμένων εἰς τὸ ἐμπόριον. Ἡ ἀρχαία πόλις κειμένη μεταξὺ τοῦ Ἰσμηνοῦ ποταμοῦ καὶ τῆς Δίρκης καὶ ἔχουσα τὴν ἀκρόπολιν Καδμεΐαν ἐπὶ ὑψηλῆς θέσεως, ἦν πρωτεύουσα ὅλης τῆς Βοιωτίας καὶ ἐπὶ τινα χρόνον ἡ τρίτη πόλις τῆς Ἑλλάδος φημιζομένη ὡς πατρίς τοῦ Πινδάρου, τοῦ Ἐπαμεινώνδου καὶ τοῦ Πελοπίδου.

Τὸ Ἐρημόκαστρον (Θεσπιαί) χωρίον κείμενον πρὸς Δ τῶν Θη-

βῶν ἐν ταῖς ὑπωρεΐαις τοῦ Ἑλικῶνος ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν Θεσπιῶν, ὧν 200 κάτοικοι γενναίως συνηγωνίσθησαν μετὰ τοῦ Λεωνίδου ἐν Θερμοπύλκῃς.

Τὰ Λεῦκτρα (Λεῦκα) χωρίον κείμενον μεταξὺ τῶν Θηβῶν καὶ Θεσπιῶν ἐπίσημον διὰ τὴν νίκην τῶν Θηβαίων κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν τῷ 371 π. Χ.

Αἱ Πλαταιαὶ (Κόκλα) κείμεναι ΝΑ τῶν Λεῦκτρων ἐπὶ τῆς βορείου ὑπωρεΐας τοῦ Κιθαιρώνος ἐπίσημοι διὰ τὴν κατὰ τοῦ Μαρδονίου νίκην τῷ Πausανίου καὶ Ἀριστείδου τῷ 479 π. π. Χ.

Ἡ Ἄσκη (Πυργάκι ἢ Παλαιοπαναγιά) πρὸς βορρᾶν τῶν Θεσπιῶν ἐπίσημος ὡς πατρίς τοῦ ποιητοῦ Ἡσιόδου.

Τὰ Μάζι (Ἀλιάρτος), τὸ Μούλκι (Ὀγγηστός) χωρία μικρὰ κείμενα παρὰ τὴν νοτίαν ὄχθην τῆς Κωπαίδος.

Ἡ Τανάγρα (Γριμάλα ἢ Σχηματάρι) ἐν τῇ ἀρεστερᾷ ὄχθῃ τοῦ Ἄσωποῦ ποταμοῦ ἐπίσημος διὰ τὴν νίκην τῶν Σπαρτιατῶν κατὰ τῶν Ἀθηναίων τῷ 470. Αὐλῖς ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Εὐρίπου, ἐξ ἧς οἱ Ἕλληνες ἐξεστράτευσαν κατὰ τῆς Τροίας καὶ τὸ Δῆλιον (Δήλεσι) λιμὴν τῆς Τανάγρας πρὸς Ν τῆς Αὐλίδος, ἐνθα ὁ Σωκράτης ἐν μάχῃ τινὶ ἔσωσε τὸν Ξενοφῶντα πεσόντα ἀπὸ τοῦ ἵππου.

5) Ἡ ἐπαρχία τῆς Λεβαδείας (20,000) πρὸς Δ. τῆς Κωπαίδος λίμνης κειμένη καὶ τὸ δυτικὸν μέρος τῆς ἀρχαίας Βοιωτίας ἀποτελοῦσα, ἔχει ὄρη μὲν τὸν Ἑλικῶνα πρὸς Ν καὶ τὸν Παρνασσὸν πρὸς Β, ποταμὸν δὲ τὸν Κηρισὸν ἐκβάλλοντα εἰς τὴν Κωπαίδα λίμνην τὴν μεγίστην πασῶν κειμένην μεταξὺ τῆς ἐπαρχίας Θηβῶν καὶ Λεβαδείας, ἣτις θὰ ἀποξηρανθῇ καὶ πεδιάδα τὴν Λεβαδικήν. Πρωτεύουσα πόλις τῆς ἐπαρχίας ταύτης εἶναι.

Ἡ Λεβαδεία κείμενη πρὸς Δ τῆς Κωπαίδος λίμνης, ἔχει 5,000 κατοίκων, ἀσχολουμένων εἰς τὴν βαμβανοφυτεῖαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν νηματοουργίαν καὶ ἦν περίφημος τὸ πάλαι διὰ τὸν ναὸν καὶ τὸ μαντεῖον τοῦ Τροφωνίου Διός.

Ἡ Χαϊρώνεια (Κάπραινα) πρὸς Β τῆς Λεβαδείας καὶ Δ τῆς Κωπαίδος ἐπίσημος τὸ πάλαι διὰ τὴν ἥττην τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ

τοῦ Φιλίππου τῷ 338 π. Χ. καὶ ὡς πατρίς τοῦ Πλουτάρχου· νῦν δὲ χωρίον μικρὸν ὀνομαζόμενον Κάπραινα καὶ ἀπέχον δύο ὥρας τῆς λίμνης.

Ἀράχοβα (Ἀνεμώρεια) κώμη κειμένη εἰς τὰς νοτίους ὑπωρείας τοῦ Παρνασσοῦ ἔχει 3,000 κατοίκων, παράγουσα οἶνον ἀμπρὸν καὶ εἶναι ἐπίσημος διὰ τὴν κατὰ τὸ 1826 γενομένην καταστροφὴν τῶν Τούρκων ὑπὸ τοῦ Καραϊσκάκη.

Ὁ Ὀρχομενὸς (Σκριποῦ) ἐπὶ τῆς ΒΔ ὁχθῆς τῆς Κωπαίδος κειμένη καὶ παναρχαία ἐπίσημος πόλις· νῦν δὲ χωρίον μικρὸν περιέχον πολλὰ ἀρχαῖα ἐρείπια.

Δαύλια (Δαυλῖς) χωρίον κείμενον εἰς τὰς ΝΔ ὑπωρείας τοῦ Παρνασσοῦ μετὰ 1000 κατ.

Τὸ Δίστομον κείμενον πρὸς Μ τῆς Ἀραχόβης καὶ ΜΔ τῆς Χαιρωνείας μετὰ 1,200 κατ. ἐπίσημον διὰ τὴν κατὰ τὸ 1827 καταστροφὴν τῶν Τούρκων ὑπὸ τῶν Σουλιωτῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ ΚΑΙ ΦΩΚΙΑΣ.

*Εκτασις 112. □ μ. Κάτοικοι 130,000.

Ὁ Νομὸς οὗτος περιλαμβάνει 4 ἐπαρχίας τὴν τῆς Φθιώτιδος, τῆς Λοκρίδος, τῆς Παρνασίδος καὶ τῆς Δωρίδος.

1 Ἡ ἐπαρχία τῆς Φθιώτιδος (52,000) ἀποτελοῦσα πρότερον τὰ βόρεια μεθόρια τοῦ βασιλείου, ἔχει ὅρη μὲν τὴν *Ὀθρυν πρὸς Β, τὴν Οἴτην πρὸς Ν καὶ τὸν Τυμφρηστὸν πρὸς Δ, ποταμὸν δὲ τὸν Σπερχεῖον, τὸν Ἀχελῶον καὶ Ἰναχον καὶ πεδιάδα τὴν Λαμιακὴν. Ἐπισημότεραι δὲ πόλεις καὶ κωμοπόλεις αὐτῆς εἶναι.

Ἡ Λαμία (Ζητοῦνι) πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ κειμένη ὑπὸ τὰς μεσημβρινὰς ὑπωρείας τῆς *Ὀθρυος πρὸς Δ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου πλησίον τῆς ἀρχαίας πόλεως, εἶναι πόλις, ἐμπορικὴ, ἔχουσα ἀκρόπολιν Ἀκρολαμίαν καλουμένην, ἐδοῦς ἀμαξιτοὺς μέχρι Στυλίδος καὶ Ὑπάτης, ἐρείπια τσαμίων, γυμνάσιον καὶ 6 χιλ. κατοίκων παράγουσα καπνὸν ἐξαίρετον· ἔξωθεν τῆς πόλεως ἔγινεν ὁ-

περίφημος Λαμιακός πόλεμος τῷ 322 π. Χ. μεταξύ τῶν Ἀθηναίων καὶ Ἀντιπάτρου, βασιλέως τῆς Μακεδονίας καὶ ἡ κατατρόπωσις τῶν Τούρκων ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων τῷ 1824.

Ἡ Στυλὶς (Φάλαρα) ὠραία κώμη κειμένη πρὸς Α τῆς Λαμίας ἐν τῇ Β παραλίᾳ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀρχαίου λιμένος τῆς πόλεως Φαλάρων, ἔχει ἀμαξιτὴν ὁδόν, νηματοποιεῖον καὶ 1,500 κατοίκους.

Ἡ Ὑπάτη (νέαι Πάτραι καὶ τουρκιστὶ Πατρατζίκι) κώμη κειμένη ἐπὶ τῆς Οἴτης καὶ ἀπέχουσα τρεῖς ὥρας τῆς Λαμίας πρὸς Ν τοῦ Σπερχειοῦ, εἶναι ἐπίσημος διὰ τὰ θερμὰ ἱαματικά λουτρά, διὰ τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως καὶ διὰ τὴν κατὰ τὸ 1822 συγκροτηθεῖσαν σφοδρὰν μάχην μεταξύ τῶν Ἑλλήνων καὶ Τούρκων, ὅτε καὶ ἐκάη, μετὰ 2 χιλ. κατοίκων.

Τὸ Γαρδίκι (Κρεμαστὴ Λάρισσα) μικρὸν χωρίον κείμενον πρὸς Α τῆς Λαμίας ἐν τῇ ΝΑ παραλίᾳ τῆς Φθιώτιδος πλησίον τῆς Κρεμαστῆς Λαρίσσης.

Ἡ Σούρπη χωρίον κείμενον πρὸς Β τοῦ Γαρδικίου πλησίον τοῦ Παγασσητικοῦ κόλπου, ἔχει 1,000 κατοίκους καὶ παράγει ἐξαίρετον καπνόν.

Ἡ Νέα Μιζέλα (Ἀμαλιούπολις) χωρίον κείμενον ἐν τῇ νοτίῳ παραλίᾳ τοῦ Παγασσητικοῦ κόλπου εἰς τὰ μεθόρια τῆς Φθιώτιδος καὶ Θεσσαλίας ἔχει 500 κατοίκους καὶ καλὸν ναυτικόν.

2) Ἡ ἐπαρχία τῆς Λοκρίδος (24,000 κατ.) κειμένη μεταξύ τῆς Φθιώτιδος, τοῦ Ὀπουντίου κόλπου, τῆς Βοιωτίας καὶ τῆς Φωκίδος, ἔχει ὅρη τὴν Κνῆμιν (Φουντάνα) πρὸς τὸ ΒΔ, τὸν Καλλίδρομον πρὸς Δ καὶ τὸν Παρνασσὸν πρὸς τὸ ΝΑ, ποταμοὺς δὲ ἐπισήμους καὶ λίμνας δὲν ἔχει, πεδιάδα τὴν τῆς Ἀταλάντης ἐν τῇ παραλίᾳ ἀνατολικῇ πλευρᾷ, ἐνθα ἐν τῷ Ὀπουντίῳ κόλπῳ ὑπάρχει μία μικρὰ χερσονήσος Γαῖδουρονῆσι καλουμένη καὶ μία νῆσος Ταλαντονῆσι ὀνομαζομένη· πόλεις δὲ καὶ κῶμαι τῆς ἐπαρχίας εἶναι.

Ἡ Ἀταλάντη πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας κειμένη πρὸς Δ τοῦ Ὀπουντίου κόλπου καὶ 2 περίπου ὥρας ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης. ἔλαβε τὸ ὄνομα ἐκ τῆς ἐν τῷ κόλπῳ νήσου Ἀταλάντης καὶ πε-

ρίσχει πολλά έρείπια εκ τής πλησίον τής παραλίας κειμένης αρχαίας πρωτευούσης Όπουντος (Γαρδινίτσα), τής όποίας ό λιμήν εκκαλείτο Κύνος· ένταύθα κείται τό χωρίον Λιθανάταις, όπου λέγεται ότι ύπάρχει ό τάφος τής Πύρρας γυναικός του ένταύθα ζήσαντος Δευκαλίωνος· είναι δέ περίφημον ως πατρίς του Άνδρούτσου και Όδυσσεώς. Η Άταλάντη, κειμένη έντός εύφόρου πεδιάδος, αρδευομένης υπό πολλών μικρών ποταμών και υπό των αρχαίων καλουμένης Καλλιάρου, παράγει άφθονον και έξαιρετον σίτον έχουσα 2,500 κατοίκων. Ένταύθα κείται και ό δήμος των έν Ελλάδι συνοικισθέντων Μακεδόνων, ή Νέα Πέλλα, έχουσα 300 κατοίκους.

Η Έλάτα (Έλάτεια) κώμη κειμένη παρά την άριστεράν όχθην του Κηρισού εις τās ύπωρείας του όρους Κνήμιδος και έν τή μεταξύ Λοκρίδος και Δωρίδος στενής διόδω, νυν μὲν είναι μικρά και άσήμαντος, τό πάλαι όμως ήν επίσημος και επίκαιρος πόλις χρησιμεύουσα ως κλείς τής Ελλάδος, ότε έπαθε πολλές καταστροφάς υπό των Μακεδόνων και Ρωμαίων.

Τό Δαδί (πλησίον τής αρχαίας Δριμαίας) κωμόπολις κειμένη παρά την δεξιάν όχθην του Κηρισού έχει 3,000 κατ. ασχολουμένων εις την γεωργίαν· χωρία μικρά ανήκοντα εις την έπαρχίαν είναι ό Μώλος προς Β παρά τον Μαλιακόν κόλπον μετά 700 κατ. και τό Μαρτίνον προς Α κείμενον μετά 1,000 κατοίκων.

Αί Θερμοπούλαι στενή δίοδος σχηματιζομένη μεταξύ τής Οίτης και τής έλώδους παραλίας του Μαλιακού κόλπου, είχε τό πάλαι μὲν μόλις 60 βημ. πλάτος, νυν δέ ένεκα τής αποχωρήσεως τής θαλάσσης 1,800 ποδ. πλάτος, και έφημίσθη έν μὲν τή αρχαία ιστορία διά τον ήρωϊκόν θάνατον του Λεωνίδου και των 300 Σπαρτιατών κατά των Περσών τῷ 480, έν δέ τή νέα ελληνική ιστορία διά τον ήρωϊκόν θάνατον του Άθανασίου Διάκου. Θερμοπούλαι δέ καλοῦνται διά τὰ θερμά και θειοῦχα ύδατα.

3) Η έπαρχία τής Παρνασίδος (28,000) κειμένη μεταξύ τής Λεβαθείας, Φωκίδος, Λοκρίδος, Αίτωλίας, Εύρυτανίας και του Κρισσαίου κόλπου και περιλαμβάνουσα πᾶσαν την περί τον Παρνασσόν εκτεινομένην χώραν, εκ του όποιου και τό όνομα έλαβεν ή έ-

παρχία, ἔχει ἔρη μὲν τὸν Παρνασσὸν πρὸς Α, τοὺς κλάδους τοῦ Κόρακος, Ἐλατον καὶ Γκιῶνα πρὸς Δ, τὰ Πυρὰ (Καταβόθρα) πρὸς Β καὶ τὸν Καλλιῶρομον ΒΑ· ποταμοὺς δὲ τὸν Πλειστὸν (Ξηροπόταμον) παραπόταμον τοῦ Κηριστοῦ, τὸν Πίνδον (Ἀποστολία) παραπόταμον τοῦ αὐτοῦ, καὶ τὸν Ὑλαιθον (Μόρνον). Πόλεις δὲ καὶ κωμοπόλεις ἐπίσημοι εἶναι.

Ἡ Ἀμφισσα (Σάλωνα) πρωτεύουσα τὴν ἐπαρχίας κειμένη εἰς τὰς δυτικὰς ὑπωρείας τοῦ Παρνασσοῦ ἐπὶ θέσεως ζωγραφικῆς καὶ τερπνοτάτης, ὀλίγον ἀπέχει τῆς θαλάσσης καὶ ἔχει 5,000 κατ. καὶ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας ἀκροπόλεως καὶ λαμπρὸν ἐλαιῶνα.

Οἱ Δελφοὶ (Κασρί) χωρίον κείμενον πρὸς Α τῆς Ἀμφίσσης εἰς τοὺς μεσημβρινοὺς πρόποδας τοῦ Παρνασσοῦ παρὰ τὸν Πλειστὸν ποταμὸν ἐπίσημον διὰ τὸ περιώνυμον μαντεῖον τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος καὶ διὰ τὸν πολυτελέστατον ναὸν αὐτοῦ· πλησίον τῆς πόλεως τῶν Δελφῶν ἔκειτο ἡ περιώνυμος διαυγῆς πηγὴ Κασταλία, ἱερὰ τῶν Μουσῶν καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ ἐπὶ πάντες οἱ ἐρχόμενοι νὰ συμβουλευθῶσι τὸ Μαντεῖον. Ἐνταῦθα ἐπανηγυρίζοντο κατὰ τριετίαν καὶ οἱ Πυθικοὶ λεγόμενοι ἄγῶνες ἧ τὰ Πύθια πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος. Ὑπῆρχε τὸ πάλαι πρὸς Ν τῶν Δελφῶν ἐν τῷ Ἰμέσῳ τοῦ Κρισσαίου κόλπου ἡ πόλις Κίρρα (Ξηροπήγαδος) χρησιμεύουσα ὡς λιμὴν τῶν Δελφῶν.

Ἀντικίρρα (Ἀσπρα σπήτια) πόλις ἀρχαία κειμένη ἀνατολικῶς τῆς Κίρρας ἐν τῇ δυτικῇ παραλίᾳ τοῦ Ἀντικιρραίου κόλπου. Περὶ ταύτην ἐφύετο ὁ λευκὸς καὶ μέλας ἐλλέβορος ἥτοι φυτόν, τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευε πρὸς θεραπείαν ψυχικῶν νόσων οἷον μανίας, μεγαγχολίας κτλ. ὅθεν καὶ παροιμία «Ἀντικύρρας σοι δεῖ» λεγόμενη πρὸς μανικοῦς.

Τὸ Χρισσὸ (Κρίσσα) κώμη κειμένη πρὸς Δ τῶν Δελφῶν ἐλαιόφυτος ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας πόλεως Κρίσσης, ἀπὸ τῆς ὁποίας μέχρι τῆς Ἀμφίσσης ἐκτείνεται τὸ περίφημον καὶ καρποφόρον Κρισσαῖον πεδῖον, ὅπερ ἔδωκεν ἀφορμὰς εἰς τὸν Φωκικὸν πόλεμον, ἔχει 1,500 κατοίκους, καὶ ἐπίνειον τὴν Ἰτέαν, πλησίον τῆς ὁποίας ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις Χάλαιον.

Ἡ Γραβιὰ πρὸς Β τῆς Κρίσσης πλησίον τῆς ἀρχαίας πόλεως

Κυτινίου επίσημος, διότι τῷ 1821 ὁ Ὀδυσσεὺς Ἀνδρουτσος ἐπολέμησεν ἡρωϊκῶς κατὰ τῶν Τούρκων.

Ἡ Τοπόλια κώμη κειμένη πρὸς βορρᾶν τῆς Ἀμφίσσης παρὰ τὸν Πλειστὸν ποταμὸν ἐπὶ τοῦ Παρχασσοῦ καὶ ἔχουσα 1000 κατ.

Τὸ Γαλαξειδί (Οἶάνθη) πόλις παράλιος κειμένη εἰς τὴν ἀριστερὰν παραλίαν τοῦ Κρυσσαίου κόλπου, ἥτις πυρποληθεῖσα τῷ 1821 ὑπὸ τοῦ Τουρκικοῦ στόλου, ἀνικοδομήθη, ἔχει δὲ 5,000 κατ. καὶ τὸ πρῶτον ἐμπορικὸν ναυτικὸν τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ Μαυρολιθάρι, κώμη κειμένη πρὸς βορρᾶν τῆς Γραβιᾶς εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Καλλιδρόμου, ἔχει 4,000 κατοίκων.

Τὸ χωρίον Ἀγόριανι πρὸς βορρᾶν τῆς Ἀμφίσσης μετὰ 1,000 κατ. Ἡ Σουβάλα μετὰ 800· καὶ ἡ Μοσυνίτσα μετὰ 800 κατ.

4) Ἡ ἐπαρχία τῆς Δωρίδος (20,000) κειμένη μεταξὺ τῆς Δωρίδος, Φωκίδος, τῆς παραλίας τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ τῆς Αἰτωλίας καὶ ἀποτελοῦσα σχῆμα τριγώνου, τοῦ ὁποῦ ἡ μὲν βᾶσις κεῖται ἐν τῇ παραλίᾳ, ἡ δὲ κορυφή πρὸς βορρᾶν, ἔχει ὅρη μὲν τὸν Κόρακα πρὸς Β καὶ τοὺς κλάδους αὐτοῦ τὸν Ἐλατον καὶ τὸν Γκιῶνα ἐν τῇ μέσῳ καὶ τὸ Ῥίγανι καὶ τὰ Τρίκορφα πρὸς Ν, ποταμοὺς δὲ τὸν Μόρνον (Ἐλαιθον) ἐκβάλλοντα πλησίον τῆς Ναυπάκτου καὶ νήσους ἀνηκούσας εἰς τὴν ἐπαρχίαν τὰ Τριζόνια.

Κωμοπόλεις δὲ αὐτῆς ἐπίσημοι εἶναι.

Τὸ Λιδωρικιον πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας κειμένη ἐντὸς κοιλάδος παρὰ τὸν Μόρνον ποταμὸν καὶ ἀπέχουσα 3 μίλια ἀπὸ τὴν Ἀμφισσαν, ἔχει 900 κατοίκους ἀσχολουμένους εἰς τὴν κτηνοτροφίαν.

Ἡ Γρανίτσα ΒΔ τοῦ Λιδωρικοῦ κειμένη ἔχει 1,000 κατ.

Ἡ Βιτρινίτσα κειμένη ἐν τῇ ΝΑ παραλίᾳ πλησίον τῆς ἀρχαίας πόλεως Τολοφῶνος ἔχει 800.

Τὸ Παλαιοζᾶριον πρὸς Δ τοῦ Λιδωρικοῦ εἰς τὰς βορείους ὑπωρείας τῶν Τρικόρφων κείμενον, ἔχει 800 κατ.

Ἡ Ἀρτοτίνη ἐν τῇ βορείῳ πλευρᾷ κειμένη, εἶναι ἡ μεγαλύτερα κώμη τῆς Δωρίδος ἔχουσα 1,500 κατ. ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν.

Ἡ Πεντάγιος μετὰ 800 κατ. καὶ ἡ Βοστινίτσα μετὰ 800 πρὸς βορρᾶν αὐτῆς κεῖται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Β'. ΔΥΤΙΚΗ ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΣ.

ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΔΙΤΩΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ.

Ἔκτ. 140 □ μ. Κατ. 140,000 σχεδόν.

Ὁ νομὸς οὗτος περιλαμβάνει τὰς ἀκολουθοῦσας ἐξ ἐπαρχίας τὴν τοῦ Μεσολογγίου, τὴν τῆς Ναυπακτίας, τὴν τῆς Τριχωνίας, τὴν τῆς Εὐρυτανίας, τὴν τοῦ Βάλτου καὶ τὴν τῆς Βονίτσης καὶ Ξηρομέρου καὶ ἀποτελεῖ τὴν λεγομένην δυτικὴν Στερεὰν Ἑλλάδα.

1) Ἡ ἐπαρχία τοῦ Μεσολογγίου (22,000) περιλαμβάνει τὸ νότιον μέρος τοῦ νομοῦ καὶ ἔχει ὅρη μὲν τὸν Ζυγὸν (Ἀράκυνθον) πρὸς Β, ποταμὸν δὲ τὸν Εὐήνον (Φίδαρη) ἐκβάλλοντα εἰς τὸν κόλπον τῶν Πατρῶν καὶ νήσους εἰς τὸν Τεναγῶδη κόλπον, τὸ Προκοπάνιστον, τὸ Βασιλάδι καὶ τὴν Κλείσσαν· πόλεις δὲ καὶ κωμοπόλεις ἐπίσημοι εἶναι τὸ Μεσολόγγιον κείμενον ἐπὶ γλώσσης ξηρᾶς ἐξεχούσης· εἶναι νέα πόλις παραλία ὄχυρά καὶ ἐμπορικὴ καὶ πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας ἔχουσα 6,000 κατοίκων, γυμνάσιον καὶ κλῆμα λίαν ὑγιεινόν, χάριν τοῦ οὐοίου πολλοὶ ἀσθενεῖς μεταβαίνουσιν ἐκεῖ. Τὸ Μεσολόγγιον δόξαν ἀθάνατον ἐκτίησας ἐν τῇ νέᾳ Ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ διὰ τὰς τρεῖς ἐνδόξους πολιορκίας, τὰς οὐοίας ὑπέστη τῷ 1821, 1823 καὶ 1826, ὅτε κατεστράφη μὲν ὑπὸ τοῦ Ἰβραήμ. πασᾶ, διήγειρεν ὁμως τὸν θαυμασμόν καὶ τὴν συμπάθειαν τῆς Εὐρώπης διὰ τὴν κρατερὰν ἀντίστασιν· περιέχει δὲ καὶ τοὺς τάφους δύο ἐνδόξων ἀνδρῶν, τοῦ ἥρωος Μάρκου Βότσαρη καὶ τοῦ ἀγγλοῦ φιλέλληνος Λόρδου Βύρωνος.

Πρὸς βορρᾶν τοῦ Μεσολογγίου ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ χωρίου Μαυρομαμάτι παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Εὐήνου ποταμοῦ ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις Καληδών, τῆς οὐοίας πολλὰ εἰρεῖνια σώζονται καὶ νῦν ἐτι· ἐκατέρωθεν δὲ ταύτης ὑπῆρχον καὶ δύο ἄλλαι ἀρχαῖαι πόλεις ἡ Πλευρῶν ΒΑ ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ Γυφτοκάστρου καὶ ἡ Χαλκίς ΝΑ ἐν τῇ παραλίᾳ ἐπὶ τῆς θέσεως Κακῆ Σκάλα παρὰ τὴν Καβουρολίμνην, πρὸς Α τῆς οὐοίας ὑπῆρχε καὶ ἡ Ὠλενος ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ νῦν χωρίου Σταμινᾶ.

Τὸ Αἰτωλικὸν (Ἀνατολικὸν) ἐπίσημος κόμη κειμένη ΒΑ τοῦ Μεσολογγίου ἐπὶ νησιδίου συνδεομένου μετὰ τῆς ξηρᾶς διὰ λαμ-
πρᾶς λιθίνης γεφύρας, ἔχουσα 8,000 κατ. ἀσχολουμένων εἰς τὴν
γεωργίαν καὶ τὸ ἐμπόριον. Ἄλλα χωρία μικρὰ εἶναι τὸ Νεοχωρί
κειμένον εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελώου ποταμοῦ, οἱ Παπαδάται
καὶ ἡ Ματαράγκα πρὸς Α τῶν Σταμνῶν, ἔχοντα 400—500 κα-
τοίκων.

2) Ἡ ἐπαρχία τῆς Ναυπακτίας (26,000) κειμένη μεταξὺ τῆς
τοῦ Μεσολογγίου καὶ τοῦ Εὐήνου ποταμοῦ πρὸς Δ, τῆς Παρνασί-
δος πρὸς Α καὶ μέρους τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν καὶ τοῦ Κοριν-
θιακοῦ πρὸς Ν, ἔχει ὄρη μὲν τὸν Μύηνον, κλάδον τοῦ Κόρακος,
τὴν Χαλκίδα (Βαράσοβα), τὸν Ταφισσὸν (Κλόκοβα) πρὸς Ν, πο-
ταμούς δὲ τὸν Εὐήνον μεθόριον καὶ τὸν Ὑλαιθον (Κατσικοπνί-
κτην) καὶ ἀκρωτήριον τὸ Ἀντίβριον. Καὶ ἡ μὲν Ν χώρα τῆς ἐ-
παρχίας καλεῖται Βενέτικον, ἡ δὲ Β Κράθαρα· κωμοπόλεις δὲ
καὶ χωρία αὐτῆς εἶναι.

Ἡ Ναύπακτος πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, κειμένη ἐν τῇ πα-
ραλίᾳ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας πό-
λέως, εἶναι πόλις ὀχυρά, ἔχουσα φρούριον Βενετικὸν καὶ 2,000
κατοίκων περίπου.

Ἡ Πλάτανος κόμη κειμένη ἐν τῷ Β μέρει τῆς ἐπαρχίας παρὰ
τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Εὐήνου ποταμοῦ ἔχει 1,300 κα-
τοίκους.

Ἄλλαι κῶμαι μικρότεραι εἶναι ἡ Κλεπὰ καὶ Κόνισκα πρὸς Β
καὶ ἡ μεγάλη Λομποτινὴ πρὸς Α ἔχουσαι 800—1000 κατ.

3) Ἡ ἐπαρχία τῆς Τριχωνίας (16,000 κατ.) κειμένη μεταξὺ
τῆς ἐπαρχίας Μεσολογγίου, τῆς Εὐρυτανίας καὶ Ἀκαρνανίας καὶ
τὸ κέντρον τοῦ νομοῦ τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας ἀποτελοῦσα,
ἔχει ὄρη μὲν τὸ Πανατωλικὸν (Ἀραποκέφαλον), ποταμούς δὲ
τὸν Εὐήνον πρὸς Α καὶ τὸν Ἀχελῶον πρὸς Δ καὶ λίμνην τὴν ὀ-
μώνυμον Τριχωνίδα καὶ Λυσιμαχίαν· ἡ μικρὰ αὕτη ἐπαρχία δὲν
ἔχει πόλεις καὶ κωμοπόλεις ὥς αἱ λοιπαί. Πρωτεύουσα δὲ αὐτῆς
εἶναι.

Τὸ Ἀγρίνιον (Βραχωρί) κείμενον ἐν τῷ μέσῳ τῆς εὐρυχώρου ταύ-

της πεδιάδος πρὸς Β τῆς Τριγωνίδος λίμνης, ἔχει 4,500 κατ. ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν καὶ παράγει καπνὸν ἐξαίρετον. Περὶ δὲ τὴν λίμνην ὑπῆρχον τὸ πάλαι δύο πόλεις τὸ Θέρμον πρὸς Α τοῦ Βραχωρίου, εἰς ἣν οἱ Αἰτωλοὶ συνεκρότουν τὸ γενικὸν συνόδριον, ὅπερ ἐκαλεῖτο Αἰτώλιον καὶ ἐτελοῦντο δημόσιοι ἀγῶνες, ἔχον θερμὰ ὕδατα, καὶ τὸ Τριχώνιον παρὰ τὴν Μ ὄχθην τῆς λίμνης, ἐκ τῆς ὁποίας καὶ αὕτη ἔλαβε τὸ ὄνομα· χωρία δὲ μικρὰ εἶναι ὁ Ταξιάρχης, ἡ Χρυσοβίτσα, τὸ Μεγάδενδρον καὶ τὸ Πατροχωρεὶ κείμενα πρὸς Α τοῦ Ἀγρινίου καὶ ἔχοντα 400—500 κατοίκους.

4) Ἡ ἐπαρχία τῆς Εὐρυτανίας (34,000) κειμένη πρὸς Β τῆς Τριγωνίας μεταξὺ τῆς Φθιώτιδος, Θεσσαλίας καὶ τῆς ἐπαρχίας τοῦ Βάλτου, ἔχει ὄρη μὲν τὸν Τυμφρηστὸν (Βελοῦχι), ποταμὸν δὲ τὸν Καμπύλον, ἐκβάλλοντα εἰς τὸν Ἀχελῶν.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ χώρα αὕτη εἶναι λίαν ὀρεινή, οἱ κάτοικοι αὐτῆς καὶ τὸ πάλαι ἐθεωροῦντο ὡς βάρβαροι καὶ νῦν ἔτι εἶναι ὀλιγώτερον ἀνεπτυγμένοι τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων, καθ' ὅσον μάλιστα πολλοὶ αὐτῶν εἶναι Ἀλβανοί. Καὶ ἡ ἐπαρχία αὕτη πόλεις δὲν ἔχει ὡς ἡ προηγουμένη, κῶμαι δὲ καὶ χωρία ὀνομαστά εἶναι τὰ ἐξῆς.

Τὸ Καρπενήσιον πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, κειμένη ἐν κοιλάδι εἰς τὰς Μ ὑψορείας τοῦ Τυμφρηστοῦ καὶ ἔχουσα 1,500 κατοίκους, ἀσχολουμένους εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ γεωργίαν. Ἐξῶθεν τῆς κόμης ταύτης ἔπεσεν ἥρωϊκῶς μαχόμενος καὶ νικητῆς τῶν Τούρκων κατὰ τὸ 1823 ὁ Μάρκος Βότσαρης. Πλησίον ταύτης ὑπῆρχε καὶ ἡ ἀρχαία πρωτεύουσα τῆς Εὐρυτανίας Οἰχαλία.

Τὸ Κρίκελλον χωρίον κείμενον πρὸς Ν τοῦ Καρπενησίου μετὰ 1,000 κατοίκων.

Ἡ Ἀμπλιανὴ νοτιώτερον τοῦ προηγουμένου ἐπίσημον διὰ τὴν κατὰ τὸ 1824 γενομένην νίκην τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων μετὰ 1,000 κατοίκων.

Ὁ Προυδὸς νοτιώτερον τῆς Ἀμπλιανῆς μετὰ 1000 κατ.

Ὁ ἅγιος Βλάσης πρὸς Δ τῶν προηγουμένων χωρίον μετὰ 800 κατοίκων.

Τὸ Κεράσσοβον ΒΑ τοῦ Καρπενησιῦ μετὰ 600 κατ.

Ὁ Φουρνᾶς ΒΑ τῆς ἐπαρχίας μετὰ 1000 κατ.

Ὁ Κλειστός πρὸς Β τοῦ προηγουμένου μετὰ 800 κατ.

Ἡ Γρανίτσα πρὸς Β τοῦ Κερασόβου παρὰ τὸν Ἀχελῶν μετὰ 700 κατοίκων.

Τὸ Ῥαφτόπουλον πρὸς Β τῆς Γρανίτσης παρὰ τὸν Ἀχελῶν μετὰ 700 κατοίκων. Καὶ τὰ Ἀγραφα πρὸς Β τοῦ Φουρνᾶ μετὰ 800 κατ.

5) Ἡ ἐπαρχία τοῦ Βάλτου (15,000) κειμένη μεταξὺ τῆς Εὐρυτανίας, τῆς Τριχωνίας, τῆς Ἀκαρνανίας, τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου καὶ τῆς Ἡπείρου, ἔχει ὅρη τὸ Σπαρτοδοῦνι (Θυάμον), τὰ Ἀμφιλοχικὰ καὶ τὴν Ἰδομένην, ποταμοὺς δὲ τὸν Ἀχελῶν καὶ τοὺς παραποτάμους αὐτοῦ Ποτίτορον καὶ τὸν Ἀναπον (Ἀετόν), λίμνην τὴν Ἀμβρακίαν καὶ πεδιάδα τὴν Ἀκαρνανικὴν (Λεπενοῦ). Καὶ ἡ ἐπαρχία αὕτη στερεῖται πόλεων, μόνον κώμας καὶ χωρία περιέχουσα, ἐπιστημότερα τῶν ὁποίων εἶναι,

Ὁ Κραθασαρᾶς κώμη πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας κειμένη μεταξὺ τῆς Ἀμβρακίας λίμνης καὶ τοῦ ΝΑ μυχοῦ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Θυάμου ὄρους, ἔχει 1,500 κ. καὶ ἐξάγει βαλανίδια· πρὸς Δ ταύτης ὑπῆρχε τὸ πάλαι ἡ Λιμναία, πόλις παραλία κειμένη ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου καὶ πρὸς Β τοῦ Κραθασαρᾶ καὶ τοῦ Θυάμου ὄρους τὸ Ἀμφιλοχικὸν Ἄργος, ὅπου κεῖται τὸ Νεοχωρι, ἐνθα σώζονται εἰρεΐπια ἀμφοτέρων τῶν πόλεων.

Ἡ Λεπενοῦ χωρίον κείμενον πρὸς Ν τῆς Ἀμβρακίας λίμνης παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἀχελῶου, ὅπου ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις Στράτος, ἡ ἐπιστημότερα τῶν πόλεων τῆς Ἀκαρνανίας ἔχει 1,300 κατοίκους.

Τὸ Σύντεκνον χωρίον κείμενον ἐν τῇ Β πλευρᾷ τῆς ἐπαρχίας, ἔχει κατοίκους 1,300 καὶ ἡ Φλωριάδα εἰς τὰ μεθόρια τῆς Ἡπείρου, τὸ τελευταῖον χωρίον τῆς Ἀκαρνανίας ἔχον 400 κατ.

6) Ἡ ἐπαρχία τῆς Βονίτσης καὶ τοῦ Ξηρομέρου (22,000) ἀποτελοῦσα τὴν Δ παραλίαν πλευρὰν τῆς Ἀκαρνανίας περιβάλλεται πρὸς Β μὲν ὑπὸ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, πρὸς Δ δὲ ὑπὸ

τοῦ Ἰονίου πελάγους, πρὸς Ν ὑπὸ τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν καὶ πρὸς Α ὑπὸ τῆς ἐπαρχίας Ναυπακτίας, Εὐρυτανίας καὶ Βάλτου καὶ ἔχει ὄρη τὰ Ἀκαρνανικά, ποταμοὺς ἀσημάντους καὶ λίμνας τὴν Βουργάραν (Μυρτουόντιον) καὶ τὴν Ὀζηροῦ. Κῶμαι καὶ χωρία ὀνομαστά αὐτῆς εἶναι·

Ἡ Βόνιτσα πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας κώμη κειμένη ἐν τῇ παραλίᾳ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου πλησίον τοῦ ἀρχαίου Ἀνακτορίου, ἔχει φρούριον ὀχυρόν, λιμένα μικρόν, κλίμα νοσῶδες καὶ κατοίκους 1,800. Πρὸς Δ ταύτης πλησίον τοῦ ἀκρωτηρίου Πούντα (Ἀκτίου) ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου ὑπῆρχε τὸ πάλαι ὁ τόπος Ἀκτιον ἐπίσημος διὰ τὸν ἀρχαῖον ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος.

Ἡ Ζαβέρδα κώμη κειμένη ἐν τῇ μυχῇ τοῦ ἀπέναντι τῆς Λευκάδος κόλπου ἔχει 1,300 κατ.

Ἡ Κατούνα (Μεδεῶν) κώμη κειμένη μεταξὺ τῆς Ζαβέρδας καὶ Ἀμβρακίας λίμνης παρὰ τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας Μεδεῶνος ἔχει 2,000 κατ. καὶ Μαχαλᾶς ΝΑ ταύτης κειμένη μετὰ 1,000.

Ὁ Ἀστακὸς ἀρχαῖος ἐμπορικὸς λιμὴν καὶ νῦν κώμη κειμένη ἐν τῇ Ν παραλίᾳ τῆς Ἀκαρνανίας μετὰ 1,000 κατ.

Τὸ Δραγαμέστι (Οἰνιάδαι) κώμη κειμένη πρὸς Ν τῆς προηγουμένης παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελώου ποταμοῦ, ἐνθα ὑπάρχουσιν ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως Οἰνιαδῶν, ἔχει 600 κατ.

Ἡ Κατοχὴ κώμη μεσόγειος κειμένη παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἀχελώου ποταμοῦ μετὰ 800 κατ.

Ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ ὑπῆρχον καὶ ἄλλαι πόλεις οἶνον τὸ Θύρσον πρὸς Β, τὸ Σόλλιον ἐν τῇ Δ παραλίᾳ, ἡ Πάλαιρος πρὸς Ν τῆς προηγουμένης, ἡ Φιτία, ἡ Ἀλιζία, ἡ Μητρόπολις μεσόγειος, τῶν ὁποίων ἐρείπια καὶ νῦν ἐτι σώζονται. Περὶ δὲ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελώου ποταμοῦ ὑπάρχουσι τινες μικραὶ ἐρημόνησοι καὶ ἀκατοίκητοι, ὀνομαζόμεναι Ἐχινάδες, αἵτινες κατὰ τὴν μυθολογίαν ἐθεωροῦντο Νύμφαι θυγατέρες τοῦ Ἀρεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

ΘΕΣΣΑΛΙΑ.

Κάτ. 265,000.

Τὸ πλεῖστον μέρος τῆς Θεσσαλίας παρχωρηθὲν τῇ Ἑλλάδι διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου, διηρέθη πολιτικῶς εἰς δύο νομούς, τὸν τῆς Λαρίσσης καὶ τὸν τῶν Τρικκάλων.

ΝΟΜΟΣ ΛΑΡΙΣΣΗΣ.

Κάτ. 150,000 σχεδόν.

Ὁ νομὸς οὗτος, κατέχων τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Θεσσαλίας καὶ διαρρέόμενος ὑπὸ τοῦ Πηνειοῦ ποταμοῦ περιέχει 6 ἐπαρχίας, 1) τὴν τῆς Λαρίσσης, 2) τὴν τοῦ Δομοκοῦ καὶ Φερσάλων, 3) τὴν τοῦ Βώλου, 4) τὴν τοῦ Ἀλμυροῦ, 5) τὴν τοῦ Τυρνάβου, καὶ 6) τὴν τῆς Ἀγυῖας. Ἐπισημότεραι δὲ πόλεις καὶ κωμοπόλεις τοῦ νομοῦ τούτου εἶναι αἱ ἀκόλουθοι.

Ἡ Λάρισσα (15,000) πρωτεύουσα καὶ μεγαλητέρα πόλις τῆς Θεσσαλίας κειμένη ἐν τῷ μέσῳ εὐφορωτάτης πεδιάδος ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὀχθῆς τοῦ Πηνειοῦ, μακρόθεν μὲν παρέχει θέαν τερπνὴν, ἐσωτερικῶς ὁμως οὐδεμίαν προξενεῖ ἐντύπωσιν, διότι ἔχει οἰκίας οὐχὶ μεγάλας, δρόμους ἀκαθάρτους καὶ 15 χιλ. κατοίκων ἀσχολουμένων εἰς τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν καὶ γεωργίαν.

Ὁ Βώλος (8,000) (Παγασαί) κείμενος εἰς τὰς ὑψώσεις τοῦ Πηλίου ὄρους ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου, εἶναι μικρὰ παραλία, ὠραία καὶ ἐμπορικὴ πόλις, διὰ τῆς ὁποίας ἐκτελεῖται τὸ ἐμπόριον τῆς Θεσσαλίας, ἔχουσα ἀκρόπολιν, ἐν ᾗ κατοικοῦσιν οἱ Τοῦρκοι, καὶ 3—4 χιλ. κατοίκων ἀσχολουμένων εἰς τὸ ἐμπόριον. Πλησίον τῆς πόλεως ταύτης ὑπῆρχε τὸ πάλαι ἡ ἀρχαία πόλις Ἰωλκός, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξέπλευσεν ὁ Ἰάσων μετὰ τῶν Ἀργοναυτῶν εἰς τὴν Κολχίδα πρὸς ἀρπαγὴν τοῦ Χρυσοῦ δέρατος.

Ὁ Τύρναβος (6,000) πόλις μικρὰ κειμένη ΒΔ τῆς Λαρίσσης παρὰ τὸν παραπόταμον τοῦ Πηνειοῦ Ἑλασσονίτικον (Εὐρωπον) ἔχουσα 6—7 χιλ. κατοίκων Ἑλλήνων τῶν πλείστων.

Ἡ Ἀγυῖα (2,000) ἐπίσημος καὶ ὠραία κωμόπολις κειμένη

εἰς τοὺς νοτίους πρόποδας τῆς Ὀσσης, ἔχουσα γῆν γονιμωτάτην καὶ πολὺὺδρος οὖσα.

Τὰ Φέρσαλα (3,000) (Φάρσαλος) ἀρχαία πόλις ἐκτεινομένη εἰς τὰς ὑπωρείας ὑψηλοῦ λόφου, ἐφ' οὗ κεῖται ἡ ἀκρόπολις, πλησίον τοῦ Ἀπιδανοῦ (Φαρσαλίτικο) ποταμοῦ, εἶναι ἐμπορικὴ καὶ ἐπίσημος διὰ τὴν νίκην τοῦ Καίσαρος κατὰ τοῦ Πομπηίου (48 π. Χ.) ἔχουσα 3 χιλ. κατοίκων.

Ὁ Δομοκὴς (1,500) (Θαυμακία) κείμενον εἰς τοὺς Β πρόποδας τῆς Ὀθρυος πρὸς Β τῆς Ξυνιάδος λίμνης, εἶναι ἐκτισμένον ἐπὶ βράχου ὑψηλοῦ καὶ κρημνώδους καὶ κατοικεῖται ὑπὸ 3 χιλ. Ἑλλήνων, ἐν οἷς καὶ ὀλίγοι Τοῦρκοι.

Ἐν δὲ ταῖς ὑπωρεῖαις τοῦ Πηλίου ὄρους κεῖνται 24 μεγάλα χωρία καὶ ἀκμαῖα, λαμπροτάτην τοποθεσίαν ἔχοντα, ἐπιστημότερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ἀκόλουθα·

1) Ἡ Ζαγορά (4,000) κειμένη ἐν τῇ Α πλευρᾷ τῆς Θεσσαλίας διαιρεῖται εἰς 4 μεγάλας συνοικίας, ἀποτελούσας 4 κώμας κεχωρισμένας ἀπ' ἀλλήλων καταφύτους καὶ συδένδρους καὶ ἔχει 4 χιλ. κατοίκων ἀσχολουμένων εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὸ ἐμπόριον.

2) Ἡ Μακρυνίτσα (4,000) κειμένη ἐν τῇ Β ὑπωρεῖα τοῦ Πηλίου ὄρους, ἔχει θεὰν λαμπράν καὶ εἶναι ἡ μεγαλητέρα τῶν κωμοπόλεων τοῦ Πηλίου ὄρους.

3) Ἡ Πορταριά (3,000) κειμένη πρὸς Ν τῆς προηγουμένης χωρίζεται ἀπ' αὐτῆς διὰ χειμάρρου τινός, ῥέοντος ἐντὸς βαθείας φάραγγος μεταξὺ γυμνῶν βράχων.

4) Ἡ Δράκια (3,000) κειμένη ὑπὸ τὴν ὑψηλοτέραν κορυφὴν τοῦ Πηλίου ἔχει λαμπράν καὶ ἀπωτάτην θεὰν καὶ 3,000 κατοίκων.

5) Αἱ Μηλιαὶ (2,000) μία τῶν πλουσιωτέρων κωμοπόλεων τοῦ Πηλίου ὄρους κειμένη πρὸς Ν τῆς προηγουμένης, ἔχει 2,000 κατοίκων, οἰκίας ὑψηλάς, μεμονωμένας, κεχρωματισμένας καὶ ὑπὸ κήπων περικυκλωμένας· εἶναι δὲ πατρὶς τῶν λογίων ἀνδρῶν Γρηγορίου Κωνσταντᾶ, τοῦ Ἀνθίμου Γαζή καὶ τοῦ Δανιὴλ Φιλιππίδου.

6) Νοτιώτερον τούτων κεῖνται τὸ Νεοχώριον μετὰ 1500 κα-

ταίκων καὶ ἡ Ἀργαλαστή πρότερον μὲν πρωτεύουσα 14 κωμών, νῦν δὲ ἐκπεσοῦσα, καὶ 2,500 κατοίκων περίπου ἔχουσα.

7) Ἐν δὲ τῇ χερσονήσῳ Τρίκερι κεῖται ἐν τῇ ἄκρᾳ ἡ δμάνυμος κωμόπολις Τρίκερι ἔχουσα 2 χιλ. κατοίκων περίπου.

Ἐνταῦθα προστίθεται καὶ τὸ βόρειον μέρος τῆς Θεσσαλίας τὸ ὁποῖον ἔμεινεν ὑπὸ τὴν Τουρκίαν, ἥτοι ἡ μικρὰ ἐπαρχία τῆς Ἑλασσόνης, ἥτις περιέχει δύο κωμοπόλεις καὶ τινα χωρία. Αἱ δὲ κωμοπόλεις εἶναι

Ἡ Ἑλασσών (Ὀλοσσών παρ' Ὀμήρῳ) κειμένη εἰς τὰς Δ ὑπωρείας τοῦ Ὀλύμπου παρὰ τὸν ποταμὸν Εὐρώπον ἔχει 3—4 χιλ. κατοίκους.

Ἡ Τσαρίτσινα κειμένη πρὸς Ν τῆς προηγουμένης ἐπὶ τινος παραποτάμου τοῦ Πηνειοῦ, ὀλίγον ἀπέχει τῶν νέων ὀρίων καὶ εἶναι ἐπίσημος διὰ τὰ μεταξουργεῖα καὶ τὴν βαμβακοφυτείαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΚΑΛΩΝ.

Κάτω 120,000.

Ὁ νομὸς οὗτος μικρότερος ὢν τοῦ προηγουμένου, κατέχει τὴν δυτικὴν Θεσσαλίαν καὶ διαρρέομενος ὑπὸ πολλῶν παραποτάμων τοῦ Πηνειοῦ περιέχει τρεῖς ἐπαρχίας· 1) τὴν τῶν Τρικκάλων· 2) τὴν τῆς Καρδίτσας· καὶ 3) τὴν τῆς Καλαμπάκας· ἐπίσημοι δὲ πόλεις καὶ κωμοπόλεις τοῦ νομοῦ τούτου εἶναι αἱ ἑξῆς.

Τὰ Τρίκκαλα (6,000) (Τρίκκη) πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ κειμένη εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ βρους Χάσια παρὰ τὸν παραπόταμον τοῦ Πηνειοῦ Τρικκαλινὸν (Ληθαῖον), εἶναι ἀρχαία, ὠραία πόλις κατάφυτος καὶ σύδενδρος.

Ἡ Καρδίτσα (5,000) κωμόπολις μικροτέρα τῆς προηγουμένης κειμένη ΜΑ αὐτῆς ἐπὶ τινος παραποτάμου τοῦ Πηνειοῦ, πλησίον τῆς ἀρχαίας πόλεως Κιέρου.

Ὁ Παλαμᾶς (3,000) κωμόπολις κειμένη ΝΑ τῶν Τρικκάλων.

Ἡ Κρασιά (2,500) κωμόπολις κειμένη ΒΑ τῶν Τρικκάλων.

Τὸ Γαρδίκι (1,700) κείμενον ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ.

Τὸ Φανάρι (Ἰθώμη) (1,700) κείμενον πρὸς μεσημβρίαν τῶν Τρικκάλων ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Ὀμηρικῆς πόλεως Ἰθώμης παρὰ τὸν Κουράλιον, παραπόταμον τοῦ Πηνειοῦ.

Τὸ Ζάρκον (1,600) κείμενον ἐν ταῖς ὑπωρείαις ὑψηλοῦ λόφου, χωρίζοντας τὴν πεδιάδα τῆς Λαρίσσης ἀπὸ τῆς τῶν Τρικκάλων, κατοικεῖται ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ Βλάχων καὶ ὀλίγων Ἰουδαίων.

Ἡ Καλαμπάκα (Σταγοὶ καὶ Αἰγίνιον) (4,000) κειμένη μεταξὺ τοῦ Πίνδου καὶ τῶν Καμβουνίων ὄρεων παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Πηνειοῦ ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας πόλεως Αἰγινίου, ὀνομασθείσης Σταγοὶ κατὰ τοῦ μέσου αἰῶνα, ἀπέχει 4 ὥρας τῶν Τρικκάλων καὶ εἶναι ἐπίσημος διὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1854.

Τὰ Μετέωρα εἶναι βράχοι μεγάλοι καὶ ὑψηλοὶ μεμονωμένοι, ὑψόμενοι ὀπισθεν τῆς Καλαμπάκας καὶ ἐπ' αὐτῶν εἶναι ἐκτισμένα ἑπτὰ μοναστήρια, τῶν ὁποίων τρία μὲν μεγαλῆτερα, τέσσαρα δὲ μικρότερα, ἐν οἷς οἰκοῦσι 100 μοναχοί.

Αἱ Φεραί (Βελεστίνος) τὸ πάλαι μὲν ἦν ἐπίσημος πόλις, νῦν δὲ εἶναι κώμη μικρὰ κειμένη ἐπὶ τερπνῆς καὶ καταφύτου θέσεως πρὸς Ν τῆς Βοιωτικῆς λίμνης πλησίον μικροῦ τινος ποταμοῦ ἐκβάλλοντος εἰς τὴν Βοιωτικὴν λίμνην καὶ ἐπίσημος διὰ τὴν γέννησιν τοῦ πρωτομάρτυρος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, τοῦ ἀειμνήστου Ῥήγα τοῦ Φεραίου.

Αἱ Κυνὸς κεφαλαὶ εἶναι δύο λόφοι ὑψηλοί, κείμενοι πρὸς Δ τῶν Φερῶν καὶ ὀνομαζόμενοι νῦν Καραδάγ, ἐπίσημοι διὰ τὴν νίκην τοῦ Ῥωμαίου στρατηγοῦ Φλαμινίου κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Φιλίππου τοῦ γ' τῷ 197 π. Χ.

Ἐκτὸς τούτων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι κῶμαι ἔχουσαι ἀνὰ 1,000 κατοίκους οἷον οἱ Σοφάδες, τὰ Κανάλια, τὸ Καστράκι, ἡ Καστανιά, τὸ Μεσδάνι, ἡ Παραπράστωνα καὶ ἡ Ῥεντίνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

ΝΟΜΟΣ ΑΡΤΗΣ.

Κατ. 35—40 χιλ.

Τὸ νότιον τμήμα τῆς Ἑπείρου τὸ παραχωρηθὲν τῇ Ἑλλάδι, καίπερ μικρόν, ἀποτελεῖ ἓνα νόμον τὸν τῆς Ἀρτης, διαῤρέομενον ὑπὸ τοῦ Ἀράχθου ποταμοῦ, καὶ διαιρεῖται εἰς δύο μόνον ἐπαρχίας τὴν τῆς Ἀρτης, κατέχουσαν τὸ νότιον μέρος αὐτοῦ καὶ τὴν τῶν Τζουμέρκων τὸ βόρειον μέρος ἀποτελοῦσαν. Μία καὶ μὴν πόλις ἐν τῷ μικρῷ τούτῳ νομῷ ὑπάρχει καὶ αὕτη εἶναι

Ἡ Ἀρτα πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας κειμένη ἐν μέσῳ εὐφόρου πεδιάδος ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀράχθου ποτ. πρὸς Β τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου ἔχει 6 χιλ. κατοίκων τῶν πλείστων Χριστιανῶν καὶ ὀλίγων Ἰουδαίων.

Ἐν δὲ τῇ ἐπαρχίᾳ τῶν Τζουμέρκων, ἣτις ἐκτείνεται παρὰ τὸν Ἀραχθὸν ποταμὸν πρὸς Β τῆς ἐπαρχίας Ἀρτης, πόλεις δὲν ὑπάρχουσιν, ἀλλὰ μόνον χωρία μικρά, ἐν τῶν ὁποίων ὠρίσθη ὡς πρωτεύουσα αὐτῆς, ἡ Ἀγνάνδα, κειμένη εἰς τὸ βορειότατον μέρος τῶν Τζουμέρκων ἐπὶ παραποτάμου τοῦ Ἀράχθου καὶ πρὸς Δ τοῦ ὄρους Κακαρδίτσα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ

Ἐκτ. 400 □ μ. Κ. 760,000.

Τὸ δεύτερον μέρος τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, ἡ Πελοπόννησος, διαιρεῖται πολιτικῶς εἰς πέντε νομοὺς τὸν τῆς Κορινθίας καὶ Ἀργολίδος, τὸν τῆς Ἀχαΐας καὶ Ἠλίδος, τὸν τῆς Μεσσηνίας, τὸν τῆς Λακωνίας καὶ τὸν τῆς Ἀρκαδίας περιλαμβάνοντας 23 ἐπαρχίας, ἐν ᾗ τὸ πάλαι διηρεῖτο εἰς δέκα χώρας.

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ.

Ἐκτ. 92 □ μ. Κ. 130,000.

Ὁ Νομὸς οὗτος ἀποτελῶν τὸ ΒΑ μέρος τῆς Πελοποννήσου, περιλαμβάνει ἕξ ἐπαρχίας τὰς ἀκολουθοῦσας, τὴν τῆς Ναυπλίας, τὴν

τῆς Ἀργολίδος, τὴν τῶν Σπετσῶν καὶ Ἑρμιονίδος, τὴν τῆς Ἰδρας καὶ Τροιζηνίας, τὴν τῆς Κορινθίας καὶ τὴν τῶν Κυθήρων. Πρώτη δὲ τούτων εἶναι·

1) Ἡ ἐπαρχία τῆς Ναυπλίας (16,000 κατ.) κατέχουσα τὸ ΝΑ μέρος τοῦ νομοῦ ἐπὶ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, ἔχει ὅρος μὲν τὸ Ἀραχναῖον (ἅγιος Ἡλίας), ποταμὸν δὲ τὸν Ἰναχον καὶ τὸν παραπόταμον Χάρανδρον (Ξερίαν) καὶ πεδιάδα τὴν τοῦ Ἰνάχου ποτ. Πόλεις δὲ καὶ κῶμαι ὀνομασται εἶναι·

Τὸ Ναύπλιον ἀρχαία πόλις κειμένη ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου τὸ πάλαι μὲν ἦν ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς Ἀργολίδος ἀπὸ δὲ τοῦ 1829—1834 ἐχρημάτισε μητρόπολις τοῦ βασιλείου καὶ νῦν εἶναι πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας ὀχυρά καὶ ἐμπορικὴ, ἐκτισμένη ἐπὶ λόφου, ἐφ' οὗ ὑπάρχει ἡ ἀκρόπολις τὸ Παλαμίδιον, κτισθεῖσα ὑπὸ τῶν Βενετῶν, καὶ ἔχουσα καλὰς οἰκίας, εὐρείας ὁδοὺς, γυμνάσιον, νοσοκομεῖον, δεσμοκτήριον, στρατῶνα, παλάτιον τοῦ Καποδιστρίου καὶ 5,000 κατοίκων.

Ἡ Πρόνοια κειμένη ἐκτὸς τῶν τειχῶν τοῦ Ναυπλίου εἰς τερπνὴν καὶ ἐπίπεδον θέσιν, θεωρεῖται ὡς προάστειον αὐτοῦ ἔχουσα 2,000 κατοίκων καὶ ἐπίσημος διὰ τὴν πρώτην ἐθνικὴν Συνέλευσιν (8 Αὐγ. 1832), ἐν ᾗ ἐξελέχθη ὁ Ὁθων βασιλεὺς τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Τίρυνς ἀρχαία πόλις κειμένη πρὸς Β τοῦ Ναυπλίου εἰς ἀπόστασιν $\frac{1}{4}$ τῆς ὥρας καὶ ἐπίσημος διὰ τὰ ἐπὶ λόφου ὑψηλοῦ περιωθέντα Κυκλώπεια τεῖχη.

Ἡ Ἐπίδαυρος (Νέα Ἐπίδαυρος) κώμη κειμένη ἐν τῇ Α παραλίᾳ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου καὶ ἔχουσα 1,200 κατ. εἶναι ἐπίσημος διὰ τὴν πρώτην γενικὴν Συνέλευσιν, διὰ τὰ ἐρείπια τοῦ περιωνύμου ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ, τὰ ὁποῖα σώζονται παρὰ τὸ χωρίον Λιγουριὶ κατὰ τὴν θέσιν Ἱερόν, καὶ διὰ τὸ θέατρον τῆς ἀρχαίας πόλεως Ἐπιδαύρου.

Χωρία δὲ ὀνομαστὰ εἶναι· τὸ Χέλι εἰς τοὺς Β πρόποδας τοῦ Ἀραχναίου ὅρους μετὰ 900 κατ. καὶ τὸ Λιγουριὶν εἰς τοὺς ΝΑ πρόποδας τοῦ αὐτοῦ ὅρους μετὰ 800 κατ.

2) Ἡ ἐπαρχία τῆς Ἀργολίδος (25,000) κειμένη μεταξὺ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, τῆς Ναυπλίας, Κορινθίας, Ἀρκαδίας καὶ Κυ-

νουρίας έχει ὄρη μὲν τὸ Παρθένιον, τὸ Ἀρτεμίσιον, καὶ τὸ Αὐρεῖον, ποταμούς δὲ τὸν Ἰναχόν, τὸν Ἑρασῖνον (Κεφαλᾶρι) καὶ τὸν Ζάρακα, πηγάζοντα ἐκ τῆς Στυμφαλίδος λίμνης καὶ εἰς τὸν Ἀργολικὸν κόλπον ἐκβάλλοντα καὶ πεδιάδα τὴν Ἀργολικὴν πόλεις δὲ καὶ χωρία ἐπίσημα αὐτῆς εἶναι·

Τὸ Ἄργος παναρχαιοτάτη καὶ ἐπισημοτάτη πόλις κειμένη ἐπὶ πεδιάδος παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Ἰνάχου ποταμοῦ καὶ $\frac{1}{2}$ ὠ-
ραν ἀπέχουσα τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, ἔχει 10,000 κατοίκων ἀ-
σχολουμένων εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὸ ἐμπόριον. Ἡ ἀρχαία πόλις εἶχε καὶ ἀκρόπολιν ὄχυράν καὶ ὑψηλὴν ὀνομαζομένην Ἀάρισσαν, τῆς ὁποίας ἐρείπια καὶ νῦν ἔτι σώζονται.

Αἱ Μυκῆναι (Χαρβάτι) ἀρχαία καὶ ἐπίσημος πόλις καθέδρα τοῦ Ἀγαμέμνονος πρὸς Β τοῦ Ἄργους κειμένη, εἰς τὴν ὁποίαν σώ-
ζονται πολυτιμώτατα ἀρχαῖα μνημεῖα οἷον ἡ πύλη τῶν λεόντων, ὁ τάφος τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ ὁ θησαυρὸς τοῦ Ἀτρείως, ἐν οἷς ἐσχάτως ἀνασκαφῶν γενομένων, εὐρέθησαν πολυτιμώτατοι θησαυροὶ ἀνατολικῆς τέχνης καὶ μετενεχθέντες εἰς Ἀθήνας κατετίθησαν ἐν τῷ Μουσείῳ· νῦν δὲ χωρίον μικρὸν ὑπάρχει πλησίον αὐτῆς τὸ Χαρ-
βάτι. Χωρία δὲ ὀνομαστὰ εἶναι·

Ὁ Ἀχλαδόκαμπος (Υῖσια χωρίον κείμενον ἐν τῇ ΝΑ πλευρᾷ τῆς Ἀργολίδος μετὰ 1,300 κατοίκων, πλησίον τοῦ ὁποίου σώ-
ζονται τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως τῶν Υῖσιων.

Καρυὰ κειμένη εἰς τοὺς Β πρόποδας τοῦ Ἀρτεμισίου μετὰ 800 κατοίκων. Τὸ Μπουγιᾶτι μετὰ 700 κ. καὶ τὸ Κουτσοπόδι παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἰνάχου.

Καὶ ἄλλαι πόλεις ἀρχαῖαι ἐν τῇ Ἀργολίδι ἦσαν ἡ Οἰνὼν (Μαυροβοῦνι) εἰς τοὺς Α πρόποδας τοῦ Ἀρτεμισίου ΝΑ τοῦ Ἄργους, ἡ Σάμηθος καὶ αἱ Ὀρνεαὶ πρὸς Β τοῦ Ἄργους.

4) Ἡ ἐπαρχία τῶν Σπετσῶν καὶ τῆς Ἑρμιονίδος (20,000) συ-
νισταμένη ἐκ τῆς Ἑρμιονίδος καὶ τῆς νήσου Σπετσῶν, ἔχει ὄρη τὰ Δίδυμα καὶ ποταμούς ἀσημάντους. Ἐπισημότεραι πόλεις εἶναι·

Αἱ Σπέτσαι (Τιπάρηνος ἢ Πιτυοῦσα) νήσος μικρὰ κειμένη πρὸς Ν τῆς Ἀργολίδος δεξιόθεν κατὰ τὴν εἰσόδον τοῦ Ἀργολικοῦ κόλ-
που, ἔχει πόλιν ὀμώνυμον ἐν τῷ ΒΔ μέρει μετὰ λιμένος καὶ 7

χιλ. κατοίκων και είναι επίσημος διά τό μέγα ναυτικόν και διά τούς άγῶνας και θυσίας τῶν κατοίκων ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἑπαναστάσει· πρὸς νότον ταύτης ὑπάρχουσι και ἄλλα μικρά νησία, ἐπισημότερον τῶν ὁποίων εἶναι ἡ Σπετσοπούλα.

Τὸ Κρανιδιον μικρά μεσόγειος πόλις κειμένη ἐν τῇ ΝΑ πλευρᾷ τῆς Ἀργολίδος ἔχει 6,000 κατοίκων ἀσχολουμένων εἰς τὴν γεωργίαν και ναυτιλίαν.

Ἡ Ἐρμιόνη (Καστρί) κώμη κειμένη πρὸς Β τοῦ Κρανιδίου ἀπέναντι τῆς Ὑδρας, ἔχει 2,000 κατοίκων ἀσχολουμένων εἰς τὴν γεωργίαν και ναυτιλίαν.

5) Ἡ ἑπαρχία τῆς Ὑδρας και τῆς Τροιζηνίας (20,000) συνισταμένη ἐκ τῆς νήσου Ὑδρας και ἄλλων μικρῶν παρακειμένων και ἐκ τῆς Τροιζηνίας κατεχούσης τὸ ΝΑ μέρος τῆς Ἀργολικῆς χερσονήσου, περιλαμβάνουσα τὴν μικρὰν χερσονήσον τῶν Μεθάνων και τὴν νήσον Καλαυρίαν (Πόρον), ἔχει ὅρη τὰ Δάρβιζα ἐν τῇ χερσονήσῳ.

Ἡ νήσος Ὑδρα (Ὑδρέα τὸ πάλαι) πετρώδης και ξηρὰ κειμένη πρὸς Ν. τῆς Ἀργολικῆς χερσονήσου, ἔχει ὁμώνυμον πόλιν Ὑδραν πρωτεύουσαν τῆς ἑπαρχίας ὠκοδομημένην ἐπὶ βράχου, ἔχουσαν λαμπρὰς οἰκίας, ὠραίας ἐκκλησίας, ὁδοὺς στενάς, δυσβάτους και λιθοστρώτους και κατοίκους 10,000 γενναίως ἀγωνισθέντας ἐν τῷ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνι και ἀξιόλογον ναυτικὸν διατηροῦντας.

Ἡ Τροιζὴν (Δαμαλᾶς) μεσόγειος κώμη κειμένη ἀπέναντι τοῦ Πόρου ἐν τῇ Δ παραλίᾳ τῆς Ἀργολίδος και τὸ πάλαι ἐπίσημος διά τὴν πρὸς τούς Ἀθηναίους φιλοξενίαν τῶν κατοίκων κατὰ τὸ 480 π. Χ. ἔχουσα 1,600 κατ.

Ὁ Πόρος (Καλαυρία) μικρὰ νήσος κειμένη ἐν τῇ Σαρωνικῇ κόλπῳ ἀπέναντι τῆς Τροιζῆνος, ἔχει πόλιν ὁμώνυμον και λιμένα ἀσφαλέστατον μὲ διπλὴν εἰσοδὸν και κατ. 6,000 ἀσχολουμένους εἰς τὴν ναυτιλίαν, γεωργίαν και καλλιέργειαν τῶν λαμπρῶν λεμνωμένων και πορτοκαλεῶνων· αὕτη τὸ πάλαι ἑκαλεῖτο Καλαυρία και ἦν ἐπίσημος διά τὸν ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος, εἰς τὸν ὁποῖον ὡς εἰς ἄσυλον κατέφυγεν ὁ Δημοσθένης καταδιωκόμενος ὑπὸ τοῦ Ἀντιπάτρου και πῶν κύνειον ἀπέθανεν.

Τὸ Μεγάλον χωρίον κείμενον ἐπὶ τῆς χερσονήσου τῶν Μεθώνων, ἔχει 500 κατοίκους.

6) Ἡ ἐπαρχία τῆς Κορινθίας (48,000) κειμένη μεταξὺ τῆς Ἀργολίδος, Ναυπλίας, τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ Κορινθιακοῦ κόλπου, τῆς Ἀχαΐας καὶ τῆς Μεγαρίδος, συνέχεται μετὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος διὰ τοῦ ἡμωνύμου ἰσθμοῦ καὶ ἔχει ὅρη μὲν τὰ Χελυδόρεια, τὸν Κράθιν, τὸ Πεντέλειον, τὴν Κυλλήνην (Ζύρια), ποταμούς δὲ τὸν Ἀσωπὸν (ἄγιον Γεώργιον), τὸν Ἑλισσῶνα, τὸν Σύθαν (Ξυλόκαστρον), λίμνας τὴν Φενεὸν καὶ τὴν Στυμφαλίδαν καὶ πεδιάδα τὴν Κορινθιακὴν. Πόλεις δὲ καὶ κωμοπόλεις αὐτῆς ἐπίσημοι εἶναι·

Ἡ νέα Κόρινθος πρωτ. τῆς ἐπαρχίας, μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς παλαιᾶς ὑπὸ σεισμοῦ τῷ 1858, ἐκτίσθη κανονικῶς πλησίον τοῦ Λουτρακίου καὶ ἔχει 3,000 κατοίκων, γυμνάσιον καὶ οἰκίαν καλὰς· ἐν ᾧ δὲ αὕτη τόσον μικρὰ καὶ ἀσήμαντος εἶναι, ἡ ἀρχαία Κόρινθος κειμένη ὑπὸ τὸ ὄχυρόν φρούριον Ἀκροκόρινθον ἐν τῷ μέσῳ δύο θαλασσῶν καὶ δύο λιμένας ἔχουσα τὸ Λέχαιον ἐν τῷ Κορινθιακῷ κόλπῳ καὶ τὰς Κεγχρεὰς ἐν τῷ Σαρωνικῷ, κατέστη εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἡ ἐμπορικωτάτη καὶ πλουσιωτάτη πόλις τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ἔχουσα περίμετρον 85 στάδια καὶ 300,000 κατοίκων ὥστε δικαίως ὠνομάσθη ὑπὸ τινων νεωτέρων τὸ Λονδίνον τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Ὁ δὲ πλοῦτος καὶ ἡ πολυτέλεια τῆς πόλεως τόσον πολὺ προήχθη καὶ ὁ βίος τόσον φιλήδονος καὶ πολυδάπανος κατέστη, ὥστε ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὴν ἀρχαίαν παροιμίαν αὐτοῦ παντὸς ἀνδρὸς εἰς Κόρινθον ἔσθ' ὁ πλοῦς», διὰ τῆς ὁποίας ἐνόουν οἱ ἀρχαῖοι ὅτι δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ μεταβῇ καὶ ζήσῃ τις εἰς τὴν Κόρινθον. Τοιαύτη δὲ γενομένη ἡ ἀρχαία Κόρινθος κατεστράφη καὶ κατεσκάφη τῷ 146 π. Χ. ὑπὸ τοῦ Ῥωμαίου Μομμίου καὶ ἓνα αἰῶνα διαμείνασα ἔρημος, ἀνωκοδομήθη ὑπὸ τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος τῷ 44 π. Χ. καὶ κτίσθη πάλιν· ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ περιόδῳ τῆς ἀκμῆς ἦλθεν εἰς Κόρινθον ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ διέμεινεν ἐν αὐτῇ 1 ¹/₂ ἔτος διδάσκων τὸ Εὐαγγέλιον. Καὶ κατὰ παράδοσιν καὶ σήμερον δεικνύεται σπήλαιόν τι τοῦ Ἀποστόλου Παύλου καὶ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους ὑπάρχει καὶ ναὸς τοῦ Ἀποστόλου, ἐν ᾧ ἐδίδασκε τοὺς Ἕλληνας

τὰς ἀληθείας τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ ἀκολούθως ἔγραψε πρὸς τοὺς Κορινθίους τὰς σωζομένας ἐπιστολάς. Κατὰ δὲ τὸν μέσον αἰῶνα πολλὰ παθοῦσα ὑπὸ βαρβάρων ἐθνῶν καὶ τῷ 1458 κυριευθεῖσα ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἔχασεν ὅλην τὴν ἀκμὴν καὶ δόξαν μεχρὶ τοῦ 1858 ἐντελῶς κατεστράφη ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ καὶ ἀνφοκοδομήθη ἔνθα νῦν κεῖται.

Πλησίον τῆς ἀρχαίας Κορίνθου ὑπῆρχε καὶ τὸ Κράνειον, ἥτοι ἄλσος κατάφυτον ἀπὸ κυπαρίσσων καὶ γυμνάσιον, ἐνθα διέτριβεν ὁ περιώνυμος κυνικὸς φιλόσοφος Διογένης. Ἐν τῷ στενωτάτῳ μέρει τοῦ Ἰσθμοῦ ὑπῆρχεν εὐθεία ὁδὸς, ἣτις ἐκαλεῖτο Διόλοκος.

Ἐνταῦθα σώζονται ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος τὸ θέατρον καὶ τὸ στάδιον, ὅπου ἐτελοῦντο κατὰ τριετίαν τὰ Ἰσθμια πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος συστηθέντα.

Ἡ Περαιχώρα κώμη, κειμένη ἐν τῇ Β τοῦ ἰσθμοῦ παραλία παρὰ τὸ Ἡραῖον ἀκρωτήριον μετὰ 1500 κατ.

Τὸ Σοφικὸν κώμη κειμένη πρὸς τὴν Α παραλίαν τῆς Κορινθίας, ἐπίσημος διὰ τὴν ἀξιόλογον ῥητίνην μετὰ 2,000 κατ.

Τὰ Βασιλικά κώμη κειμένη πρὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀσωποῦ ποταμοῦ πλησίον τῆς ἀρχαίας πόλεως Σικυῶνος μετὰ 1,800 κατοίκων.

Τὰ Τρίκκαλα κωμόπολις κειμένη πρὸς Δ τῆς προηγουμένης ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς τοῦ Σύθα ποταμοῦ μετὰ 2,000 κατ. ἀσχυρομένων εἰς τὴν σταφιδοφυτείαν.

Ὁ ἅγιος Γεώργιος κώμη κειμένη πρὸς Δ τῆς Κορίνθου παρὰ τὸν Ἀσωπὸν ποταμόν, ἐνθα ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις Φλιοῦς μετὰ 1,500 κατ. παράγουσα ἐξάίρετον μαῦρον οἶνον· χωρία μικρότερα εἶναι.

Ἡ Καστανία μεταξὺ Στυμφαλίδος καὶ Φενεοῦ λίμνης μετὰ 800 κατ. Ὁ Ἅγιος Βασίλειος εἰς τὰ μεθόρια τῆς Κορινθίας καὶ Ἀργολίδος μετὰ 600 κατ. Ἡ Γκούρα εἰς τοὺς Δ πρόποδας τῆς Κυλλήνης μετὰ 700 κατ. Ὁ Πύργος εἰς τὰ ΒΔ ὄρια, ἔδρα τοῦ δήμου Ζυχόλης μετὰ 500 κατ. Τὸ Κιάτον παραλία, ἔδρα τοῦ δήμου Σικυῶνος, μετὰ 500 κατ. Τὸ Κλημέντι πρὸς Δ τῶν Τρικάλων, ἔδρα τοῦ δήμου Πελλήνης, μετὰ 800 κατ.

Ἀρχαῖαι πόλεις ἐπίσημοι ὑπῆρχον ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Κορινθίας καὶ Σικυωνίας ὁ Φλιουῶς ἐν τῇ πηγῇ τοῦ Ἀσωποῦ, ἡ Νεμέα πρὸς Α ταύτης ἐπίσημος διὰ τὰ κατὰ τριετίαν τελούμενα Νέμεα, αἱ Κλεωναὶ πρὸς Α ταύτης, ἡ Σικυὼν ἐν τῇ Β παραλία καὶ ὁ Κρομμύων ἐπὶ τοῦ Ἰσθμοῦ.

6) Ἡ ἐπαρχία τῶν Κυθήρων (14,000), συνισταμένη ἐκ τῆς ὄρεινῆς νήσου Κυθήρων, ἐκ τῶν Ἀντικυθήρων καὶ ἐκ τινων μικρῶν νησιδίων, εἶναι μία τῶν μικροτέρων ἐπαρχιῶν τοῦ βασιλείου.

Ἡ νῆσος Κύθηρα (Τσερίγο) κειμένη πρὸς Ν τῆς Λακωνίας καὶ περιβαλλομένη ὑπὸ τραχέων καὶ ἀποτόμων βράχων, εἶναι ἡ νοτιωτάτη τῶν ἐπτὰ Ἰονίων νήσων καὶ ἔχει ὄρη μὲν τὴν ἀγίαν Μόνην καὶ τὸ Τουρκοβοῦνι, ἀκρωτήρια δὲ τὸ Σπαθί, τὸν Τράχηλον καὶ τὸ Γράσσον, ἀλίπεδα τὸ τῆς Παλαιοπόλεως, τὸ τῆς ἀγίας Πελαγίας καὶ λιμένας τὸν Αὔλεμονα, τὸν Κυψελιακόν, τὸ Μυλοπόταμον καὶ τὸ Μελιδόνιον.

Πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας τῆς νήσου, ὄρεινῆς οὔσης καὶ πολλὰ ἄντρα καὶ κοιλώματα περιεχούσης, εἶναι ἡ δμῶνυμος Κύθηρα (9,000) ΝΑ τῆς νήσου, πλησίον τῆς ἀρχαίας πόλεως ἀπέχουσα μίαν περίπου ὥραν ἀπὸ τοῦ λιμένος Καψαλίου καὶ παράγουσα διὰ τῆς μεγάλης τῶν κατοίκων φιλοπονίας ἔλαιον, μέλι καὶ ὀπωρικά, πολλοὶ τῶν ὁπείων διὰ τὸ ἀνεπαρκὲς τῶν προϊόντων καὶ τοῦ τόπου ξενιτεύονται πολλαχοῦ, καὶ ἰδίως εἰς τὴν Σμύρνην. Ἡ ἀρχαία πόλις ἐφημίζετο διὰ τὴν λατρείαν τῆς οὐρανίας Ἀφροδίτης, πρὸς τιμὴν τῆς ὁποίας οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι ἱδρυσαν ναὸν μεγαλοπρεπέστατον, ὅστις ἦν ὁ ἀρχαιότατος καὶ ἀγιώτατος πάντων τῶν ἐν Ἑλλάδι ναῶν τῆς θεᾶς ταύτης. Κώμη τῆς νήσου ἐπίσημος εἶναι ὁ Ποταμὸς μετὰ 2,000 κατ.

Τὰ δὲ Ἀντικύθηρα πρὸς Ν τῶν Κυθήρων καὶ πρὸς Β τῆς Κρήτης κείμενα, ὀλίγους ἔχουσι κατοίκους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΑΧΑΪΑΣ ΚΑΙ ΠΑΙΔΟΣ.

*Εκτασις 95. □ μιλ. Κάτοικοι 182,000.

Ὁ νομὸς οὗτος κατέχων τὸ ΒΔ μέρος τῆς Πελοποννήσου καὶ πρὸς Β περιβαλλόμενος ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ τοῦ τῶν Πατρῶν περιέχει τέσσαρας ἐπαρχίας. Αὗται δὲ εἶναι ἡ τῶν Πατρῶν, ἡ τῆς Αἰγιαλείας, ἡ τῶν Καλαβρύτων καὶ ἡ τῆς Ἡλείας.

1) Ἡ ἐπαρχία τῶν Πατρῶν (57,000 κατ.) κειμένη μεταξὺ τοῦ δμυνόμου κόλπου, τῆς Αἰγιαλείας, τῶν Καλαβρύτων καὶ τῆς Ἡλείας, ἔχει ὄρη μὲν τὸ Παναχαϊκὸν (Βοδιάς), τὸν Ἐρύμανθον καὶ τὴν Σκόλλιν, ἀκρωτήρια τὸν Ἄραξον, τὸ Ῥίον καὶ τὸ Δρέπανον, ποταμοὺς δὲ τὸν Σέλιμνον (Σαλμενίκος), τὸν Φοίνικα, τὸν Γλαῦκον (Λεῦκα) καὶ τὸν Πεῖρον (Καμενίτσα), καὶ λίμνην μικράν τὴν Καλόγριαν πλησίον τοῦ Ἀράξου ἀκρωτηρίου.

Αἱ Πάτραι (25,000) πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας κειμένη ἐπὶ λόφου ἀνυψουμένου ἐν τῇ παραλίᾳ, καὶ ἐκτισμένη ἀμφιθεατρικῶς ἐπ' αὐτοῦ, εἶναι ἡ ἐπισημοτέρα καὶ ἐμπορικωτέρα πόλις τῆς Πελοποννήσου, ἔχουσα πλατείας καὶ εὐρυχωρούς, οἰκίας λαμπράς, γυμνάσιον, θέατρον, φωτισμὸν διὰ φωταερίου καὶ ἄφθονον πόσιμον ὕδωρ.

Ἡ ἀρχαία πόλις, ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ὁποίας ἰδρύθη ἡ νέα πόλις, λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἐκ τοῦ ἐγγωρίου ἥρωος Πατρέως, ὑπῆρξε μία τῶν 12 πόλεων τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας, ἐτιμῆθη ὡς Ῥωμαϊκὴ ἀποικία καὶ ἠδξήθη ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου μετὰ τὴν ἐν Ἀκτίφ μάχην· κατέστη δὲ ὡς ἡ Κόρινθος κέντρον πρὸς διάδοσιν τοῦ χριστιανισμοῦ διὰ τοῦ ἀποστόλου Ἀνδρέου, μαρτυρικὸν θάνατον ὑποστάντος ἐν αὐτῇ, καὶ μολονότι τῷ 551 μ. Χ. ἔπαθεν ὑπὸ σεισμοῦ, διέμεινεν ὅμως καὶ ὅλον τὸν μεσαιῶνα ἡ ὀχυρωτέρα καὶ ἐμπορικωτέρα πόλις τῆς Ἑλλάδος, μεχρισοῦ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ ἐπαναστάσει τῷ 1821 κατεστράφη ἐντελῶς ὑπὸ τοῦ Ἰουσοῦφ πασᾶ τῆς Βυβούας καὶ πάλιν ἐκ τῆς τέφρας ἀνοικοδομηθεῖσα, ἀνέλαβε τὴν πρέπουσαν αὐτῇ θέσιν ἐντὸς ὀλίγων ἐτῶν. Ἀλλαι πόλεις ἐπίσημοι ἐν τῇ περιοχῇ τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἡ-

σαν ἡ Βολίνα ΒΑ τῶν Πατρῶν, αἱ Ῥύπαι Α τῆς προηγουμένης ἐπὶ τοῦ Φοίνικος ποταμοῦ, ἡ Δύμη (Ἄνω Ἀχαῖα) πρὸς Ν τοῦ Ἀράξου ἀκρωτηρίου πλησίον τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, ἡ Ὀλλενος (Καμενίτσα) παρὰ τῇ ἐκβολῇ τοῦ Πείρου ποταμοῦ, αἱ Φαραὶ (Κάτω Ἀχαῖα) πρὸς Ν τῆς προηγουμένης ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ποταμοῦ, τὸ Λεόντιον (Καστρίτσι) εἰς τοὺς Ν πρόποδας τοῦ Παναχαϊκοῦ καὶ ἡ Τριταία (Καστρίτσα).

Χωρία ὀνομαστά τῆς ἐπαρχίας εἶναι ὁ ἅγιος Βασίλειος μετὰ 1,200 κατ. τὸ Καστρίτσι μετὰ 900 κατ. ἡ Προστοβίτσα παρὰ τὸν Ἑρύμανθον μετὰ 700 κατ., καὶ ἡ Χαλανδρίτσα παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Σελινούντος ποταμοῦ μετὰ 700 κατ.

2) Ἡ ἐπαρχία τῆς Αἰγιαλείας (18,000) κειμένη μεταξὺ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν καὶ τῆς τῶν Καλαβρύτων, ἔχει ὄρη μὲν τὸ Παναχαϊκὸν πρὸς Δ καὶ τὸν Ἑρύμανθον πρὸς Ν, ποταμοὺς δὲ τὸν Σελινούντα (Βοστίτσα), τὸν Κερυνίτην (Βοκουσιᾶ), τὸν Ἑρασῖνον (Καλάβρυτα) καὶ τὸν Κράθιν (Ἀκράταν) καὶ πεδιάδα τὴν τοῦ Αἰγίου.

Τὸ Αἶγιον (Βοστίτσα) κείμενον ἐν τῇ παραλίᾳ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ λαβὼν τὸ ὄνομα ἐκ τῆς αἰγός, ἥτις ἐθρεψε τὸν Δία, εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, ἔχουσα 5,500 κατ. καὶ γυμνάσιον καὶ παθεῖσα ὑπὸ σεισμοῦ τῷ 1861. Τὸ πάλαι δὲ ὑπῆρξε πρωτεύουσα τῆς Ἀχαϊκῆς συμπολιτείας μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς προτέρας πρωτευούσης Ἑλίκης, καὶ εἶχε λιμένα τὸν Ἑρινεόν.

Ἡ μονὴ τῶν Ταξιαρχῶν πρὸς νότον τοῦ Αἰγίου κειμένη εἰς ἀπόστασιν δύο ὥρων, εἶναι ἡ δευτέρα τῆς Ἑλλάδος μετὰ τὴν τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου, ἔχουσα 100 μοναχοὺς καὶ τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ διαφυλάττουσα.

Τέμενη κώμη κειμένη περὶ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Σελινούντος ποταμοῦ μετὰ 900 κατ. Ῥαλλοπαγιαννέϊκα κείμενα πρὸς Α τῆς ἐπαρχίας μετὰ 600 κατ.

3) Ἡ ἐπαρχία τῶν Καλαβρύτων (42,000) κειμένη πρὸς Ν τῆς Αἰγιαλείας καὶ συνεχομένη μετ' αὐτῆς, ἔχει ὄρη μὲν ἐν μέσῳ τὰ Ἀροάνια, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὶ ποταμοὶ πηγάζουσιν ποταμοὺς δὲ τὸν Σελινούντα, τὸν Κερυνίτην, τὸν Ἑρασῖνον, τὸν Κράθιν, τὸν

Ἐρυμάνθον, τὸν Λάδωνα καὶ τὸν Βουραϊκόν. κωμοπόλεις δὲ ἐπίσημοι εἶναι·

Τὰ Καλαβρύτα (Κύναιδα) πρωτεύουσα, κωμόπολις τῆς ἐπαρχίας ταύτης μεσόγειος κειμένη ἐν μέσῳ κοιλάδος εἰς τοὺς πρόποδας τῶν Ἀροανίων ὀρέων καὶ εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Βουραϊκοῦ ποταμοῦ, ἔχει 1,200 κατ.

Ἡ Μονὴ τῆς ἁγίας Λαύρας ἡμίσειαν ὥραν ἀπέχουσα τῶν Καλαβρύτων πρὸς Δ, ἐν ἣ ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως ὁ ἐπίσκοπος Γερμανός.

Ἡ μεγίστη μονὴ τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου κεῖται πρὸς Β τῶν Καλαβρύτων εἰς ἀπόστασιν $1\frac{1}{2}$ ὥρας ἐπὶ τῆς πλευρᾶς βουνοῦ ἐντὸς σπηλαίου, κτισθεῖσα τὸν 6' αἰῶνα μ. Χ. καὶ ἔχουσα 150 μοναχοὺς, μίαν τῶν τριῶν εἰκόνων τῆς Θεοτόκου, τὰς ὁποίας ἱστόρησεν ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς, καὶ βιβλιοθήκην παλαιάν.

Τὸ Λειβάρτσιον χωρίον ἐπίσημον κείμενον εἰς τοὺς Α πρόποδας τοῦ Ἐρυμάνθου ὄρους καὶ ἔχον 1200 κατ. καὶ σχολ. ἑλλήν.

Τὸ Σωποτὸν κείμενον ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἐρυμάνθου ποταμοῦ ἔχει 1,000 κατ. καὶ σχολ. ἑλληνικόν.

Ἡ Κερπινὴ πρὸς Β τῶν Καλαβρύτων κειμένη μετὰ 800 κατ.

Ἡ Λυκορία κώμη παρὰ τὸν Λάδωνα ποταμὸν κειμένη μετὰ 1,200 κατ. καὶ ἡ Στρέζοβα μετὰ 1,400 κατ.

Τὰ Σουδενὰ (Λαυσοὶ) ΝΑ τῶν Καλαβρύτων μετὰ 700 κατ. ἀρχαῖαι δὲ πόλεις ἦσαν ἐν τῇ περιοχῇ τῆς ἐπαρχίας ἡ Κίναιθα, ἡ Νῶνακρις, ἡ Λυκουρία, ἡ Κλειτορία καὶ ἄλλαι.

4) Ἡ ἐπαρχία τῆς Ἡλείας (65,000 κατ.) ἡ δυτικωτέρα τῆς Πελοποννήσου, κειμένη μεταξὺ τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν, Καλαβρύτων, Ἀρκαδίας, Μεσσηνίας καὶ τοῦ Ἰονίου πελάγους, ἔχει ὄρη μὲν τὴν Σκόλλιν, τὴν Λάμπειαν καὶ τὴν Φολόην, ἀκρωτήρια, τὸ Κατάκωλον (Ἰχθυς) καὶ τὸν Χελωνάταν, πεδιάδα τὴν τῆς Ἡλίδος εὐφορωτάτην τῶν τῆς Πελοποννήσου, ποταμοὺς τὸν Πηγειὸν καὶ Ἀλφειὸν ἐν μέρει καὶ λίμνην τὴν Κοτύχην· πόλεις δὲ καὶ κῶμαι ἐπίσημοι εἶναι·

Ὁ Πύργος πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας κειμένη οὐχὶ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀλφειοῦ ἐν τῷ μεσημβρινῷ μέρει τῆς πεδιάδος, εἶναι

πόλις ἐμπορικὴ συνδεομένη δι' ἀμαξιτῆς ὁδοῦ μετὰ τοῦ λιμένος αὐτῆς Κατακώλου καὶ ἔχουσα 9,000 κατ. γυμνάσιον, πρωτοδικεῖον καὶ θέατρον· ἀρχικῶς ἦν φρούριον μόνον Σαρούμπεϊ τινός, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομα ἐλήφθη, εἴτα συνοικισθὲν ἤκμασεν εἰς τὸ ἐμπόριον πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ τῷ 1825 καταστραφέν ὑπο τοῦ Ἰβραήμ, ἀνφοδομήθη.

Ἡ Γαστούνη κώμη κειμένη πρὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Πηνειοῦ ἐν τῇ μεσογειῳ μετὰ 1,500 κατ.

Τὰ Λεχαινὰ κώμη πρὸς Β τῆς Γαστούνης κειμένη μετὰ 2,000 κατοίκων.

Ἡ Ἀνδροβίδα πρὸς Β τῆς Γαστούνης μετὰ 1,000 κατ.

Τὸ Βαρθολομιὸν πρὸς Β τῶν Λεχαινῶν μετὰ 900 κατ.

Τὸ Δερβίς Τσελεμπή καὶ ἡ Καλίτσα δύο κῶμαι πρὸς Β κείμεναι καὶ ἔχουσαι ἀνὰ περίπου 900 κατ.

Ἡ Γλαρέντσα ἐπίνειον τῶν Λεχαινῶν (Κυλλήνη) μικρὸν χωρίον πρὸς Β κείμενον τοῦ Κελωνάτου ἀκρωτηρίου.

Ἡ Δίβρη παρὰ τὴν Φολόην συγκειμένη ἐκ 5 χωρίων μετὰ 2,000· ἀρχαῖαι πόλεις ἦσαν ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ ἡ Ἥλις παρὰ τὸν Πηνειόν, οἱ Αετρίνοι παρὰ τὸ Κατάκωλον, ἡ Πῖσα, ἡ Ὀλυμπία χῶρος ἱερὸς ἐν τῇ δεξιᾷ ὄχθῃ τοῦ Ἀλφειοῦ, ἐνθα ἐτελοῦντο οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες καὶ ὑπῆρχε τὸ μάντεϊον καὶ ὁ ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ἡ Πύλος, τὸ Δυσπόντιον, ἡ Σκύλλη καὶ ἄλλαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ.

Ἐκτ. 63 □ μ.λ. Κατ. 156,000.

Ὁ νομὸς τῆς Μεσσηνίας κατέχων τὸ ΝΑ μέρος τῆς Πελοποννήσου καὶ ἐν μέρει σχηματίζων μίαν χερσόνησον περιέχει πέντε ἐπαρχίας τὴν τῶν Καλαμῶν, τὴν τῆς Μεσσήνης, τὴν τῆς Πυλίας, τὴν τῆς Τριφυλίας καὶ τὴν τῆς Ὀλυμπίας· τούτων δὲ πρῶτη εἶναι·

1) Ἡ τῆς Ὀλυμπίας (30,000 κατ.) ἐπαρχία κειμένη μεταξὺ τῆς ἐπαρχίας Ἡλείας, τῆς Τριφυλίας, Ἀρκαδίας καὶ Μεσσήνης,

ἔχει ὄρη μὲν τὸ Λύκαιον καὶ τὰ Νόμια, ποταμούς δὲ τὸν Ἀλφειόν, τὸν Νέδαν καὶ τὸν Βαλύραν (Βασιλικό).

Κωμοπόλεις δὲ ὀνομασται εἶναι αἱ ἀκόλουθοι·

Ἡ Ἀνδρίτσεινα πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, κειμένη εἰς τοὺς Β πρόποδας τοῦ Λυκαίου ὄρους μετὰ 2,000 κατ.

Ἡ Ἀγουλινίτσα κώμη κειμένη εἰς τὴν ἀριστεράν ὄχθην τοῦ Ἀλφειοῦ ποταμοῦ μετὰ 2,200 κατ. Ἡ Σοῦρτζα μετὰ 1,500.

Ἡ Κρέστενα ΝΑ τῆς προηγουμένης μετὰ 1000 κατ. Ἡ Ζάχα εἰς τὰ ἀνατολικά μετὰ 800 κατ. καὶ ἡ Ζούρτσα πρὸς Δ τῆς Ἀνδριτσεινῆς· τῶν δὲ ἀρχαίων πόλεων τῆς ἐπαρχίας ταύτης ὀνομαστή ἦν ἡ Φιγαλία διὰ τὸν ναὸν τοῦ Ἐπικουρείου Ἀπόλλωνος οἰκοδομηθέντος ὑπὸ τοῦ Ἰκτίνου τοῦ κτίσαντος τὸν Παρθενῶνα.

2) Ἡ ἐπαρχία τῆς Τριφυλίας (35,000 κατ.) ἐκτεινομένη κατὰ μῆκος τῆς παραλίας τοῦ Κυπαρισσιακοῦ κόλπου ἀπὸ τῶν Νομίων ὀρέων μέχρι τῆς Πυλίας, ἔχει ὄρη μὲν τὸ Αἰγάλεων (Μάλι), τὸ Ψυχρὸν (Σίχι) καὶ τὰ Κατωβούνια, ποταμούς δὲ τὴν Νέδαν, τὸν Κυπάρισσον τῆς Ἀρκადίας καὶ ἄλλους μικροὺς. Κωμοπόλεις δὲ καὶ χωρία ταύτης εἶναι·

Ἡ Κυπαρισσία κειμένη εἰς τοὺς ΒΑ πρόποδας τοῦ Ψυχροῦ ὄρους καὶ 20 λεπτά ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης, ἔχει θέαν λαμπροτάτην καὶ 3,800 κατ.

Τὰ Φιλιατρά (*Ἐρανα τὸ πάλαι) κωμόπολις ὠραία κειμένη ἐν τῇ παραλίᾳ πρὸς Ν. τῆς Κυπαρισσίας, ἔχει 6,000 κατ.

Οἱ Γαργαλιάνοι κώμη κειμένη πρὸς Μ τῶν Φιλιατρῶν ἐν καταφύτῳ πεδιάδι ἐξ ἑλαιῶν καὶ σταφίδων, ἔχει 3,500 κατ.

Ἡ Αἰγινιδίτσα κειμένη πρὸς Α τῆς προηγουμ. ἔχει 2,200 κατ. Καὶ ὁ Σουλιμᾶς χωρίον κείμενον εἰς τοὺς Ν πρόποδας τῶν Νομίων ὀρέων, ἔχει 900 κατ.

3) Ἡ ἐπαρχία τῆς Πυλίας (25,000 κατ.) κειμένη μεταξὺ τῆς Τριφυλίας καὶ Μεσσηνίας καὶ περιβαλλομένη ἐκ θυσμῶν μὲν καὶ νότου ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους, ἐξ ἀνατολῶν δὲ ὑπὸ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου, ἔχει ὄρη μὲν τὸ Τομαῖδον (Κοντοζώνη) καὶ τὸν Τημαθίαν (Λυκοδήμο), ἀκρωτήρια δὲ τὸ Κορυφάσιον ἀπέναντι τῆς Σφακτηρίας καὶ τὸν Ἀκρίταν εἰς τὸ νοτιώτατον μέρος, πο-

ταμούς τὸν Σέλαν (Αγγοβάρδο) καὶ τὸν Βίαντα καὶ νήσους τὴν Σφακτηρίαν (Σφαγίαν) ἐπίσημον διὰ τὴν ἐν τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ σύγκρουσιν καὶ νίκην τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν, τὰς Οἰνούσας (Σαπιέντσαν καὶ Καθρέραν) καὶ τὴν μικρὰν Θηγανοῦσαν (Βενετικόν) πλησίον τοῦ Ἀκρίτα ἀκρωτηρίου. Κωμοπόλεις δὲ ὀνομασται εἶναι·

Ἡ Πύλος (Νεόκαστρον καὶ Ναυαρίνος ὑπὸ τῶν Φράγκων), ἥτις πρὸς διάκρισιν τῆς Τριφυλιακῆς ἐλέγετο Μεσσηνιακὴ, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, κειμένη ἐν τῇ παραλίᾳ ἀντικρὺ τῆς νήσου Σφακτηρίας, ἔχει λιμένα εὐρυχωρότατον χωρητικότητος 1,000 πλοίων καὶ κατοίκους 1,500· εἶναι δὲ ἐπίσημος διὰ τὴν κατὰ τὸ 1827 πυρπόλησιν τοῦ Αἰγυπτιακοῦ καὶ Τουρκικοῦ στόλου ὑπὸ τῶν στόλων τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ῥωσσίας.

Ἡ Μεθώνη κώμη ὀχυρὰ κειμένη πρὸς Ν τῆς προηγουμένης, ἔχει λιμένα καλόν, Ἑνετικὰ φρούρια καὶ 1,400 κατ.

Ἡ Κορώνη κειμένη εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου, εἶναι φρούριον ἰσχυρόν καὶ ἔχει 2,000 κατ.

Τὸ Πσταλίδι χωρίον κείμενον ἐν τῇ θέσει τῆς παλαιᾶς Κορώνης πρὸς βορρᾶν τῆς νέας, ἔχει 800 κατ. Λάκωνας.

Τὸ Μαινάκι χωρίον ἐπίσημον, διότι ὁ ἥρως Παππαφλέσας ἔπεσε μαχόμενος πρὸς τὸν Ἰβραήμην.

5) Ἡ ἐπαρχία τῆς Μεσσηνίας (35,000 κατ.) κειμένη μεταξὺ τῆς Πυλίας, τῆς Ὀλυμπίας, τῆς τῶν Καλαμῶν καὶ Ἀρκαδίας, καὶ πρὸς νότον περιβαλλομένη ὑπὸ τοῦ Κυπαρισιακοῦ κόλπου, ἔχει ὄρη μὲν τὰ Νόμια πρὸς Β καὶ τὴν Ἰθώμην (Βουλκίανα καὶ ἅγιον Βασίλειον) ἐν μέσῳ, ποταμούς δὲ τὸν Πάμισον (Πύρνατσα), τὸν Βαλύραν (Βασιλικὸ) καὶ τὴν εὐφορωτάτην πεδιάδα, ἣν οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλουν Μακαρίαν, πόλεις δὲ καὶ χωρία εἶναι·

Τὸ Νησίον (Λίμναι) πρωτεύουσα πόλις τῆς ἐπαρχίας κειμένη πρὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Παμίσου ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς αὐτοῦ, ἔχει 5,500 κατ. καὶ παράγει οἶνον μαῦρον ἐξαιρετον.

Τὸ Μαυρομμάτι κώμη κειμένη ἐπὶ τῶν ἐρείπων τῆς ἀρχαίας Μεσσηνίας, ἥτις συνωκίσθη ὑπὸ τοῦ Ἐπαμεινώνδου, ἔχει ὀλίγους κατοίκους.

Ἡ Γαράντσα κειμένη πρὸς βορρᾶν τῆς ἐπαρχίας μετὰ 1,300 κατοίκων.

Ἡ Πολιανὴ κειμένη πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Παμίσου, ἐπίσημος διὰ τὰς πρὸς τὸν Ἰβραῆμ πασᾶ γενομένης μάχας τῶν Ἑλλήνων.

Τὰ Μελιγαλᾶ πρὸς βορρᾶν τῆς Ἰθώμης μετὰ 800 κατ.

Καὶ τὸ Διαβολίτσι ἐν τῇ βορείῳ πλευρᾷ κείμενον μετὰ 500 κατ. Ἀρχαῖαι δὲ πόλεις ἦσαν ἡ Μεσσήνη καὶ αἱ Λίμναι.

6) Ἡ ἐπαρχία τῶν Καλαμῶν (30,000 κατ.) κειμένη μεταξὺ τῶν ἐπαρχιῶν Ὀλυμπίας, Μεγαλοπόλεως καὶ Μεσσήνης καὶ πρὸς νότον περιβαλλομένη ὑπὸ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου καὶ τῆς Μάνης ἐν μέρει, ἔχει ὄρη μὲν διαφόρους τοῦ Ταῦγέτου κλάδους, οἷον τὸ Γομοβοῦνι, τὸν Μαλεθὸν καὶ τὴν Ἀλαγονίαν, ποταμοὺς δὲ τὸν Πάμισον πρὸς Δ καὶ τὸν Νέδωνα πρὸς Α. Πόλεις δὲ καὶ κῶμαι εἶναι.

Αἱ Καλάμαι (Καλαμάτα) πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας κειμένη ἐν τῷ μυχῶ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου, ἐν μέσῳ εὐφόρου καὶ ἐκτεταμένης πεδιάδος ἀρδευομένης ὑπὸ τοῦ Παμίσου καὶ τοῦ Νέδωνος ποταμοῦ καὶ 20 λεπτά ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης, εἶναι πόλις ἐμπορικὴ ἔχουσα γυμνάσιον, μεταξοκλωστήρια, βιομηχανίαν μεταξωτῶν ὑφασμάτων ἀμαξιτὴν ὁδὸν μεχρὶ τοῦ Νησίου καὶ 8,000. παράγει δὲ σῦκα, ἔλαιον, μέταξαν, σταφίδας κτλ. Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ὑπῆρχε τὸ πάλαι ἡ πόλις Φεραὶ ἢ Φαραί, τῆς ὁποίας λείψανα δὲν περισώθησαν, πλὴν φρουρίου τινὸς Μεσαιωνικοῦ καταπεσόντος.

Ἀσλάναγα κώμη μεσόγειος κειμένη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ Παμίσου πρὸς βορρᾶν τοῦ Νησίου καὶ ἔχουσα 1,300 κατ.

Σίτσοβα ἡ ἐπισημοτέρα κώμη τῆς Ἀλαγονίας κειμένη εἰς τὰς δυτικὰς ὑψορείας τοῦ Ταῦγέτου μετὰ 1,400 κατ.

Θουρία (Καμέρι) εὐφορὸς κώμη κειμένη πρὸς Α τοῦ Παμίσου μετὰ 1,500 κατ. Τῆς ἀρχαίας πόλεως Θουρίας, σώζονται ἱκανὰ καὶ ἐπίσημα ἑρεῖπια.

Τὸ Κουρτσαοῦσι καὶ ἡ Μικρομάνη χωρία κείμενα πρὸς βορρᾶν τοῦ Νησίου καὶ ἔχοντα ἀνὰ 1,200 κατ. καὶ ἡ Ἀμφαρά πρὸς ἀρκτον μετὰ 1,400 κατ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ.

Ἐκτ. 80 □ μιλ. Κατ. 150,000.

Ὁ νομὸς οὗτος κατὰ τὸ πλεῖστον ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Πελοποννήσου κείμενος καὶ ἔχων τὸ ἔδαφος τῆς χώρας ὑψηλότερον καὶ ὀρεινότερον διαιρεῖται εἰς 4 ἐπαρχίας τὴν τῆς Μαντινείας, τὴν τῆς Γορτυνίας, τὴν τῆς Μεγαλοπόλεως καὶ τὴν τῆς Κυνουρίας. Τούτων δὲ μεγαλητέρα εἶναι·

1) Ἡ ἐπαρχία τῆς Μαντινείας, (42,000 κατ.) κειμένη μεταξὺ τῆς Κορινθίας τῆς Γορτυνίας, τῆς Μεγαλοπόλεως, τῆς Κυνουρίας καὶ τῆς Ἀργολίδος, κατέχει τὸ ΒΑ μέρος τοῦ νομοῦ καὶ ἔχει ὄρη μὲν τὸ Μαίναλον καὶ πρὸς Α τὸ Ἀρτεμίσιον καὶ Παρθενιον, ποταμούς δὲ τὸν Ἀλφειὸν, τὸν Ὀφιν καὶ τὸν Ἐλισσῶνα καὶ πεδιάδας τὴν τῆς Μαντινείας καὶ Τεγέας· πόλεις δὲ καὶ κωμοπόλεις ἐπίσημοι εἶναι.

Ἡ Τρίπολις (Τριπολιτσά) (1) πρω. τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας κειμένη εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Μαινάλου, εἶναι ἐπίσημος ἀρχαία πόλις ἔχουσα 10,000 κατ. γυμνάσιον, ἀμαξιτὴν ὁδὸν μέχρι τοῦ Ναυπλίου καὶ τοῦ Ἀργους, καὶ μικρὰν ἐγγύριον βιομηχανίαν σιδηρουργικῆς καὶ χαλκευτικῆς. Πρὸς Β μὲν τῆς Τριπόλεως ἔκειτο ἡ Μαντινεία ἐπὶ τοῦ Ὀφείως ποταμοῦ ἐπίσημος διὰ τὴν κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων νίκην καὶ τὸν θάνατον τοῦ Ἐπαμεινώνδου (362 π. Χ.), τῆς ὁποίας ἐρείπια σώζονται περὶ τὸ χωρίον Παλαιόπολις (ἔτι στενά). ΝΑ δὲ τῆς Τριπόλεως φαίνονται τὰ ἐρείπια τῆς Τεγέας μεταξὺ τοῦ ἁγίου Σώστοο καὶ τῆς παλαιᾶς Ἐπισκοπῆς, ἧτις ὑπῆρξε πρωτεύουσα τῆς Ἀρκαδίας καὶ ἀντίζηλος τῆς Μαντινείας.

Τὸ Λεβίδιον κωμόπολις κειμένη εἰς τὰς Β ὑπωρείας τοῦ Μαινάλου ἔχουσα 2,000 κατ. καὶ ἐπίσημος διὰ τὴν πρώτην ὑποχώρησιν τῶν Τούρκων κατὰ τὸ 1821.

(1) Οὕτως ἐκλήθη ἡ πόλις πρὸς ἀνάμνησιν τῶν τριῶν καπαστραφέντων πόλεων τῆς Μαντινείας, Τεγέας καὶ Παλλαντίου.

Αί Κολλῖναι ἄνω καὶ κάτω κῶμαι κείμεναι πρὸς Ν τῆς ἐπαρχίας μετὰ 2,000 κατ.

Τὰ Τσιπιανὰ εἰς τὰ μεθόρια τῆς Ἀργολίδος μετὰ 1,800 κατ.

Ἡ Βέρτσοβα περὶ τὸ Παρθένιον ὄρος κειμένη μετὰ 1,600 κατ.

Ἡ Δάρα εἰς τὰ ὄρια τῶν Καλαβρύτων μετὰ 1,000 κατ.

Ἡ Κανδύλα εἰς τὰ ὄρια τῆς Ἀργολίδος μετὰ 1,400 κατ.

Ἡ Βλαχοκερασιά ἐν τῇ Ν πλευρᾷ κείμενη μετὰ 1,400 κατ.

Καὶ τὸ Βαλτέτσιον (1,300) χωρίον ὄρεινόν εἰς τὰς ΝΑ ὑπορείας τοῦ Μαινάλου κείμενου πλησίον τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας πόλεως Παλλαντίου, ἔνθα οἱ Ἕλληνες τῷ 1821 κατὰ πρῶτον ἐνίκησαν τοὺς Τούρκους.

Πλὴν δὲ τῶν εἰρημένων ἀρχαίων πόλεων Μαντινείας καὶ Τεγέας ὑπῆρχον ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ καὶ ἄλλαι πόλεις οἷον ὁ Ὀρχομενὸς πρὸς Β τῆς Μαντινείας, ἔνθα νῦν κεῖται τὸ χωρίον Καλπάκι, ἀποτελῶν ἰδίαν πολιτείαν, τὸ Παλλάντιον ΜΑ τῆς Τριπόλεως κείμενον ἐπίσημον διὰ τὴν ἀποικίαν, ἣν ὁ Εὐάνδρος ἔφερεν εἰς Ῥώμην καὶ ἡ Ἐλισσὼν πλησίον τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ.

2) Ἡ ἐπαρχία τῆς Γορτυνίας (46,000) κειμένη μεταξὺ τῆς Μαντινείας, τῆς Ὀλυμπίας, Καλαβρύτων, τῆς Ἡλείας καὶ τῆς Μεγαλοπόλεως ἔχει ὅρη μὲν τὸ Θαυμάσιον, τὸν Ὀλυμπον, τὴν Θελπουσάν καὶ τὸ Κοτύλιον, ποταμοὺς δὲ τὸν Λάδωνα, τὸν Γορτύνιον καὶ τὸν Ἐρύμανθον (Δημητσάνα). Κωμοπόλεις δὲ ἐπίσημοι εἶναι·

Ἡ Δημητσάνα (Θεισά) πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, κειμένη ἐπὶ τοῦ Λουσίου ποταμοῦ εἶναι ἐπίσημος ὡς πατρίς τοῦ αἰοιδίμου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γρηγορίου τοῦ κρεμασθέντος κατὰ τὴν ἐπανάστασιν καὶ τοῦ ἀρχιεπισκόπου παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ καὶ διὰ τὸ πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως ἑλληνικὸν σχολεῖον καὶ τὴν βιβλιοθήκην ἔχουσα 2,300 κατ. ἀσχολουμένων εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὸ ἐμπόριον.

Ἡ Καρύταινα κωμόπολις κειμένη ἐπὶ τῆς συμβολῆς τοῦ Γορτυνίου καὶ Ἀλφειοῦ ἐφ' ὕψηλῃς θέσεως, ἔχει φρούριον ὀχυρὸν καὶ 1,500 κατ. ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν.

Ἡ Στεμνίτσα κειμένη παρὰ τὸν Γορτύνιον ποταμόν, εἶναι κω-

μόπολις ὀρεινή, ἔχουσα 3,000 κατοίκων τῶν πλείστων χαλκίων καὶ φανοποιῶν.

Ἡ Ζάτουνα πρὸς Δ τῆς Δημητσάνης κειμένη, εἶναι κώμη ὀρεινή, ἔχουσα 1,200 κατοίκους ἀσχολουμένους εἰς τὴν βυρσοδεψικὴν.

Τὰ Λαγκάδια (Τευθίς) κωμόπολις κειμένη πρὸς Β τῆς Δημητσάνης, ἔχει 5,000 κατ. ἀσχολουμένους εἰς τὴν οἰκοδομικὴν.

Ἡ Βερβίτσα κειμένη παρὰ τὸν Λάδωνα ποταμὸν μετὰ 1,500 κατοίκων.

Ἡ Κονταβάζαινα κειμένη πρὸς τὰ μεθόρια τῶν Καλαβρύτων μετὰ 1,200 κατ.

Χωρία δὲ ὀνομαστὰ εἶναι ἡ Βυτίνα πρὸς Β τοῦ Μαινάλου μετὰ 1,000 κατ. Ὁ Βαλτεσινίκος μετὰ 1,400 κατ.

Ἡ Μαγούλιανα πρὸς Β τῆς Δημητσάνης μετὰ 800 κατ.

Καὶ ἡ Παλούμπα εἰς τὰ ΒΔ τῆς Ζατούνης μετὰ 500 κατ.

3) Ἡ ἐπαρχία τῆς Μεγαλοπόλεως (20,000) κειμένη πρὸς Ν τῆς προηγουμένης, ὄρη μὲν ἔχει πρὸς Δ τὸ Λύκαιον, τὴν Ζαδίτσαν καὶ τὸ Ταῦγετον ΝΑ, ποταμοὺς δὲ τὸν Ἀλφεῖόν, Ἐλισσῶνα, Γορτύνιον (Λούσιον) καὶ τὸν Καρνίωνα (Ξερίλαν) καὶ πεδιάδα τὴν τῆς Μεγαλοπόλεως· κωμοπόλεις δὲ εἶναι αἱ ἀκόλουθοι·

Ἡ Μεγαλόπολις (νῦν Σινάνον) πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, κειμένη παρὰ τὸν Ἐλισσῶνα ποταμὸν ἐπὶ τῶν ἑρειπίων τῆς ἀρχαίας πόλεως, εἶναι κώμη μικρά, ἀνεγειρομένη κανονικῶς καὶ ἔχουσα 1,100 κατ. περίπου. Ἐπίσημος δὲ ἦν ἡ ἀρχαία πόλις ὡς πατρίς τοῦ Φιλοποίμενος καὶ τοῦ ἱστορικοῦ Πολυβίου ἰδρυθεῖσα καὶ συνοικισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἐπαμεινώνδου μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην (371 π. Χ.) ἐκ τῶν κατοίκων 38 Ἀρκαδικῶν χωρίων.

Τὸ Ἰσαρι ἐπίσημος κώμη μετὰ 1,700 κατ. καὶ τὸ Λεοντάριον ἐπὶ τοῦ ποτ. Καρνίωνος μετὰ 500 κατ.

4) Ἡ ἐπαρχία τῆς Κυνourίας (Τσακωνίας) (31,000) ἐκτεινόμενη ἐν τῇ παραλίᾳ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου καὶ κειμένη μεταξὺ τῆς Ἀργολίδος, Λακωνίας καὶ Ἀρκαδίας, ἔχει ὄρη μὲν τὸ Παρθένιον ΒΔ καὶ τὸν Πάρνωνα ΝΔ, ποταμοὺς δὲ τὸν Χάραδρον τὸν

Τάνον καὶ τὸν ἅγιον Ἀνδρέαν καὶ πεδιάδα τὴν τοῦ Ἀστρους πόλεις δὴ καὶ κωμοπόλεις ὀνομασταὶ εἶναι·

Τὸ Λεωνίδιον πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας κειμένη εἰς τὰς ὑπὸ ὤρειας δύο ἀποκρήμνων ὁρέων καὶ $\frac{3}{4}$ μακρὰν τῆς θαλάσσης ἀπέχουσα, εἶναι μικρὰ πόλις νεωστὶ συνοικισθεῖσα ἐκ τῶν κατοίκων τοῦ Πραστοῦ καὶ ἔχει 2,000 κατ. ἀσχολουμένων εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ λαλούντων τὴν Τσακωνικὴν γλῶσσαν, ἔχουσιν πολλοὺς ἰδιωτισμοὺς τῆς ἀρχαίας Δωρικῆς διαλέκτου.

Τὸ Ἀστρος κώμη παραλία κειμένη παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Τάνου ποταμοῦ, εἶναι ἐπίσημος διὰ τὴν πλησίον αὐτῆς συγκροτηθεῖσαν τῷ 1823 δευτέραν ἐθνικὴν συνέλευσιν καὶ ἔχει 1,500 κατ.

Ὁ Ἅγιος Πέτρος πόλις κατάφυτος καὶ σύδενδρος κειμένη εἰς τὰς ΒΑ ὑπὸ ὤρειας τοῦ Πάρνωνος, ἔχει λαμπρὰν τοποθεσίαν καὶ κατ. 4,000 ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὸ ἐμπόριον.

Τὸ Καστρί κατάφυτον κείμενον πρὸς Α τοῦ ἁγίου Πέτρου παρὰ τὸν Τάνον ποταμὸν καὶ κωμηδὸν κατοικοῦμενον ἔχει 4,500 κατ. ἀσχολουμένων εἰς τὴν γεωργίαν.

Τὸ Παλαιοχώρι μετὰ 1,200 καὶ ὁ Κοσμάς μετὰ 2,000 κατ.

Δολιανὰ καὶ Βέρβαινα χωρία ἐπίσημα διὰ τὰς ἐν τῇ ἐπαναστάσει γενομένας μάχας καὶ ἔχοντα τὸ μὲν πρῶτον 1,660 κατ. τὸ δὲ δεύτερον 1,000 κατ.

Πόλεις ἀρχαῖαι κείμεναι ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ὑπῆρχον τὰ Πυράμια παρὰ τὸν Ἅγιον Ἰωάννην, ἡ Εὐὰ πλησίον τοῦ Παλαιοκάστρου, ἐν τῇ Μ ὑπὸ ὤρειᾳ τῆς Ζαβίτσης, ἡ Ἀνθήνη ΝΑ τοῦ Ἀστρους παρὰ τῇ Ἀγίᾳ Τριάδι καὶ ἡ Θυρέα ἐπὶ τοῦ Θυρεάτου κόλπου παρὰ τῷ Ἀγίῳ Ἀνδρέᾳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄.

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ.

Ἔκτασις 82. □ μ.λ. Κάτοικοι 120,000.

Ὁ νομὸς τῆς Λακωνίας κείμενος μετὰ τὴν Κυνουρίας, Ἀρκαδίας καὶ Μεσσηνίας καὶ πρὸς νότον περιβαλλόμενος ὑπὸ θαλάσσης, ἀποτελεῖ τὸ νοτιώτατον μέρος τῆς Πελοποννήσου, σχηματίζει

δύο χερσονήσους καὶ δύο κόλπους καὶ διαιρεῖται εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας, τὴν τῆς Λακεδαιμόνος, τὴν τοῦ Οἰτύλου, τὴν τοῦ Γυθείου καὶ τὴν τῆς Ἐπιδαύρου Λιμενῆς· Τούτων πρώτη καὶ ἐπισημότερα εἶναι·

1) Ἡ ἐπαρχία τῆς Λακεδαιμόνος (42,000 κατ.) κειμένη μετὰ τῆς Κυνουρίας, Μεγαλοπόλεως καὶ Καλαμῶν κατέχει τὸ Β μέρος τοῦ νομοῦ καὶ ἔχει ὄρη μὲν τὸν Πάρνωνα πρὸς Α τὸ Ταύγετον πρὸς Δ, ποταμοὺς δὲ τὸν Εὐρώταν μετὰ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ Οἰνοῦντος (Κελεφίνα) καὶ Γοργύλου καὶ πεδιάδα τὴν Λακωνικὴν· πόλεις δὲ καὶ κωμοπόλεις ὀνομασται εἶναι·

Ἡ νέα Σπάρτη πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ κειμένη παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Εὐρώτα ποταμοῦ καὶ ἐκτισμένη ἐπὶ τῶν ἐριπέων τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἔχει λαμπρὸν ὀρίζοντα, οἰκίας καλὰς, ὁδοὺς κανονικὰς καὶ πλατείας, κήπους ὠραίους, γυμνάσιον, μεταξοκλωστήρια καὶ 3,500 κατ.

Ἡ δὲ ἀρχαία Σπάρτη καὶ Λακεδαιμών ὀνομαζομένη δόξαν ἀθάνατον ἀποκτήσασα διὰ τὴν ἥρωϊκὴν ἀνδρείαν καὶ φιλοπατρίαν τῶν κατοίκων, ἐπὶ πολὺν χρόνον ὑπῆρξεν ἡγεμονίς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς δευτέρα πόλις τῆς Ἑλλάδος ὠνομάζοντο δὲ ἀμφοτέραι αἱ Ἀθῆναι καὶ ἡ Σπάρτη ὀφθαλμοὶ τῆς Ἑλλάδος. Τῶν δὲ μνημείων αὐτῆς τὰ ἐπισημότερα ἦσαν ἡ Περσικὴ στοά, τὸ θέατρον, τὰ δύο γυμνάσια, αἱ δύο λέσχαι, ὁ Δρόμος, ὁ ναὸς τοῦ Διὸς, τῆς Ἀθηνᾶς, τοῦ Ἀπόλλωνος, τῆς Ἥρας, τοῦ Ποσειδῶνος τοῦ Λυκούργου, ὃν ἐτίμησαν ὡς Θεὸν καὶ τὸ Ἡρώδιον τοῦ Χείλωνος, ἐνὸς τῶν ἐπτὰ σοφῶν· ἐν δὲ τῇ ἀκροπόλει κειμένη ἐπὶ λόφου ὑψηλοῦ ὑπῆρχεν ὁ περίφημος ναὸς τῆς Χαλκιοίκου καὶ πολιούχου Ἀθηνᾶς.

Ὁ Μιστράς κωμόπολις κειμένη πρὸς Δ τῆς Σπάρτης εἰς τὰς Α ὑπωρείας τοῦ Ταύγετου καὶ μίαν ὥραν ἀπέχουσα τῆς Σπάρτης, ἦν ἡ πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ τῆς Λακωνίας· αὕτη κτισθεῖσα ὑπὸ τῶν Φράγκων τῷ 1250 μ. Χ. ἐκ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Σπάρτης, ἤκμαζε πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἦν πολυάνθρωπος, ἔχουσα 20,000 κατ. ἀλλὰ τῷ 1825 καταστραφεῖσα ὑπὸ τῶν Αἰγυπτιακῶν στρατευμάτων ἡρημώθη καὶ νῦν ἔχει 1,000 κατοίκους.

Ἡ Γεωργίτσα κώμη πρὸς Β τοῦ Μιστρᾶ κειμένη παρὰ τὸν Ταῦγετον ἔχουσα 1,500 κατ. καὶ παράγουσα ὥραιας σταφυλάς.

Ἡ Καστανιά κώμη κειμένη εἰς τὰς Β ὑπωρείας τοῦ Ταῦγέτου μετὰ 1,500 κατ.

Ἡ Βαμβακοῦ, πρὸς Β τῆς Σπάρτης, ἡ Ἀράχωβα καὶ ἡ Βρέσθена κῶμαι κείμεναι ἐν τῇ Β πλευρᾷ παρὰ τὸν Οἶνουντα ποταμὸν καὶ ἔχουσαι ἀπὸ 1,200—1,500 κατ.

Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης καὶ ἡ Ἀναβρυτὴ κῶμαι κείμεναι μετὰ τῆς Σπάρτης καὶ τοῦ Ταῦγέτου καὶ ἔχουσα ἀνὰ 1,300 κατ.

Ὁ Βρουλιάς κώμη κειμένη ἐπὶ λόφου ὑψηλοῦ παρὰ τὸν Οἶνουντα ποταμὸν μετὰ 1,400 κατ.

Ἡ Λεβέτσοβα (Κροικιά) κώμη κειμένη παρὰ τὴν ἀμαξιτὴν ὁδὸν τῆς Σπάρτης μετὰ 1,300 κατ.

Χωρία δὲ ὀνομαστὰ εἶναι τὸ Ξηροκάμπι, οἱ Γοράνοι, ἡ Σκάλα, ἡ Χρύσαφα, ἔχοντα ἀνὰ 600—500 κατ.

Τὸ Σκλαβοχώριον (Ἀμύκλαι) ΜΔ τῆς Σπάρτης ἐπίσημον διὰ τὸν ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος.

Καὶ τὸ Ἐλος (Δουραλῆ) πρὸς Ν τῆς Σπάρτης παρὰ τὴν θάλασσαν, ἀρχαία πόλις, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι νικηθέντες ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν ἐγένοντο δοῦλοι καὶ ὠνομάσθησαν Ἐλῶτες.

Ἀρχαῖαι δὲ πόλεις ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ ἦσαν ἡ Σελλασία ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ χωρίου Βρουλιά πρὸς Β τῆς Σπάρτης, ἡ Θεράπνη ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ χωρίου Χρυσάφα ΒΑ τῆς Σπάρτης, ὅπου ὑπῆρχε ὁ τάφος καὶ ναὸς τοῦ Μενελάου καὶ τῆς Ἑλένης, ὁ Οἶνοῦς ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς κώμης Βαμβακοῦ, αἱ Καρυαὶ ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς κώμης Ἀράχωβα, ἐνθα ὑπῆρχεν ὁ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος, καὶ ἡ Πελλάνη ΒΑ τῆς Σπάρτης κειμένη.

2) Ἡ ἐπαρχία τοῦ Οἰτύλου (δυτ. Μάνης μετὰ 27,000 κ.) κειμένη πρὸς Ν τῆς προηγουμένης ἀποτελεῖ μετὰ τοῦ Γυθείου τὴν Δ χερσονήσον τῆς Λακωνίας, ἥτις ἀπολήγει εἰς τὸ Ταίναρον ἀκρωτήριον, τὸ μεσημβρινώτατον ἄκρον τῆς χερσονήσου καὶ τῆς Εὐρώπης, καὶ ἔχει ὄρη τὸ Ταῦγετον καὶ τοὺς κλάδους αὐτοῦ, μικροὺς ποταμοὺς καὶ ἀκρωτήριον τὸ Ταίναρον.

Κωμοπόλεις δὲ ὀνομασται εἶναι αἱ ἀκόλουθαι.

Ἡ Ἀρεόπολις (Τσίμοβα) πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, κειμένη εἰς τὴν Δ παραλίαν, ἔχει κατοίκους 1,200 καὶ παράγει ἀξιόλογον ἔλαιον.

Ἡ Οἶτυλος (Βίτυλον) κώμη παραλία, κειμένη πρὸς Β τῆς Ἀρεοπόλεως πλησίον τοῦ λιμένος Λιμένι ἔχει 1,100 κατ.

Ἡ Πύργος κώμη κειμένη πρὸς Ν τῆς Ἀρεοπόλεως μετὰ 1,200 κατοίκων.

Χωρία δὲ ὀνομαστά εἶναι· ἡ Σέλιτσα μετὰ 600 κατ. τὰ Πηγὰδια μετὰ 600 κατ. Ὁ Κάμπος μετὰ 500, ἐπίσημος διὰ τὴν ἀποτυχίαν τῆς ἀποβάσεως τοῦ Ἰβραήμ πασᾶ, ἡ Πλάτσα καὶ ἡ Κύττη μετὰ 700 κατ. καὶ ἡ Καρδαμίλη μετὰ 300 κατ.

3) Ἡ ἐπαρχία τοῦ Γυθείου (ἂν. Μάνης μετὰ 15,000) κειμένη μεταξὺ τῆς ἐπαρχίας Κυνουρίας καὶ Λακεδαίμονος καὶ περιβαλλομένη ὑπὸ τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου, κατέχει τὴν Ἀν. πλευρὰν τῆς χερσονήσου, ἥτις ἀπολήγει εἰς τὸ Ταίναρον, ἔχει δὲ ὄρη μὲν τὸν Πάρνωνα καὶ τοὺς κλάδους αὐτοῦ, ποταμὸν τὸν Σμηνὸν μετὰ πολλῶν παραποτάμων, καὶ ἀκρωτήριο τὸ Ταίναρον. Κωμοπόλεις καὶ χωρία ἔχει ὀλίγα ἢ ἐπαρχία αὕτη.

Τὸ Γύθειον πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας κειμένη ἐν τῇ ΒΔ παραλίᾳ τοῦ μυχοῦ τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου, ἐνοῦται μετὰ τῆς Σπάρτης δι' ἀμαξιτῆς ὁδοῦ καὶ ἔχει 2,000 κατοίκων, ἀσχολουμένων εἰς μικρὸν θαλάσσιον ἐμπόριον· αὕτη ὑπῆρχε τὸ πάλαι ἐπίνειον τῶν Σπαρτιατῶν.

Ἡ Πάνιτσα κώμη κειμένη εἰς τὰς Α ὑψοφείας τοῦ Ταϊνάρου μετὰ 800 κατ. ἡ Λάγια κώμη κειμένη πρὸς Ν μετὰ 700 κατ., τὸ Σιδηρόκαστρον μετὰ 300 κατ. καὶ ἡ Πολυάραβος ἐπίσημος διὰ τὴν δευτέραν ἀποτυχίαν τῆς ἀποβάσεως τοῦ Ἰβραήμ Πασσᾶ.

4) Ἡ ἐπαρχία τῆς Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς (22,000) κειμένη πρὸς νότον τῆς Κυνουρίας καὶ Λακεδαίμονος ἐκτείνεται μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Μαλέα καὶ ἔχει ὄρος μὲν τὸν Ζήρακα (Λοχλοχέρα), ποταμοὺς δὲ μικροὺς καὶ ἀσημάντους καὶ ἀκρωτήριο ἐπίσημον τὸν Μαλέαν ἐπικίνδυνον τοῖς ναυτιλλομένοις διὰ τὴν πνοὴν ἐναντίων ἀνέμων. Κῶμαι δὲ αὐτῆς εἶναι·

Οἱ Μολάοι κώμη μεσόγειος κειμένη ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐπαρχίας καὶ πρωτεύουσα αὐτῆς οὖσα, ἔχει 1,200 περίπου κατ.

Ἡ Μονεμβασία (Ἐπίδαυρος Διμηρά) κειμένη ἐν τῇ Α παραλίᾳ τῆς Λακωνικῆς χερσονήσου ἐπὶ νησιδίου ὠχυρωμένου καὶ συνδεομένου μετὰ τῆς ξηρᾶς διὰ γεφύρας, εἶναι κωμόπολις ὀχυρὰ καὶ ἐμπορικὴ ἔχουσα λιμένα εὐρύχωρον, ὅστις τὸ πάλαι ἐκαλεῖτο λιμὴν τοῦ Διὸς Σωτῆρος, καὶ 500 κατ.

Αἱ Βοιαί (Βάτικα) κώμη κειμένη ΒΔ τοῦ Μαλέα παρὰ τῷ δμῳ-νύμῳ κόλπῳ μετὰ 600 κατ. Ἡ Νεάπολις μετὰ 1,000 κατ.

Ἡ Κρεμαστή, κώμη κειμένη ἐν τῇ Β πλευρᾷ τῆς ἐπαρχίας μετὰ 700 κατ. καὶ ἡ Ἀπιδιὰ πρὸς Ν. αὐτῆς μετὰ 500 κατοίκων. Ὁ ἄγ. Νικόλαος μετὰ 800 κατ.

Τὸ Ἐλαφονῆσι (Ὁνοῦ γνάθος) νησιδίον ἔρημον κείμενον ἀντικρυ τῶν Βοιῶν.

Πόλεις δὲ ἀρχαῖαι ὑπῆρχον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ οἱ Ἀκριαί, ἡ Ἀσωπὸς καὶ ἡ Κυπαρισσία ἐν τῇ Δ πλευρᾷ, ὁ Σάραξ (Ριχιά), ἡ Ἐπίδαυρος καὶ ἡ Σίδη ἐν τῇ Α παραλίᾳ τῆς Λακ. χερσονήσου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ΄.

ΑΙ ΝΗΣΟΙ.

Τὸ τρίτον μέρος τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος ἀποτελοῦσιν αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου καὶ Ἰονίου πελάγους, αἵτινες διαιροῦνται εἰς τρεῖς τάξεις ἥτοι εἰς Σποράδας, βορείους καὶ δυτικάς, εἰς Κυκλάδας καὶ εἰς Ἰονίους. Πᾶσαι δὲ ὁμοῦ περιέχουσι πέντε νομούς. Οὗτοι δὲ εἶναι οἱ ἀκόλουθοι·

ΣΠΟΡΑΔΕΣ

ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΕΥΒΟΙΑΣ.

Ἐκτ. 80 □ μ. Κ. 95,000.

Ὁ νομὸς οὗτος ἐκτεινόμενος κατὰ μῆκος ἐν τῇ Α πλευρᾷ τῆς Στερ. Ἑλλάδος, σύγκειται ἐκ τῶν Β Σποράδων καὶ ἐκ τῆς νήσου Εὐβοίας καὶ περιλαμβάνει 4 ἐπαρχίας, τῶν ὁποίων τρεῖς μὲν καίνται ἐν τῇ Εὐβοίᾳ, μία δὲ ἀπαρτίζεται ἐκ τῶν Β Σποράδων.

Ἡ νῆσος Εὐβοία ἡ μεγίστη πασῶν τῶν νήσων τοῦ βασιλείου καὶ

ἐπιμηκεστάτη, χωριζομένη πρὸς Β μὲν ἀπὸ τῶν παραλίων τῆς Θεςσαλίας διὰ στενῆς θαλάσσης, πρὸς Δ. δὲ διὰ τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου ἀπὸ τῶν Α παραλίων τῆς Ἀττικῆς, Βοιωτίας καὶ Λοκρίδος καὶ ἔχουσα ἔκτασιν μὲν 60 □ μιλ., κατοίκους δὲ 74,000, εἶναι ὁρεινὴ κατὰ τὸ πλεῖστον, περιβαλλομένη ὑπὸ βράχων καὶ σκοπέλων καὶ στερουμένη ὄρων καὶ λιμένων καὶ παράγει δημητριακοὺς καρποὺς καὶ μεσημβρινὰ προϊόντα. Αἱ δὲ 3 ἐπαρχίαι αὐτῆς εἶναι αἱ ἀκόλουθοι.

1) Ἡ ἐπαρχία τῆς Καρυστίας (40,000) κατέχουσα τὸ Ν καὶ στενὸν μέρος τῆς νήσου, ἔχει ὅρη μὲν τὴν Ὀχιν (ἅγιος Ἡλίας) καὶ τὸν Γεραιστόν, ποταμοὺς δὲ μικροὺς καὶ ἀσημάντους καὶ ἀκρωτήρια τὸν Καφηρέα (Καβοδόρον) ΒΑ καὶ τὸν Γεραιστόν (Μαντίλι), λίμνην τὴν Δύστην καὶ λιμένα τὸν τῆς Καρύστου (Παλαιόκαστρον). Πόλεις δὲ καὶ κωμοπόλεις εἶναι·

Ἡ Κύμη πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας πόλις κειμένη εἰς τὴν ΒΑ ἄκρην τῆς ἐπαρχίας καὶ $\frac{3}{4}$ τῆς ὥρας ἀπέχουσα τῆς θαλάσσης ἔχει 3,600 κατοίκους, παράγει μαῦρον οἶνον καὶ ἀξιολόγους γαϊάνθρακας ἐξάγει.

Ἡ Κάρυστος μικρὰ ἀρχαία πόλις κειμένη εἰς τὰς ὑπωρείας τῆς Ὀχιν ἐν τῇ μυχῇ τοῦ ὁμωνύμου κόλπου, ἔχει φρούριον ὀχυρὸν καὶ 4,000 κατ. ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν.

Τὸ Ἀλιβέριον (Ταμύναι) χωρίον κείμενον ἐν τῇ ΝΔ παραλίᾳ ἔχει κλίμα ὑγιεινὸν καὶ κατ. 1,000· ἐνταῦθα ὑπῆρχεν ἡ ἀρχαία πόλις Ταμύναι ἐπίσημος διὰ τὴν κατὰ τὸ 350 π. Χ. γενομένην μάχην καὶ νίκην τῶν Ἀθηναίων κατὰ τοῦ Χαλκιδέως Καλλίου, ἐν ᾗ ἡρίστευσεν ὁ Αἰσχίνης.

Τὸ Αὐλωνάριον χωρίον κείμενον ἐν τῇ ΒΑ παραλίᾳ πρὸς Ν τῆς Κύμης πλησίον ποταμοῦ τινος μικροῦ, ἔχει 800 κατοίκους· περὶ τὸ χωρίον τοῦτο ὑπῆρχε πόλις ἀρχαία ἡ Οἰχαλία.

Εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην κατατάσσονται καὶ ἡ ἀπέναντι τῆς Κύμης κειμένη νῆσος Σκύρος ἔχουσα ὁμώνυμον πρωτεύουσαν μετὰ 3,200 καὶ οἱ Πεταλιοὶ πρὸς Δ τῆς Καρύστου μετ' ἄλλων τινῶν βράχων.

2) Ἡ ἐπαρχία τῆς Χαλκίδος (33,000) κειμένη μεταξὺ τῆς

Καρυστίας καὶ τῆς τοῦ Ξηροχωρίου, ὅρη μὲν ἔχει τὴν Αἰρφυν, καὶ τὸ Κανδύλι, ποταμὸν δὲ τὸν Λήλαντον, καὶ πεδῖον τὸ Λήλαντον, μεταξὺ τῆς Ἑρετρίας καὶ Χαλκίδος καὶ πορθμὸν τὸν τοῦ Εὐρίπου· πόλεις δὲ καὶ χωρία ὀνομαστά εἶναι·

Ἡ Χαλκὶς παναρχαιοτάτη πόλις καὶ ἐπισημοτάτη τῶν τῆς Εὐβοίας, εἶναι πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας κειμένη ἐπὶ τοῦ στενωτάτου μέρους τοῦ πορθμοῦ τοῦ Εὐρίπου, φημιζομένη διὰ τὰς περιωνύμους παλιρροίας καὶ διὰ σιδηρᾶς κινητῆς γεφύρας συνδεομένη μετὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος.

Ἡ Χαλκὶς λαβοῦσα τὸ ὄνομα ἐκ τῶν πλησίων αὐτῆς εὕρισκομένων μεταλλείων τοῦ χαλκοῦ ἔπεμψε πολλὰς ἀποικίας εἰς τὴν Θράκην, εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ εἰς τὴν Σικελίαν, ἔχει δύο ἐνετικὰ φρούρια ὀχυρά, γυμνάσιον, νηματοποιεῖον, οἰκίας μικρὰς καὶ ἀκανονίστους, ὁδοὺς στενὰς καὶ καμπύλας, θέαν τουρκικῆς πόλεως καὶ κατοίκους 6,800, ἐν οἷς καὶ τινες Ἑβραῖοι καὶ Μωαμεθανοί, ἀσχολουμένους εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ εἰς τὴν γεωργίαν.

Ἡ Λίμνη (Αἰγαί τὸ πάλαι) κώμη ναυτικὴ καὶ γεωργικὴ κειμένη ΒΑ τῆς Χαλκίδος, παράγει οἶνον ἐξαίρετον καὶ ἔχει 1,600 κατ. ἀσχολουμένους εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ γεωργίαν.

Ἡ Στενὴ κώμη κειμένη εἰς τὰς Δ ὑπωρείας τῆς Αἰρφυος ἔχει 1,800 κατοίκους·

Ἡ Ἑρέτρια (νῦν Νέα Ψαρὰ) ἀρχαία καὶ ἐπίσημος πόλις κειμένη ΝΑ τῆς Χαλκίδος κατεστράφη τῷ 490 ὑπὸ τοῦ Δάτιδος καὶ Ἀρταφέρνης καὶ πάλιν ἀνακτισθεῖσα ἤκμασε· νῦν δὲ τὰ Νέα Ψαρὰ ἔχουσιν 500 περίπου κατοίκους. Πλὴν τούτων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα χωρία οἷον τὰ Ψαχνὰ μετὰ 1,000 κατ. ἡ Ἀγία Ἄννα ΒΑ μετὰ 1,200, οἱ Στρόπονες μετὰ 700 καὶ ἡ Κερασσιὰ μετὰ 500 κατ.

3) Ἡ ἐπαρχία τοῦ Ξηροχωρίου (12,000), κατέχουσα τὸ ΒΑ μέρος τῆς Εὐβοίας καὶ Ἑστιαιωτὶς τὸ πάλαι καλουμένη, ἔχει ὅρη μὲν τὸν Τελέθριον, ἀκρωτήρια δὲ τὸ Ἀρτεμίσιον πρὸς Β, τὸ Αἶον καὶ τὸ Κήναιον πρὸς Δ, ποταμοὺς τὸν Κάλλαντα (Ξερίαν) καὶ τὸν Βούδωρον. Κῶμαι δὲ αὐτῆς ἐπίσημοι εἶναι·

Τὸ Ξηροχώριον ὠραία καὶ κατάφυτος κωμόπολις πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας, κειμένη ἐν τῇ Β πλευρᾷ τῆς νήσου εἰς

πρὸς ὑποφωρίαν τοῦ Τελέθρου ὅρους παρὰ τῷ Κάλλαντι ποταμῷ ἔχει 3 χιλ. κατ. περίπου.

Οἱ Ὄρεοι (Ὄρεός καὶ Ἰστιαία) ἐπίνειον τοῦ Ξηροχωρίου, καί-
μενον πρὸς Δ., ἀπέχον $\frac{1}{4}$ ἀπ' αὐτοῦ καὶ ἔχον 700 κατ.

Ἡ Αἰδηψός (500 κατ.) μικρὰ κώμη κειμένη ΝΔ. τοῦ Ξηροχω-
ρίου οὐχὶ μακρὰν τῆς ἀρχαίας Αἰδηψοῦ, εἶναι ἐπίσημος διὰ τὰ
παρακείμενα θερμὰ ἱαματικά λουτρά. Ἀπέναντι τῆς Αἰδηψοῦ
ἐκτείνεται ἡ μικρὰ χερσόνησος Λιθάδα, ἐν ᾗ τὸ πάλαι ὑπῆρχον
δύο πόλεις ἀρχαῖαι τὸ Δίον ἐν τῇ θέσει τοῦ χωρίου Λιθάδα καὶ
αἱ Ἀθῆναι κείμεναι πρὸς Α. τοῦ Δίου εἰς ἀπόστασιν $2\frac{1}{2}$ ὥρων
ἐπὶ τοῦ λόφου Τούρλα.

4) Ἡ ἐπαρχία τῆς Σκοπέλου (2,000) συνισταμένη ἐκ τῆς
Σκοπέλου, Σκιάθου, Ἀλονήσου καὶ τῶν πρὸς Α. τούτων κειμένων
ἀκατοικήτων νησιδίων, Γερωντίας, Πολυαίγου, Εὐδημίας, Σκαν-
δήλας καὶ λοιπῶν, κατέχει τὸ Β. μέρος τοῦ βασιλείου καὶ εἶναι
ἡ μικροτάτη.

Ἡ νῆσος Σκόπελος (Πεπάρηθος) κειμένη μεταξὺ τῆς Σκιάθου
καὶ τῶν λοιπῶν μικρῶν νήσων διατέμενεται ὑπὸ δύο ὁρέων τὸ
Μεγάλων βουνὸν καὶ τὸ Δελφί καὶ ἔχει τρεῖς λιμένας, τὸν Πά-
νορμον πρὸς Δ., τὸν τῆς Σκοπέλου πρὸς Β. καὶ τὸν Ἀγνοῦντα
ΜΔ. καὶ 5,000 κατ. παράγουσα καὶ ἐξάγουσα ἀπὸ διά καλλὰ, κε-
ράσια καὶ οἶνον. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ἡ ὁμώνυμος κωμόπολις
Σκόπελος μετὰ 4,000 κατ., ἡ Πλατάνα κώμη κειμένη πρὸς Β.
μετὰ 1,300 κατ. καὶ ἡ Γλωσσα χωρίον κείμενον εἰς τοὺς πρόπο-
δας τοῦ ὅρους Δελφί. Ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ὑπῆρχον τὸ πάλαι τρεῖς
πόλεις ἡ ὁμώνυμος τῇ νήσῳ Πεπάρηθος, ἡ Πάνορμος καὶ ἡ Σελι-
νοῦς ἐν τῇ Δ. πλευρᾷ παρὰ τὸ χωρίον Γλωσσα.

Ἡ Σκιάθος μικροτέρα τῆς Σκοπέλου οὕτα καὶ ἀπέναντι τῆς
Σηπιάδος, ἀκρωτηρίου τῆς Μαγνησίας κειμένη, διατέμενεται ὑπὸ
μιας σειρᾶς ὁρέων εἰς δύο κλάδους, πρὸς Ν. διαιρουμένους καὶ
δύο λιμένας ἔχει τὸν μὲν πρὸς Α. μείζονα καὶ ἀσφαλέστατον, τὸν
δὲ πρὸς Δ. μικρότερον. Πρωτεύουσα ταύτης ἐχούσης 3,000 κατ.
εἶναι ἡ ὁμώνυμος κώμη Σκιάθος κειμένη ἐν τῇ Α. παραλίᾳ, πλη-
σίον τῆς ὁποίας φαίνονται τὰ εἰσέπια τῆς ἀρχαίας πόλεως.

Ἡ Ἀλόννησος (Ἡλιοδρόμια) μικρὰ καὶ ἐπιμήκης νῆσος κειμένη πρὸς Α. τῆς Σκιάθου εἶναι ἀσήμαντος ἔχουσα 400 κατ. μόλις. Τὰ δὲ λοιπὰ νησίδια κείμενα πρὸς Α. εἶναι ἀκατοίκητα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

ΚΥΚΛΑΔΕΣ.

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ.

*Εκτ. 50 □ μ. Κατ. 150,000.

Ὁ νομὸς οὗτος περιλαμβάνει πάσας τὰς νήσους, αἱ ὁποῖαι κεῖνται μετὰ τοῦ Μυρτώου πελάγους, ἐκτεινομένου πρὸς Ν. τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου μέχρι τοῦ Κρητικοῦ πελάγους, καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, τοῦ χωρίζοντος τὰς Κυκλάδας ἀπὸ τῶν ἐν τῇ παραλίᾳ τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας κειμένων. Κυκλάδες μὲν ὠνομάσθησαν ὡς ἀποτελοῦσαι κύκλον περὶ τὴν ἱερὰν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις νῆσον Δῆλον, Δωδεκάνησος δέ, διότι δώδεκα μόνον μετὰ τῆς Δήλου περιελάμβανον οἱ ἀρχαῖοι εἰς τὸν κύκλον τοῦτον ἦτοι τὴν Δῆλον, τὴν Ἄνδρον, τὴν Τήνον, τὴν Μύκονον, τὴν Σίφνον, τὴν Σέριφον, τὴν Νάξον, τὴν Σύρον, τὴν Πάρον, τὴν Κύθον, τὴν Κέα καὶ τὴν Γύαρον.

Πᾶσαι αἱ νῆσοι αὗται ὀρεῖναι οὔσαι, τὸ πάλαι μὲν ἐφημίζοντο διὰ τὴν εὐφορίαν καὶ τὴν γλυκύτητα τοῦ κλίματος καὶ ἐθεωροῦντο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, ὡς μαργαρίται τῆς Ἑλλάδος, ἐπὶ δὲ τῆς Ῥωμαιοκρατίας ἐκπεσοῦσαι τῆς προτέρας σημασίας καὶ δόξης ἐχρησίμευσαν τινες αὐτῶν ὡς τόποι ἐξορίας. Νῦν δὲ περιλαμβάνονται καὶ αἱ λοιπαὶ 7 ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν Κυκλάδων καὶ εἶναι γυμναί, ἄνυδροι, θερμαὶ τὸ θέρος καὶ ἐκτεθειμέναι εἰς τοὺς σφοδροὺς βορραίους ἀνέμους, ἔνεκα τῆς θέσεως ὅμως καὶ τῶν πολλῶν λιμένων εἶναι χρησιμώταται πρὸς ἐμπορίαν καὶ ναυτιλίαν.

Τόσῃν μεγάλῃν ἑκτασιν ἔχων ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς ἑπτὰ ἐπαρχίας τὴν τῆς Ἄνδρου, τὴν τῆς Τήνου, τὴν τῆς Νάξου, τὴν

τῆς Μήλου, τὴν τῆς Θήρας, τὴν τῆς Σύρου καὶ τὴν τῆς Κέας. Τούτων δὲ πρώτη εἶναι·

1) Ἡ ἐπαρχία τῆς Ἀνδρου (82,080) συνισταμένη ἐξ αὐτῆς καὶ μόνης τῆς νήσου, ἥτις εἶναι ἡ βορειότερα τῶν Κυκλάδων καὶ διὰ στενοῦ πορθμοῦ χωρίζεται ἀπὸ τῆς Εὐβοίας, διατέμνεται ὑπὸ σειρᾶς ὀρέων, τῆς ὁποίας ἡ ὑψηλότερα κορυφή (3,200 ποδ.) ὀνομάζεται Κουβάρα καὶ ἔχει πολλοὺς ποταμοὺς χειμάρρους, κόλπους καὶ 3 λιμένας, τὸν τῆς Ἀνδρου (Κάτω Κάστρον), τὸν Κόρθιον πρὸς Ν. τοῦ προηγουμένου καὶ τὸν Γαύριον ΒΑ. τῆς νήσου, μικρὰς πεδιάδας, εὐρόρους κοιλάδας καὶ ἀκρωτήρια, τὸ Παιώνιον (Περιστέρι) ΒΑ., τὸ Ἀρτεμίσιον (Ἀρτεμίδι) ΒΑ., τὴν Γρηάν καὶ τὸν Κάτω Κόσμον πρὸς Ν. τοῦ προηγουμένου.

Κωμοπόλεις δὲ καὶ χωρία αὐτῆς ὀνομαστὰ εἶναι·

Ἡ ὁμώνυμος Ἀνδρος (Κάτω Κάστρον) κωμόπολις πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας κειμένη ἐπὶ λόφου ὑψηλοῦ πρὸς Α. τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἥτις νῦν λέγεται Παλαιόπολις, ἔχει 2,000 κατ. καὶ ναυτικὸν ἀξιόλογον.

Τὰ Λάμιρα κώμη κειμένη πρὸς Α. τῆς Ἀνδρου ἐν τῇ μετογείῳ μετὰ 600 κατοίκων, τὰ Ἀποίκια μετὰ 800 κατοίκων.

Ἡ Μεσαρία κειμένη πρὸς Ν. τῶν Λαμίων.

Τὸ Γαύριον κείμενον ἐν τῇ ΒΑ. παραλίᾳ καὶ διαιρούμενον εἰς ἄνω καὶ κάτω Γαύριον, ἔχει εὐρύχωρον λιμένα καὶ 1,000 περίπου κατοίκους. Ἀντικρυ τούτου κεῖνται 4 νησίδια ὀνομαζόμενα Γαυριόννησα. Καὶ τὸ Κόρθιον (ἐπάνω Κάστρον) πρὸς Ν. τῆς πρωτ. Ἀνδρου εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς θαλάσσης μετὰ 400 κατ.

2) Ἡ ἐπαρχία τῆς Τήνου (12,000) συγκειμένη ἐκ μόνης τῆς νήσου, χωριζομένης ἀπὸ τῆς Ἀνδρου διὰ στενοῦ θαλάσσης, ἐπικινδύνου τοῖς ναυτιλλομένοις καὶ Αὐλῶνος καλουμένου ὑπὸ τῶν ἀρχαίων, διατέμνεται ὑπὸ σειρᾶς ὀρέων ὀνομαζομένης Γύαρος (Ταινιᾶς)· κωμοπόλεις δὲ καὶ χωρία αὐτῆς ὀνομαστὰ εἶναι·

Ἡ ὁμώνυμος Τήνος κωμόπολις πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας κειμένη ἐν τῇ Ν. πλευρᾷ τῆς νήσου, ἔχει λιμένα ἀνοικτὸν καὶ ἀπροστάτευτον καὶ κατοίκους 2,000 καὶ εἶναι ἐπίσημος διὰ τὸν λαμπρὸν ναὸν τῆς Εὐαγγελιστρίας, καὶ διὰ τὰς δις τοῦ ἔτους τελου-

μένας πανηγύρεις, καθ' ἃς πλείστοι προσκυνηταὶ συρρέουσιν ἐκ τῆς Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, ὡς τὸ πάλαι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ πόλει ἐτελοῦντο ἀγῶνες καὶ πανηγύρεις πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος καὶ Διονύσου, Ποσειδῶνια καὶ Διονύσια καλούμενοι.

Ἡ Πύργος κώμη κειμένη εἰς τὰ ΒΔ. παράλια τῆς νήσου καὶ ἐπίσημος διὰ τὰ λατομεῖα τοῦ λευκοῦ καὶ πρασίνου μαρμάρου μετὰ 1,600 κατοίκων.

Ἡ Στενὴ κώμη κειμένη εἰς τὰ Α. παράλια καὶ κατοικουμένη ὑπὸ 500 κατ. Ὁρθόδοξων καὶ Καθολικῶν.

Ἡ Κώμη ἄνω καὶ κάτω κειμένη ἐν τῷ μέσῳ τῆς νήσου καὶ πρωτ. τοῦ ὑπὸ Καθολικῶν οἰκουμένου δήμου τῆς Περαιᾶς μετὰ 600 κατοίκων.

Ἡ Τριπόταμος χωρίον κείμενον εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Ἐξωπύργου μετὰ 300 κατ.

Ἡ περαιὰ ἐν τῇ Β. παραλίᾳ τῆς νήσου καὶ ὁ Πάνορμος εἰς τὰ ΒΔ. μετὰ λιμένο·ς εὐρυχώρου, ἡ Ὑστερίανα μετὰ 900 κατοίκων.

3) Ἡ ἐπαρχία τῆς Νάξου (22,000) συνίσταται ἐκ τῆς Νάξου, τῆς Πάρου, τῆς Ὠλιάρου (Ἀντιπάρου) καὶ ἄλλων μικρῶν νησιδίων.

Ἡ Νάξος εἶναι ἡ μεγίστη, εὐφορωτάτη, ὥραιοτάτη καὶ βασιλίσσα τῶν Κυκλάδων νήσων, παράγουσα πολλά, ποικίλα καὶ ἄφθονα προϊόντα, ἰδίως δὲ οἶνον ἐξαίρετον, τοῦ ὁποῦ σημαντικὴ ἐξαγωγή γίνεται, καὶ σμυρίδα· διὰ ταῦτα ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὠνομάζετο μικρὰ Σικελία, Διονυσία καὶ Καλίοινος Νάξος. Ἡ νῆσος διατεμενομένη ὑπὸ σειρᾶς ὁρέων καλουμένης Ἀρίος πρὸς Β., Φανάρι ἐν τῷ μέσῳ καὶ Κορωνὸν πρὸς Ν., ἔχει σχῆμα ὥσειδὲς καὶ στρογγύλον, διὰ τὸ ὅποιον καὶ στρογγύλη ὠνομάζετο καὶ στερεῖται λιμένων καλῶν καὶ ἀσφαλῶν· κωμοπόλεις δὲ αὐτῆς καὶ χωρία ὀνομαστά εἶναι·

Ἡ ὁμώνυμος κομόπολις Νάξος πρωτ. τῆς ἐπαρχίας κειμένη ἐν τῇ ΒΔ. παραλίᾳ τῆς νήσου ἐπὶ λόφου, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποῦ ἔκειτο ἡ ἀκρόπολις τῆς ἀρχαίας Νάξου καὶ ἐπὶ τῆς Φραγκοκρατίας ἰδρύθη φρούριον ἐνετιχὸν μετ' ἐκκλησίας καὶ δύο μοναστηρίων, ἔχει 2,000 κατ. ἐν οἷς 300 περίπου Καθολικοί.

Ὁ Ἀπειρανθὸς κώμη κειμένη εἰς τοὺς Β. πρόποδας τοῦ Φαναρίου μετὰ 1,800 κατ. Τὸ Φιλότιον εἰς τοὺς Ν. πρόποδας τοῦ ὅρους μετὰ 1,500 κατοίκων. Ἡ Κωμιακὴ χωρίον κείμενον πλησίον τοῦ προηγουμένου μετὰ 1,500 κατοίκων. Ἡ Βίβλος (Τρίποδες) πρὸς νότον τῆς Νάξου, ἡ Τραγαία (Χαλκί) ἐν τῷ μέσῳ τῆς νήσου καὶ Κόρωνος καὶ Ἐγγαρζὶ χωρίον τερπνὸν κείμενον ἐν τῇ Β. παραλίᾳ.

Πρὸς Α. μὲν τῆς Νάξου ὑπάρχουσι δύο μικρὰ ἐρημόνησα ὁ Ἀκάριος καὶ ὁ Λέλανδρος (Στενόζα), μεταξὺ δὲ τῆς Νάξου καὶ Ἀμοργοῦ κεῖνται ἄλλα 4 ἐρημόνησα ἡ Ἡράκλεια, ἡ Σχοινοῦσα, ἡ Φακοῦσα, καὶ τὸ Κουφονῆσι.

Ἡ νῆσος Πάρος (7,000) πρὸς Α. τῆς Νάξου κειμένη καὶ διὰ στενοῦ θαλάσσης, ἔχοντος πλάτος μιᾶς ὥρας ἀπὸ τῆς Νάξου χωριζομένη, ταύτης μικροτέρα εἶναι καὶ διὰ τὴν γειτνίασιν μετὰ τῆς Νάξου ὀνομάζονται ἀμφότεραι Παροναξία. Ἡ Πάρος διατέμνεται ὑπὸ τοῦ μαρμαρίνου ὅρους Μάρπησα (Λυχινὸ καὶ Λάχοι) ἔχει δύο λιμένας, τὸ Σούνιον ἀκρωτήριον καὶ εἶναι ἐπίσημος διὰ τὰ λαμπρὰ λευκὰ μάρμαρα, διὰ τὴν γέννησιν τοῦ περιωνύμου ποικτοῦ Ἀρχιλόχου καὶ διὰ τὸ ἐμπόριον αὐτῆς.

Κωμοπόλεις δὲ ἐπίσημοι εἶναι·

Ἡ Παροιμία καὶ Πάρος καλουμένη πρωτεύουσα κωμόπολις τῆς νήσου ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας πόλεως κειμένη ἐν τῇ Α. παραλίᾳ, ἔχει ναὸν τῆς Παναγίας μεγαλοπρεπέστατον Ἑκατονταπυλιανὴν ὀνομαζόμενον, 2,200 κατ. καὶ λιμένα, οὐχὶ μέγαν καὶ ἀσφαλῆ.

Ἡ Νάουσα δευτέρη κωμόπολις τῆς νήσου κειμένη ἐν τῇ Β. πλευρᾷ, εἶναι ἐπίσημος διὰ τὸν μέγαν καὶ εὐρυχωρότατον καὶ ἀσφαλέστατον λιμένα, δυνάμενον νὰ χωρήσῃ ὁλόκληρον στόλον καὶ ἔχει 1,200 κατ.

Ἡ Λεῦκαι (Γρία) κώμη κειμένη ἐν τῇ Α. παραλίᾳ μετὰ 1,000 κατ. καὶ χωρίον μικρὸν τὰ Μάρμαρα καὶ ἡ Μάρπησα (Τσεπίδος) κείμενα ἐν τῇ Α. παραλίᾳ.

Ἡ Ὠλίαρος (νῦν Ἀντίπαρος) κειμένη ΝΑ. τῆς Πάρου καὶ διὰ στενωπάτης διόδου χωριζομένη ἀπ' αὐτῆς, εἶναι ἐπίσημος διὰ τὸ

μέγα και λαμπρόν σπήλαιον ἐκ σταλακτίτου, τὸ ὁποῖον μῆκος μὲν ἔχει 300 πηχ., πλάτος δὲ 100 πηχ. καὶ ὕψος 80 πηχ.

Πρὸς Ν. τῆς Ὠλιάρου κεῖται τὸ ἐρημόνησον Δεσποτικὸν (Πρεπέσινθος τὸ πάλαι) καὶ τὸ μικρότερον αὐτοῦ Στρογγύλον.

4) Ἡ ἐπαρχία τῆς Μήλου (12,000) σύγκειται ἐκ τῆς ὁμωνύμου νήσου, τῆς Σίφνου, τῆς Κιμώλου, τῆς Φολεγάνδρου καὶ τῆς Σικίνου.

Ἡ Μῆλος κειμένη ἐν τῇ ΝΑ. γωνίᾳ τῶν Κυκλάδων, εἶναι ἡραιστιώδης νήσος παράγουσα οἶνον ἐξαιρετον, ὀπωρικά, ἄλλας ἀφθονον, στρυπτηρίαν καὶ θεῖον καὶ ἔχουσα θερμὰ ὕδατα, μυλοπέτρας καὶ κατ. 5,000 χρησιμεύοντας ὡς πρῶρεῖς ἐν τῇ μεσογείῳ θαλάσσῃ.

Ἡ πόλις Μῆλος πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας κειμένη ἐν τῇ ΒΑ. παραλίᾳ τῆς νήσου, ἔχει μέγιστον, εὐρυχωρότατον καὶ ἀσφαλέστατον λιμένα, ἐρείπια καὶ μνημεῖα ἀρχαῖα σπουδαιότατα καὶ 1,000 κατ.

Ἡ Τρυπητὴ κόμη κειμένη ἐπὶ λόφου κατατρυπημένου ἐκ πολλῶν τάφων.

Ὁ Τρισαβάλος καὶ ὁ Ἀδάμας χωρὶα κείμενα εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου καὶ ἔχοντα τὸ μὲν 800 κατ. τὸ δὲ δεύτερον 600 κ.

Ἡ Σίφνος (6,000) κειμένη πρὸς Δ., τῆς Πάρου καὶ Ὠλιάρου μεταξὺ Σερύφου καὶ Κιμώλου διατέμενεται ὑπὸ σειρᾶς ὁρέων ἐκ τοῦ ΒΑ. εἰς τὸ ΝΑ. μέρος τῆς νήσου καθηκόντων, ἔχει ἱκανὰ ὕδατα καὶ πεδιάδας μικρὰς εὐφορωτάτας καὶ εἶναι μία τῶν ὠραιωτέρων Κυκλάδων νήσων. Ἡ νήσος τὸ πάλαι τοσαύτην ἀφθονίαν μεταλλείων χρυσοῦ καὶ ἀργύρου ἐν μέρει εἶχεν, ὥστε οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐφημίζοντο ὡς οἱ πλουσιώτατοι τῶν νησιωτῶν καὶ διὰ τοῦ πλούτου κατεκόσμησαν τὴν πρωτεύουσαν διὰ πολυτελεστάτων δημοσίων οἰκοδομημάτων οἷον ναῶν, γυμνασίου, ἀγορᾶς, πρυτανείου κλ. ὧν ἐρείπια πολλὰ καὶ σώζονται.

Κωμοπόλεις δὲ καὶ χωρὶα αὐτῆς ὀνομαστά εἶναι·

Ἡ Σίφνος (Κάστρον) κειμένη ἐν τῇ Α. παραλίᾳ ἐπὶ λόφου, ἐνθα ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις, ἔχει 3 χιλ. κατ. ἀσχολουμένων εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τινες εἰς τὴν ἀγγειοπλαστικὴν. Ἄλλαι κῶμαι ἐπί-

σημοι εἶναι τὸ Σταυρὶ μετὰ 1,200 κατ. Ὁ Ἀρτεμὼν καὶ τὰ Ἑξάμπελα, ὧν ἡ μὲν πρώτη μετὰ 2,200, ἡ δὲ δευτέρα μετὰ 700 κ. καὶ ἡ Καταβατὴ μετὰ 700 κατ. Παρὰ τὴν μεσημβρινὴν παραλίαν τῆς Σίφνου κεῖται ἡ ἐρημόνησος Κυτριάνη.

Ἡ Σίκινος (1,000 κατ.) μικρὰ νῆσος κειμένη πρὸς Δ. τῆς Μήλου, ἔχει ἀποτόμους καὶ ἀλιμένους ἀκτὰς καὶ κώμην ὁμώνυμον.

Ἡ Κίμωλος (1,000) ὀλίγον ἀπέχουσα τῆς Μήλου, ἔχει θερμὰς πηγὰς, γῆν ἄγονον καὶ μίαν κώμην ὁμώνυμον μετὰ 1,000 κατ. καὶ ἐξάγει κιμωλίαν γῆν.

Ἡ Φολέγανδρος (1,000 κατ.) κειμένη πρὸς Δ. τῆς Σικίνου ἔχει ἀποτόμους καὶ ἀλιμένους ἀκτὰς.

5) Ἡ ἐπαρχία τῆς Θήρας (22,000) συγκειμένη ἐκ τῶν νήσων Θήρας, Θηρασίας, Ἀμοργοῦ, Ἰου καὶ Ἀνάφης, εἶναι ἡ νοτιωτάτη τῶν ἐπαρχιῶν.

Ἡ νῆσος Θήρα (Σαντορήνη) (16,000) ὀνομαζομένη ἐκ τῆς προστάτιδος αὐτῆς ἀγίας Εἰρήνης ἐκ Θεσσαλονίκης μαρτυρησάσης τῷ 304 μ. Χ. διατέμενεται ὑπὸ σειρᾶς ὀρέων, ὀνομαζομένων ἅγιος Ἡλίας, εἶναι ἡφαιστειώδης νῆσος, τῆς ὁποίας αἱ κατὰ διαφόρους καιροὺς γενόμεναι ἐκρήξεις παρήγαγον τὰ μικρὰ νησιδία, τὴν παλαιὰν Καϋμένην, τὴν μικρὰν Καϋμένην, τὴν νέαν Καϋμένην τὸν Γεώργιον καὶ τὴν Ἀφρόεσσαν. Ἡ νῆσος, καίπερ πετρώδης, εἶναι ὅμως καλῶς καλλιεργημένη καὶ διὰ τῆς φιλοπονίας τῶν κατοίκων παράγει βάμβακα καὶ οἶνον κάλλιστον, τοῦ ὁποίου σημαντικὴ ἐξαγωγή γίνεται πολλαχοῦ. Ἐξορύσσεται δὲ καὶ θηραϊκὴ γῆ.

Κωμοπόλεις δὲ καὶ χωρία αὐτῆς ὀνομαστὰ εἶναι·

Ἡ Θήρα πρωτ. τῆς ἐπαρχίας κειμένη ἐν τῇ Δ. πλευρᾷ ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἔχει 1,500 κατ. ἀσχολουμένους εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν.

Τὸ Κοντοχώρι, τὸ Ἡμεροβίγλι καὶ ὁ Καρτεράδος, χωρία κείμενα ἐν τῇ Α παραλίᾳ τῆς νήσου μετὰ 1,000—1,200 κατοίκων.

Πρὸς Δ. τῆς Θήρας κεῖται ἡ μικρὰ νῆσος Θηρασία ἔχουσα 4 χωρία μετὰ 600 κατ. ἀσχολουμένων εἰς τὴν ἀμπελοφυτείαν καὶ γεωργίαν.

Ἡ Ἀμοργὸς ἐπιμήκης νῆσος κειμένη ΝΔ. τῆς Νάξου εἶναι δασώδης καὶ κρημνώδης καὶ ἔχει κωμόπολιν ὁμώνυμον τὴν Ἀμοργὸν (Χώραν) μετὰ 1,500 κατ. κειμένην ἐν τῇ Α. παραλίᾳ. Αὕτη εἶχε τρεῖς πόλεις τὸ πάλαι, τὴν Ἀρκεσίικην, τὴν Αἰγιάλην καὶ Μινώην, ἐν ἧ ἐγεννήθη ὁ περίφημος ποιητὴς Σιμωνίδης. Πρὸς Δ. τῆς Ἀμοργοῦ ὑπάρχουσι 5—6 μικρὰ νησίδια ἀκατοίκητα.

Ἡ ἰος νῆσος κειμένη πρὸς Β. τῆς Θήρας, ἔχει 2,000 κατ. εἶναι εὐλίμενος, ἔχουσα μικρὰν κώμην ὁμώνυμον κειμένην ἐν τῇ Α. παραλίᾳ.

Καὶ ἡ Ἀνάφη κειμένη πρὸς Β. τῆς Θήρας, ἔχει 800 κατ., ὁμώνυμον κώμην κειμένην ἐν τῇ Μ. παραλίᾳ καὶ ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος. Πρὸς Μ. τῆς Ἀνάφης κεῖνται μικρά τινα ἐρημόνησα ὀνομαζόμενα Ἀναφόπουλον.

6) Ἡ ἐπαρχία τῆς Σύρου (34,000) σύγκειται ἐκ τῆς ὁμωνύμου Σύρου, τῆς Μυκόνου, τῆς Δήλου, τῆς Ῥηνεῖας καὶ τῆς Γυάρου.

Ἡ νῆσος Σύρος (26,000) κειμένη ΝΔ. τῆς Τήνου, εἶναι ὀρεινή, τραχεῖα καὶ ὑψηλή. Αὕτη τὸ πάλαι ἦν ἀσήμαντος καὶ ἐφημέζετο μόνον ὡς πατρίς τοῦ φιλοσόφου Φερειύδους. Κατὰ δὲ τὴν ἐπανάστασιν πολλοὶ καὶ διάφοροι Ἑλληνες πολλαχόθεν καταφυγόντες εἰς αὐτὴν, συνωρίσθησαν καὶ ἀνήγειραν νέαν πόλιν, ἣ ὁποία ἀπέβη τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου τῆς Ἑλλάδος· αὕτη δὲ εἶναι·

Ἡ Ἑρμούπολις, ἥτις καὶ Σύρος καὶ Σύρα ὀνομάζεται πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ τῶν Κυκλάδων καὶ τῆς ἐπαρχίας, κεῖται ἐν τῇ Α. παραλίᾳ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας πόλεως καὶ εἶναι ἡ ἐμπορικωτέρα καὶ βιομηχανικωτέρα πόλις τῆς Ἑλλάδος, ἔχουσα ναυπηγεῖον ἀξιόλογον, πολλὰ ἐργοστάσια, Γυμνάσιον καὶ πολλὰ ἄλλα δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ εκπαιδευτήρια, ὄρφανοτροφεῖον, νοσοκομεῖον, λαμπροὺς ναοὺς, ἀγοράν, θέατρον, ἀεροπλοῖκὴν συγκοινωνίαν μετ' ὅλων τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος, Τουρκίας καὶ Εὐρώπης καὶ 22 χιλ. κατοίκων ἀσχολουμένων εἰς τὸ ἐμπόριον, τὴν ναυτιλίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν.

Ἡ ἄνω Σύρος κειμένη ἐπὶ βραχέωδους καὶ κωνοειδοῦς λόφου, ἐφ' οὗ ἀμφιθεατρικῶς εἶναι ἐκτισμένη ἡ πόλις ἔχει 5 χιλ. κατ. τῶν πλείστων Δυτικῶν, ἐχόντων ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου μακ-

τρέπολιν Καθολικοῦ ἐπισκόπου. Πρὸς Α τῆς νήσου κεῖνται δύο μικρὰ ἐρημόνησα, τὰ ὅποια τὸ πάλαι ἐκαλοῦντο Δίδυμα, νῦν δὲ τὸ ἕτερον αὐτῶν ὀνομάζεται Γαίδουρονῆσι.

Ἡ νῆσος Μύκονος κειμένη πρὸς Α τῆς Σύρου καὶ πρὸς Ν τῆς Τήνου καὶ διατεταμένη ὑπὸ τοῦ ὄρους Διμάστου (ἅγιος Ἡλίας) εἶναι ξηρὰ βραχώδης καὶ ὀλίγον καρποφόρος, ἔχουσα 6 χιλ. κατ. ἀσχολουμένων εἰς τὴν ναυτιλίαν· αὕτη τὸ πάλαι εἶχε δύο πόλεις καὶ ἐκαλεῖτο Δίπολις, ὧν ἡ μὲν μία ἐκαλεῖτο Μύκονος, ἡ δὲ δεύτερα Πάνορμος ἐν τῇ Β. πλευρᾷ κειμένη, ὅπου καὶ νῦν ἔτι διατηρεῖται τὸ ὄνομα ἐπὶ τοῦ κόλπου.

Πρωτεύουσα τῆς νήσου εἶναι ἡ ὁμώνυμος πόλις Μύκονος κειμένη ἐν τῇ Δ παραλίᾳ καὶ ἔχουσα 4 χιλ. ναυτῶν ἐπιτηδεῖων, ἀσχολουμένων εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον.

Ἡ Δῆλος μικρὰ καὶ ἀκατοίκητος νῆσος κειμένη ΝΔ τῆς Μυκόνου ἦν ἐπισημοτάτη τὸ πάλαι διὰ τὴν γέννησιν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος καὶ διὰ τὸν πολυτελέστατον ναὸν τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀθητῶς· πλησίον τῆς νήσου κεῖται ἡ Ῥήνεια, ἥτις ἐχρησίμευε τὸ πάλαι ὡς νεκροταφεῖον τῶν Ἀηλίων. διότι ἐν Δήλῳ, ὡς πόλει ἱερᾷ, δὲν ἐπιτρέπετο οὔτε γέννησις οὔτε ἐνταφιασμός θνητοῦ καὶ διὰ τοῦτο ἐκαλεῖτο μεγάλη Δῆλος ὡς ἀποτελοῦσα μέρος τῆς Δήλου.

Ἡ Γύαρος μικρὰ καὶ ἀκατοίκητος νῆσος κειμένη πρὸς Β τῆς Σύρου, ἐχρησίμευεν ὡς τόπος ἐξορίας ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων.

3) Ἡ ἐπαρχία τῆς Κέας (10,000) συνίσταται ἐκ τριῶν νήσων, τῆς Κέας, Κύθνου καὶ τῆς Σερύφου κειμένων πρὸς Δ τῆς Σύρου.

Ἡ νῆσος Κέως (4,000) κειμένη ΝΑ τοῦ Σουνίου, νῦν μὲν εἶναι ἀσήμαντος καὶ ὀλιγάνθρωπος, τὸ πάλαι ὅμως ἦν πολυάνθρωπος καὶ ὀνομάζετο Τετράπολις ὡς ἔχουσα 4 πόλεις, τὴν Ἰουλίδαν, τὴν Καρθαίαν, τὴν Ποιήσαν καὶ τὴν Κορησσίαν.

Ἡ Κέως μικρὰ πόλις κειμένη ἐν τῇ Α πλευρᾷ τῆς νήσου ἐπὶ λόφῳ ὕψηλῳ, ἐνθα ἔκειτο ἡ ἀρχαία πρωτεύουσα αὐτῆς Ἰουλίς, ἔχει 2 χιλ. κατ. εἶναι ἐπίσημος διὰ τὴν γέννησιν τοῦ ποιητοῦ Σιμωνίδου καὶ βαρχυλίδου τοῦ περιφήμου ἱατροῦ Ἐρασιστράτου, τοῦ σοφιστοῦ Προδίκου καὶ τοῦ φιλοσόφου Ἀρίστωνος.

Ἡ Κύθνος (Θερμιὰ) κειμένη πρὸς Ν. τῆς Κέω εἶναι μικρότερα, ὄρεινὴ καὶ πετρώδης, ἔχει δύο κωμοπόλεις τὴν ὁμώνυμον Κύθνον μετὰ 1,500 κατ. κειμένην ΒΑ τῆς νήσου καὶ ἀπέχουσαν μίαν ὥραν ἀπὸ τὸν λιμένα τῆς ἀγίας Εἰρήνης καὶ τὴν Δρυοπίδα κειμένην ἐν τῇ Δ παραλία μετὰ 1,400 κατ. Εἰς ἀπόστασιν δύο ὥρων πρὸς Β τῆς πόλεως ὑπάρχουσι πηγαὶ θερμῶν ἱαματικῶν ὑδάτων, εἰς τὰ ὅποια τὸ θέρος συρρέουσι πολλοὶ ἀσθενεῖς πρὸς θεραπείαν.

Ἡ Σέριφος κειμένη πρὸς Ν τῆς Κύθνου, εἶναι μικρὰ καὶ πετρώδης νήσος ἔχουσα 3 χιλ. κατ. καὶ μίαν ὁμώνυμον κωμόπολιν κειμένην ἐν τῇ ΝΑ πλευρᾷ ἐπὶ βράχου ἀποτόμου μετὰ 2 χιλ. κατοίκων. Ἡ νήσος αὕτη ἐπίσημος τὸ πάλαι διὰ τὰ μεταλλεῖα, ἐχρησίμευεν ὡς τόπος ἐξορίας εἰς τοὺς Ῥωμαίους. Πρὸς Β τῆς Σερίφου κεῖνται δύο μικρὰ ἐρημόνησα, ἡ Σερφοπούλα καὶ τὸ Πιπέρι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

ΙΟΝΙΟΙ ΝΗΣΟΙ.

Αἱ δυτικαὶ νῆσοι τῆς Ἑλλάδος ὀνομάζονται Ἰόνιοι ὡς κείμεναι ἐντὸς τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ Ἐπτανήσος ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν, αἵτινες τὸ μὲν πάλαι ἦσαν αὐτοτελεῖς καὶ ἀνεξάρτητοι, ἐπὶ δὲ τῶν Βυζαντινῶν ἀπετέλουν μίαν ἐπαρχίαν, κατὰ δὲ τὸν μεσαιῶνα περιῆλθον ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Φράγκων, Βενετῶν, Τούρκων, Ῥώσων καὶ Γάλλων, καὶ ἀπὸ τοῦ 1815 ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας, ἥτις τῷ 1863 παρέχώρησεν αὐτάς τῷ βασιλεῖ τῆς Ἑλλάδος, τοῦ ὁποίου ἀποτελοῦσι τρεῖς νομοὺς, τὸν τῆς Κερκύρας, τὸν τῆς Κεφαλληνίας καὶ τὸν τῆς Ζακύνθου.

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ.

Ἔκτ. 22 □ μ., Κατ. 106,000.

Ὁ νομὸς οὗτος συνιστάμενος ἐκ τῆς Κερκύρας, τῶν Παξῶν καὶ τῆς Λευκάδος, διαιρεῖται εἰς πέντε ἐπαρχίας, τὴν τῆς Κερκύρας,

τὴν τῆς Μέσης, τὴν τοῦ Ὁρους, τὴν τῶν Παξῶν καὶ τὴν τῆς Λευκάδος, εἶναι ὁ ἐπισημότερος τῶν λοιπῶν δύο.

1) Ἡ ἐπαρχία τῆς Κερκύρας (27,000) εἶναι ἐπισημότερα ὄλων τῶν ἄλλων· ἡ Κέρκυρα (72,000) ἡ βορειοτάτη καὶ μεγίστη μετὰ τὴν Κεφαλληνίαν πασῶν τῶν λοιπῶν Ἰονίων νήσων ὑπὸ δύο σειρῶν ὁρέων διατεμνομένη, τοῦ Παντοκράτορος καὶ τῶν Ἀγίων Δέκα, ἔχει ἀκρωτήρια τὴν Λευκίμμην, τὸν Ἀμφίπαγον, τὸ Φαλακρόν, καὶ τὴν Κασσιόπην, ποταμούς δὲ μικροὺς καὶ ἀσημάντους, ἐν οἷς διακρίνεται ὁ Ποταμὸς ἐκβάλλων εἰς μίαν ὥραν ἀποστασιν ΒΔ τῆς πόλεως Κερκύρας.

Ἡ πόλις Κέρκυρα ἀρχαία πόλις, ἀποικία τῶν Κορινθίων καὶ πρωτ. τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας, κειμένη ἐν τῷ μέσῳ τῆς παραλίας, εἶναι ἐμπορικωτάτη, ἔχουσα μετὰ τῶν 4 προαστείων 18 χιλ. κατ., εὐρύχωρον λιμένα, ἰσχυρὰ ὀχυρώματα καὶ φρούρια, Γυμνάσιον, ἱερατικὴν σχολήν, δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ ἐκπαιδευτήρια, φιλανθρωπικὰ καταστήματα, οἷον νοσοκομεῖον, σωφρονιστήριον καὶ φρενοκομεῖον, καὶ ναοὺς πολλοὺς, ἐν οἷς διαπρέπει ὁ μετὰ τοῦ ἁγίου λειψάνου Σπυρίδωνος τοῦ προστάτου τῆς νήσου. Τὸ δὲ κυριώτερον προϊόν αὐτῆς εἶναι τὸ ἔλαιον, τοῦ ὁποῦ μεγὰλὴ ἐξαγωγή γίνεται.

Προάστεια ὀνομαστά τῆς Κερκύρας εἶναι τὸ Μανδούκιον μετὰ 4 χιλ., ἡ Γαρίτσα μετὰ 2 χιλ., ὁ ἅγιος Ῥόκος μετὰ 1,200 καὶ ὁ Ἀνεμόμυλος μετὰ 800.

Κῶμαι δὲ ἐπίσημοι, οἱ Ξυναράδες μετὰ 1,200 κατ. καὶ ὁ Ποταμὸς μετὰ 1,500.

2) Ἡ δὲ ἐπαρχία τῆς Μέσης (25,000) ἔχει πρωτεύουσαν τὸ Γαστούρι μετὰ 1,200 κατ. πρὸς Ν. τῆς Κερκύρας κειμένην.

3) Ἡ ἐπαρχία τοῦ Ὁρους (27,000) ἔχει πρωτ. τὸ Σκριπερόν μετὰ 1,000 πρὸς Δ. κείμενον καὶ δευτερεύουσαν κώμην τοὺς Καρυσάδες μετὰ 1,200.

Ἐν τῇ Β παραλία τῆς νήσου ὑπῆρχε τὸ πάλαι καὶ δευτέρα πόλις Κασσιόπη ὀνομαζομένη πλησίον τοῦ ὁμωνύμου ἀκρωτηρίου, ἔχουσα λιμένα καὶ ναὸν τοῦ Διός. Ἐκτὸς δὲ αὐτῆς ΒΔ μὲν ὑπάρχουσι τέσσαρα νησίδια ὀνομαζόμενα Τετρανήσια, τὸ μεγαλήτε-

ρον τῶν ὁποίων καλεῖται Ὁθωνοὶ ἔχον 1,000 κατ., ἀσχολουμένους εἰς τὴν ἁλιείαν καὶ θήραν, τὸ δεύτερον Ἑρικοῦσα μετὰ 600 κατ. καὶ τὰ ἄλλα δύο Μαλθάκη καὶ Διάπλο ἀνευ σταθερῶν κατοίκων. Καὶ πρὸς Α. κεῖται τὸ Βίδον εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ λιμένος τῆς Κερκύρας.

4) Ἡ ἐπαρχία τῶν Παξῶν (5,000) συγκειμένη ἐκ τῆς ὁμωνύμου νήσου, ἐκ τῶν Ἀντιπάξων καὶ τριῶν ἄλλων νησιδίων, περιλαμβάνει δύο μόνον δήμους καὶ εἶναι ἡ μικροτάτη.

Ἡ νῆσος Παξοὶ (5,000) κειμένη πρὸς Ν τῆς Κερκύρας καὶ ἀντικρὺ τῆς ἐν Ἡπείρῳ Πάργας, εἶναι πετρώδης, ἀνδρὸς καὶ ἐξ ἑλαίων κατὰφυτος παράγουσα ἑλαιον.

Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶναι ὁ Γάϊος κώμη κειμένη ἐν τῇ Β πλευρᾷ καὶ ἔχουσα 400 κατοίκους, λιμένα ἀσφαλέστατον καὶ μεγάλην προκυμαίαν· ἄλλα χωρία εἶναι ὁ Λογγὸς καὶ ἡ Λάκκα· οἱ δὲ Ἀντίπαξοι ἔχουσι μόνον 100 κατοίκους ἁλιεῖς καὶ κεραμεῖς.

5) Ἡ ἐπαρχία τῆς Λευκάδος (24,000) συνισταμένη ἐκ τῆς Λευκάδος, ἐκ τῆς Τάφου καὶ ἐκ τινων μικροτέρων περιλαμβάνει 8 δήμους.

Ἡ Λευκάς (Ἀγία Μύρα) (21,000) κειμένη πρὸς Ν τῶν Παξῶν καὶ ἀντικρὺ τῆς Ἀκαρνανίας, ἦν τὸ πάλαι χερσόνησος ταύτης, χωρισθεῖσα ὑπὸ τῶν Κορινθίων διὰ πορθμοῦ καὶ διατέμνεται ὑπὸ τοῦ ὄρους ἁγίου Ἡλίας.

Ἡ νῆσος ὑποκειμένη εἰς σεισμοὺς πολλάκις ἔπαθεν, καὶ ἔχει ἀκρωτήριον τὸν Λευκάταν (Κάβο Λευκάτον) πρὸς Ν κείμενον, ἐξ οὗ κατεκρημνίσθη ἡ περιώνυμος ποιήτρια Σαμπῶ καταφρονηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Φάωνος. Πόλεις καὶ κωμοπόλεις αὐτῆς εἶναι·

Ἡ Λευκάς πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας κειμένη ἐν τῇ Β παραλίᾳ ἔχει 4,000 κατ. καὶ γυμνάσιον. Ἡ Καρυὰ κώμη κειμένη ἐν τῇ Α πλευρᾷ μετὰ 1,800 κατ. Οἱ Σφακιῶται πρὸς Β τῆς Καρυᾶς μετὰ 1,800 κατ. Ὁ ἅγιος Πέτρος πρὸς Ν μετὰ 1,000 κατ. καὶ τὸ Σταυρὸν ἐν μέσῳ τῆς νήσου.

Εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ἀνήκει καὶ ἡ παρακειμένη νῆσος Τάφος, ἔχουσα 600 κατ. ἀσχολουμένους εἰς κτηνοτροφίαν. Πρὸς Α ταύτης κεῖνται καὶ τὰ νησίδια Κάλανος, Κάστρος, Ἀτοκος καὶ Ἀρκοῦδι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ.

Ἐκτ. 20 $\square$ μιλ. Κατ. 80,000.

Ὁ νομὸς οὗτος συνιστάμενος ἐκ τῆς Κεφαλληνίας καὶ τῆς Ἰθάκης διαιρεῖται εἰς 4 ἐπαρχίας τὴν τῆς Κραναίας, τὴν τῆς Σάμης, τὴν τῆς Πάλλης καὶ τὴν τῆς Ἰθάκης, τῶν ὁποίων αἱ μὲν τρεῖς πρῶται κείνται ἐν τῇ Κεφαλληνίᾳ, τὴν δὲ τετάρτην ἀποτελεῖ ἡ Ἰθάκη καὶ τινὰ ἄλλα νησίδια.

Ἡ Κεφαλληνία (70,000) ἡ μεγίστη (Σάμη παρὰ τοῖς ἀρχαίοις) καὶ ἐπισημοτάτη πασῶν τῶν νήσων τοῦ Ἰονίου πελάγους χωριζομένη ἀπὸ τῆς Ἰθάκης διὰ στενωτάτου πορθμοῦ, ἔχει ὄρη μὲν τὸν Αἶνον ἀκρωτήρια δὲ τὸ Πάνορμον, τὸ Ἄσσον ΒΔ, τὴν Μάκκαν πρὸς Ν καὶ τὸ Κάστρον ΝΔ, χερσονήσους δὲ δύο τὸν Ἐρυσσὸν πρὸς Β καὶ τὴν Παλικὴν ΝΔ, κόλπους τὸν τοῦ Ἀργοστολίου πρὸς Ν τὸν τῆς Σάμης πρὸς Α καὶ τὸν τῆς Ἄσσου πρὸς Β καὶ κοιλάδας καὶ πεδιάδας εὐφοροτάτας ἀρδευομένας ὑπὸ ῥυάκων καὶ ἀσημάντων ποταμίων καὶ παραγούσας ἔλαιον, σταφίδα Κορινθιακὴν, σίτον ἀνεπαρκῆ, βάμβακα, μέταξαν καὶ μεσημβρινὰ προϊόντα, ἰδίως λαμπρὰ πορτοκάλια. ἔχει δὲ ἡ νῆτος κατοίκους 70,000, ἀσχολουμένους εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον καὶ περιλαμβάνει 20 δήμους ἐν ταῖς τρισὶν ἐπαρχίαις, τῶν ὁποίων ἐπισημότεραι πόλεις καὶ κωμοπόλεις εἶναι.

Τὸ Ἀργοστόλιον (Κράνιοι) πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας κειμένη ἐν τῇ δεξιᾷ παραλίᾳ τοῦ ὁμωνύμου κόλπου, χωροῦντος ὁλόκληρον στόλον, ἔχει 8,000 κατοίκων, γυμνάσιον καὶ λιμένα καλόν. Πρὸς Α ταύτης ἐν ταῖς Δ ὑπωρεῖαις τοῦ ὄρους Ἄσσου κείται ἡ μονὴ τοῦ προστάτου τῆς νήσου ἁγίου Γερασίου, ἐν ᾗ διατηρεῖται καὶ τὸ λείψανον αὐτοῦ.

Ἡ Δελινάτα κωμόπολις κειμένη πρὸς Β τοῦ Ἀργοστολίου μετὰ 2,000 κατ.

Τὸ Λεξούριον πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Πάλλης κειμένη ἐπὶ τῆς

Παλικῆς χερσονήσου πλησίον τῆς ἀρχαίας πόλεως Πάλης, ἔχει θέσιν λαμπράν καὶ ὑγιεινὴν καὶ 6,000 κατ.

Ὁ Γυτκάρδος (Βισκάρδος) κώμη κειμένη πρὸς Β παρὰ τῷ δωμαϊνῷ ἀκρωτηρίῳ

Ὁ ἅγιος Γεώργιος κώμη κειμένη πρὸς νότον τοῦ Ληξουρίου.

Ὁ Αἰγιαλὸς πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Σάμης εἰς τὸ Α τῆς νήσου.

Ἡ Ἀστος κώμη κειμένη εἰς τὸ ΒΔ τῆς νήσου ἔχουσα φρούριον ὀχυρὸν καὶ 1,000 κατ. Ἐκ τῶν τριῶν τούτων ἐπαρχιῶν ἡ μὲν τῆς Κραναιᾶς ἔχει 34,000 κατ. ἡ δὲ τῆς Σάμης 18,000 καὶ ἡ τῆς Πάλης 17,000.

Ἡ δὲ τετάρτη ἐπαρχία ἡ τῆς Ἰθάκης (12,000) συνίσταται ἐκ τῆς νήσου Ἰθάκης, ἐκ τῶν νησιδίων Καλάμου, Καστοῦ καὶ ἄλλων τινῶν κειμένων ΒΑ τῆς Ἰθάκης, περιλαμβάνει τέσσαρας δήμους.

Ἡ Ἰθάκη (12,000) κειμένη ΒΑ τῆς Κεφαλληνίας συνίσταται ἐκ δύο ὄρεινῶν τμημάτων συνηνωμένων διὰ στενοῦ ἰσθμοῦ, μεταξὺ τῶν ὁποίων σχηματίζεται ἐπιμήκης κόλπος (Μῶλος) καὶ ἔχει ὄρη μὲν τὴν Ἀνωγὴν (Νήριτον) πρὸς Β καὶ τὸν ἅγιον Στέφανον (Νήϊον) πρὸς Ν, ἀκρωτήρια δὲ τὴν Μάρμακαν πρὸς Β καὶ τὴν Σκάλαν πρὸς Ν καὶ κόλπους τὸν Μῶλον ἐν τῷ μέσῳ, τὸν Βαθὺν πρὸς Μ., τὸν Ἀφάλην πρὸς Β. καὶ τὸν Φρικίαν ΝΑ. τὸ μὲν ἔδαφος τῆς νήσου εἶναι ὄρεινόν καὶ ἠφαιστειῶδες, παράγον οἶνον μόνον, ἔλαιον καὶ Κορινθιακὰς σταφίδας· οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν ναυτιλίαν. Ἡ νῆσος τὸ πάλαι ἐφημιζετο ὡς πατρίς τοῦ περιωνύμου ἥρωος Ὀδυσσεῶς καὶ ὡς πρωτεύουσα τῆς ἐπὶ τῶν Κεφαλληνῶν ἡγεμονίας αὐτοῦ· κωμοπόλεις δὲ καὶ χωρία αὐτῆς ὀνομαστά εἶναι·

Τὸ Βαθὺ πρωτεύουσα πόλις τῆς ἐπαρχίας κειμένη ἐν τῇ Α παραλίᾳ καὶ μίαν περίπου ὥραν ἀπέχουσα ἀπὸ τῆς ἀρχαίας Ἰθάκης, ἔχει καλὸν λιμένα, ναυπηγεῖον, ναυτικὸν ἀξιόλογον καὶ 5 χιλ. κατ.

Ἡ Ἐξωγὴ κωμόπολις κειμένη ἐν τῇ Β πλευρᾷ μετὰ 1,000 κατοίκων.

Τὸ Περαχώριον κώμη κειμένη ἐν τῇ Ἀν. παραλίᾳ οὐχὶ μακρὰν τοῦ Βαθέος μετὰ 1,000 κατοίκων.

Τὸ Κιόνιον μετὰ 1,200 κατ. Ἡ Ἀνωγὴ μετὰ 700 πρὸς Β καὶ ἡ πηγὴ Ἀρέθουσα πρὸς Ν. Πρὸς Α τῆς Ἰθάκης κεῖνται νησιδιὰ τινα, τὰ ὅποια οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλουν Ὀξείας καὶ Ἐχινάδας, αἱ ὁποῖαι νῦν ὀνομάζονται Δραγόνερα καὶ Ὀξείαις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

Ο ΝΟΜΟΣ ΤΗΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ.

Ἐκτ. 7 □ μ., Κατ. 45,000.

Ὁ νομὸς τῆς Ζακύνθου συγκείμενος μόνον ἐκ τῆς νήσου καὶ ἄλλων τινῶν μικρῶν καὶ ἀκατοικήτων νησιδίων, δὲν διαιρεῖται ὥς οἱ ἄλλοι εἰς ἐπαρχίας, ἀλλ' ἀποτελεῖ μίαν καὶ μόνην ἐπαρχίαν, διαιρουμένην εἰς δέκα δήμους.

Ἡ Ζάκυνθος πρὸς Ν τῆς Κεφαλληνίας κειμένη καὶ 3 ὥρας ἀπέχουσα ἀπ' αὐτῆς, διατέμνεται ὑπὸ σειρᾶς ὁρέων πρὸς Δ, τὰ ὅποια ὀνομάζονται Βραχίονα καὶ Σκοπὸς (Ἐλατος) καὶ ἔχει ἀκρωτήρια μὲν τὸ Κερί ΝΑ, τὸν Ἰέρακα πρὸς Ν. καὶ τὸ Σχοινάρι πρὸς Β., κόλπους δὲ τὸν τοῦ Κηρίου, περιέχοντα ἀσφαλέστατον πρὸς Ν. λιμένα καὶ τὸν τῆς Ζακύνθου. Ἡ νῆσος αὕτη κάλλιχα καλλιεργημένη οὔσα καὶ πρὸς μέγιστον καὶ ἐκτεταμένον ἀμπελῶνα ὁμοιάζουσα, παράγει σταφίδας κορινθιακάς, ἔλαιον, οἶνον, ὀπωρικά, ἔχει τερπνὰς κώμας, πλουσίας ἐπαύσεις, πολλὰ τῶν ὁποίων ὁμοιάζουσι πρὸς τὰς ἐν Ἰταλίᾳ καὶ διὰ πάντα ταῦτα καλεῖται ἄνθος τῆς Ἀνατολῆς (Zanto Fior di Levante). Πόλεις καὶ κωμοπόλεις αὐτῆς ἐπίσημοι εἶναι·

Ἡ Ζάκυνθος (16,000) πρωτ. τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας κειμένη ἐν τῇ Α παραλίᾳ ἐπὶ λόφου, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὁποίου κεῖται ἡ ἀκρόπολις Ψωφίς, ἔχει λαμπρὰς οἰκοδομὰς, εὐρείας ὁδούς, ἀξιολόγους ναοὺς, γυμνάσιον, λέσχας, βιβλιοθήκην, νοσοκομεῖον, ὀρφανοτροφεῖον καὶ γηροκομεῖον καὶ τὸ λείψανον τοῦ ἀγίου Διονυσίου ἐν τῇ ὁμωνύμῳ ἐκκλησίᾳ. Κῶμαι δὲ εἶναι τὸ Γερακάριον μετὰ 1,000 κατ., τὸ Καταστάριον μετὰ 1,200, τὸ Μαχαιράδον μετὰ 1,400 καὶ ἡ Μουζάκη μετὰ 1,000.

Ἱστορικὴ ἑποπία τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ Ἑλλάς τὸ πάλαι διηρεῖτο εἰς πολλὰς καὶ μικρὰς πολιτείας, ἐπιστημότεραι καὶ μεγαλήτεραι τῶν ὁποίων ἦσαν ἡ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Σπάρτης, καὶ διὰ τῆς παιδείας, τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν ἔφθασεν εἰς τὸν ὑπατον βαθμὸν τῆς προόδου, τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς δόξης μεταξὺ πάντων τῶν ἀρχαίων καὶ συγχρόνων τῆς Εὐρώπης ἔθνων καὶ διὰ τῶν ἡρωϊκῶν ἄθλων καὶ ἀγώνων ἐθριάμβευσε κατὰ τῶν βαρβάρων Ἕερσῶν, ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν ὁποίων ἀπήλλαξε τὴν Εὐρώπην.

Ἀπὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ ὅμως πολέμου (431—404) περιελθούσα εἰς ταραχὰς καὶ διχονοίας, ἐξησθένησε καὶ ὑπέπεσεν εἰς τὴν ἡγεμονίαν τῆς Μακεδονίας διὰ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης (338 π. Χ.) νικηθεῖσα ὑπὸ τοῦ Φιλίππου καὶ ἀκολούθως μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου σύστασιν τῆς Μακεδονικῆς κοσμοκρατορίας καὶ τὴν ὑποταγὴν αὐτῆς εἰς τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος (168 π. Χ.) καὶ ἡ Ἑλλὰς ὑπέπεσεν εἰς τὸν Ῥωμαϊκὸν ζυγὸν (146 π. Χ.).

Μετὰ δὲ τὴν διαίρεσιν τοῦ Ῥωμ. κράτους εἰς Ἀνατολικὸν καὶ Δυτικὸν (395) ἡ Ἑλλὰς συμπεριελήφθη εἰς τὸ ἄ, τὸ Γραικορωμαϊκόν, ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ ὁποίου ὑπέστη πολλὰς συμφορὰς ἐκ τῆς ἐπιδρομῆς πολλῶν βαρβάρων ἔθνων, καὶ βραδύτερον ὑπέκυψεν εἰς τὴν δεσποτείαν τῶν Τούρκων, ἀπὸ τῆς ὁποίας διὰ τῶν ἡρωϊκῶν ἀγώνων τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἀπαλλαγεῖσα διὰ τῆς βοήθειας τῶν τριῶν προστατίδων Δυνάμεων, ἐκηρύχθη κράτος ἀνεξάρτητον καὶ ἐλεύθερον (1829), τοῦ ὁποίου Κυβερνήτης ἀνηγορεύθη ὁ Κερκυραῖος Ἰωάννης Καποδίστριας, καὶ τούτου κατὰ κακὴν μοῖραν τῆς Ἑλλάδος δολοφονηθέντος, πρῶτος βασιλεὺς αὐτῆς ἐγένετο ὁ αἰμννηστος *Οἶων, ὅστις βασιλεύσας ἀπὸ τοῦ 1833—1862 ἐξώσθη καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐξελέχθη ὁ δευτερότοκος υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Αὐνίας Γεώργιος· ὁ Α' συνταγματικὸς βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων, ὅτε ἡ Ἀγγλίς παρεχώρησε καὶ τὰς Ἰονίους νήσους εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἐπαύξεις τοῦ βασιλείου

Διὰ τῆς συνθήκης τοῦ Βερολίνου γενομένης κατὰ Ἰούνιον καὶ Ἰούλιον τοῦ 1878 ἐπηρεζήθη τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος διὰ τῆς προσαρχτήσεως τῶν $\frac{2}{3}$ τῆς Θεσσαλίας καὶ μικροῦ μέρους τῆς Ἡπείρου περιλαμβάνοντος τὴν περιοχὴν τῆς Ἄρτης.

Κλίμα καὶ ποιότης τοῦ ἐδάφους.

Ἡ Ἑλλὰς κατέχουσα τὸ νοτιώτατον μέρος τῆς ὅλης χερσονήσου ἔχει κλίμα ἐν γένει μὲν θερμὸν, καὶ ἰδίως εἰς τὰ μεσημβρινὰ καὶ παράλια, κατὰ μέρη δὲ καὶ μάλιστα τὰ ὄρεινά, ὑψηλὰ καὶ βόρεια συγκερασμένον καὶ ὀλίγον ψυχρὸν, τὸ δὲ ἔδαφος αὐτῆς ποικίλον· διότι εἰς μὲν τὴν Θεσσαλίαν καὶ τὰ νότια καὶ πεδινὰ μέρη εἶναι εὐφορον πλὴν τῆς λεπτογείου Ἀττικῆς, εἰς δὲ τὰ ὄρεινά καὶ βόρεια ἤττον καρποφόρον. Ἀλλὰ πανταχοῦ σχεδὸν δὲν εἶναι καλῶς καλλιεργημένον.

Προϊόντα, ἐμπόριον καὶ βιομηχανία.

Ἡ Ἑλλὰς ἔχουσα ποικίλον κλίμα καὶ ἔδαφος κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον καρποφόρον, παράγει πολλὰ καὶ διάφορα προϊόντα, δημητριακοὺς καρπούς, οἷτινες δὲν ἐξαρκοῦσι πάντοτε πρὸς διατροφήν τῶν κατοίκων, ἀναπληρούντων τὴν ἔλλειψιν ἐκ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας, σταφίδας, οἶνον, ἔλαιον, καπνόν, μέταξαν, βάμβακα, ὄσπρια καὶ ὀπωρικά πολλὰ καὶ καλὰ. Τὸ δὲ ἐμπόριον τῆς Ἑλλάδος, παραλίας οὐσης, εἶναι μέγα καὶ ἐκτεταμένον, καὶ διαίρεται εἰς ἐξαγωγικὸν καὶ εἰσαγωγικὸν γινόμενον διὰ τῶν κυριωτέρων λιμένων καὶ ἐμπορικῶν πόλεων αὐτῆς, οἷον τῆς Ἑρμουπόλεως, τῶν Πατρῶν, τῆς Κερκύρας καὶ τοῦ Πειραιῶς καὶ μὲ πάσας σχεδὸν τὰς ἐμπορικὰς πόλεις τῆς Εὐρωπαϊκῆς καὶ Ἀσιατικῆς Τουρκίας, τῆς Ῥωσσίας, τῆς Ἰταλίας, τῆς Γαλλίας, Ἀγγλίας, καὶ Γερμανίας, ἐν αἷς πολλοὶ Ἕλληνες ὡς ἔμποροι ἐγκατεστημένοι εἶναι.

Ἄλλ' ἐν ᾧ τὸ ἐμπόριον πολλὴν ἔκτασιν ἔχει καὶ πρόοδον, ἡ βιομηχανία δυστυχῶς μένει εἰς τὰ σπάργανα· διότι μόλις κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἰδρύθησαν ὀλίγα βιομηχανικὰ καταστήματα ἐν Πειραιεὶ καὶ Ἑρμουπόλει.

Ναυτιλία καὶ συγκοινωνία.

Ἡ Ἑλλάς πάνταχόθεν ὑπὸ θαλάσσης περιβαλλομένη, ἔχει ναυτικὸν σπουδαῖον καὶ ἀξιόλογον, συντελοῦν τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ πρόοδον τοῦ ἐμπορίου διὰ τῆς κατὰ θάλασσαν συγκοινωνίας μετὰ πάντων τῶν κυριωτέρων λιμένων τῆς Εὐρώπης. Ἡ δὲ κατὰ ξηρὰν συγκοινωνία εἶναι δυστυχῶς λίαν περιορισμένη καὶ ἀτελεστάτη· διότι οὔτε σιδηροδρόμους ἔχει πλὴν τοῦ ἀπ' Ἀθηνῶν μέχρι Πειραιῶς, οὔτε ἀμαξιτοὺς δρόμους πανταχοῦ πρὸς ταχεῖαν συγκοινωνίαν καὶ εὐκόλον μεταφορὰν τῶν προϊόντων, διὰ τῶν ὁποίων ἐμψυχούται τὸ ἐμπόριον καὶ προάγεται.

Κάτοικοι, θρησκεία καὶ γλῶσσα.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν προσαρτημάτων τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἡπείρου ἀριθμούμενοι εἰς δύο περίπου ἑκατομμύρια, εἶναι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἀναμιχθέντες κατὰ διαφόρους ἐποχὰς μετὰ ξένων στοιχείων ἐξαφανισθέντων, πλὴν τῶν Ἀλβανῶν, ἀποτελούντων τὸ $\frac{1}{6}$ τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ καὶ συγγενῶν ὄντων πρὸς τοὺς Πελασγούς. Κατὰ δὲ τὴν θρησκείαν οἱ πλεῖστοι εἶναι Χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι, πλὴν ὀλίγων Καθολικῶν ἢ Αὐτικῶν κατοικούντων ἐν ταῖς νήσοις Σύρῳ, Τήνῳ, Νάξῳ, Θήρᾳ καὶ ἐν Ἀθήναις, ὀλιγωτέρων Ἑβραίων, κατοικούντων ἐν Κερκυρά καὶ ὀλίγων Μωαμεθανῶν οἰκούντων ἐν Θεσσαλίᾳ, Ἡπείρῳ καὶ Χαλκίδι. Ἡ δὲ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος διοικεῖται ὑπὸ Ἱεράς Συνόδου συνισταμένης ἐκ 4 ἀρχιεπισκόπων καὶ προεδρευομένη ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν. Καὶ γλῶσσα λαλουμένη καὶ γραφομένη εἶναι ἡ Νεοελληνικὴ, ἀναμεμιγμένη μετὰ πολλῶν ξένων λέξεων ὅπως συμβαίνει εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς γλώσσας.

Πολίτευμα, δικαιοσύνη καὶ ἐκπαίδευσις.

Τὸ πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος εἶναι βασιλεία συνταγματικὴ κατὰ διαδοχὴν. Πρῶτος δὲ βασιλεὺς αὐτῆς ὑπῆρξεν ὁ Ὅθων βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ 1833—1862, ὅτε ἐξωσθέντα αὐτὸν διεδέχθη ὁ δευτερότοκος υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας Γεώργιος ἐκλεχθεὶς τῇ συναινέσει τῶν τριῶν προστατίδων Δυνάμεων ὑπὸ τῆς β'. ἐν Ἀθήναις ἐθνικῆς Συνελεύσεως. Ὁ βασιλεὺς ἔχων τὴν νομοθετι-

κὴν ἐξουσίαν μετὰ τῆς Βουλῆς, κυβερνᾷ διὰ τῶν ὑπευθύνων ὑπουργῶν αὐτοῦ. Πρὸς διανομὴν δὲ τῆς δικαιοσύνης εἶναι συστημένα εἰς ἐκάστην μὲν ἐπαρχίαν εἰρηνοδικεῖα, εἰς ἐκάστην δὲ πρωτεύουσαν νομοῦ πρωτοδικεῖα. Πρὸς τούτοις δὲ ὑπάρχουσι καθ' ὅλον τὸ κράτος 4 ἐμποροδικεῖα, 4 ἐφετεῖα, τὸ ἐν Ἀθήναις ἀνώτατον δικαστήριον, ὃ Ἀρειος Πάγος, καὶ εἰς ἐκάστην περιφέρειαν Ἐφετεῖον δικαστήριον Κακουργιοδικῶν συνιστᾶται.

Καὶ πρὸς ἐκπαιδευσιν τοῦ ἔθνους ὑπάρχουσι συστημένα δημοτικά σχολεῖα ἀρρένων μὲν 1,000 περίπου μετὰ 64,000 μαθητῶν, κορασίων δὲ 140 μετὰ 12,000 μαθητριῶν, ἑλληνικά σχολεῖα 140 μετὰ 8,000 μαθητῶν, Γυμνάσια 18 μετὰ 2,500 μαθητῶν, Πανεπιστήμιον ἓν μετὰ 1,600 φοιτητῶν, ναυτικά σχολεῖα 5 μετὰ 80 μαθητῶν, στρατιωτικὴ σχολὴ τῶν Εὐελπίδων μετὰ 150 περίπου μαθητῶν, Πολυτεχνεῖον μετὰ 500 μᾶθητων, ἡ Ῥιζάρειος σχολὴ μετὰ 60 μαθητῶν, 3 ἱερατικά σχολεῖα μετὰ 100 μαθητῶν. Ἰδιωτικά δὲ ἐκπαιδευτήρια ἀρρένων καὶ θηλέων μικρὰ καὶ μεγάλα 100 περίπου μετὰ 8,000 μαθητῶν.

Πρόσοδος, ἔξοδα καὶ στρατιωτικὴ δύναμις.

Αἱ μὲν πρόσοδοι τοῦ κράτους ἀνεβιβάσθησαν εἰς 65 ἑκατομ. περίπου, τὰ δὲ ἔξοδα εἰς 80 ἑκατομ. καὶ τὸ δημόσιον χρέος πρότερον ἀνέβαινεν εἰς 180 ἑκατομ., ἐσχάτως δὲ ἀνεβιβάσθη εἰς 400 ἑκατομμύρια.

Καὶ ὁ στρατὸς τῆς ξηρᾶς μὲν ἀνεβιβάσθη εἰς 30,000 ἀνδρῶν πλὴν τῆς ἐφεδρείας, ἐσχάτως ἀναβιβασθείσης εἰς 40,000 περίπου. Τὸ δὲ πολεμικὸν ναυτικὸν συνίσταται ἐξ 8—10 πολεμικῶν πλοίων μικρῶν καὶ μεγάλων καὶ τὸ ἐμπορικὸν ναυτικὸν συνίσταται ἐκ 5,000 πλοίων περίπου συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἀτμοπλοίων τῆς ἐταιρίας.

Τ Ε Λ Ο Σ.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

Ἐν²σελ. 2, στίχ. 22, γραπτέον «χρησιμώταται». σελ. 38 στ. 16 γρ. «ή»· σελ. 43 στ. 12 προσθετέον «ἐκ»· σελ. 46 στ. 22 προσθετ. «αἱ Σπέτται»· σελ. 53 στ. 5 γραπτ., «Μεσημβρινά»· σελ. 81 στ. 31 γραπτ. «τὸ Μπαμπαδάγ»· σελ. 117 στ. 31 γραπτ. «αὐτόν»· σελ. 118 στ. 10 γραπτ. «πρὸς Β»· σελ. 123 στ. 28 γραπτ. «Μετσκελίον»· σελ. 125 στ. 3 γραπτ. «Ἀκροκεραυνίων»· σελ. 143 στ. 1 γραπτ. «Πάμισος» καὶ στ. 3 γρ. «Εὐρώπος»· σελ. 136 στ. 25 προσθετ. «ὁ τῆς Πύλου»· σελ. 155 στ. 16 γραπτ. «Γ'»· σελ. 159 στ. 13 γρ. κειμένη»· σελ. 160 στ. 1 γραπτ. «Δ'»· σελ. 166 στ. 8 γραπτ. «κείμενος» καὶ στ. 9 «ἐκτίσμένος»· σελ. 183 στ. 25 γραπτ. Σώστου»· σελ. 199 στ. 20 γραπτ. «Καυμένη»· σελ. 201 στ. γραπτ. «Προδίκου»,

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ.

Ἐν σελ. 94 μετὰ τὸν στ. 11 προσθετέον Ἡ Βάρνα (Ὁδησσὸς καὶ Ὁδησσόπολις) κειμένη ἐν τῇ παραλλίᾳ τῆς Μαύρης θαλάσσης, εἶναι πόλις ὀχυρά, ἐμπορικὴ καὶ λίαν ἐπίκαιρος πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔχουσα τὸν κάλλιστον λιμένα τῆς Μαύρης θαλάσσης καὶ 20 χιλ. κατ., ἐν οἷς οἱ περισσότεροι Ἕλληνες ἔμποροι καὶ συνδεομένη διὰ σιδηροδρόμου μετὰ τῆς μεσογείου χώρας».

Ἐν σελ. 97 μεταθετέοι οἱ στ. 24, 25, 26, 27, 28 εἰς τὴν ἐπομένην 90 σελ. μετὰ τὸν στ. 25.

Ἐν σελ. 113 στ. 7 προσθετ. «ἡ τοῦ Ἐσφιγμένου, τοῦ Βατοπιδίου, τοῦ Παντοκράτορος, τοῦ Σταυρονικήτα».

Ἡ ἐξακρίβωσις τῶν ὀρίων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἐκλάδος δυσχερὲς οὖσα δι' ἑλλειψιν ἐπισήμου γεωγρ. πίνακος τοῦ κράτους ἐπαφίεται τοῖς διδάκκουσι.